

ČUDESNI SVJETOVI WALTA DISNEYA

SVIJET NOVIH GRANICA

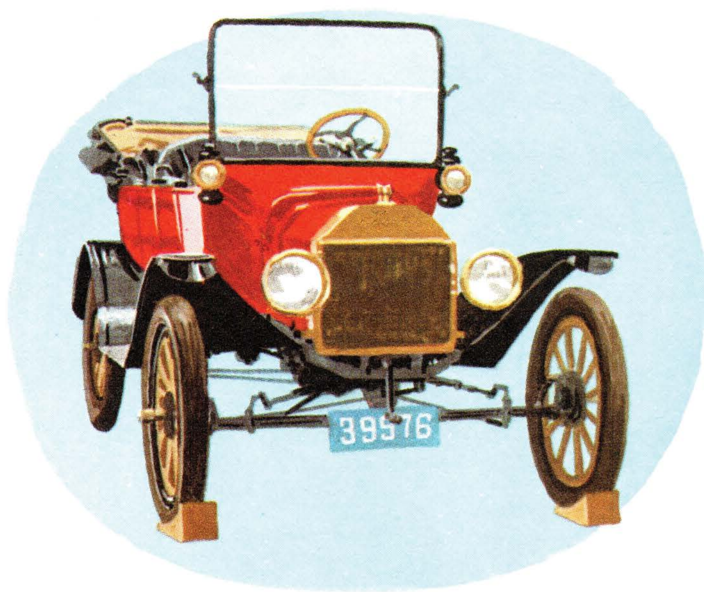

ČUDESNI SVJETOVI
WALTA DISNEYA, III

SVIJET NOVIH GRANICA

VUK KARADŽIĆ • TEHNOSERVIS
BEOGRAD

ČUDESNI SVJETOVI WALTA DISNEYA

Knjiga treća
Urednik: Snežana Pejaković

SVIJET NOVIH GRANICA

Prijevod
Ranka Kuić
(od str. 5—63 i 74—137)
Vidosava Janković
i
Živko Britvić
(od str. 64—73 i 138—256)

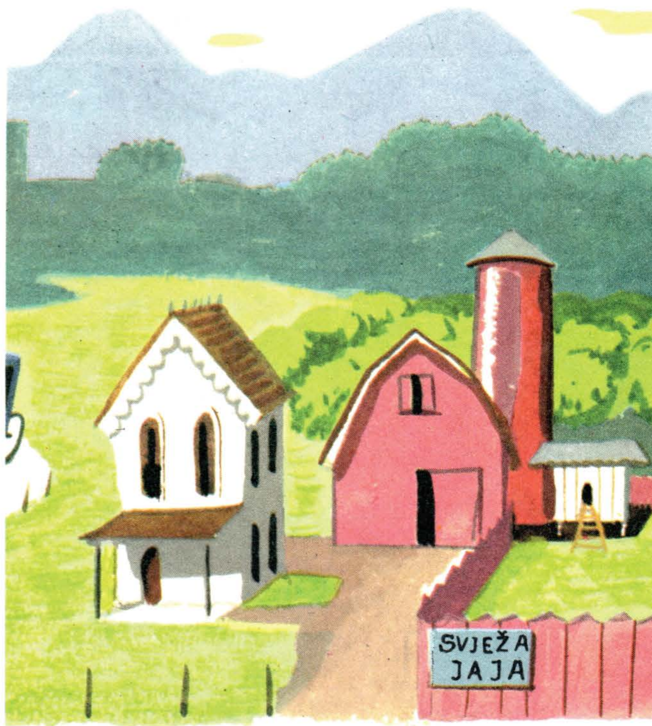
Hrvatskosrpska redakcija
Vida Kurelec

Naslov originala: The Wonderful Worlds of Walt Disney. *America.* © 1965 by Walt Disney Productions. Pripovijetke i ilustracije: © 1964, 1963, 1961, 1960, 1958, 1957, 1955, 1954 by Walt Disney Productions. Designed and produced by Artists and Writers Press, Inc. *Uncle Remus Stories* © 1905 by Joel Chandler Harris, © 1932 by Esther La Rose Harris; *Uncle Remus and His Friend* © 1892 by Joel ©. Harris, © 1919 by E. La Rose Harris. *Old Yeller* © 1956 by Fred Gipson.

PRAVA ZA SFRJ PRIDRŽAVA »VUK KARADŽIĆ«

DIREKTOR: MOMČILO POPOVIĆ

Jugoslavensko izdanje štampa se hrvatskosrpskim jezikom, latinicom (ijekavski) i ćirilicom (ekavski) u izdanju »Vuka Karadžića« i »Tehnoservisa«, Beograd, i slovenskim jezikom u izdanju »Mladinske knjige«, Ljubljana.
Tehnički urednik: **Savka Stojanović**
Štampa: ZGP »Mladinska knjiga«, Ljubljana

SADRŽAJ

MAZA I LUNJO

Upravo na Novu godinu Maza je došla stanovati kod svojih gospodara, Dragog Jima (Džima) i Dragane. Odmah je zavolješe, ali kao što se to često zbiva, morali su je malo preodgajati.

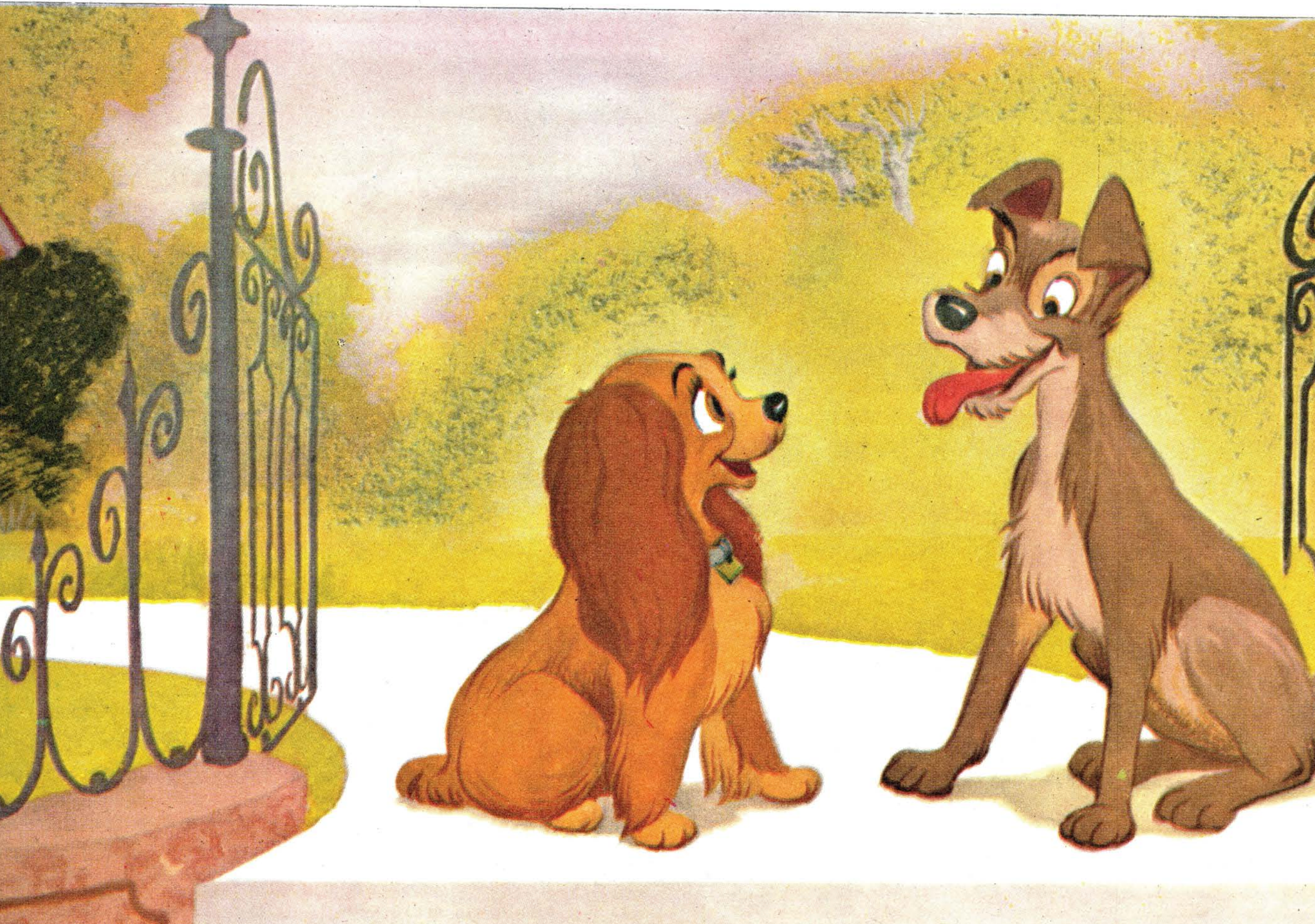
Na primjer, smatrali su da će joj biti drago što ima svoj krevetić i pokrivače. Sa svoje strane, Maza je morala pribjeći lavežu i cviljenju kako bi im pokazala da nisu u pravu. I oni su uskoro shvatili da je Mazino mjesto uz krevet Dragog Jima ili Dragane. Ljudi su doista prilično inteligentni, kao što zna svaki pas. Potrebno je samo malo strpljenja, da bi to oni shvatili.

Kad se pramaljeće razlistalo u tom kraju, Maza je već naučila sve što treba. Svakog jutra budila je Dragog Jima lavežom i lizanjem ruke. Donosila mu je papuče i stajala pokraj njih sve dok ne ustane.

Zatim je izjurila van kroz mala pokretna vrata načinjena samo za nju, da sačeka poštara na dvorišnim vratima. Iza poštara dolazio je dječak — raznosač novina, a onda je bilo vrijeme doručku. Maza bi sjedila pokraj Dragog Jima i Dragane pazeći da ni jedan zalogaj i ni jedna mrvica ne budu bačeni uludo.

Tek kad bi se uvjerila da njena pomoć nije neophodna Dragani dok posprema po kući, Maza bi izlazila u dvorište i kružila oko kuće te je na taj način čuvala kuću da joj se ne bi što dogodilo. Lajala je na vrapce i vilinske konjice na neustrašiv i hrabar način.

Poslije toga krenula bi u posjetu susjedstvu. Imala je dva prisna prijatelja koji su stanovali u susjednim kućama s jedne i druga strane njene vile. Jedan je bio stari Škotlanđanin koga su prijatelji zvali Džoko. Drugi je bio uglađeni stari gospodin sa juga, po imenu Pouzdanko. Pouzdanko je bio pas-tragač i nekada davno posjedovao je najizoštreniji njuh od svih pasa

južno od Mason-Dixonove (Mejsn-Diksonove) linije. Maza, Džoko i Pouzdanko proveli su zajedno u igri mnogo sretnih dana.

Možda je najljepši dio dana dolazio u predvečerje. Tada se Dragi Jim vraćao s posla kući. Čim bi začula njegov zvižduk, Maza bi mu trčala u susret i skakutala bi uz njega sve do kuće. A da bi se stiglo do kuće, bio je potreban samo jedan mali trenutak i onda je porodica ponovo bila na okupu, upravo njih troje — Dragi Jim, Dragana i Maza.

I zahvaljujući svemu tome Maza se osjećala najsretnijim psom na svijetu.

Upravo u jesen te iste godine neki hitan posao doveo je jednog stranca u njeno susjedstvo. Taj stranac bio je mlad mješanac, ponosno naherene glave poznat u gradu naprosto kao »Lunjo«. Tog dana pobjegao je u dva skoka ispred živoderove mreže i skrenuo iza ugla pokraj Mazine vile. U tom trenutku niz ulicu su naišle luksuzne otvorene kočije koje su pratila dva ponosna velika psa. Lunjo se pridruži tim ponosnim velikim psima i kaskao je istom brzinom kao i oni sve dok živoder nije odustao od potjere i otišao na drugu stranu.

— Bratu se čini da se ovdje jede prilično mršavo, zar ne? — reče Lunjo. — Svaka kanta za otpatke poklopljena, a oko svakog drveta udarili ogradu.

— Tek što je to izustio, kad krajičkom blistavog oka ugleda živodera kako odlazi niz ulisu. — Oh, oh, — zalaja Lunjo i zastade, jer takav pas nije naučio stupati prema bilo čijoj melodiji!

— Nema veze, — pomisli Lunjo i pade mu na um sretna misao, — pa brat bi mogao i malo prokužiti po susjedstvu kad je već ovdje i nema prečeg posla!

I, same noge ponesoše ga niz sjenovitu ulicu do vile u kojoj je stanovala Maza.

Jadna Maza bila je vrlo tužna kad se Lunjo pojavio; već je doživjela prvo razočaranje u životu.

— Što vam je, gospodjice Mazo, — upita je Pouzdanko, — da se nije dogodilo nešto strašno?

— Pa, Dragi Jim nije htio da se poigra sa mnom kad sam mu potrčala u susret, — odgovori Maza, i tada me nazvao »Taj pas!« — prizna ona tužnim glasom.

— To tebe Dragi Jim naziva »Taj pas!« — uzvikne Džoko.

On i Pouzdanko bili su zapanjeni. Ali trudili su se da se to ne primijeti.

— Ih, znaš, meni bi do tog stalo k'o do lanjskog snijega, — reče joj Džoko što je mogao veselije. — Ne zaboravi da su oni na kraju krajeva samo ljudski stvorovi.

— Da, pokušavam da se tješim tako, — reče Maza, a suze su blistale u njenim tamnim očima, pa nastavi:

— A Dragana i ja uvijek smo uživale u tome da se poslijepodne igramo vani, ali juče ona uopće nije htjela izaći, i kada sam podigla loptu koju je ispustila i spremila se za igru, ona mi je rekla: »Baci tu loptu, Mazo!« i udarila me je — da, ona me je udarila!

Maza se začudila što su se Džoko i Pouzdanko počeli smijati.

— »Znaš, ne uzimaj to srcu! — objasni joj Džoko. — Zar ne vidiš, curo, da Dragana čeka derište?

— Derište? — začudi se Maza.

— On misli: bebu, gospođice Mazo, — objasni Pouzdanko.

— A šta je to beba ili derište, Džoko? — upita Maza koja je željela saznati.

Upravo u trenutku kada se Džoko spremao da odgovori na Mazino pitanje, do njih doskakuta Lunjo.

— Znaš, — reče Džoko, buljeći zamišljeno,

— bebe su ti slične ljudskim stvorovima, samo su manje. One se kreću na sve čet'ri...

— I ako me pamet služi, — upade Pouzdanko, — one mnogo zavijaju.

— One su ti skupa stvarčica, — upozori je Džoko, — ljudi ti neće dopustiti da se sa njima poigraš.

— Ali one su strašno slatke, — osmjehnu se Pouzdanko.

— I vrlo, vrlo nježne, — reče Džoko.

— Perfektan paketić briga, — umiješa se još jedan glas.

To je bio Lunjo koji se dogegao da njih u namjeri da im se pridruži.

— Klinci te grebu, štipaju i vuku za uši, — nastavi Lunjo, — pa ipak nema psa koji to ne može podnijeti. Al' deder podnesi ono što ti klinci znaju uraditi s tvojim sretnim domom! Tà oni su ti raspikuće, eto to su oni! Pričekaj ti malo, gospođice, pa ćeš vidjeti što će biti kada se mališ pojavi. Tebi nekako dođe da se lijepo natenane počešeš, a ljudi viknu 'Otjeraj tog gada! Zaušljivit će nam dijete. Dođe ti da zalaješ na neko čudo, a oni na to 'Dosta s tim, bukaču! Probudit ćeš dijete!' Više ni traga onim moćnim govedskim odrescima. Hrana ti je ono što klinac nije ponjupao! Zbogom lijepi topli krevetiću kraj ognjišta; umjesto toga spavat ćeš u štenari gdje krov krvavo prokišnjava!

— Teško meni, — zajeca Maza. Džoko potrča do nje.

— Hajde, curo, ne slušaj ga! — zareža Džoko, — ma, znaš, nijedan ljudski stvor nije baš tako svirep!

— Zaista nije, gospođice Mazo! — dodade Pouzdanko, — ne vjerujte ovome. Svaki pas zna da je njegov ljudski stvor njegov najbolji prijatelj!

— Ha, ha! — zahihota Lunjo i okrene se spreman da napusti ovo društvo. — Deder, utuvi ovo sebi u glavu: u ljudskom srcu ima samo malo mjesta za ljubav, a kad se klinac uvuče u njega, pas mora da izađe!

Jadna Maza! Ostalo joj je još mnogo vremena za brigu — svi dugi sumorni zimski mjeseci. Konačno u jednoj vjetrovitoj i kišovitoj noći u najvećoj gužvi došla je beba.

Sada se u staroj Mazinoj sobi nalazilo strano biće. Maza takoreći nije smjela da kroči u sobu. A kada je jednom ušla za Draganom, ugledala je samo malu uzdignutu postelju i čudni zamotuljak u Draganinom naručju. Ali na Draganinim usnama lebdio je osmijeh, a iz njenih očiju zračila je blagost. Kad bi progovorila, govorila bi tiho i često je pjevala umilne pjesmice. Zato je Maza shvatila da beba zaista mora biti nešto slatko — i kako bi bilo lijepo kad bi ona i beba postale prijatelji i igrale se zajedno. I možda bi se to uskoro i ostvarilo da Dragi Jim nije morao otputovati!

— Bit ću odsutan samo nekoliko dana, — Dragi Jim objasni Mazi i pomilova je po glavi kao nekada u bodra stara vremena. — Doći će teta Sara da pomogne, i ja se uzdam da ćeš ti...

Kuc! Kuc!

Vrata su se zatresla od bujice udaraca. Stigla je teta Sara. Maza je uprla pogled u vrata zureći između nogu Dragog Jima i ugledala strogu gospođu kako odsječnim korakom stupa u sobu nakon što je ostavila gomilu kofera na pragu da ih Dragi Jim prenese.

— Sklonit ću vaše kofere, teta Saro, — ponudi

Dragi Jim svoju uslugu.

— Nema potrebe, Jamese (Džejmse). Samo ti potrči da ne zakasniš na vlak! — reče ona.

— Pa, hm — u redu, teta Saro! — reče Dragi Jim.

Dok je trčao prema izlaznim vratima, uspio je još jednom na brzinu pomilovati Mazu.

— Pa, izvjesno kratko vrijeme neće stvari ići baš glatko, — shvati Maza da je Jim želio reći. — Ali ubrzo, Mazo, sve će biti u redu i ja se uzdam u tebe da pripaziš na sve dok sam ja odsutan.

I onda Dragi Jim ode, zaista ode.

Maza je znala što joj je dužnost. Potrčala je uz stepenice gore u sobu gdje se Dragana odmarala poslije ručka i podvukla se pod pokrivač blizu Dragane, tako da je Dragana može pomilovati kad ispruži ruku.

Ali tek što se podvukla pod pokrivač, Maza začuje glas tete Sare:

— Šta ta životinja radi ovdje?

— O, pa to je naša Maza, — odgovori Dragana i nasmiješi se.

— Silazi s tog kreveta, — prasne teta Sara kao puška i odgurne Mazu. — Buhe će prijeći i na bebu! Uh, uh!

Jadna Maza! Izbaciše je iz sobe i otjeraše dolje u predsoblje. A tu su još uvijek stajali teta Sarini koferi, pa ih Maza počne onjuškivati.

Među koferima nalazila se i jedna košara koja je imala čudan miris koji je Mazi bio stran. Ona ponovo omirisa tu košaru i dok je kružila oko nje,raču se jedno: zip! I svilenkasta šapa pomoli se iz košare i pandžom zakači Mazina leđa.

Maza skoči na košaru. Najednom iz košare izletješe dvije velike prilike! Da, bile su to dvije sijamske mačke. Bile su vrlo podmukle, okrutne i lukave da ne mogu biti lukavije.

One su odšetale do kamina, izgreble noge od stola, skočile na jastuke koje Maza nikada nije smjela ni dotaći — ali kad god bi teta Sara ušla u sobu, one su se pravile da uopće nisu krive, da

je Maza učinila sav taj nered, a da su one zapravo dva nedužna anđela!

— Gubi se, mala beštijo! — govorila bi teta Sara i udarala Mazu nogom. — Jadne moje miljenice, — tepala bi im ona, uzimala ih u naručje i završavala riječima: — Nema mjesta psima u kući u kojoj ste vi!

Jadna Maza! Optužili su je da je pokušavala uloviti zlatnu ribicu dok je u stvari pokušavala ribicu zaštititi od mačaka. I kada su mačke otvorile kanarinčev kavez i trčale za jadnom ptičicom da je ulove, onda je teta Sara, dabome, optužila Mazu da je Maza kriva za tu gužvu i istjerala je van na kišu. Sve se odigralo upravo onako kako je Lunjo rekao da će se odigrati.

Oh, kako je tužan, tužan život postao za Mazu!

Ali najgori dan tek je trebao doći. To je bio onaj dan kada je teta Sara odnijela Mazu u prodavaonicu poklona za životinje i kupila joj brnjicu!

— Opasno je da se ova beštija kreće po kući u kojoj je beba a da pri tom ne nosi brnjicu! — kazala je teta Sara i namakla brnjicu na Mazinu njuškicu te zaključila:

— Eto, tako je u redu, ti mala grubijanka!

Mazi je sada bilo svega dosta. Ona se propne na snažne nožice i prekine uzicu. A onda pobjegne.

Još nikada ranije nije se kretala sama po gradu. Plašila se velike gomile svijeta kao i drndanja kola. Ona otrči niz sjenovitu i tihu aleju i skloni se iza velike bačve. Tu se šćućurila i drhtala od straha.

— Šta je, golubice, šta ćeš ti ovdje? — začu ona odrešit glas.

To je bio Lunjo. I kako se zgodnim učinio Mazi, kako velikim i snažnim.

Ona nasloni glavu na njegove muževne grudi i brizne u plač.

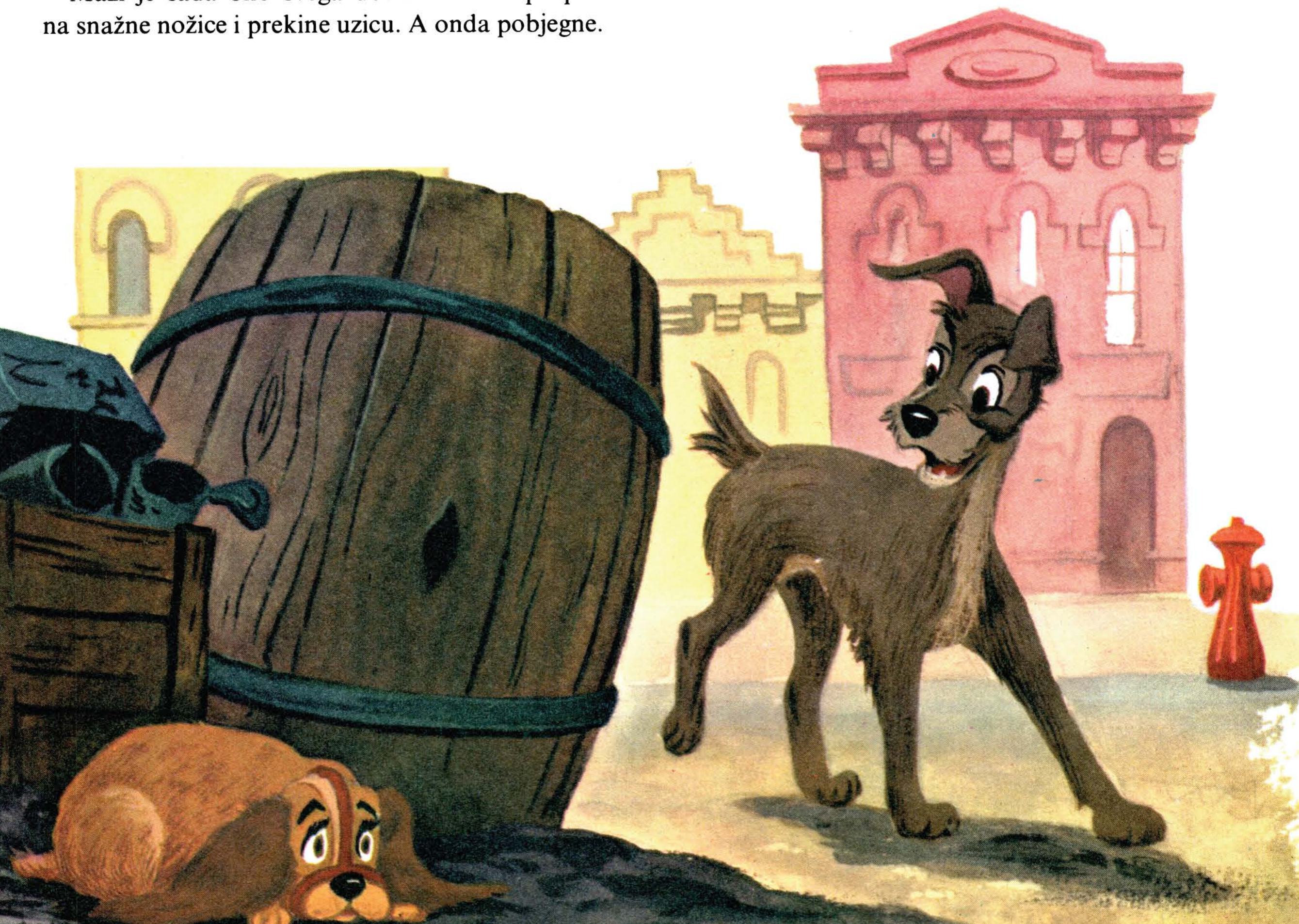
— Hajde, hajde! — progovori on mekšim glasom, — hajde, smiri te živce i ispričaj mi što se dogodilo.

I Maza mu ispriča cijelu tužnu priču...

— I sada ne znam što trebam učiniti, — reče Maza kroz suze.

— Prvo i prvo treba da se riješimo te živoderske rukavice, — primijeti Lunjo pokazavši njuškom na Mazinu brnjicu.

— Daj da vidim, reče Lunjo. Nožem? Ne, nož je za ljudske stvorove. Škarama? Pilom? Zubima! Pa dabome, zubi — to nam je potrebno. Hajde, otići ćemo do zoološkog vrta.

Maza još nikada nije čula za zoološki vrt, ali pođe za Lunjom puna poverenja. I Maza se držala Lunjinih uputa sve dok nisu prešli na drugu stranu iza znaka »Zabranjen pristup psima!« i polako krenuli niz suncem obasjane staze zoološkog vrta.

Duž staza su se pružale visoke ograde i s one strane ograda — da, ni u najnevjerojatnijim svojim snovima Maza nije mogla vidjeti takvu raznolikost veličina, oblika i boja životinja. Ali, premda su sve one bile ljubazne i nastojale pomoći Mazi, ni jedna od njih nije mogla skinuti Mazinu brnjicu, sve dok Maza i Lunjo nisu stigli do Dabrove kućice.

— Čekaj! — dosjeti se Lunjo. — Ako je ikada priroda stvorila nekog momka koji bi sjekao stvari, onda je taj momak Dabar. Hajdmo do njega.

I tako odu do Dabra.

— To je vrlo elegantna mrežica! — primijeti Dabar pokazujući šapom na Mazinu brnjicu. — Jeste li je sami izradili?

— Ponadali smo se da ćeš nam ti pomoći da je skinemo, — objasni Lunjo.

— Da skinem tu mrežicu? Hm, da je malo bolje pogledam. Ne, žao mi je, ali to neće ići. Jedino bih je mogao skinuti na taj način da je pregrizem, a to bi bilo šteta... — reče Dabar.

— E, pa na to smo i mislili, — nasmiješi se Lunjo.

— Je li? — iznenadi se Dabar. — E, pa to je vaša smicalica. Možda će malo boljeti kad zagrizem.

Maza je stala kao ukopana.

— Eto, gotovo je! — reče Dabar, pa razvukavši usta u osmijeh, pruži joj brnjicu.

Maza je sada bila slobodna.

— Skinuli smo je! Skinuli smo je! — uzvikivala je Maza skakućući od radosti tamo-amo po stazi. — Oh, hvala ti, hvala ti, — zaustavi se ona da zahvali Dabru, ali je Lunjo povede dalje.

— Evo! — doviknu joj Dabar, — zaboravila si nešto — svoju mrežicu!

— Ako hoćeš možeš je zadržati! — odgovori mu Lunjo i pri tome se držao ponosno kao lord.

— Zar mogu? — začudi se Dabar, pa se zahvali: — E, pa hvala vam!

Kad su se Maza i Lunjo osvrnuli da vide što Dabar radi, ugledali su kako se blaženo smiješi i pokušava navući brnjicu na glavu.

— E, sad, golubice, postavlja se pitanje što sada raditi? — upita Lunjo.

— Oh, sad treba da se vratim kući, — reče Maza.

— Kući? — začudi se Lunjo. — Samo ti idi kući, pa će ti ta glavica opet upasti u neku brnjicu. Deder, ostani ti još malo vani, i pusti da se oni zabrinu zbog tebe. Daj teti Sari priliku da se samo rashladi. Hajde, večeraj sa mnom na jednom mjestancu koje dobro znam, pa ću te onda provesti po gradu!

Maza još nikada nije srela tako gospodstvenu ličnost. Slijedila ga je bez pogovora. I morala je priznati da je večera na stražnjem stubištu jednog malog restorana — na koju ju je Lunjo odveo — najbolji obrok što ga je pojela u posljednjih nekoliko tjedana. Zatim su otišli u cirkus; tako je Maza prvi put posjetila cirkusku predstavu; zauzeli su krasna mjesta ispod prvog reda.

Poslije cirkuske predstave, Maza i Lunjo prošetali su po parku, i kako je bilo proljeće i noć topla, a oni mladi, vrijeme protječe isuviše brzo. Prvi jutarnji zraci iznenadili su Mazu.

— Jao meni! — reče ona. — Moram brzo kući.

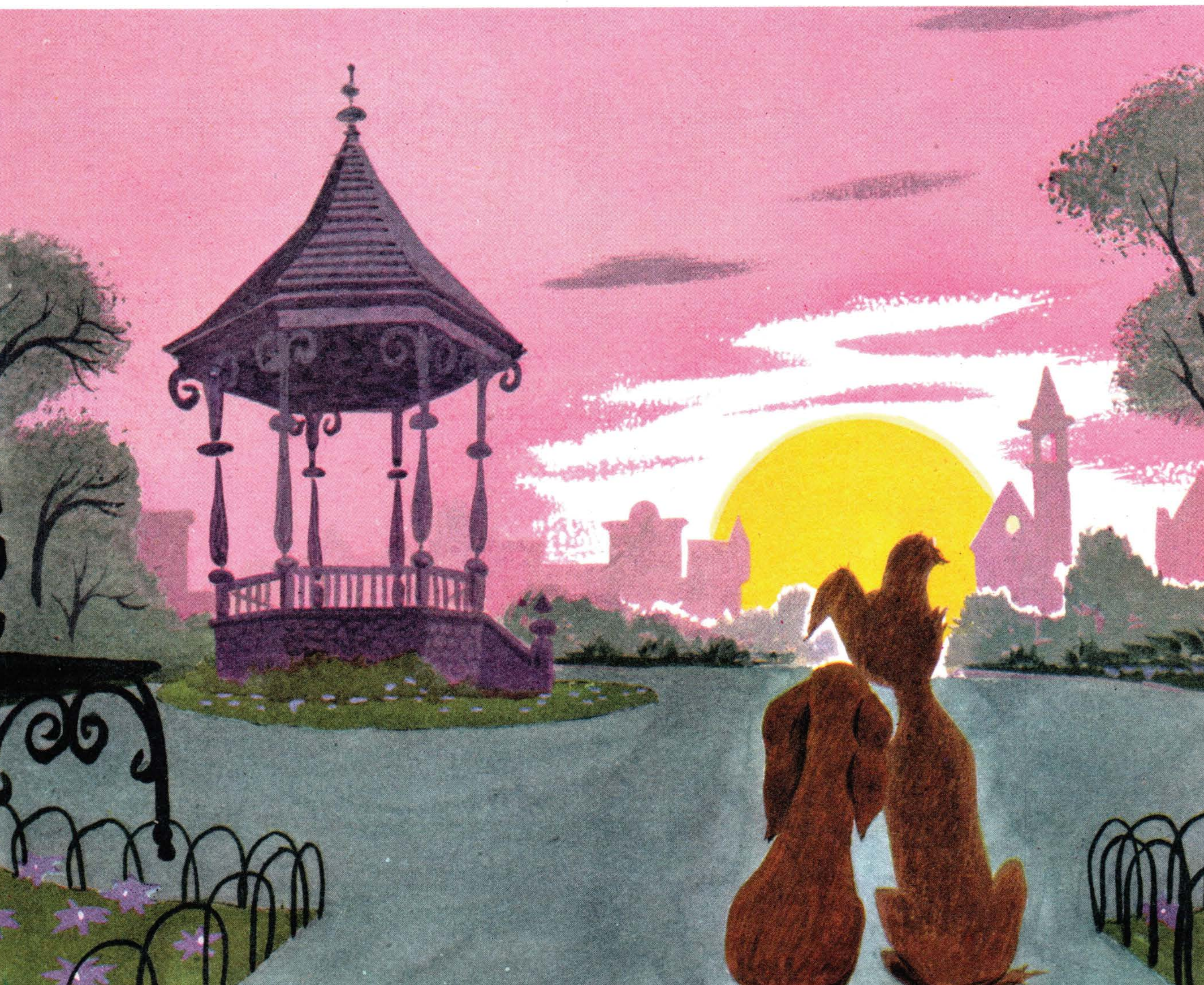
— Znaš što, — obrati joj se Lunjo, — oni su te tamo prilično izmučili. Ti njima ništa ne duguješ. Pogledaj, ovaj divni veliki svijet koji se prostire tu dolje ispod nas. To je naš svijet koji samo čeka da ga osvojimo, golubice moja.

— Kako to divno zvuči, — uzvrati Maza, — ali u tom svijetu nedostaje samo jedna stvar — beba, a ja sam obećala da ću paziti na nju i štititi je.

Dubok uzdah oteo se iz Lunjinih grudi.

— Bit će po tvome, kad ti tako želiš, — reče on, — odvest ću te tvojoj kući.

Ali na putu su prošli pokraj dvorišta s pilićima. Lunjo nije mogao odoljeti iskušenju.

— Jesi li ikada jurila piliće, Mazo? — upita Lunjo. — Nisi? Pa onda ne znaš kako treba živjeti.

Brzo kao munja on je iskopao rupu ispod ograde.

— Ali ne smijemo to činiti, — upozori ga Maza.

— Pa zato to i jest tako zabavno! — objasni Lunjo.

Maza pođe za Lunjom i nađe se u dvorištu. I kada se pilići raspijukaše i farmer izleti iz kuće da vidi što se to događa, Maza je bila taj nevaljalac koga je farmer ulovio. Oh, Lunjo je pokušao da je opomene, ali ona se naprosto izgubila. I prije nego što se Maza mogla snaći, obrela se u živoderskim kolima.

Još nikada ranije Maza nije vidjela pse koji su bili nalik onim psima što ih je ona upoznala u živodernici. U prvi mah uplašila se od njih. Ali uskoro je ustanovila da svi oni imaju srca koja vrijede zlata i da svi od reda poznaju Lunju.

— E, to ti je mangupčić koga živoderi nikada nisu uspjeli uhvatiti, — primijeti jedan pas.

— A-ha, — reče drugi pas, — njegova jedina slabost je što svakog tjedna ima drugu draganu.

— Jel' uistinu? — upita Maza, pa nastavi više za sebe: — Zaista, uvjerena sam da mi više nikada neće pasti na pamet da razmišljam o takvoj osobi.

Ali, uistinu Maza se rastužila. Sada je zaista

vjerovala kako je Lunjo namjerno podesio da Mazu uhvate, da bi on mogao otići do neke druge.

Prijem na koji je naišla kada se vratila kući nije nimalo ublažio njenu potištenost. Odveli su je u baštu u kućicu za pse i vezali je debelim lancem!

Kad je sutradan Lunjo došao posjetiti Mazu, ona ga nije htjela ni pogledati. A tome se mogao i nadati jedan stranac u dvorištu. A taj stranac se tiho šuljao duž bašte kroz visoku travu uz ogradu. Na kratkoj udaljenosti od mjesta gdje se ograda završavala, nalazila se pokrivena gomila drva i u nju je taj stranac šmugnuo i odande vrebao čekajući da se spusti mrak. Taj stranac je bio glavni neprijatelj društva — štakor!

Pa ipak, na izvjestan način štakor nije bio stranac. On je odavno njuškao oko te kuće pokušavajući da pronađe način kako da uđe u nju. Ali uvijek bi ga preplašila pomisao da se tu nalazi pas čuvar.

A sada kada je uvidio da je Maza čvrsto vezana na lancu daleko od stražnjih vrata, i kada je opazio da je Maza otjerala Lunju, štakor je pomislio da je konačno došao njegov veliki trenutak!

I tako u nejasnoj svjetlosti sumraka, on napusti privremeno sklonište i pohita prema stražnjim vratima.

Maza je stajala pred ulazom u kućicu za pse i tužno gledala u pravcu u kome je Lunjo otpirio. Razmišljala je da slučajno nije bila previše okrutna što Lunji nije dopustila da se opravda i objasni situaciju; i upravo u tom trenutku Maza je ugledala neobičnu zlokobnu spodobu kako se šulja prema kući, prema Dragani i bebi!

Maza još nikada nije vidjela štakora, ali nešto

u njoj je govorilo da je to stvorenje gadno i zlobno. Znala je da takav stranac ne smije ući u kuću!

Kad je ugledala tu spodobu kako se uvlači u kuću kroz Mazina mala pokretna vrata, Maza naprosto pomahnita od bijesa! Ona poče pomamno lajati i trgati lanac. Daleko negdje na kraju ulice, Lunjo je začuo njen lavež i na trenutak zastao.

Gore, na katu i teta Sara je začula Mazin lavež, ali ona nije pripadala onima koji shvaćaju što znači takvo lajanje.

— Mazo, dosta te galame! — ispuca ona brzo i glasno kao puška, pa zalupi prozor i povuče se.

Dragana je čula galamu, pa upita:

— Što se dogodilo, teta Saro?

— Ništa, Dragana. To ono razmaženo štene provodi inat zato što smo je vezali na lanac! — odgovori ona.

— Ali ona se nikada ranije nije tako ponašala, — primijeti zabrinuto Dragana, pa nastavi: — Možda netko pokušava prodrijeti u kuću? Možda bi trebalo sići i pogledati?

— Koješta! — odbrusi teta Sara. — Ne budi

smiješna i vrati se u postelju, Dragana! A ti, mala beštijo, zaveži!

Upravo u tom trenutku zli štakor gegao se uz uz stepenice polako od jedne stepenice do druge.

Ali u tom trenutku i Lunjo se vratio do Maze zabrinut onim Mazinim lavežom.

— Neka strašna spodoba — otišla je u kuću, — Maza mu objasni kao bez daha, toliko je bila zabrinuta.

— Strašna spodoba? — začudi se Lunjo. — Jesi li sigurna, golubice moja, da ti se nešto nije pričinilo?

— Oh, molim te! — zavapi Maza. — Zar ne shvaćaš? Lunjo, molim te! Beba! Moramo zaštititi bebu!

I Maza još jednom snažno povuče lanac i lanac se prekine. Maza se zatetura, čvrsto stane na noge i hrabro potrči do stražnjih vrata.

Lunjo stiže odmah poslije nje.

— Samo mirno! — reče joj on svojim čvrstim ali blagim glasom, — znaj da sam ja uz tebe!

Projurili su kroz kuhinju trčeći jedno pokraj drugog u tami, pa prođe kroz hodnik i krenu uz stepenice. Maza pođe prva da pokaže put do bebine sobe, a Lunjo ju je slijedio u stopu. Ali čim su prešli prag, oboje su zastali kao ukopani, jer je štakor bio upravo tu!

Lunjo je znao što treba uraditi i nije gubio vrijeme. Vrebao je štakora iza stolice u kutu sobe dok je Maza čuvala stražu kraj kolijevke.

Lunjo se upravo vraćao, još uvijek zadihan od borbe sa štakorom, kad se pojavi teta Sara s metlom u ruci. — Evo ti, pasji melezu! — izdera se se ona i tresnu metlom po Lunjinim ledjima.

On usutkne i pobjegne pred tetinim oružjem — i najednom se nadje zaključan u nekoj tamnoj sobici!

Sad je i Dragana već bila u sobi i uljljukivala je bebu pjevajući umilnu pjesmu.

— Mazo, — obrati joj se Dragana sva u čudu, — što te je spopalo?

— Hmf! — procijedi teta Sara, — ljubomorna je na bebu i dovela je nekog svog zlobnog prijatelja, da bi napao bebu.

— Oh, uvjerena sam da nije! — uzvikne Dragana, — sigurno je vidjela zalutalo pseto i dotrčala da zaštiti bebu!

— Taman posla! — odbrusi teta Sara. — Ali uostalom ti si odgovorna za Mazu. Možda ti i ne znaš što je tvoja dužnost, ali ja znam što je moja. Obavijestit ću vlasti. I one će se pobrinuti za ovog nasilnika da mu više nikad ne padne na pamet nešto slično. A što se tebe tiče, — obrati se ona Mazi i podiže je za remen oko vrata, — zaključat ću te noćas da prespavaš u kuhinji!

Ali u životinjskom svijetu vijesti se brzo šire. Do jutra sve susjedstvo je znalo što se dogodilo — svaki golub, kanarinac i vjeverica znali su da su Lunju uhvatili i da će ga to stajati glave. I teta Sarine mačke znale su za tu vjest i osjetile su neku vrstu sažaljenja prema Mazi, pa su na prstima prolazile pokraj kuhinje u kojoj je Maza jecala usamljena.

Džoko i Pouzdanko čuli su za taj dogadjaj; skriveni iza jednog grma promatrali su kako se živoderova kolica zaustavljaju pred vratima, kako živoder izlazi iz njih i kako odvodi Lunju da ga uništi.

— Strašno smo pogriješili kada smo ga onako krivo optužili! — priznao je Džoko.

— Da, — potvrdi Pouzdanko, — on je vrlo hrabar mladić. A i gospodjicu Mazu ovaj je dogadjaj strašno pogodio.

— Moramo pronaći neki način da im pomognemo, — reče Džoko Pouzdanku.

Ali nikako da smisle koji bi to način mogao biti.

Medjutim, Maza je znala da postoji jedna mogućnost. I ta mogućnost je nastala u trenutku kada se jedan taksi zaustavi pred vratima. Dragi Jim konačno se vratio kući!

Čim je ušao u kuću, Dragana mu je ispričala sve o strašnom dogadjaju koji se dogodio prošle noći.

— Ali ja još uvijek ne shvaćam zašto bi neki nepoznati pas... i Maza, — poče Jim i prekine rečenicu.

Maza je lupala o kuhinjska vrata pokušavajući da mu da na znanje da će mu sve objasniti.

Dragi Jim otvori kuhinjska vrata i klekne pokraj Maze, a ona skoči da mu lizne lice.

— Mazo, stari druže, šta se sve to zbilo? Ti mi možeš dati točan odgovor, ja sam uvjeren da ga znaš, — reče Dragi Jim.

Umjesto odgovora Maza protrči pokraj Dragog Jima i požuri uz stepenice do bebine sobe.

— Ona pokušava da nam nešto kaže! — primijeti Dragi Jim. I Dragi Jim podje za Mazom.

— U pravu si, Dragi, — reče Dragana. I kad joj je Maza pokazala mrtvog štakora iza stolice, Dragani konačno postane jasno što se uistinu dogodilo.

— Zar ne vidiš? — uzvikne Dragi Jim. — Onaj nepoznati pas nije napao bebu. On je pomogao Mazi da bebu zaštiti!

— Oh, dragi Jime, a mi smo ga otjerali! — zaplakala je Dragana kršeći ruke.

— Uopće ne vidim razloga za toliko uzrujavanje, — primjeti teta Sara strogim glasom.

— Teta Saro, — obrati joj se Jim, — idem da spasim toga psa, a vi ćete van iz kuće.

— Oh, blagi bože! — iznenadila se teta Sara.

Dragi Jim uze taksi i krene u potjeru za živoderskim kolima.

Ali Maza ga je već bila pretekla. U društvu Pouzdanka i Džoka, Maza je hitala niz ulicu slijedeći trag živoderskih kola.

Tu i tamo pogrešno su skrenuli, tu i tamo naišli su na slijepe ulice, ali na kraju daleko ispred sebe ugledali su živoderova kolica. Kroz vrata od žice promatrao ih je Lunjo.

Tri psa su otrčala ravno do konjskih kopita. Pa onda lavežom, ugrizanjem i skokovima, Pouzdanko, Džoko i Maza su natjerali konja da se nervozno propne na stražnje noge. Kola su se njihala i iskretala. Oni su postigli što su željeli!

A taksi u kojemu se nalazio Dragi Jim dokloparao je do toga mjesta.

— Što se tiče tog psa, — uzvikne Dragi Jim pokazujući prstom prema Lunji koji je promolio njušku kroz rešetke i trljao je o Mazinu njuškicu, — posrijedi je golema zabuna.

— Hoćete reći da je taj mješanac vaš pas, gospodine? — upita vozač živoderskih kolica.

— Da, — odgovori Dragi Jim, — to je moj pas.

I tako Dragi Jim povede Mazu i Lunju svojoj kući. I to je ujedno i kraj ove priče — takoreći kraj priče.

Ali hajde da učinimo još jednu posjetu toj kući u vrijeme veselih novogodišnjih praznika. Gle,

beba se igra na podu, a oko nje su se okupili razigrani psići. Dragi Jim i Dragana promatraju bebu, a oči im blistaju od raznježenosti i ponosa. A Maza i Lunjo isto tako promatraju svoje psiće.

TOBY TYLER

Bilo je to jednom prije pedeset godina kad je jedan farmerski dječak postao zvijezda u putujućem cirkusu. To se možda nikada ne bi dogodilo da nije bilo gladnih praščića, nekog cirkuskog oglasa i šest kikirikija.

Taj dječak, čije je ime bilo Toby Tyler (Tobi Tajler), živio je sa tetom Olivom i tetkom Danijelom na skromnoj farmi blizu Guilforda (Gilforda).

Te godine bila je slaba žetva, pa tetak Danijel nije imao mogućnosti da plati najamnog radnika. Sjedokosi farmer morao je raditi u polju od zore do mraka. I Toby mu je pomagao u poslovima.

Jednog jutra Toby preskoči ogradu s one strane ambara i uputi se do čistine na kojoj pasu krave. Dok je taj omanji snažni dječak skakutao kroz dvorište, kokoši su kokodakale i bježale mu s puta. Stari Crvenko, zaprežni konj, podiže glavu iz

pojila i zarza prema njemu. Toby mu prijateljski odmahne rukom ali se ne zaustavi.

Kad se približio svinjcu, praščići su podigli njuškice i ispunili zrak skvičanjem kojim su davali do znanja da su nezadovoljni što su gladni. Ali farmerski dječak nije se osvrtao i produžio je prema ambaru.

— Ne, — pomisli on, — ne sada. Prije nego što priščićima dadem napoj, moram izvesti krave na pašu. A onda moram...

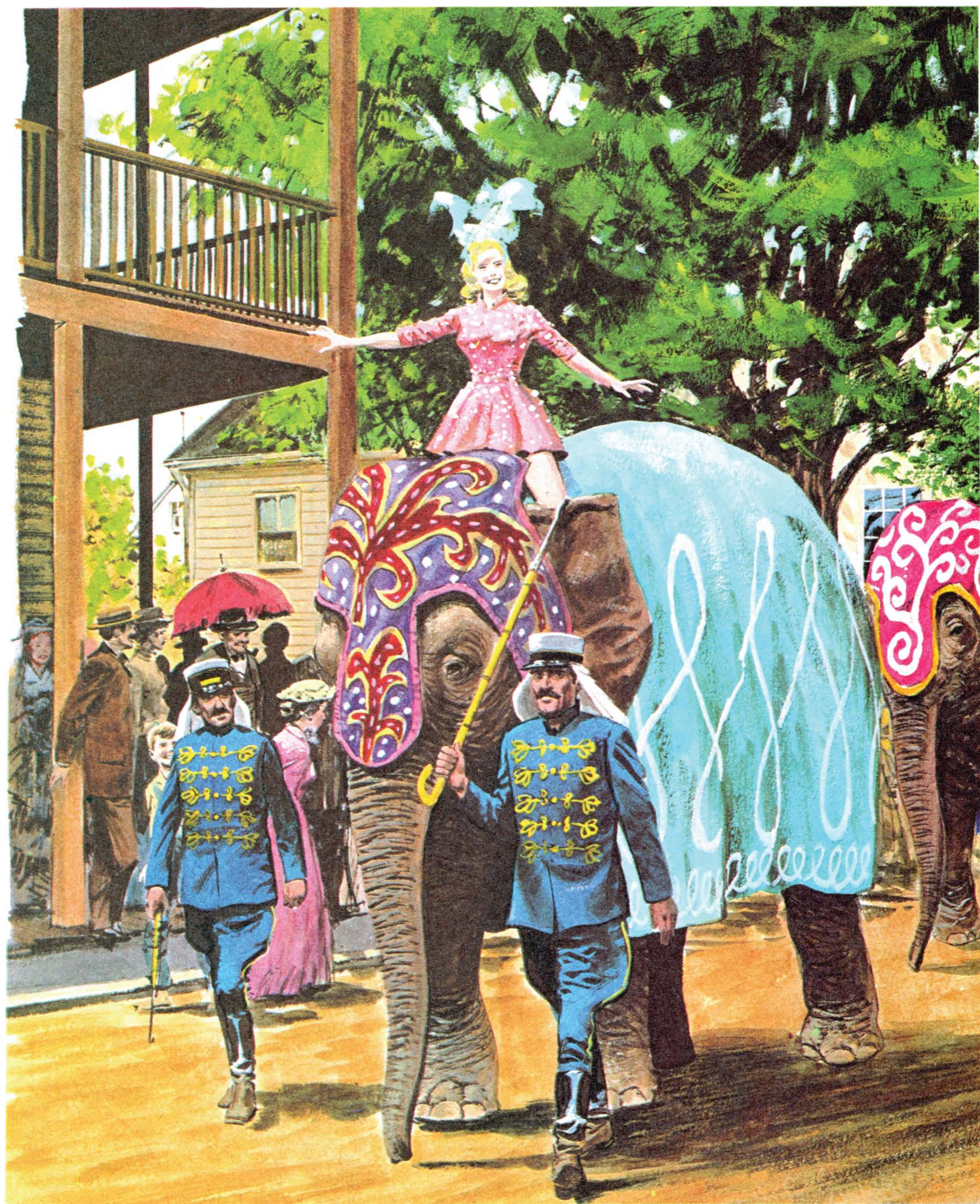
Ali Toby nije uspio završiti s nabrajanjem poslova koje mora obaviti, jer upravo u tom trenutku on zaokrenu iza ambara i ugleda plakat.

Zastade očiju razrogačenih od čudjenja. Netko je nalijepio plakat na prednja vrata ambara. Na tom šarenom plakatu, čije su upadljive boje odudarale od sivila dasaka, bio je oglas o cirkusu.

Tobyju se vrtjelo u glavi. Rukom protrlja oči i počne još upornije piljiti u plakat.

— Drugog jula, — prošapta on, — pa to je

danas!

Onda, zaboravivši na poslove koji ga očekuju, otrča sa farme u Guilford.

U Guilfordu je parada već bila otpočela. Kad je Toby stigao zadihan u grad, začuo je svirku i primijetio perjanice kako se njišu na glavama cirkuskih izvodjača, pa ugledao krovove kola u povorci. Mještani su se tako gusto načičkali duž

ulice, da Toby od njih nije mogao ništa više vidjeti.

On duboko udahne zrak pa se zagnjuri u gomilu i stane se provlačiti izmedju njihovih nogu. Konačno se uspio probiti do ulice. I tu je stajao sve dok nisu naišla kola tjerana parom, što je bio znak da se parada završila; lice mu je blistalo od radosti.

Poslije toga Toby se nije zaustavio sve dok nije stigao do cirkuskih šatora. Tu se motao po glavnom prolazu i buljio u velike plakate nalijepljene s obje strane prolaza.

Prodavač ulaznica pozivao je ljude: — Ovuda, narode! Ovudje nabavite karte za veliku predstavu! Prebroj sitniš prije nego odeš sa šaltera! Požuri, požuri, požuri!

Pošto je preturio džepove, Toby izvuče jednu paru. Tužno ju je promatrao. Nije kupio ulaznicu, a to je bio sav novac koji je imao. Uzdahnuvši, strpa paru u džep.

Onda zastane da bi promatrao čovjeka koji radi u jednom kiosku. Taj čovjek je bio odjeven u blistavo odijelo a oči su mu bile lukave. Punio je jedan služavnik vrećicama napunjenim kikirikijem, koje su bile išarane crtama, i pozivao posjetioce:

— Kupite pečeni hrskavi cirkuski kikiriki! Ovdje ga nabavite!

Toby je ponovo počeo opipavati onu paru u žepu, kad čovjek podiže glavu, pogleda ga i upita:

— Jesi li kupac ili promatrač?

Tobyju je bilo teško da se odluči da li da kupi kikiriki ili da nastavi promatrati kisosk. O tome je razmišljao gotovo cijelu minutu. Na kraju reče:

— Koliko kikirikija mogu dobiti za jednu paru?

Čovjek je brzo izračunao u glavi i odgovorio:

— Pa, dao bih ti šest.

— Samo šest?

— Pa to je više nego što bi dobio da si kupio na vrećice!

Glas toga čovjeka postajao je sve hrapaviji. Činilo se da mu je krivo što dječak sumnja u njegovu velikodušnost. — I to je cijela istina — reče on.

Toby je opet počeo polagano razmišljati. Konačno izvuče šaku iz džepa, spusti paru na pult i reče ozbiljnim glasom:

— Šest kikirikija, molim.

SJAJNA PRILIKA

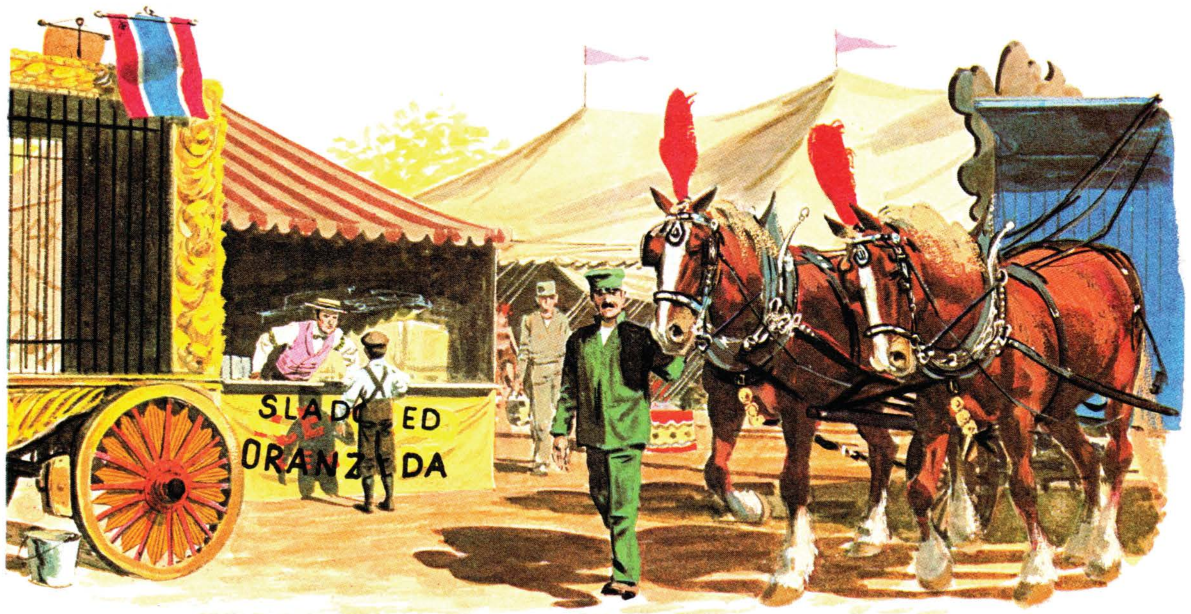
Toby razlomi prvi kikiriki, pa se namršti i primijeti:

— One koji su stari vi stavljate na dno?

Čovjek se zapanji i odgovori:

— Stari? Ja ne prodajem stare kikirikije, dječače.

— Ovaj ima takav ukus.

Osvrnuvši se oko sebe da bi se uvjerio kako nitko nije čuo ono što je dječak rekao, čovjek je brzo dodao:

— Evo ti još dva. A sada kidaj. Propustit ćeš najbolji dio predstave.

Toby je pažljivo otvarao drugi kikiriki.

— Ja ne idem na predstavu.

— Ne ideš? Nemaš novaca za kartu?

— Da, gospodine.

— Valjda će te roditelji dovesti večeras na predstavu.

— Neće, gospodine. Ja nemam roditelje.

— Siroče si, a?

Najednom čovjek postane veoma zainteresiran za dječaka. Nagnuvši se preko pulta, reče:

— Jesi li ikad razmišljao o tome da se pridružiš nekom cirkusu, momče?

— Ja? — Toby se toliko zabezeknuo da se gotovo zadavio kikirikijem.

— Da, ti. Zamisli da si član slavne porodice artista pod velikim šatorom. Zamisli: putuješ uzduž i poprijeko ovom našom velikom zemljom...

— Ali šta bih ja mogao raditi? — reče Toby uznemiren.

— Možeš postati koncesionar! Kao ja!

— Postati.....a-a-a-... —. Dječak nije mogao da izgovori tu riječ.

— Slobodan prijevoz, — nastavi čovjek, — prijatno mjesto za spavanje, tu ti je sve za jelo, a predstavu možeš vidjeti kad god poželiš! A ako ti i to nije dosta, svake subotnje večeri tvoj odani Harry Tupper (Hari Taper) poklonit će ti ovako nešto!

Gospodin Harry Tupper izvadi srebrni dolar koji se zablista na suncu.

— Šta kažeš, dječače, nije li to divna pogodba?

— Kako bi to bilo sjajno, — pomisli Toby, — da radim u cirkusu!

— Pa to bi mi se već sviđalo, — reče on sanjalačkim glasom, — više od svega na svijetu.

Gospodin Tupper se zahihota:

— Svidjalo bi ti se, jel'?

— Sva je nezgoda u tome, — nastavi Toby, — što sam potreban tetku Danijelu i teti Olivi da im...

Srebrni dolar gospodina Tuppera brzo se vrati u gospodinov džep. Hladno povukavši laktove sa pulta, gospodin Tupper izusti:

— Tvoj tetak i teta?

— Oni su strašno siromašni, — uzvrati Toby,

— ima mnogo poslova koje za njih obavljam na farmi. Ali ja bih mogao da ih upitam, možda...

Gospodin Tupper više nije bio zainteresiran.

— Zaboravi na ovo što smo razgovarali, — reče on, — a naći ću ja dječaka za ovaj posao u drugom gradu. Koliki bi bili presretni kad bi im se ukazala ovako sjajna prilika.

On odmahne rukom i nastavi svoj posao, ali kada je poslije nekoliko trenutaka podigao glavu on vidje da dječak još uvijek stoji na istom mjestu. Uzdahnuvši, gospodin Tupper izvadi novčanik i iz njega izvuče komadić papira na koji stavi svoj potpis jednom širokom kretnjom.

— Evo, da se rastanemo kao najbolji prijatelji, — reče on, — ovo je propusnica za večerašnju predstavu. Dodji i uživaj zahvaljujući Harryju Tupperu.

Dok se vraćao kući Tobyjeve oči blistale su od radosti. Naprosto nije mogao vjerovati. Komadić papira koji drži u ruci jest prava propusnica za cirkusku predstavu!

Ali kad je stigao do kuće na farmi, jedan prosijed čovjek strogih crta lica grubo ga dohvati za ovratnik i radost ubrzo napusti Tobyuja.

— Gdje si bio? — upita ga tetak Danijel. Toby ustukne. Oči tetka Danijela sijevale su od bijesa.

— Op — prosti, — promuca Toby, — želio sam se vratiti tečo. Ali tamo je bila cirkuska parada, pa sam se tako našao na cirkuskom zemljištu...

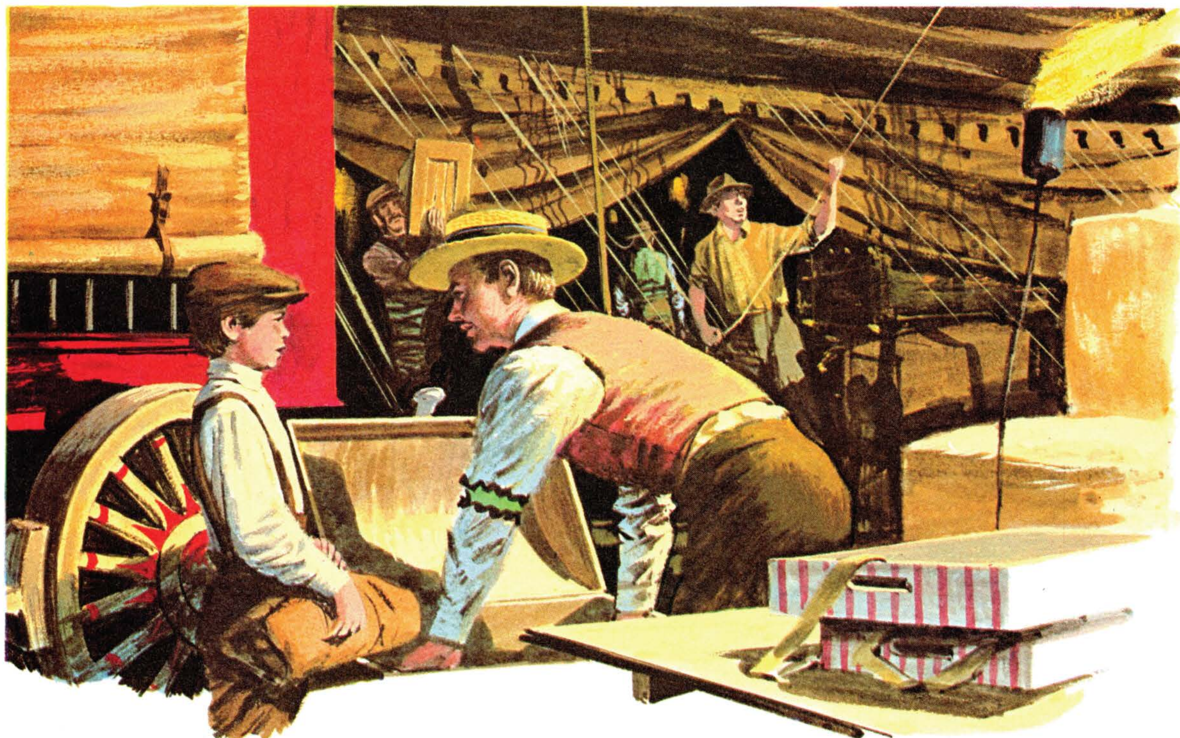
— Cirkus! — povika tetak Danijel. — A znaš li da su praščići oborili ogradu, jer si zaboravio nahraniti, i prerovali su repu u polju? Znaš li, ti to?

Toby je samo klimao glavom.

— Ti si vjetrogonja i nezahvalnik!

Teta Oliva dodje do njih. Ta farmerka srednjih godina progovori tihim glasom nastojeći umiriti muža.

— Danijele, ne budi tako grub prema Tobyju. Dječaci polude kad cirkus dođe u grad.

— Toby nema pravo da se ponaša kao drugi dječaci! — povika farmer. — Toby nikako nema pravo, a on zna zašto.

Čuvši te riječi, Toby obori glavu da bi prikrio suze koje su mu navirale na oči.

— Ja i moja žena lišavamo se koječega da bismo te mogli hraniti i odijevati, — nastavi farmer, — ja sam siromah čovjek, ali sam te prihvatio kada te nitko drugi nije htio uzeti. Ti nam nisi nikakav rod, ti nam nisi ništa, ti si samo teret koji smo sebi navalili na vrat.

On gurnu Tobyija prema stubištu i reče:

— Idi u postelju i ne izlazi iz nje. Večeras za tebe nema večere.

Kad Toby ode, teta Oliva progovori:

— Danijele, bio si prestrog prema dječaku. Doista propustio je da nahrani gladne praščiće i stoga nam je propala repa. Pa ipak, ono što si mu rekao strašno je surovo.

Toby nije čuo tetine riječi. Dok se jecajući peo uz stube, u njegovoj glavi stvarao se plan.

Čekat će dok padne mrak. Onda će pobjeći od kuće da prigrli sjajnu priliku koju mu je gospodin Tupper ponudio. Tako se tetak Danijel neće više nikada morati odricati koječega da bi ga hranio i odijevao.

BJEGUNAC

Večerašnja predstava se završila i cikuski ljudi počeli su da skidaju šator. Život u cirkusu bio je pun mahnite trke. Baklje su bacale avetinjske sjene po uznemirenim konjima i ljudima koji su galamili. Negdje u tami rikao je tigar.

Harry Tupper upravo je utovariovao sanduke u teretna kola kad začu tanak glasić.

— Evo me, gospodine Tuppere, — reče on

Tupper se okrenuo. Iza njegovih ledja stajao je dječak sa zavežljajem u ruci.

— Pa šta onda? — primijeti Tupper, a oko usta lebdio mu je kiseo osmijeh.

— Pa, zar me ne poznajete? Kazali ste da bih mogao raditi kod vas?

Koncesionar spusti sanduk pa se podozrivo zagleda u Tobyja Tylera.

— A što će tvoj tetak i teta? — upita ga.

— Ne brinite, — procijedi Toby hrapavim glasom. — Oni ne žele da ostanem kod njih. Kažu da sam im teret na vratu.

Tupper nastavi da utovaruje sanduke.

—E, pa onda, dobio si posao. Pedeset centima sedmično.

— Kazali ste dolar!

Tupper razrogači oči, ali dječak se nije pokolebao. Na kraju Tupper slegne ramenima, pa reče:

— Ako sam ti rekao da ćeš dobiti dolar, onda ćeš ga i dobiti. Samo nemoj pokušati da mi otpiriš kad već budem utrošio vjrijeme da te naučim kako treba raditi ovaj posao.

—Oh, neću, gospodine, — Toby uzvrati ozbiljnim glasom.

Koncesionar se opet bacio na posao utovarivanja sanduka. Toby progovori:

— Gospodine Tupper, još nisam večerao.

Ljutito mumlajući, Tupper poče preturati po kovčegu sa namirnicama i izvuče izgnječenu bananu.

— Evo ti, — reče on, — ovo je prehrambeno zlato iz Indije. Nastoj da ti potraje do jutra. A sad da si ostao ovdje i izbjegavaj neprilike!.

Toby uzdahnu, priđe jednom vagonu i baš se spremao da zagrize natrulo voće, ali u tom se trenutku kroz rešetke munjevito promoli kosmata šačica i istrže bananu iz Tobyjeve ruke.

Toby se brzo okrene i provuče ruku u kavez da bi ščepao šapu malog čimpanze. Dok se Toby mučio da majmuna dovuče što bliže rešetkama, majmun proguta čitavu bananu.

— Lopove! — uzvikne Toby, — vrati mi je.

Čimpanza se stade strašno derati. To je izazvalo lančanu reakciju kod drugih majmuna u kavezima. Glomazan i snažan čovjek dotrča do Tobyja.

Bio je to Ben Cotter (Koter), dubler cirkuskog atlete i vozač vagona u kojemu su bili majmuni.

— Šta si uradio tom čimpanzi? — upita Ben Cotter.

Tobi je bio ogorčen.

— Zar ja? — upita on. — Ja *ništa* nisam uradio. Taj majmun je krivac. Držao sam bananu u ruci i on mi ju je ukrao!

Tada dotrči i Harry Tupper.

— Zar ti nisam rekao da ne stvaraš neprilike? — izdera se on na Tobyja.

— *On* mi je ukrao bananu! — reče Toby.

Majmun na to uzvrati novom dernjavom. I tada u galopu stiže do njih Pukovnik Castle, vlasnik cirkusa.

— Šta se to ovdje zbiva? — upita Pukovnik Castle oštrim glasom gledajući ih sa visine iz svoga sedla.

U tili čas Tupper se sav pretvori u blažen osmijeh.

— Ništa, Pukovniče, ama baš ništa! Majmuni su se malo uznemirili, — reče on.

Pukovnik pokaza prstom na Tobyja i upita:

— Tko je to?

— To je moj novi pomoćnik, gospodine, — odgovori Tupper.

Pukovnik ga poprijeko pogleda:

— Vrbuješ ih još dok su mali, zar ne, Tuppere?

— Sve je u redu, gospodine. Jadni dječak nema nikoga na svijetu, — pa zatim prišavši mu bliže nastavi prigušenim glasom:

— Namjeravam ga uzeti pod svoje okrilje da mu pružim potporu.

Pukovnik prasne u gromoglasan smijeh.

— Molim te,Tupperu na pričaj mi o svojim poštenim namjerama. Nego hajde, vrijeme je da cirkus krene. Dječak se može voziti sa Benom.

Ben Cotter rikne u znak protesta:

— Sto mu gromova, Pukovniče! Zašto mene izabraste da budem dadilja Tupperovom cmizdravom derištetu?

— Spremi kola, — prekine ga Pukovnik i nastavi: — Krećemo! — pa okrene konja i odjaha.

Poslije nekoliko trenutaka, Ben Cotter bijesno pogleda Tobyja sa svog sjedišta na vagonu s majmunima. Dječaku se nije kretalo. Više bi volio ostati na čvrstoj zemlji. Najednom ga obuze čežnja za domom. Upravo se spremao da kaže gospodinu Tupperu da se predomislio i da ne želi onaj posao, kada se razliježe Pukovnikov glas: — Deder, pokreni ga!

U tren oka noć oživi od škripe cirkuskih kola. Harry Tupper ščepa Tobyja i odbaci ga prema

Benu Cotteru koji ga spretno dočeka u naručje i prebaci na sjedište.

Tada Ben Cotter povuče uzde i kola poskoče i počnu se kretati.

Toby se očajnički privijao uz sjedište trudeći se svim silama da se ne prevrne i ne ispadne iz kola kad začu Tupperov glas:

— Mladiću, ovdje će ti biti lijepo, k'o bubregu u loju. Benu će biti drago da se brine za tebe.

Tek poslije gotovo jednog sata vozač se okrene prema Tobyju i progovori:

— Da istjeramo jednu stvar na čistac, — reče on. — Ja ti ne volim klince, naročito one koji bježe od kuće. Oni su ti mlakonje.

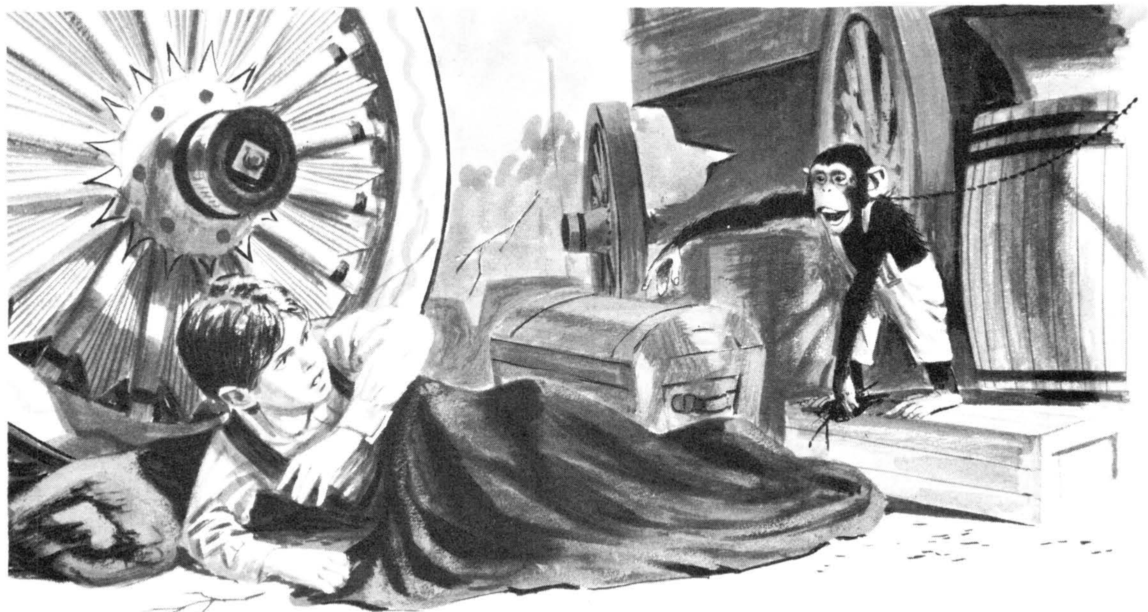
Toby ne reče ništa. Samo je stisnuo zube.

— Klinac ima lijep dom, — nastavi vozač, — i čim mu prvi put nešto ne ide od ruke, a on ti bježi od kuće. Onda uvidi da mu se nove stvari ne sviđaju, pa opet hoće kući.

Toby je uporno promatrao cestu kao da mjeri razmak između ceste i sjedišta na kojem je sjedio.

Ben Cotter reče:

— Hajde, skoči! Nikome neće biti žao ako odeš; sumnjam da je ikome neobično bez tebe.

Tobyjeve oči sijevnuše, ali ne reče ni riječi.

— Deder, skači! Šta si se prestrašio!

— Nisam se prestrašio, — odgovori Toby ljutito, pa poslije kraće stanke doda:

— Ne bojim se ni tebe.

Na Benovom licu nije se vidjela nikakva promjena:

— Tako i treba, Sinko.

— Ne zovi me »Sinko«. Ime mi je Toby Tyler, — uzvrati dječak.

— U redu, Sinko. Zvat ćemo te Toby, — zaključi Ben.

I opet nastane muk. Na kraju Ben progovori:

— Nije moj posao da vodim brigu o tome, ali možda bi bolje bilo da malo odspavaš. Noć je kratka u ovakvim okolnostima.

— Nisam pospan, — primijeti Toby tvrdoglavo

— Kako hoćeš!

Toby je za inat širom razrogačio oči, prekrižio ruke na grudi i piljio u cestu.

Cirkuski karavan, sa svjetiljkama poredanim u lelujavom nizu, kretao se kroz noć.

CIRKUSKO JUTRO

Sutradan ujutro Tobyja je probudila grančica koja ga je udarila po nosu. Spavao je ispod cirkuskih kola toplo umotan u Benov kaput.

Otvorio je oči i začuđen gledao oko sebe. Još jedna grančica prohuja kroz zrak i udari ga po glavi. Toby se pridiže i ugleda onog istog malog nevaljalog čimpanzu kako se ceri na njega. Tobyju sijevnuše oči od bijesa, pa posegne za nekim predmetom kojim bi gađao majmuna.

— Dječače, bolje ti je da se rasaniš i spremiš prije nego što Harry Tupper dođe po tebe.

Ben Cotter je stajao iznad Tobyjeve glave; preko mišićavih pleća visio mu je prebačen ubrus. Toby brzo privuče ruku sebi.

— Hvala vam što ste se sinoć pobrinuli za mene, — reče on, — čini se da sam zaspao.

— Zaspao ti ili ne, meni je svejedno, — izusti Ben mrzovoljno, — tek nisam želio da ispadneš iz kola, pa da ja budem kriv.

Toby je izgledao uvrijeđen.

— Više vam neću smetati.

— E, baš mi je drago što to čujem, — reče Ben.

Već je bio postavljen cirkuski logor i sve je bru-

jalo od posla. Ljudi su se žurno kretali tamo-amo, timarili životinje ili udešavali dijelove opreme. Ben se kretao između kola, kaveza i sanduka, a Tobi je išao za njim na priličnoj udaljenosti.

Naišao je na vozača cirkuskih kola pod kojima je prenoćio i nespretno progovorio:

— Ne znam gdje bih se umio.

Ben pokaza prstom u pravcu potoka i primijeti:

— Ono je voda, zar ne?

— Da, gospodine, — procijedi Toby.

— Onda je sve u redu. A sada mi učini jednu uslugu: tornjaj mi se s puta!

Ben siđe do potoka i počne da se pljuska vodom po licu. Toby se šćućurio uz potok i upravo se spremao da počne s umivanjem kad mu uši zaglušiše od nečije bijesne vike:

— Kako se usuđuješ prisiljavati me da trčim za tobom po cijelom logoru? — upita Tupper.

— Dobro jutro, gospodine Tupper, — reče dječak uljudno, — upravo sam se umivao.

Tupper ga grubo dohvati za mišicu i počne ga vući govoreći:

— U radno vrijeme, je li? Nećeš!

Toby se spotakne i padne, ali ga Tupper povuče i on se opet pridigne.

Tupper dodade:

— Hajde, kreni već jednom! Toliki posao čeka...

Koncesionar nije uspio da dovrši rečenicu, jer se iznenada našao u zraku. Tresao se od straha.

— Spusti me! — cvilio je.

Ben Cotter bio mu je prišao s leđa, uhvatio ga za ovratnik i podigao uvis. Sada se snažni Ben vraćao prema potoku i držao Tuppera uzdignutog u jednoj ruci kao da je Tupper reket za tenis.

— Dakle, gospodine Tuppere, — reče Ben, — nisam pristalica polagane osvete — ali već mi je prekipjelo gledajući kako neljudski postupate sa svojim pomoćnicima svakog jutra prije doručka.

Tupperove noge pomamno su se klatarile.

— Taj dječak radi kod mene! I ja ću s njim postupati kako mi je volja, — reče Tupper.

Ben nastavi ozbiljnim glasom:

— Gospodine Tuppere, ako dječak neće raditi ono što vi od njega zahtijevate, možete ga otpustiti. Ali ako vas ikada uhvatim kako opet grubo postupate s njim, onda ću zacijelo učiniti ovako nešto... — Naglo ga zavitlavši, Ben baci Tuppera u potok. Onda se okrene i okomi se na Tobyja:

— A ti — da si slušao gospodina Tuppera,

marljivo radi i valjano obavljaj posao!

Toby je snažno mahao glavom u znak priznanja:

— Da, gospodine!

— A sad, čim doručkuješ, odmah kreni na posao. Kuhinja-šator je tamo prijeko!

U šatoru-kuhinji za stolovima od dasaka sjedili su neki cirkuski izvođači i doručkovali. Toby izađe iz reda noseći u rukama tanjur prepun kobasica, kajgane, pšeničnog kolača i komada raženog kruha. Uplašeno je gledao oko sebe ne znajući gdje da sjedne.

— Zašto ne sjedneš ovdje?

Toby se okrene. Jedna djevočica smiješila se na njega. Još nikada Toby nije vidio ljepšu djevojčicu.

On sjedne pokraj nje. A onda, prisjetivši se dobrog ponašanja, skine kapu i reče:

— Hvala.

— Ime mi je Jeanette (Žanet), — nastavi djevojčica, — ja sam jahačica na konju. Ti si ovdje novajlija, zar ne?

— Da, gospođice, — odgovori Toby.

— Ja jašem sa Ajaksom, — produži ona, — njemu je dvanaest godina i on misli da sve zna.

Upravo u tom trenutku jedan visoki dječak prišao je njihovom stolu. Nervozno je promatrao Tobyja.

— Tebi nije mjesto ovdje, — odbrusi on, — ovo je stol za izvođače programa.

Jeanette se nasmiješi:

— Prestani Ajakse. Ja sam ga pozvala da sjedi za ovim stolom.

Ne znajući šta da kaže, Toby se smiješio u toj neprilici i nastavio jesti. Visoki dječak tresne šakom po stolu i reče:

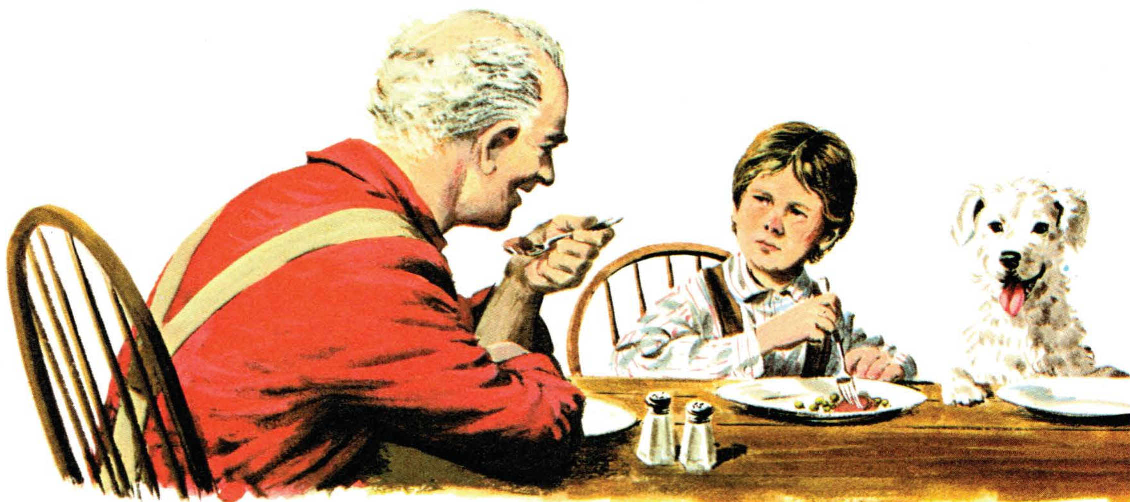
— Jesi li čuo šta sam ti rekao? I gledaj mi u oči kad razgovaram s tobom.

Jeanette je ljutito odmahivala glavom:

— Ah, Ajakse — pusti ga na miru!

— Njemu nije mjesto za našim stolom! — vikao je Ajaks i gurao Tobyja, — hajde, tornjaj se odavde!

Kraj stola je zastao ovisok čovjek vesele vanjštine koji je promatrao svađu. On se kretao balansirajući s pet tanjura sa hranom poderanih

duž jedne ruke i smiješio se.

— Lijepo, lijepo, tu si moj dječače! — reče on Tobyju, — Pukovnik Castle posebno me poslao da te potražim!

Toby je žmirkao u čudu i upita:

— Da potražite mene?

Čovjek nastavi bez prekidanja:

— Da li ćeš uzeti profesionalno ime ove godine — ili pak namjeravaš zadržati svoje vlastito?

Toby se zbunio.

— Pa svoje vlastito ime , — procijedi on.

— A to je, dabome?

— Toby Tyler.

— Toby Tyler — pa da! — uzvikne čovjek i nastavi: — To je divno ime! Oduvijek mi se dopadalo!

Pa zatim okrenuvši se prema Jeanetti i Ajaksu, čovjek doda:

— Svakako ste čuli za Toby Tylera.

Sada je Ajaks stajao zbunjeno. Taj drski dječak nervozno primijeti:

— Eh, pa samo da nam je rekao —

— Šuti, šuti! — reče čovjek, — isuviše je kasno da se sada ispričavaš.

Zatim, obrativši se Tobyju s dubokim poštovanjem primijeti:

— Hoćeš li mi ukazati čast i doručkovati sa mnom i mojom porodicom?

Kad su izlazili iz šatora-kuhinje, Tobyjev spasilac reče:

— Dopusti mi da se predstavim. Ja sam Sam Treat (Sem Trit), cirkuski klaun.

Toby se zapanji: — Klaun?

Još uvijek balansirajući s tanjurima, Sam Treat se nakloni i progovori sa smiješnim holandskim akcentom:

— Tebi sam na službi! — pa onda zamahnuvši rukom kao da će salutirati napravi se kao da se udario u oko i uzvikne: — Jao!

Kad su stigli do klaunovog šatora, klaun poređa tanjure po stolu i reče:

— Sjedi, Toby. Znam da će se djeca radovati kad te vide.

Toby upita:

— Vi imate veliku porodicu, gospodine Treate?

— Pa, kako se uzme. Uglavnom, rekao bih, ah, tako četvoro-petero, — odgovori on, pa prinijevši šake do usta i načinivši od njih trubu, on

pozva:

— Hej, djeco, doručak je na stolu!

U tom trenutaku podigoše se poklopci na četiri škrinje. Iz njih iskočiše četiri psa i potrčaše prema stolu. Posjedaše na klupu pokraj Tobyja i halapljivo počeše jesti.

Toby se morao nasmijati, pa reče:

— Eh, kad ste mi kazali da imate porodicu, ja sam pomislio... — pa se onda zaustavi zbunivši se.

— Samo ti uživaj i ne brini ništa! — odgovori klaun blagim glasom, — oni su moja porodica. Čini se da se tome nisi nadao.

Toby obori glavu:

— Ni ja nemam pravu porodicu, zato sam i došao u cirkus.

— Ma nemoj? — začudi se klaun.

— Pobjegao sam od kuće, — objasni mu Toby, — ali ne zato što me oni nisu htjeli. Oni su strašno siromašni. Ja sam im bio pravi teret na vratu.

— Pa šta misliš, hoćeš li se ikada vratiti kući?

Toby duboko uzdahne:

— Čini mi se da neću, bar dok ne zaradim dosta novaca da ga ponesem kući. Tako ću im pokazati da nisam ono, što oni kažu da jesam.

Dok je dečak zamišljeno nabadao hranu na viljušku, klaun ustane i ode do sobice za šminkanje. Pretraživao je po njoj sve dok nije pronašao neku staru kožnatu kesu koju donese do stla.

Bacivši kesu na stol, on se obrati Tobyju:

— U ovo stavljaj novac koji uštediš, Toby. Ne čekaj da bude prekasno. Toby uzme kesu i čvrsto je steže.

— Hvala vam, gospodine Treate, — reče on. — Ja ću zaista marljivo raditi. Radit ću sve onako kako mi kaže gospodin Tupper. Ja ću... — Najednom dječak se lupi po čelu i uzvikne:

— Jao, teško meni!

— Šta se dogodilo? — upita ga klaun.

— Pa sasvim sam zaboravio da gospodin Tupper čeka na mene!

Toby izleti iz šatora i dobaci u trku:

— Hvala vam gospodine Treate! A sad zbogom!

GOSPODIN STUBBS

Poslije podnevna je predstava tekla kako treba i Toby se konačno našao u velikom šatoru. Polako se kretao prolazom izmedju redova sa

sjedištima noseći pred sobom služavnik pričvršćen remenom koji je prebacio preko ramena; na služavniku su bile poredane vrećice sa kikirikijem i ušećerene jabuke! — Fini... pečeni... hrskavi... kikiriki! Ušećerene...

Riječi su polako zamirale na njegovim usnama. Glavu je zabacio, a zjenice su mu postajale sve veće. Tako je stajao promatrajući artiste na trapezu na vrhu šatora sve dok mu Harry Tupper ne priđe s leđa i ljutito ga protrese.

Trgnuvši se, Toby potrči vičući iz sveg glasa:

— Kikiriki i ušećerene jabuke!

Poslije toga Toby je mislio samo na svoj posao gotovo čitavih deset minuta, a onda začuje glas Pukovnika Castlea koji je iz same sredine cirkuskog kruga objavio prisutnima:

— Dame i gospodo! Pažnja, pažnja! Veliki američki cirkus prikazuje vam Silnog Banjoa (Bendža)!

Toby zastade, a oči mu zasjaše kad svu pažnju uputi na središte cirkuskog kruga. Silni Banjo bio je uistinu Ben Cotter odjeven u triko.

Tobi počne gurkati laktom jednog gledaoca i prstom pokaza na središte cirkuskog kruga, pa reče:

— On mi je prijatelj.

Ali onda pogledavši i sam u pravcu ispruženog prsta, Toby ugleda Harryja Tuppera kako ga prijeteći promatra s ruba kruga.

U tren oka Toby se opet našao u velikom poslu i počne izvikivati što je mogao glasnije:

— Kikiriki, ušećerene jabuke!

Kroz cijeli preostali program koji se sastojao od ovih tačaka: igra slonova, mađioničari, ples konja i klaunovi, Toby je mislio samo na svoj posao.

A onda, poslije snažne bubnjave, orkestar počne svirati Straussov (Štrausov) valcer. Jeanette i Ajaks uđoše u cirkuski krug na veličanstven način vodeći sa sobom svoje konje.

Toby je stajao upravo ispred jednog ljutitog gledaoca, kome je zaklonio vidik, i širom otvorenih usta promatrao djevojčicu i dječaka.

— Hej ti, tamo, sjedni dolje! — uzvikne onaj gledalac.

Bez razmišljanja, očiju uperenih u središte cirkuskog kruga u kojemu je dvoje mladih izvođača graciozno izvodilo svoju tačku na konjima, Toby sjedne na jedno sjedište u gledalištu.

Netko je nečujno sjeo na obližnje sjedište i hrapavim glasom progovorio mu na uho:

— Veličanstvena predstava, zar ne?

Toby sanjivo mahne glavom:

— Uistinu jest.

Još uvijek kao u polusnu Toby se okrene da vidi tko to ima isto mišljenje o predstavi. To je bio Harry Tupper koji ga je promatrao bješnje nego ikada ranije.

Još nikada nijedna strijela nije tako brzo poletjela iz napetog luka kao što je Toby poletio iz sjedišta. Tokom preostale predstave on je uspio misliti samo na svoj posao i sve se vrijeme kretao leđima okrenut prema izvođačima.

Poslije predstave, Toby ode do kioska u kojemu se prodavala limunada i svu dnevnu zaradu preda Harryju Tupperu.

Koncesionar je pohlepno brojao novac:

— Dolar — trideset pet, četrdeset, pedeset, šezdeset pet...

Pa prekinuvši brojanje, podiže jedan novčić koji je bio manje sjajan i mekši od drugih.

— Šta je ovo? — upita Tupper. — Čuj, ti prokleti glupavko! Zar ne razlikuješ pravi novac od oblog komada olova?

— Oprostite, gospodine Tupperu, — pravdao se Toby, — ja se ne razumijem dobro u novac.

Tupper se gromko nasmije:

— E, onda ću te ja naučiti. Prva lekcija: ovaj komad olova dobit ćeš umjesto pravog novčića kada ti budem isplaćivao plaću za prvi tjedan.

— Da, gospodine, — uzvrati Toby kiselo, pa Tupperu pruži tri novčića i upita:

— A šta da uradim s ovim?

Tupper ga poprijeko pogleda:

— Odakle ti to?

— Pa, preostalo. Kad sam pokušao da ih vratim, rekoše mi: Zadrži sitniš!

Koncesionar se zagrcne zapanjen dječakovom nedužnošću, pa onda, licemjerno se nasmiješivši, doda:

— To se, moj mladiću, naziva »napojnicom«. A po običaju, sve napojnice pripadaju glavnom koncesionaru, što će reći — meni.

Toby je stajao kao pokošen.

— Međutim, ako mi položiš račun za sve napojnice koje dobiješ, ja ću ih podijeliti s tobom. Tako — dva novčića meni, jedan novčić tebi.

Tobyjevo lice zablista od radosti.

— Hvala vam, gospodine, — izusti Toby.

Tupper ga je promatrao neko vrijeme, pa onda, zadovoljan što je nadmudrio dječaka, pokaza na gomilu čaša i zdjela na pultu i reče:

— A sada na posao i počisti ovaj nered! — pa zapalivši cigaru otpiri nekuda.

Toby je bio umoran, ali se odmah baci na posao i počne čistiti pult. Uze služavnik sa kikirikijem i ušećerenim jabukama i spusti ga na bačvu pokraj kola sa životinjama. Pa, uzdahnuvši, pođe da uzme pregaču.

U jednom trenutku čimpanzina šaka promoli se iza rešetaka na kolima. Ta šaka je opipavala i opipavala sve dok nije naišla na ušećerenu jabuku. Zatim šaka dohvati štapić na koji je bila nabodena jabuka.

Poslije toga služavnik je imao jednu jabuku manje.

Toby se vratio; opasao je pregaču. Poslije jednog sata on je već završavao posao: brisao je posljednju čašu i ponosito ju je stavio na pult kraj ostale čiste i blistave staklarije.

Upravo u tom trenutku ogrizak od jabuke udari ga po glavi. Iznenađen, Toby ga podigne sa zemlje i počne ga razgledavati. Tada doleti i drugi ogrizak i prevrne nekoliko čaša.

Toby potrči prema bačvi na kojoj je ostavio služavnik. Služavnik je ležao prevrnut na zemlji. Toby ljutito pogleda majmunski kavez.

Mali čimpanza sjedio je u kavezu usred gomile ljusaka od kikirikija, razderanih vrećica i ostataka ušećerenih jabuka. Upravo je lijeno grickao poslijednju jabuku kada ugleda dječaka. Hihoćući se, on lakim pokretom baci ogrizak na Tobyja.

Toby se pjenio od bijesa:

— Ti — ti — i sve zbog tebe gospodin Tupper će me živog oderati! Dabogda se tako razbolio da sav pozeleniš!

Te noći čimpanza je ležao ispružen na stolu u kolibi Sama Treata i tužno zavijao. Toby, Sam i Samova pseća porodica — svi su oni zabrinuto promatrali majmunčića.

— On je strašno bolestan, zar ne? — upita Toby.

— Pa doista, ne izgleda baš dobro! — primijeti Sam.

Tobyju zadrhtaše usne.

— Jao! — izusti on, — nisam želio da se toliko razboli. Za sve to ja sam kriv.

— Nema toga što on ne bi pojeo, — reče Sam, — čini mi se da je on u neku ruku — noj.

Nadnijevši se nad čimpanzu, klaun mu prinese ruku i počne dodavati Tobyju razne predmete.

— Vidiš? — upita on Tobyja, pa nastavi: — Gumb, ključ od kofera, četka za kosu... komad konopa za sušenje rublja...

U prvi mah Toby nije mogao povjerovati svojim očima. Kad je konačno shvatio da klaun izvodi male trikove uz pomoć rukava, laknulo mu je, i nasmiješio se.

— E, baš ste me prevarili, — reče Toby, pa upita: — Možete li ga izliječiti?

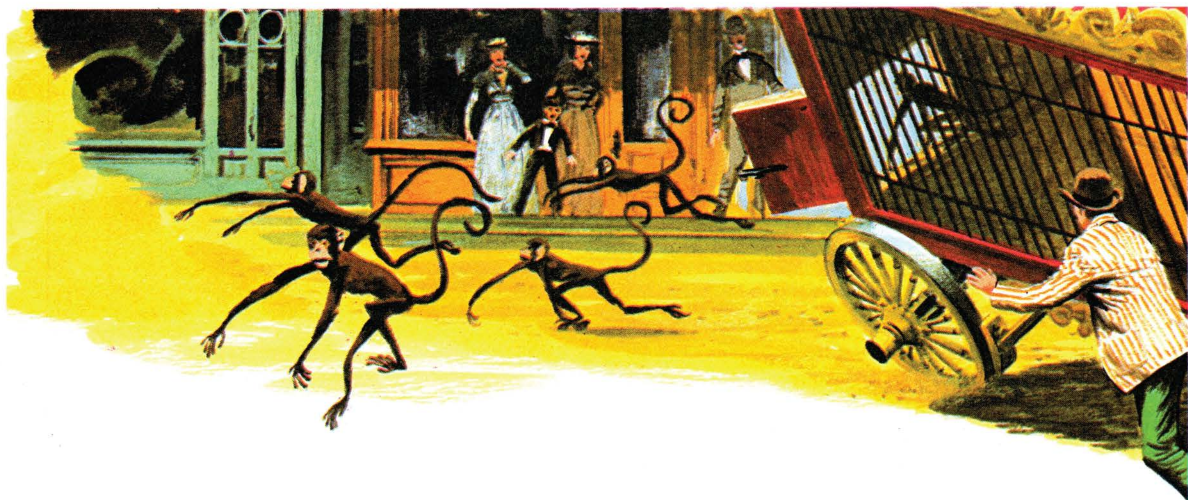
— U svako doba kao i do sada, — odgovori Sam Treat.

Pa zatim zavuče ruku u putnu torbu i iz nje izvuče bočicu na kojoj je pisalo: *Ricinusovo ulje.*

Čim ugledaše tu bočicu, svi psi pobjegoše u svoje torbe. Čimpanza pokuša da se povuče sa stola, ali Toby ga je čvrsto držao.

— Čvrsto ga drži, — reče Sam, — i pazi da te ne ugrize!

Čimpanza se pomamno ritao dok mu je ulje klizilo niz grlo. A onda mu se oči zažariše i prestane se opirati.

Toby ga nježno uze u naručje. Čimpanza se prijatno smjestio u dječakovu naručju kao beba koja tiho plače.

Tobyju se nešto isprriječilo u grlu, nešto tako veliko da to nije mogao progutati. Na kraju on reče:

— Zaista nemam srca da ga vratim u majmunski kavez.

Sam klimnu glavom, pa doda:

— Bilo bi pametno da ga večeras utoplimo. Evo ti — uvij ga u ovaj šal.

— Možda bi mogao da spava kod mene, — reče Toby.

— Bolje je da prvo upitaš Bena, — uzvrati Sam, — on je odgovoran za majmune.

Kada je te večeri cirkus krenuo na put, čimpanza se još uvijek nalazio u Tobyjevu naručju.

— Odsada ćemo biti prijatelji, zar ne gospodine Stubbse? — Toby upita majmunčića.

— Stubbs? — začudi se Ben Cotter koji je upravo uskočio u kola s majmunima i sjeo na prednje sjednište pored Tobyja. — Zašto gospodin Stubbs?

— Pa podsjeća me na starog gospodina Stubbsa koji drži glavni dućan kod nas u gradu.

Toby se nasmiješi čimpanzi koga je držao u naručju.

— Da, gospodine, gospodin Stubbs, — reče on nježnim glasom, — bit ćemo zaista dobri prijatelji, eto, takvi ćemo biti.

Ben povuče uzde i kola krenuše.

— Kako sam ti dopustio da me nagovoriš da ga uzmemo, nije mi jasno, — mumljao je Ben, — prvo pravilo Pukovnika Castlea je da životinje moraju ostati u kavezima gdje im i jest mjesto!

VATROMET

Ne skidajući pogled sa ceste, Ben ispruži ruku prema Tobyju i prodrma ga da bi ga probudio. Dječak zijevne i kroz poluotvorene očne kapke zaškilji u sunce. Čimpanza je još spavao na njegovu krilu.

— Koliko je sati? — upita Toby.

— Kasno, — odgovori Ben, — imali smo zastoj u toku noći. Sad svečano ulazimo pravo u Woodvale (Vudvejl), a šator ćemo podići kasnije.

Toby se pridiže u sjedištu. Bio je uzbuđen:

— Sjajno — ja ću jahati u paradi!

Ben mu doda kapu u obliku kacige i reče:

— Evo, hoćeš da si u cirkusu, pa onda i izgledaj cirkuski!

— A imate li šešir i za gospodina Stubbsa?

— Njemu ne treba. Samo pazi, dobro čuvaj tog majmunčića!

Kad su stigli do Woodvalea, začuše prasak vatrometa.

— Hej! Pa ja sam sasvim zaboravio da je danas četvrti juli! — reče Toby.

Ben se namršti i primijeti:

— Aha, životinje će biti naprosto *oduševljene* vatrometom!

Kada su ušli u glavnu ulicu, činilo im se da su upali u artiljerijsku vatru. Gospodin Stubbs je brbrljao i prestrašeno pokušavao da se oslobodi

Tobyjevog naručja. Konji su uzmicali i nervozno se propinjali.

Niz prskalica poleti kroz zrak i sruči se na kola s majmunima, upravo iza Benovih i Tobyjevih leđa. Kada se prskalice zapališe uz snažan prasak, Stubbs odleti uvis i u paničnom strahu padne, dočekavši se na sve četiri šape, na leđa cirkuskog konja.

Uz oštar njisak, konj se prope i ustuknu. Užas se prenese i na ostale konje u zaprezi, i oni se dadoše u divlju trku. Ben je svom snagom vukao uzde, ali kola su se ubrzo počela opasno klatiti.

— Pazi, Toby, — uzvikne Ben, — iskači!

Ben se iskobelja iz kola koja su se prevrtala, ali Toby ne stiže da i sam uradi to isto, pa su ga gledaoci morali izvući. A što se tiče majmuna, njima nije bila potrebna nikakva pomoć. Vrata na njihovu kavezu otvorila su se od treska, i oni pokuljaše kao rijeka i odskakutaše u svim pravcima sretni i slobodni.

Toby se nesigurno pridigne na noge. Čuo je Pukovnika Castlea kako izvikuje upute. Vidio je i jednog klauna koji je protrčao pokraj njega noseći pod miškom uhvaćenog majmuna.

Najednom Toby strašno problijedi:

— Gdje je Mr Stubbs? — pomisli on. — Da nije ranjen?

Toby otrči niz ulicu u potrazi za svojim prijateljem.

Njegov prijatelj bio je u šerifovoj kancelariji. Taj čimpanza je stajao na šerifovom radnom stolu radoznalo preturajući pištolj. Cijev se njihala tamo-amo i upravo je bila uperena prema otvorenom prozoru kada čimpanzin prst iznenada napipa obarač.

BUM! Jedan metak je smrskao uličnu svjetiljku.

BUM! Staklena vrata sasuše se u prašinu.

Kao munja gradom se pronijela vijest o čimpanzi naoružanom pištoljem. Toby je doletio bez daha.

— Pazi, — dovikne mu šerif, — pronađi zaklon!

Šerif povuče Tobyja i natjera ga da se ispruži po zemlji.

— Majmun ima samo još jedan metak, — reče on, — i preostaje nam jedino da sačekamo da ga ispali.

Kad se začuo idući pucanj, šerif odahne i nasmiješi se, pa vikne prisutnima:

— Ne uznemiravaj se, narode! Ispaljen je i posljednji metak.

Šerif se pridigne i otrese prašinu sa hlača. Spremao se da nastavi sa svojim poslom.

Ali u šerifovoj kancelariji, gospodin Stubbs je upravo pronašao drugi revolver. I kad je šerif mirno ušao na vrata kancelarije začu se: BUM; metak mu odnese šešir sa glave.

U jednom skoku kao da će zaroniti, šerif iskoči iz kancelarije i poleže po zemlji ostavivši gospodina Stubbsa nerazoružanog.

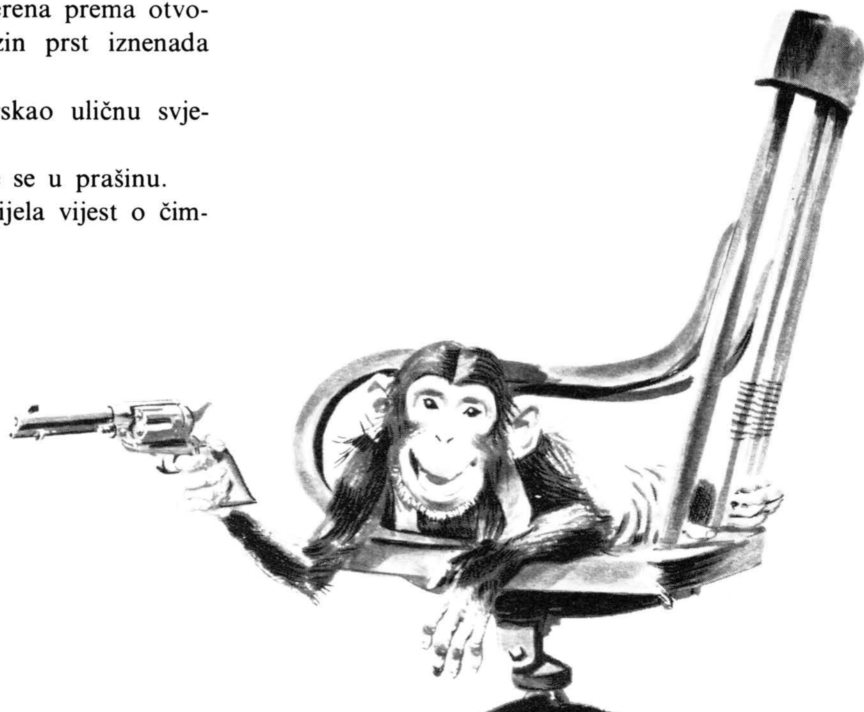
Zatim šerif dohvati nečiju pušku, pa čimpanzu uze na nišan kroz prozor.

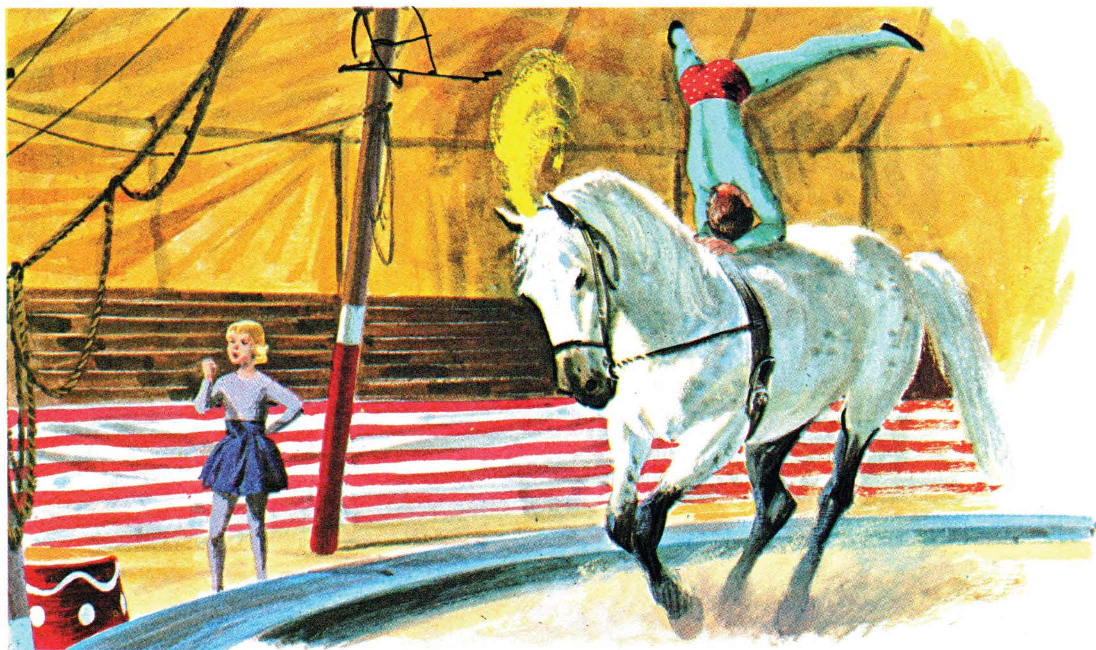
— Nemojte! — vikne Toby, — molim vas nemojte ga povrijediti!

— Čuvaj se, dječače! I samom mi je mrsko da ovo učinim — ali udesit ću ga prije nego što nekoga ubije, — reče namrgođeni šerif.

Ali prije nego što je šerif stigao ponovo nanišaniti, Toby potrči prema kancelariji.

Kad je dječak ušao u šerifovu kancelariju, čim-

panza se brzo okrenuo a s njim se okrenula i cijev revolvera koji mu se klatio u šaci.

Dječak zastade i reče:

— Zdravo, gospodine Stubbse! To sam ja — Toby!

Oprezno Toby se počeo približavati.

— Sada smo prijatelji, gospodine Stubbse; zar se ne sjećaš?

Revolver se njihao tamo-amo. Dječak uznapredova još jedan korak.

— Polako, pol-a-a-ako, gospodine Stubbse.

Toby se i dalje primicao, a ruka mu je bila ispružena prema čimpazi. Najednom čimpanza okrene revolver, omirisa ga i stavi cijev na usta.

— Ne, gospodine Stubbse! Stani!

Dok se Toby šuljao da se dočepa revolvera, puška opali. Metak se zari u gredu na stropu, a gospodin Stubbs poleti Tobyju u naručje.

Kasno te noći Pukovnik Castle pokaza Benu i Tobyju neke novine. Naslovne vijesti su bile:

Majmuni zauzeli Woodvale.
Životinje slave praznik nezavisnosti na taj način što su se oslobodile kaveza.
Dječak razoružao čimpanzu koji se dočepao revolvera!

Pukovnik pogleda snažnog čovjeka i dječaka, a lice mu je blistalo.

— Pa ovo je zaista bio velik dan, — reče on, — ti majmuni-bjegunci napravili su nam najveću reklamu u ovoj sezoni.

Zatim spusti ruke na Tobyjeva ramena, pa produži:

— Čini se da vrlo dobro znaš kako treba postupati s tim čimpanzom. Bi li želio da se ti brineš za njega? Da ga pokušaš čuvati da ne pravi štetu?

Tobyjevo lice je zračilo od radosti:

— Vi se to ne šalite sa mnom, gospodine?

— Čuo si što sam rekao, dječače! — odgovori Pukovnik, pa završi:

— Ubuduće ti ćeš biti odgovoran za ovog čimpanzu.

GADAN PAD

Brzo je prošlo slijedećih nekoliko tjedana.

Toby i gospodin Stubbs postali su redovna tačka cirkuske parade. Svakim danom dječak je sve više volio malog nevaljalog čimpanzu, ali mu nije bilo lako čuvati majmunčića i spriječiti ga da ne počini neku štetu. Toby je imao i drugih poslova osim što je čuvao gospodina Stubbsa i radio za gospodina Tuppera.

Pa ipak, Toby nije zaboravljao tetu Olivu i tetka

Danijela. Sav novac koji je zarađivao stavljao je odmah u kesu koju mu je dao Sam Treat. Toby je namjeravao da se vrati kući čim se kesa napuni do vrha.

Jednog dana Toby zastane pokraj vježbališta da bi promatrao Jeanetteu i Ajaska.

Sa konja, koji je još uvijek bio u pokretu, mala djevočica lagano skoči na zemlju i uputi se do njega da ga pozdravi.

— Zdravo, — reče ona — u posljednje vrijeme ne viđamo te ovdje.

Toby se stidljivo nasmiješi:

— Gospodin Tupper nekako mi stalno daje nove poslove.

U tom trenutku Ajaks se stvori pred njima.

— Gle, pa to je Veliki prodavač kikirikija! — reče podrugljivo, — neustrašivi Đavo kioska gdje se prodaje limunada.

Toby je piljio u vježbalište.

— Zaista su konji divni, — primijeti on.

— Voliš li konje? — upita ga Jeanette zainteresirano.

— A šta prodavač kikirikija može da zna o konjima! — reče Ajaks, pa produži:

— Hej, Jeanette, — gledaj ovo!

On pretrči vježbalište i zaustavi se na leđima svog konja. Toby ga je promatrao sa zavišću.

Najednom Toby prozbori:

— Ja zaista znam nešto o konjima. Slučajno imam svog vlastitog konja!

Jeanette se razvedri i reče:

— Zaista, Toby?

— Aha! Ime mu je Stari Crvenko — ali on nije star. Samo ga tako zovemo.

— Je li to paradni konj? — upita djevojčica.

Toby nikada ranije nije čuo za paradnog konja.

— Paradni? — začudi se on.

— Pa znaš: kakav paradni korak on najbolje zna? — objasni Jeanette.

— Pa meni se čini da on najbolje zna onaj paradni korak kojim se kreće na ispašu. Tamo ima mnogo slatke djeteline.

Jeanetteine usne razvukoše se u lijep osmijeh.

— Oh, Toby, ti se šališ! — primijeti ona.

— Hej, Jeanette! — pozva je Ajaks koji je vježbao na vježbalištu. — gledaj!

Ajaks se sagnuo, spustio na rame i tako, s ramenom na konjskim leđima, digao noge uvis, a konj je i dalje kaskao.

— Ah, — reče Toby, — pa to je vrlo dobro!

Jeanette ga upozori:

— Ne gledaj ga! Kad je u cirkuskom krugu on misli da se sav svijet treba zaustaviti da bi ga promatrao. Nego, reci mi još štogod o Starom Crvenku. Zna li on skakati?

— Skakati! — reče Toby, — i te kako — kao onda kad je ugledao poskoka koji se sklupčao u lijehi krumpira!

Ajaks je opet pozva:

— Hej, Jeanette!

Ovoga puta Ajaks je skinuo kožni pojas sigurnosti i širokom kretnjom odbacio ga daleko od sebe.

Jeanette problijedi i dovikne mu:

— Ajakse! Sjećaš se što je Pukovnik kazao: da se ne smiju izvoditi tačke bez pojasa sigurnosti!

Važno se isprsivši, Ajaks joj odgovori:

— Oh, a kome je potrebna ta stvarčica. A sad kad si mi ljubazno poklonila svoju pažnju, ja bih želio da izvedem najopasniji od svih skokova — pravi pravcati Skok smrti!

— Ajakse, nemoj! — uzvikne Jeanette.

Dok se Ajaks spremao za skok, nekoliko pomoćnika stanu trčati pozivajući na uzbunu. Smiješeći se samouvjereno, visoki dječak spremao se izvesti skok.

Ali umjesto da dovrši Skok smrti, Ajaks se nespretno dočeka na konjske sapi, pa, izgubivši ravnotežu, tresne koliko je dug na tlo vježbališta. Tu ostane ležati svom težinom oslonjen na bolno podvijenu nogu.

Dotrčaše Ben Cotter i Pukovnik Castle. Ben se sagne da ispita povredu. Odmahujući glavom on pogleda Pukovnika, pa reče:

— Prilično gadna povreda!

Ajaksa su iznijeli na nosilima. Pukovnik Castle namrgodio se i zabrinuto mahao glavom.

— Eto tako se mi spremamo za glavni nastup, — primijeti on, — glavna tačka propade nam u vodu. E, pa šta ćemo sada?

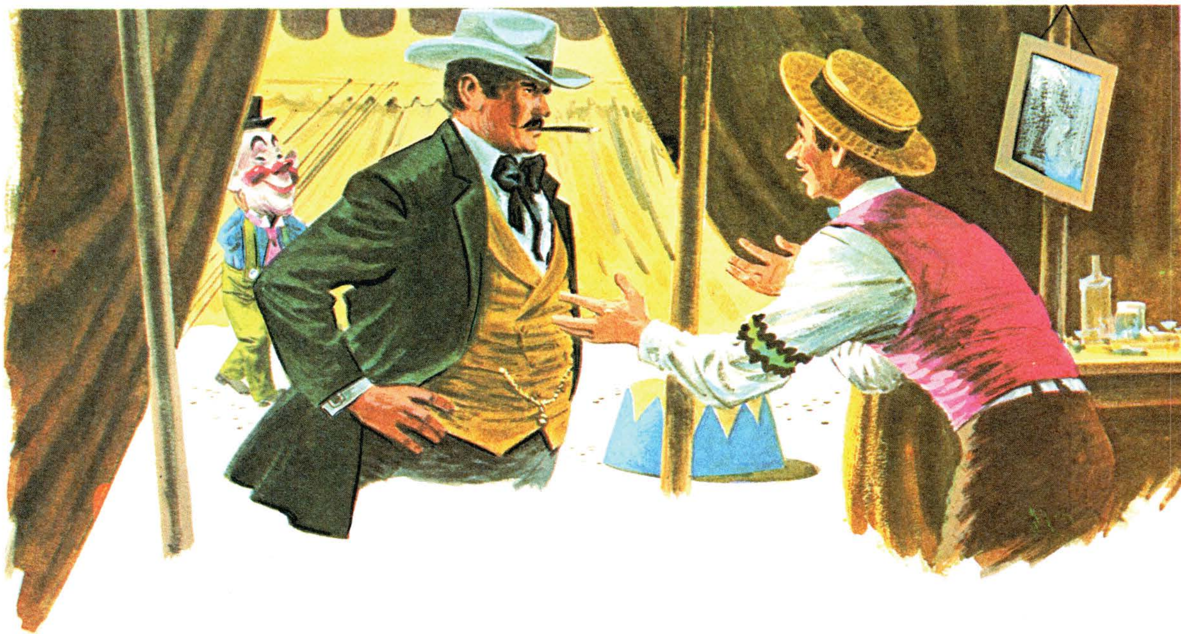
— Pukovniče! — pozva ga Jeanette.

— Šta je? — upita on.

— Toby Tyler zna jahati, — obavijesti ga Jeanette.

Ben upita: — *Tko?*

Toby se zagrcne; on se još više iznenadio nego Ben.

— Da, to je istina, — Jeanette nastavi uporno, — on ima svog vlastitog konja kod kuće. Rekao mi je.

Toby je pokušao da se iskrade, ali ga Pukovnik zaustavi viknuvši:

— Hej, dječače!

Pukovnik korakne i stigne do mjesta na kome je Toby stajao i drhtao od straha.

— Znaš li jahati? — upita ga Pukovnik.

— Tko? Je l' ja? — začudi se Toby i nastavi, — pa ja sam to onako, samo malo po farmi...

— Nije važno, — odgovori Pukovnik, — glavno je da imaš nekog iskustva. Ja ću se pobrinuti za ostalo!

Kao utopljenik koji se hvata za slamku, Toby progovori:

— Ali, gospodine, ja moram raditi kod gospodina Tuppera.

Pukovnik progunđa:

— Ja ću se već pobrinuti za Tuppera. A sada da smo načisto, Toby Tylere. Od tebe ćemo napraviti jahača na konju bez sedla! Jesi li razumio?

Toby zaječa: — Razumijem, gospodine.

Pukovnik se okrene prema Benu Cotteru i reče:

— Čim sutra svane, odmah ga počni podučavati, Bene. Za dva tjedna stižemo u kotarsko mjestance u Waterfordu. Želim da ovaj dječak do tada nauči jahati!

NA VJEŽBALIŠTU

Harry Tupper se nadurio. On i Pukovnik Castle upravo su razgovarali o Tobyjevoj budućnosti.

— Pa to nije časno, Pukovniče! — primijeti Tupper. — Toby Tyler je najbolji dječak koji je kod mene bio u službi. Ne možete mi ga tek tako oduzeti.

— Prestani kukati! — reče Pukovnik. — Nego nađi ti sebi drugog dječaka.

— Osjećam se odgovornim za Tobyja. Može se ozlijediti kad bude prikazivao svoje vještine s konjima.

— Ben će se valjano brinuti za njega. To i sam znaš.

Tupper uzdahne i reče:

— Savjest mi neće biti mirna!

Pukovnik se namršti i pogleda ga prijetećim pogledom, pa upita:

— A kolika svota novca bi bila potrebna da umiri tu tvoju savjest?

— Pa, — procijedi Tupper, — neugodno mi je tu vrijednost izraziti u novcu — ali, recimo — oko četrdeset dolara tjedno.

— A da se nagodimo za — deset? — upita Pukovnik.

— A šta mislite, gospodine, kad bi ta svota bila — trideset? — upita Tupper.

— Meni se čini da bi petnaest odgovaralo, — reče Pukovnik.

— Pukovniče, — nastavi Tupper, — volio bih pomoći. Reći ću vam šta ću uraditi...

— Ne, gospodine Tuppere, — uzvikne Pukovnik, — ja ću vama kazati šta ću ja uraditi! Dat ću ti dvadeset dolara tjedno kao odštetu za tog dječaka — i to je moja posljednja riječ!

Kad su se tako nagodili, srce im je bilo na mjestu: smatrali su da su riješili pitanje Tobyjeve budućnosti. Što se njih dvojice tiče, sada više ništa nije stajalo na putu Tobyjevoj jahačkoj karijeri. Ali oni nisu znali šta se događalo u Tobyjevoj glavi.

Te noći, dok je sjedio pokraj Bena Cottera na prednjem sjedištu kola sa majmunima, Toby mu reče:

— Bene, lagao sam.

Ben ozbiljno odmahne glavom, pa upita:

— Ma nemoj?

— Ne umijem jahati, — prizna Toby, — jedva da sam ikada jahao.

Ben primijeti:

— U toj tvojoj kesi morala se već nakupiti lijepa gomila novaca. Mogao bi kupiti kartu da se odmah vratiš kući i da ti još uvijek ostane novaca za tetka Danijela.

Toby je zamišljeno opipavao kožnatu kesu. Gospodin Stubbs se vrpoljio na Tobyjevim koljenima.

— Kad misliš otići? — upita Ben.

— Hoćete li se brinuti za gospodina Stubbsa, Bene? On ne zna da ću otići.

Ben baci pogled na čimpanzu, pa reče:

— Neće skapati od gladi.

— Jednog lijepog dana ja ću se vratiti, Bene, i kupit ću ga od Pukovnika Castlea, — izjavi Toby.

— Hoćeš, hoćeš! — uzvrati Ben. — A sada, zašto malo ne odspavaš?

Kada se smjestio na krov od kola, Toby reče nježnim glasom:

— Bene, pored gospodina Stubbsa, ja nemam boljeg prijatelja od tebe i Sama.

— Ma ne pretjeruj! — uzvrati Ben, — za nekoliko tjedana ti ćeš zaboraviti kako uopće izgledam.

— Ne, Bene — reče Toby, — nikada te neću zaboraviti.

— A sad na spavanje! — opomene ga Ben.

Karavana se kretala niz cestu i Toby konačno zaspi.

Ali gospodin Stubbs, koji je ležao pokraj njega, još je bio budan i želio se igrati. Čimpanzina šapa prodrla je u Tobyjev džep i izvukla kožnatu kesu. Gospodin Stubbs je radoznalo čeprkao po uzici kese sve dok je nije razriješio i izvukao jedan novčić. Zatim ga omirisa, pažljivo pregleda s obje strane i konačno zagrize. Pa onda, razočaran njegovim ukusom, on ga preko ograde baci na cestu.

Dok je Toby spavao i Ben dremuckao na vozačkom sjedištu, čimpanza je izvlačio iz kese jedan novčić za drugim. Svaki novčić bi omirisao, proučavao, stavljao u usta, zagrizao i zatim bacao na cestu. Kada je konačno ispraznio kesu, gospodin Stubbs je cijelu izvrne, pa držeći je u krilu utone u san.

Kada je sutradan ujutro Toby ugledao kesu u majmunovu krilu, on je brzo dohvati i žurno je pretraži.

— Gospodine, Stubbse! Moj novac! Gdje je moj novac? — pitao je Toby majmuna ščepavši ga objema rukama i tresući ga, — šta si uradio s njim?

Gospodin Stubbs je cvilio. Još nikada ga Toby nije drmusao ili mu se obraćao takvim ljutitim i očajničkim glasom. Majmunčić se pokuša uspuzati i sjedne Tobyju u krilo, ali ga Toby odgurne.

— Kakva te nevolja spopala? — upita Ben.

— Gospodin Stubbs mi je pobacao novce. Eto kako mi on uzvraća moje prijateljstvo, — odgovori Toby ogorčen.

Benovo lice se uozbilji, pa reče:

— Koliko se sjećam, Pukovnik Castle je upravo tebi predao majmuna da se brineš za njega. I ti si ga prihvatio, zar ne? Nitko te nije prisilio da ga preuzmeš, zar ne?

Toby se ugrize za usnu i prizna:

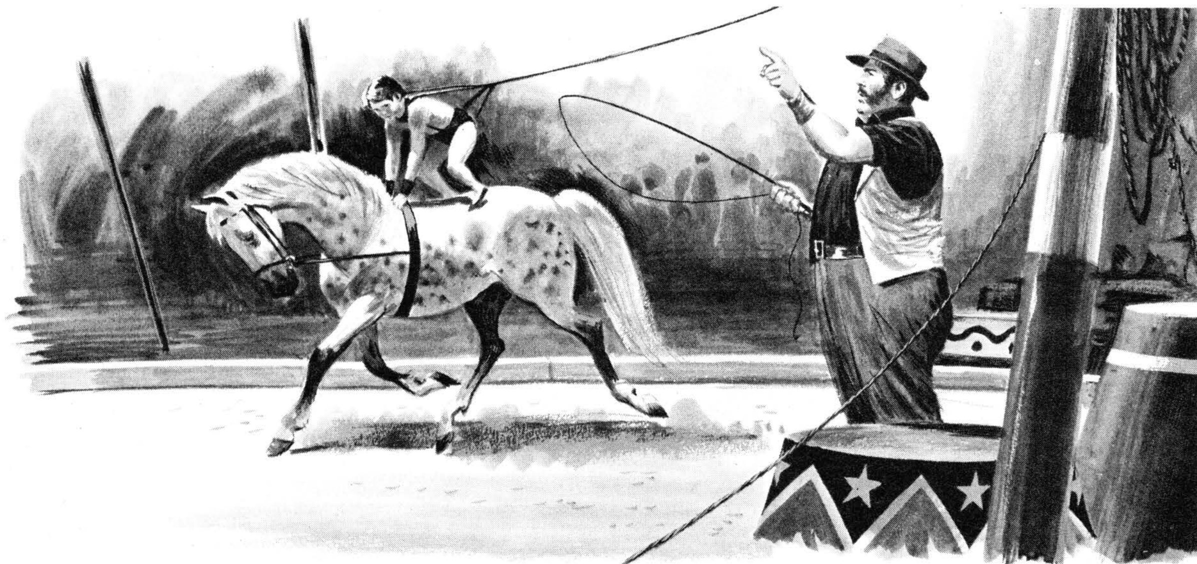
— Ne, nitko me nije prisilio.

— Pa onda ne optužuj tog majmuna, — nastavi Ben.

— Ali propade mi sva ušteđevina! Nema je više, — reče Toby.

— Misliš da je sav tvoj problem u novcu? E, pa onda, lako ćemo ga riješiti, — primijeti Ben, izvuče svoj novčanik i nastavi:

— Evo ti, uzmi sve što imam. Bit će ti dovoljno da stigneš do kuće i još će nešto preostati.

On pruži Tobyju nekoliko novčanica.

Toby pocrveni kao krv i ne pruži ruku da uzme ponuđeni novac.

— Uzmi! — reče Ben ljutitim glasom. — I kidaj odavde prije nego zapadneš u gore nevolje.

Toby je šutio.

Ben zamišljeno protrlja bradu, pa reče:

— Znači, ne namjeravaš bježati? Želiš se i dalje brinuti za ovog nezahvalnog majmunčića?

Toby je šutio stisnutih usana.

— Znači, ti želiš danas izaći u vježbalište i izvoditi akrobacije u koje si se sam uvalio?

Toby je stajao oborene glave. U jednom času zamalo što nije zaplakao. Onda, najednom ispruži ruke i zagrli gospodina Stubbsa.

Benu zasjaše oči.

— U redu, — reče Ben, — gledaj da jutros budeš na vježbalištu tačno u deset, — pa doda: — i nemoj misliti da će sve ići kao od šale!

Ben je bio u pravu: vježbanje na vježbalištu nije bila laka stvar. Toby je obukao pokrpan triko i opasao se kožnatim pojasom. Za pojas je bilo vezano uže koje je na gornjem kraju bilo pričvršćeno o kuku na tavanici. Ben Cotter je stajao na sredini vježbališta sa bičem u ruci.

— Hajde, — naredi Ben, — penji se na tog konja. Neće te pojesti!

Tobyju zastane nešto u grlu; popne se na konja i počne se teturati nastojeći zauzeti uspravan položaj. Onda Ben pucne bičem i konj se počne kretati polaganim korakom.

Toby je bio iznenađen. Konj je prešao takoreći pun krug vježbališta, a on je još uvijek stajao na njegovim leđima. Ali onda Ben ponovo pucne bičem, i konj promijeni hod i počne kaskati.

U tren oka Toby izgubi ravnotežu. Konj izmače ispod njega, i on ostane visiti njišući se tamo-amo na kraju sigurnosnog užeta.

Toby je lebdio u zraku sve dok se konj, prešavši kružni put, ne vrati do toga mjesta. Dohvativši uzde, Toby se privuče do konja i spusti mu se na leđa. Čvrsto obgrli konja s licem pripijenim uz njegovu grivu.

— Ustaj! — povika Ben.

Što se podne više približavalo, Toby je postajao sve umorniji i neraspoloženiji. Na kraju reče:

— Bene, ničemu to ne vodi. Ja to ne mogu izvesti!

Ben slegne ramenima pa reče:

— I Ajaks je rekao upravo to isto: da nećeš uspjeti!

Toby isturi donju usnu, pa prkosno upita:

— A tako je rekao, je li?

— I ne samo to, — nastavi Ben, — Ajaks je rekao da ćeš podviti rep i prvog dana uhvatiti maglu. No, Toby, je li Ajaks bio u pravu? Ili si ti ipak spreman da ponovo pokušaš?

Konj je još uvijek kaskao ukrug. Namršten,

Toby se okrene da ga sačeka. Skoči mu na leđa, ali udari konju o bok, zanjiha se i vrati u prvobitan položaj.

Dočekavši se na noge, opet se okrene da sačeka konja. Ovoga puta je uspio da se popne na konja i da se uspravi na noge stojeći na leđima konja. Ben podiže vjeđe:

— Pa, za početak nije loše, — primijeti on, — poslije ručka još ćemo vježbati.

PISMO OD KUĆE

Iz dana u dan Toby je odlazio na vježbalište da vježba. Dijelom zahvaljujući Benovom strpljenju a dijelom svojoj hrabrosti, Toby je uskoro uspio da se u uspravnom položaju održi na konju dok je konj galopirao ukrug.

Tobyjevo brzo napredovanje oduševilo je Harryja Tuppera. Koncesionar je volio novac više od svega na svijetu; svakog tjedna dobivao je dvadeset dolara od Pukovnika Castlea. Tupper je od sveg srca želio da Toby postane vrlo dobar jahač i na taj način da mu posluži kao izvor prihoda za sva vremena.

Što se Tobyja tiče, ti dani su bili najveći dani u njegovu životu. Pa ipak, stalno je razmišljao o teti i tetku. Stalno ga je mučilo pitanje zašto mu oni ne pišu, zašto od njih nema nikakvih vijesti. I tako, jedne noći, on sjedne da im napiše još jedno pismo.

— Bene, — reče Toby, — zaboravio sam kako se piše »k« u riječi »tetak«?

— Koješta, — odvrati Ben, — nije važno kako ćeš napisati neko slovo; važno je ono što želiš reći! Jesi li rekao tvojima da ti je neobično bez njih?

— Pa i nisam! — reče Toby.

— Jesi li im rekao da ih voliš? — nastavi Ben, — ljudima je mnogo stalo do toga.

U Tobyjevim očima zablistaše suze. On je i sam znao koliko bi mu odlaknulo da su mu tetak i teta pisali da ga vole. Ali ni jedno jedino pismo on nije primio od njih.

Toby je uzdisao dok je završavao pismo ovim riječima:

»Mnogo vas volim.
Vaš prijatelj,
Toby Tyler«

Nekoliko dana kasnije cirkus je stigao u Waterford. Cirkuska parada prošla je glatko i počela je velika predstava. Za manje od pola sata Toby se trebao prvi put pojaviti pred publikom kao jahač na konju bez sedla.

Tobyjev kostim bio je stari iznošeni kostim koji je nekada pripadao Ajaksu, i za Tobyja je bio prevelik. Kada se, odjeven u taj kostim, Toby pogledao u ogledalu, nalikovao je sebi prije na blijedo strašilo nego na smjelog jahača.

— I tebe bi bilo strah kad bi se morao pojaviti

pred svim onim ljudima! — reče on gospodinu Stubbsu koji se šćućurio na stolčiću za šminku. U tom trenutku Sam Treat kao vihor upadne u šator:

— Kako ide posao? — upita klaun.

S očajničkim naporom Toby je pokušao podviti u struku velike hlače koje su visile kao vreća, pa primijeti:

— Ovo ne pristaje baš kako treba!

— Znamo malo znažne čarolije, — reče klaun onim smiješnim holandskim izgovorom i naglaskom, — sad sklopi oči za trenutak, molim!

Toby zažmiri iščekujući to čudo. Klaun dade znak onima na ulazu u mali šator i u tili čas šator se ispuni cirkuskim izvođačima koji su uglas vikali: — Evo iznenađenja!

Toby otvori oči. Pred njim je stajala Jeanette s ispruženim rukama na kojima je držala novi jahaći kostim.

— Ovo je poklon za tebe! — reče ona. — Poklon od svih nas! Neka te sreća prati, Toby.

Tobyjevo srce ispuni se neizmjernom radošću. Bio je uvjeren da još nikada nitko nije imao tako vjerne prijatelje.

— A sada svi napolje! — uzvikne Sam. — Tobyju je preostalo još samo tri minute da se presvuče.

Toby se presvukao u rekordno kratkom vremenu. Pogledao se u ogledalu i ponosno nasmiješio.

Ali onda baci pogled niz odijelo i zajauka. Bio je bos. Jahaće cipele ostale su mu pokraj kioska za limunadu.

Čim je Toby izletio iz šatora, gospodin Stubbs počne da grize uzicu kojom je bio vezan. Mali čimpanza bio je pravi umjetnik u bježanju. Uspio je da se izvuče i da stigne do kioska za limunadu odmah poslije Tobyja.

Tu, podsmijevajući se Tobyju koji je tražio cipele, majmun počne da opipava džepove nekog kaputa koji ležao prebačen preko stolice.

— To je kaput gospodina Tuppera, — reče Toby, — ne diraj ga!

Toby je uspio pronaći cipele, pa onda potrči da podigne nekakva pisma koja su čimpanzi ispala iz šaka. I upravo u trenutku kada je pošao da vrati pisma u džep Tupperova kaputa, pogled mu padne na jedno pismo, i on zastane kao ukopan uzdignute ruke.

Ne! — pomisli Toby, — to je nemoguće. — Ali sa bilo koje strane da je buljio u kuvertu, uvijek je na njoj čitao istu adresu:

Gospodin Toby Tyler
Preko Pukovnika Castlea
Veliki američki cirkus

Toby pogleda i druge kuverte. Sve su imale istu adresu, sve su bile upućene njemu i napisane rukom tete Olive.

Za trenutak Toby se nije mogao ni pokrenuti ni progovoriti.

Onda podigne gospodina Stubbsa i čvrsto ga privi na grudi.

— Sva su ta pisma upućena meni, gospodine Stubbse! — reče on, — moji su mi pisali. Zaista su mi pisali!

Prije nego je stigao izustiti još jednu riječ, ili se upitati otkuda ta pisma u džepu Tupperovog kaputa, naiđe Ben i pozva ga.

U sredini cirkuske arene Pukovnik Castle je već počeo s najavljivanjem.

— Dame i gospodo — s vašim ljubaznim dopuštenjem — prikazujemo vam neustrašive mlade jahače — Mademoiselle Jeanette i Monsieur Tobyja!

Tobyju se vrtijelo u glavi. Ipak je jahao kao stari iskusni jahač i s lakoćom i elegancijom izveo sve skokove. Publika je pljeskala i oduševljeno ga pozdravljala. On i Jeanette morali su nekoliko puta da se poklone publici. A zatim se Toby morao probiti van kroz grupu cirkuskih izvođača koji su ga zadivljeno promatrali.

— Oprostite, — reče Toby i zahvali im se zamuckujući, — moram pročitati moja pisma!

Kad je ušao u mali šator, Toby izvuče pisma iz njedara. Čim je sjeo za stol u garderobi, gospodin Stubbs mu skoči na rame.

Kada je pročitao pisma, oči mu se ovlaže suzama koje su navirale.

— Neobično im je bez mene, gospodine Stubbse, — reče Toby raznježenim glasom, — a stric Danijel je bolestan. Morao je preuzeti sve poslove koje sam ja obavljao, i to uza sav njegov posao — bilo je previše za njega. Zove me da se vratim kući. Potreban sam im. Moram krenuti kući prije nego što me ovdje itko pokuša spriječiti.

Toby se brzo presvuče. Obukao je svoje staro odijelo. Napisao je oproštajno pisamce i u njemu se zahvalio Benu i Samu, i zakačio ga za ogledalo tako da ga oni odmah ugledaju. Pa onda, podigavši čimpanzu, čvrsto ga pritisne na grudi.

— Gospodine Stubbse, — reče, — ne mogu te povesti sa sobom. Ti ne pripadaš meni. Rekli bi da sam te ukrao. Ti me razumiješ, zar ne? Vratit ću se po tebe jednog lijepog dana. Časna riječ, vratit ću se po tebe!

Toby spusti gospodina Stubbsa i istrči iz šatora.

Mali čimpanza odmah počne da se bacaka i da vuče uzicu trudeći se da je prekine. Pokušavao je i pokušavao sve dok uzicu nije popustila.

Zatim čimpanza nestane u noći.

Na žalost, na Tobyjevo pismo prvi je naišao Harry Tupper. Dok je čitao to pisamce, njegovo koncesionarsko lice sve više se mrgodilo od bijesa.

Nezahvalni balavac! Poslije svega što je on, Tupper, za njega učinio, pošto ga je naučio kako se obavlja posao, pošto mu je dopustio da postane jahač na konju bez sedla — da Toby tako postupi!

A taj dječak bio je zlatan rudnik! Da bi ga za-

držao, Tupper je izlazio pred poštara, uzimao pisma koja su Tobyju slali teta i tetak, čitao ih i sakrivao od Tobyja. Tupper uzdahne i osjeti se napušten.

Zatim, pogledavši na pod, Tupper ugleda prekinutu uzicu. Tupper zastane kao ukopan: čimpanza!, pomisli on.

Smiješak, iza koga se krije podmukao plan, zaigra na Tupperovom licu. Čimpanza se otrgao i pobjegao za dječakom. Harry Tupper mogao se pouzdati u šerifa toga gradića: on će mu pomoći da povrati Tobyja Tylera.

U zoru, majmun je stigao Tobyja. Dječak je je zaspao u velikoj praznoj cijevi za odvod vode, i gospodin Stubbs ga je probudio na taj način što mu je na nos bacio nekoliko grančica.

— Otkud ti, gospodine Stubbse? — upita Toby zabrinut, — zašto si pošao za mnom? Sada će sigurno poslati potjeru!

Takoreći, tek što je svanulo, Harry Tupper, u iznajmljenim kolicima koja je vukao jedan konj, proveze se pokraj glavnog dućana nedaleko od one cijevi za vodu.

U dućanu pokraj pulta stajao je mladić simpatičnog lica, po imenu Jim Weaver (Džim Viver), i kupovao metke za svoju pušku. Lovački pas, koji mu je čučao kraj nogu, podiže pogled u pravcu vrata čim Tupper upade u dućan.

Tupper pođe prema telefonu koji se nalazio na stražnjem zidu, i počne značajno zakretati ručicu.

— Službeniče! — reče on telefonisti preko slušalice, — dajte mi šerifa tamo u Bartonsvilleu. Razgovor je hitan!

Jim Weaver se okrenuo i pažljivo slušao.

— Jeste li to vi, šerife? — upita Tupper, pa nastavi, — ovdje je Harry Tupper koji predstavlja Castleov Veliki američki cirkus. Želio bih da potražite malog dječaka — od otprilike jedanaest godina — po imenu Toby Tyler. Čini mi se da je krenuo u pravcu vašeg gradića. Pobjegao je sinoć. Sa sobom je odveo i skupocjenu životinju, čimpanzu. Hvala vam, šerife! Samo ga vi pronađite,

a mi ćemo vam već izraziti zahvalnost, znate na šta mislim.

Dok je vraćao slušalicu na njeno mjesto, Tupper se zadovoljno smješkao. Zatim, ugledavši pušku i psa Jima Weavera, on pritrči do pulta i obrati se mladom lovcu:

— Po svoj prilici vi vrlo dobro poznajete ovaj kraj. Ako pronađete dječaka, čeka vas nagrada od deset dolara.

Jim Weaver hladno odmjeri Tuppera od glave do pete.

— Nisam baš stručnjak za hvatanje malih dječaka, — reče on, — ja lovim strašne risove.

Tupper je osjetio da je odvratan Jimu Weaveru. On brzo ustukne gunđajući: — Kako hoćete! — pa otrča do kolica i potjera konja.

Za to vrijeme Toby je gacao cestom do Bartonsvillea, a gospodin Stubbs mu je čučao na ramenu.

Toby je bio vrlo dobro raspoložen, jer svakim korakom bio je sve bliže svojoj teti i tetku.

Najednom začu neka kola koja su se približavala. Brzo Toby i gospodin Stubbs skočiše u nisko rastinje kraj puta.

Poslije nekoliko trenutaka, Harry Tupper proveze se tuda i zastane. On je primijetio da se nešto miče u trenutku kada su Toby i majmun pobjegli sa ceste, pa je sada sišao sa kola da vidi šta je to bilo. Bezuspješno je pretraživao nisko rastinje. Na kraju, on se nezadovoljan vrati kolima.

Toby i gospodin Stubbs skrivali su se iz jednog drveta upravo na kraju niskog grma. Dok su kolica polako odmicala, Toby i gospodin Stubbs ustanu i zamaknu dublje u šumu. Trčali su sve dok nisu stigli do brežuljka obraslog mekim grmljem. Toby se zadihao, pa je usporio korak. Glasno brbljajući, čimpanza nastavi skakutati i nestane u niskom rastinju.

Jim Weaver, koji se zatekao u blizini, odmah obrati pažnju na svog lovačkog psa: pas je zastao i naćulio uši. Čuo je gospodina Stubbsa. Zalajavši, pas skoči u grm. Mladi lovac pođe za njim trčećim korakom držeći pušku spremnu da opali.

— Gospodine Stubbse, — vikao je Toby, — gdje si, gospodine Stubbse?

Gospodin Stubbs se vukao po zemlji a pas mu je bio za petama. Ne zaustavljajući se, čimpanza se uhvati za opuštenu granu i odbaci se od zemlje. Ljuljajući se, majmun se, poslije nekoliko bjesomučnih skokova, nađe u krošnji drveta.

Pogledavši na drvo, Jim Weaver vidje nekoliko grana kako mu se njišu iznad glave. On podiže pušku i pažljivo nanišani.

Toby začu pucanj i dođe trčećim korakom a lice mu je bilo blijedo od straha.

Začula se snažna lomljava grane u krošnji i onda mali čimpanza propadne kroz lišće i padne na zemlju. Oči su mu bile zatvorene, a krv mu je tekla iz rane na grudima. Toby pade pokraj njega i očajnički uzvikne:

— Gospodine Stubbse, nemoj! Nemoj me napustiti!

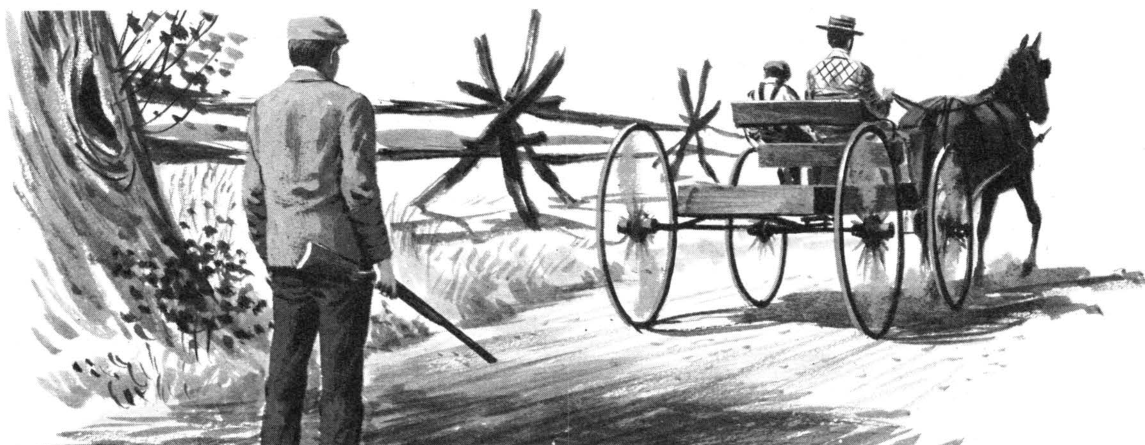
Ali čimpanza je ležao nepomičan, zatvorenih očiju.

Jim Weaver polako spusti pušku.

— Vjeruj mi, — reče on, — zaista mi je žao. Nisam ga namjeravao ubiti. Mislio sam da je to ris.

Ali Toby se nije mogao utješiti.

— Ubili ste ga, — jecao je Toby, — vi ste ubojica!

Netko se nakašlja iza njega. To je bio Harry Tupper. Čuo je lavež i pucanj, pa je dotrčao. U tili čas shvatio je situaciju i konačno progovorio:

— E pa, Toby, zaista, to je strašno. Zaista strašno. Vidiš, da nisi pobjegao iz cirkusa, ova užasna stvar se ne bi dogodila. Za sve to ti si kriv.

Toby je bio pogođen:

— Ja kriv? — reče on.

— Da, ti si kriv. Gospodin Stubbs bi još uvijek bio živ i zdrav da nisi pobjegao. Hajde sada — hajde da se vratimo. Možda će ti Pukovnik dati drugu neku životinjicu.

— Ja hoću gospodina Stubbsa, — jecao je Toby.

Ali Tupper ga grubo povuče; Toby ustane i Tupper ga odvuče do kolica.

— Dječak nije kriv, — upadne Jim Weaver. — Ja sam kriv za to.

Tupper odmahne glavom, pa reče:

— Ne uzbudjuj se zbog toga, mladiću. Nesretni slučajevi su se događali i događat će se. Važno je da je dječak živ i zdrav.

Rekavši to, Tupper povuče uplakanog dječaka u kolica i ošine konja. Jim Weaver je stajao pokraj ceste sve dok kola nisu iščezla iz vida. Onda se okrene i priđe mjestu nesreće. Kad se sagnuo da podigne pušku pogleda na ono mjesto na koje je pao gospodin Stubbs.

Zastane bez daha; nije mogao vjerovati svojim očima. Od malog čimpanze nije bilo ni traga.

PONOVO ZAJEDNO

Čim su kolica stigla na cirkusko zemljište, Toby iskoči i potrči do kola u kojima je bila kancelarija Pukovnika Castlea.

Za njim je trčao Tupper i vikao:

— Samo trenutak! Ja ću mu kazati! Stani!

Ali Toby je već stigao u kancelariju.

— Pukovniče! — reče Toby, — ja sam kriv! Ja sam pobjegao i gospodin Stubbs je pobjegao za mnom. Nisam želio da se to dogodi. Na časnu riječ, nisam htio!

— Toby! — reče Pukovnik blagim glasom, — ovdje je netko tko te želi vidjeti.

Tu u kancelariji sjedili su teta Oliva i tetak Danijel. Teta ispruži ruku, a Toby joj potrči u naručje i zagnjuri lice u njena njedra.

— Toby, možeš li mi oprostiti? — upita ga tetak Danijel.

A vani je Ben Cotter čitao lekciju Harryju Tupperu.

— Ti, kukavički jazavče! — procijedi Ben kroz zube, — otkrio sam ja šta si ti uradio sa Tobyjevim pismima.

— Eh, Bene, Bene, — pravdao se Tupper cvileći. — Naprosto nisam htio da se dječak rastužuje.

Ben upravi prst u Tupperove grudi i počne ga gurati natraške.

— Utajivati pisma — to je stvar zbog koje se ide u zatvor, gospodine Tuppere, — dobaci mu Ben.

— Pa to je bila samo malena utaja, — stenjao je Tupper. — Doista nisam mislio da — imao sam namjeru da...

— A kako bi bilo da načinimo jedan ugovor, gospodine Tuppere? — upita Ben.

— Sjajno! I meni bi to odgovaralo. Što god ti

kažeš, Bene...

— Zahtijevam da onaj dio Tobyjevog novca koji ti uzimaš...

— Bene! — krikne Tupper očajnički pri pomisli da se mora odreći novca, — ti i ne znaš šta trabunjaš...

Ben ga opet ubode prstom u grudi i reče:

— Naređujem ti da ne uznemiravaš toga dječaka...

— Oh, da, Bene! Nikako ga neću uznemiravati, — uzvrati Ben.

— Želim da se ponašaš lijepo i pristojno, — nastavi Ben.

— molim te, skokni prijeko i reci Samu Treatu da dođe do mene, do šatora-ostave, i to odmah!

— Hoću, evo idem! — reče Toby i otrči.

Kod ulaza u klaunov šator, Toby zastane. U šatoru je bio Jim Weaver sa psom.

— Vi! — začudi se Toby i nastavi promuklim glasom: — Šta vi tražite ovdje?

Lovac se nasmiješi i skloni mu se s puta. Razrogačenih očiju Toby polako priđe stolu načinjenom od dasaka oko kojega su se okupili Sam i njegova psića porodica. Sam se smiješio, a psći su mahali repićima.

Kad se Toby još više približio stolu, začuo je

— Da, razumijem, gospodine Bene. Časti mi hoću!

— Jer ako se ne budeš ponašao — onda ću ti uraditi ovako nešto, — reče Ben i uhvati Tuppera za ovratnik od kaputa, podigne ga uvis i spusti u obližnju bačvu sa vodom.

Te noći Toby je prošetao po cirkuskom zemljištu u društvu tete i tetka.

— Ovdje si stekao mnogo dobrih prijatelja, — reče mu tetak Danijel.

Toby ne reče ništa a onda, malo kasnije, progovori tako tihim glasom da su ga jedva čuli:

— Eh, kad biste upoznali mog najboljeg prijatelja! — U tom trenutku pojavi se Ben Cotter. Žurilo mu se.

— Oprosti što te zadržavam, — reče on Tobyju,

poznato brbljanje. A onda se mladi čimpanza isprsi na stolu; grudi su mu bile gusto omotane zavojem.

— Gospodine Stubbse! — uzvikne Toby, — oh, gospodine Stubbse!

— Metak mu je napravio samo malen propuh ispod ramena, — primijeti Sam, — on je već bio ustao i trčao prije nego što ste ti i Tupper otišli s onoga mjesta. Gospodin Weaver i njegov pas bili su tako ljubazni pa su ga tražili dok ga nisu pronašli i donijeli kući.

Gospodin Stubbs čvrsto je zagrlio Tobyja i nježno nešto brbljao kada je Ben uveo tetu Olivu i tetka Danijela u klaunov šator.

Toby ih dočeka očiju punih suza.

— Sjećate li se kad sam vam rekao da bih volio

da upoznate mog najboljeg prijatelja? — upita ih on. — E, pa, evo ga. To je gospodin Stubbs.

Upravo u tom trenutku začuje se svirka koja je dopirala iz glavnog šatora; to je bio znak da počinje večernja predstava.

Ben značajno namigne.

— Ima još netko koga nisu upoznali! — reče on, — a to je zacijelo neustrašivi mladi jahač na konju bez sedla, po imenu Monsieur Toby. Sad hajde, Jeanette te očekuje.

Osjećaj velike sreće razlio se po grudima starog farmera i njegove žene kada vidješe tačku s mladim jahačem.

To je bio najveći trenutak u njihovu životu. Bilo je golemo zadovoljstvo promatrati lakoću i elegenciju s kojom je Toby izvodio svoju tačku i slušati oduševljeni pljesak publike.

Kad je Toby neustrašivo skočio s konja i proletio kroz zapaljen obruč, gomili je zastao dah.

— Zar dječak nije pravo čudo? — uzvikne jedna gospođa u gledalištu.

A ta gospođa je sjedila odmah do tete Olive i tetka Danijela. Nagnuvši se prema njoj, oni se ponosno nasmiješiše i naglas odgovoriše:

— On je *naš* dječak!

Za to vrijeme u Samovom šatoru mali čimpanza već je počeo da razvezuje čvorove na uzici. Nije bilo takve uzice koja bi gospodina Stubbsa zadržala da se ne priključi Tobyju.

Jer, znate, Toby Tyler je bio i *njegov* dječak.

PAUL REVERE

Živio je jednom jedan čovjek po imenu Paul Revere (Pol River) koji je jahao u ponoć po mjesečini. I znao je da se možda više nikad neće vratiti. Ali i dalje je jahao, jahao, jahao radi slobode — jer je želio da zemlja bude bez kralja, da to bude zemlja u kojoj će svi ljudi biti slobodni.

Paul Revere je bio obrtnik koji je izrađivao stvari od srebra u starom gradu Bostonu. Nije bilo predmeta od srebra koji Paul Revere nije mogao izraditi. U svojoj radionici u Fish Streetu (Fiš Stritu) on je izrađivao čajnike i posudnice za vrhnje, kopče i zdjele, žlice, pehare i čaše.

Ali te travanjske noći, on je izašao iz svog dućana. Brzo je prošao kroz ulicu kloneći se kraljevih vojnika — crvenokaputaša.

Prikriven u sjeni crkve po imenu Christ Church (Krajst Čerč), Robert Newman (Njumen) je očekivao njegov dolazak.

— Noćas će stići kraljevi vojnici, — reče Paul Revere, — oni nam žele oduzeti barut i oružje i odvesti neke naše ljude. Odjahat ću u Lexington (Leksington) kako bih obavijestio ljude da budu na oprezu, ali može se dogoditi da me crvenokaputaši zaustave. Moramo se dogovoriti kako

ćemo pomoću svjetiljke obavijestiti naše ljude: kad Britanci dolaze morem, dat ćemo jedan znak svjetiljkom, a kada stižu kopnom — drugi znak svijetiljkama.

Robert Newman klimne potvrdno glavom i reče:
— Znam za taj plan. Dat ću znak svjetiljkom sa crkvenog tornja.

— Ako pokažeš dvije svjetiljke — znači crvenokaputaši dolaze s mora, — reče Paul Revere.

Dok se Robert Newman uspinjao uz toranj, Paul Revere je žurio kući. Kod kuće je obuo čizme, navukao jahaći kaput i oprostio se od žene i djece.

— Sretno, oče! — reče mladi Paul, njegov najstariji sin.

— Hvala ti, sine! — uzvrati Paul. — Sad ostaje na tebi da se brineš o svemu u kući, jer tko zna kada ću se vratiti.

Još jednom Paul Revere izađe u noć. Sa još dva prijatelja ode do rijeke na čijoj je obali prethodno sakrio čamac.

— Mamuze! — dosjeti se Paul. — Zaboravio sam mamuze. Kako da jašem bez mamuza?

Tada primijeti da ga je slijedio njegov pas. On napiše poruku za gospođu Revere i zaveza je psu oko vrata.

— Idi kući, dečko! — reče on psu. — Idi kući što možeš brže!

Poslije nekoliko minuta pas se vratio, a o vratu su mu visile Paulove mamuze.

— Ah, sad sam odahnuo, — reče Paul Revere. Kad su ušli u čamac, Paul i njegovi prijatelji počne veslati. Na vodi se njihala lađa »Somerset«. To je bila velika lađa, kraljeva lađa, i imala je šezdeset topova. Njene su svjetiljke blještale u tami kao izbuljene oči koje ispituju okolinu.

Paul Revere je osluškivao i čekao da se prolomi pucanj topa ili uzvik glavnokomandujućeg na brodu. Ali ništa se nije čulo, i konačno njihov čamac stiže do druge obale.

— Uspjeli smo! — prozbori Paul Revere. — Uspjeli smo! I to pred samim njihovim nosom!

Nedaleko od obale Paul Revere se sastane sa nekim ljudima. Oni ga odvedu do kuće Deacona (Dikona) Larkina i dadu mu konja.

— Čuvajte se, gospodine, — reče jedan od tih ljudi, — crvenokaputaši su na cesti.

— Čuvat ću se, — uzvrati Paul Revere i uzjaše. — Pa, gospodo, moram krenuti.

I Paul Revere počne da jaše, jaše radi slobode. On je prolazio pokraj polja i livada, pokraj voćnjaka i farmi. Potočići i rijeke blistali su se na mjesečevoj svjetlosti. I nigdje da se čuje ni jedna živa duša; zrakom se razlijegao samo fijuk vjetra i topot konjskih kopita na cesti.

Tada, ispred sebe Paul ugleda dva čovjeka na konju. Pištolji su im se blistali na mjesečini.

— Vojnici! — prošaputa Paul Revere, — crve-

nokaputaši!

Jedan od te dvojice vojnika potrči mu u susret, i Paul Revere udari poprijeko poljem. Kad stiže do močvare, Paul najednom skrene ustranu. Osmjehnuo se kad je začuo kako pada konj koji ga je slijedio; kopita toga konja zaglibila su u močvarnom tlu.

Paul Revere podbode svoga konja i pohita do druge ceste. Jahao je, jahao, jahao sve dok nije stigao do sela zvanog Medford. Zaustavio se pred jednom kućom i zalupao na vrata.

— Ustajte! — uzvikne Paul, — crvenokaputaši dolaze!

Cijelim putem do Lexingtona Paul Revere izvikivao je ljudima da budu na oprezu:

— Na oružje! Na oružje! Dolaze crvenokaputaši!

I svuda su ljudi uzimali puške u ruke. To su bili ljudi hitri kao munja, spremni u trenu da stupe u borbu, zato su ih i zvali »ljudi od trenutka«. Žene sa djecom bježale su u močvare. Crkvena zvona zvonila su na uzbunu, a bubnjevi bubnjali. Jer crvenokaputaši su upravo dolazili i kucnuo je je čas da se narod bori za slobodu.

I kada su crvenokaputaši umaršírali u Lexington, »ljudi od trenutka« već su se tamo bili okupili i sačekali ih. Odjekne pucanj i bitka otpočne. I ta bitka značila je početak jednog velikog rata.

Taj rat je trajao godinama. I kada se završio, iz njega je izašla nova zemlja — Sjedinjene Američke Države. A Amerikanci nisu zaboravili Paula Reverea koji je jahao noću po mjesečini — jahao, jahao, jahao radi slobode.

PAJO PATAK U DISNEYLANDU

— Požurite, dječaci! Okupite se i ostanite uz mene! — reče Pajo Patak ozbiljno, dok je sa svojim sestrićima takoreći plovio kroz gomilu ljudi prema ulaznim vratima Disneylanda (Diznilenda).

Ubrzo se nađoše na ulazu u željezničku stanicu Disneylanda. S one strane otvorenog prolaza u grad, pružala se Glavna ulica SAD. A iza nje, kao što je sestrićima već bilo poznato, prostirao se čarobni svijet čuda.

— Hajde! — uzvikne Rajo vukući Paju za rukav.

— Hajdemo u Zemlju mašte, — uzvikne Gajo.

— Ne, nego u Zemlju sutrašnjice, — reče Vlajo.

— Raketa za Mjesec! — upadne Rajo.

— Čekajte! — prekine ga Pajo, — prvo se mo-

ramo provozati vlakom kroz Disneyland i baciti jedan opći pogled.

Zatim Pajo kupi četiri karte za vlak.

Ali kada se obazreo oko sebe, od sestrića ni traga.

— Vožnja vlakom je savršeno sredstvo da uđete u trag izgubljenim dječacima, — reče kondukter Paji.

Zato Pajo uskoči u vlak i nađe sjedište za sebe.

Vlak krene i uskoro je prolazio pokraj tropskih džungli u Zemlji stvarnih doživljaja.

Dok je Pajo promatrao pejzaž, zaslijepljen živim bojama cvijeća i blistavih ptica po drveću, na obzorju se pojavio riječni parobrod. I na njemu, na ogradi palube, dokono je stajao Rajo Patak.

Ali Rajo još nije mogao vidjeti aligatora, koji je čekao iza okuke, široko razjapljenih čeljusti.

— Pazi, Rajo! — dovikne mu Pajo, ali vlak ubrza i izgubi se Raji iz vida prije nego što je parobrod stigao do okuke.

— Zaustavite vlak! — uzvikne Pajo. — Moram izaći! — Ali vlak je nastavio brektati, a lokomotiva je zapištala.

Pajo se obazre oko sebe. Pejzaž se već izmijenio. Ugledao je parobrod na kolo, koji je nosio izletnike niz Rijeku Amerike, a na dalekoj obali prostirao se divan stari gradić uz rijeku.

Pajo je pogledom pretraživao palubu tog parobroda. U tom trenutku brodska sirena se oglasi: tuut, tuut, tuut! I tu se smiješio Gajo Patak koji je vukao uže od sirene.

Iza jedne okuke na pustinjskoj cesti naišla su poštanska kola koja su jurila punom brzinom.

Na prozoru poštanskih kola pojavila su se dva lica; pa jasno, to su bili Rajo i Vlajo!

A iza samih kola jurili su divlji Indijanci mašući lukovima i uzvikujući ratničke poklike.

— Lezite dječaci! — povika Pajo kad je vlak projurio pokraj njih. — Bježite da vas ne sustignu!

— Ću-ću! — U dolini je jurio drugi vlak, Casey Jr. (Kejsi Džunior), vratolomnom brzinom. A u kabini strojovođe koga će Pajo ugledati — nego — Gaju Patka koji mu je mahao.

— Ne skidaj pogleda sa tračnica! — povika ujka Pajo. — Gledaj kud voziš taj vlak!

Pajo se zavali u sjedište dršćući od straha zbog Gaje; u tom trenutku veseli kondukter pojavi se na vratima.

— Još niste ušli u trag vašim sestrićima? — upita on sa osmijehom. — Tà, ne brinite. Naći ćete vi njih žive i zdrave! — On potapše Paju po ramenu i produži put.

— Naći ću ih! — izusti Pajo sav zadihan od bijesa, — i to zdrave i žive! — izusti on i prođe ga jeza.

Nekoliko trenutaka kasnije vlak je brektao pokraj zelene i sjenovite šumice. Pajo se proteže i duboko udahne zrak. Sve se ovdje činilo tako mirno.

— Kuc-kuc! Gle, ja sam ovdje, ujka Pajo! — začu on poznat glas. Pajo se okrene.

Gusarska lađa razapetih jedara dizala se nebu pod oblake na putu u Nedođiju Petra Pana. Sa njene palube Vlajo je objema rukama mahao ujka Paji. Ali daleko ispred te lađe Pajo je ugledao Kapetana Hooka (Huka) sa isukanim mačem kako čeka da mu se lađa približi.

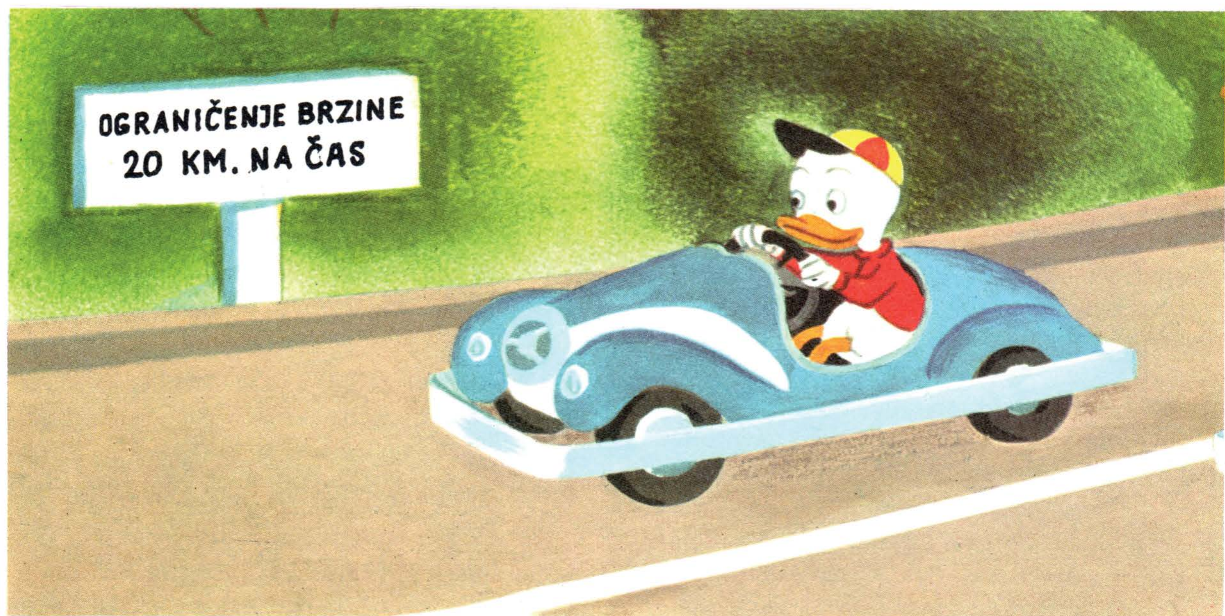
— Sagni glavu i dobro se drži! — dovikne Pajo Vlaji. Ali Vlajo ga nije čuo. U trenutku kada ga je Pajo izgubio iz vida, Vlajo mu je još uvijek mahao.

— Vidi što je zabavno, ujka Pajo! Pogledaj! — začu Pajo.

Niz autostradu, po čijoj je sredini bila obilježena bijela crta, jurili su mali automobili; za svakim

volanom sjedio je pažljiv mlad vozač. U jednim kolima bio je Gajo koji je okretao volan objema rukama.

— Gajo! Pa ti još ne znaš voziti! — dovikne mu Pajo ne znajući da je Gajo upravo položio vozački ispit u Disneylandu. Zatim vlak odmakne

i odvede Paju dalje, a Paji padne teret sa srca kada ugleda stanicu.

Pajo je prvi sišao s vlaka. No koljena su mu klecala i nisu ga mogla odvesti daleko. Morao je predahnuti i osloniti se na stup stavivši ruku na oči. Pitao se gdje li je bolnica. Mislio je da sestriće treba potražiti prvo na tom mjestu.

— Ujka Pajo!

— Požuri!

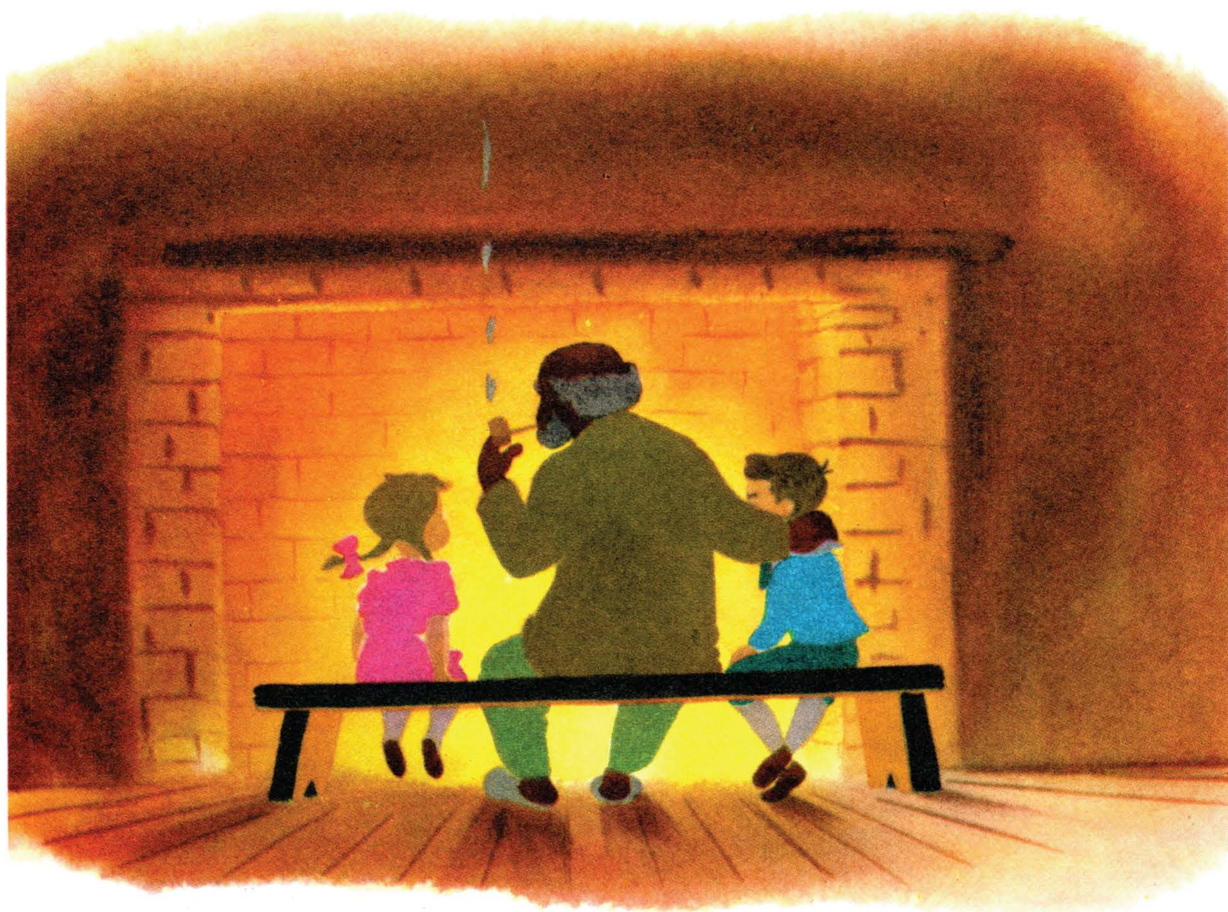
— Vlak već polazi!

To su bili glasovi Raje, Gaje i Vlaje koji su poigravali oko Paje.

— Divno smo se proveli, — rekoše, — a sada smo spremni da s tobom krenemo na jednu tihu vožnju ovim vlakom.

— Mir! — zakrešta Pajo. — Samo vi idite, djeco. Ja ne mogu ponovo proživljavati sva ta uzbuđenja!

I dok su dječaci uskakali u vlak, Pajo odgega do uzletišta da krene na mirno putovanje raketom na Mjesec.

PRIČE STRICA REMUSA

Jonny (Džoni) i stric Remus (Rem) bili su prijatelji. Johnny je imao smeđu kosu, svijetlu put i još nije navršio devet godina. Kosa strica Remusa bila je bijela, koža crna i nitko nije znao koliko mu je godina.

U kući u kojoj je Johnny živio bilo je svega i svačega — prostranih soba, dvokrilnih vrata s masivnim kvakama, dubokih fotelja, širokih prozora sa kojih se pružao pogled na obiteljska polja zasijana pamukom, duhanom i kukuruzom. U kolibi u kojoj je živio stric Remus gotovo ničega nije bilo, osim jedne sobice gdje je stric Remus spavao, i kuhao i pušio na svoju lulu od kukuruzovine. Jedini prozor gledao je kroz stabla na močvaru.

Johnny je veoma volio strica Remusa zbog mnogih prekrasnih stvari koje je znao. On je znao sve što se može znati o pticama, životinjama i ostalim bićima. Razumio je čak i kad one međusobno govore; znao je što je sova dremljivica kazala sovi kukuviji na drvetu kraj njegove kolibe; on je razumijevao govor kornjača, čije je brborenje sa dna potoka dopiralo do njega.

Johnny je volio slušati strica Remusa kad priča o tome šta ta stvorenja rade, a još mu se više sviđao starinski način njegova kazivanja. Svake večeri prije nego što će večerati, Johnny i njegova drugarica Ginny (Džini) odlazili su do kolibe strica Remusa da slušaju njegove priče. I čim bi stari

Crnac povukao dim iz svoje lule, s dimom bi se tako reći počela izvijati i njegova priča. Ponekad je to bila priča o lavu, o slonu ili žabi-kreketuši; ali, on je najčešće pripovijedao o najvećem vragoljanu među svim malim stvorenjima, o braci-Zeki i njegovim smicalicama koje je on izvodio s tetom-Lijom i ujom-Medom.

— I nikada neće biti kraja pričama o braci-Zeki, — reče maloj Ginny stric Remus, — zato što on uvijek nešto novo izmisli. Braco-Zeko nije ni veliki, ni jak, ali je to najdovitljiviji stvor na svijetu, kad svojom bistrom glavicom zamijesi neki nestašluk.

LUTAK KATRANKO

Jednog dana su teta-Lija i ujo-Medo sjedili u šumi i razgovarali o tome kako ih braco-Zeko uvijek nadmudri i kako je vrlo drzak.

— Braco-Zeko je postao vrlo drzak, — reče uji-Medi teta-Lija.

— Braco-Zeko se pravi mnogo važan, — reče teta-Lija uji-Medi.

— On neprestano zabada nos u tuđa posla, — ponovo će teta-Lija.

— Braco-Zeko se mnogo hvali, — dopuni je ujo-Medo i nastavi:

— Ne sviđa mi se ni braca-Zekino skakutanje po drumu — »hop-cup, hop-cup«.

— Jednoga dana uhvatit ću bracu-Zeku i počuput ću mu brke — čup, čup, čup, — žestila se teta-Lija.

— Jednog dana uhvatit ću bracu-Zeku i zavrnut ću mu šiju — kvrc, kvrc, kvrc, — pridruži joj se ujo-Medo.

I dok su još razgovarali, teti-Liji sine moćna ideja: — Hajde da ga smjesta udesimo!

Rečeno — učinjeno. Teta-Lija se odmah lati posla. Najprije nabavi nešto katrana. Onda od toga počne praviti lutku, pa oblikova ruke, noge, trbuščić i glavu.

— Fino! — reče teta-Lija. — Sad je Katrinko gotov! Još potez-dva, pa će biti kao pravi dječačić! — Govoreći to, ona iščupa nekoliko dlačica — »čup, čup« s leđa uje-Mede i nalijepi ih na glavu lutke od katrana. Zatim skine Medin žuti šešir i svoj plavi kaputić, pa tako odjene Katranka. — Hajde sad, ujo-Medo, pomozi da prenesemo Katranka do glavne ceste kuda će braco-Zeko sigurno proći.

I tako oboje ponesu lutka od katrana i postave ga pod jedno stablo kraj puta, kao da je Katranko tobože sjeo da tu malo predahne. A onda se teta-Lija i ujo-Medo zavuku u grmlje, nedaleko odatle, da pričekaju bracu-Zeku.

Nisu morali dugo čekati. Ubrzo se začu zvoždukanje i pjevušenje. I, eto ti brace-Zeke koji doskakuta — »hop-cup, hop-cup«, umišljen kao paun. I naravno, odmah je opazio Katranka.

— Dobar dan! — umiljato se javi braco-Zeko.

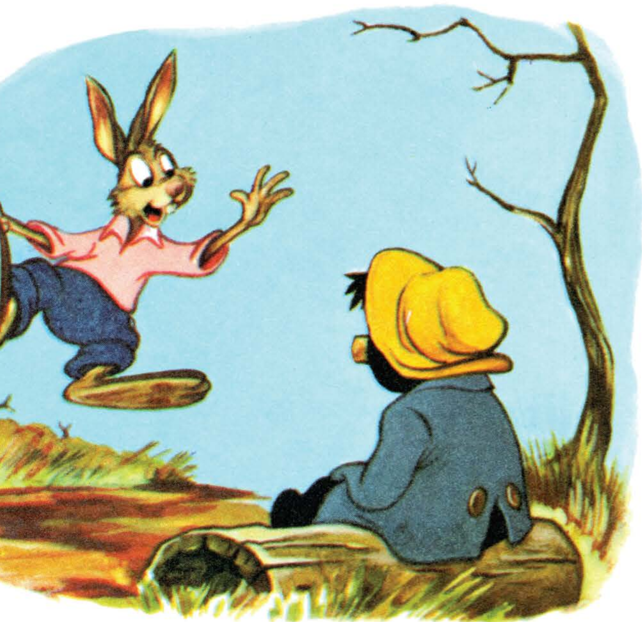
Katranko je šutio, a isto tako i teta-Lija sa ujom-Medom, koji su se pritajili u grmlju.

Braco-Zeko je čekao da Katranko otpozdravi. Onda mu se obrati glasnije nego prvi put: — Šta je s tobom? Rekao sam ti »dobar dan«. Jesi li gluh? Ako treba, mogu ja i da vičem.

Katranko je šutio— a isto kao i teta-Lija sa ujom-Medom, koji su se pritajili u grmlju.

Tada se braco-Zeko izdere što je jače mogao: — Gdje ti je odgoj? Zar nećeš reći »dobar dan« kao što kažu svi pristojni ljudi kad se sretnu na putu.

Katranko je i dalje šutio, a isto tako i teta-Lija sa ujom-Medom, koji su se pritajili u grmlju.

Sad se braco-Zeko razljutio. Stisnutih pesnica, ustremi se on na Katranka. — Ne kažeš li »dobar dan« dok izbrojim do tri, tresnut ću te po nosu. — I braco-Zeko počne brojati: — Jedan, dva... i ...

No, Katranko je šutio kao zaliven, a u grmlju su teta-Lija i ujo-Medo namigivali jedno drugom i prigušeno se smijali.

— Tri! — poviče braco-Zeko. Sad je bio zaista bijesan. Zamahne desnom šapom i — »bup« udari Katranka posred nosa. Ali, pesnica mu se zaglibi u katran, tako da je braco-Zeko nije mogao izvući.

Sad je braco-Zeko bio izvan sebe od bijesa. — Pusti mi pesnicu! — drao se on, pa zamahne drugom rukom i »tras« tresne ponovo Katranka ravno u nos. Ali, i druga pesnica se zaglibi u katran, tako da braco-Zeko nije mogao ni nju izvući.

Katranko je i dalje šutio, a teta-Lija i ujo-Medo su se u grmlju prigušeno smijali.

— Ako mi ne pustiš pesnicu, — drao se braco-Zeko, — izbit ću ti sve zube!

I tako je i bilo: braco-Zeko počne tući nogama. Najpre je zamahnuo jednom stražnjom nogom i »bang«! udari lutka od katrana u vilicu. Ali, i noga mu se zaglibi u katran. Zatim je zamahnuo

i drugom zadnjom nogom i »bang«, braco-Zeko opali njome mališa u trbuh. Ali, i ona mu se zaglibi u katran.

— Ne pustiš li mi zadnje noge, — derao se braco-Zeko, — mlatit ću te glavom sve dok u tebi ima daha!

A onda braco-Zeko lupne glavom Katranka, ali mu se i glava zaglibi u katran. Sada se braco-Zeko se zaglibio u katran: i obje pesnice, i obje stražnje noge, i glava. Trzao se i batrgao, ali što je više pokušavao da se iščupa, sve se više lijepio. Uskoro je bio toliko umazan i ulijepljen da je jedino očima mogao kolutati.

Tada su se teta-Lija u ujo-Medo pojavili iz grmlja, likujući. Igrali su oko brace-Zeke i iz sveg su glasa pjevali i smijali se:

— Ovaj put smo te baš nadmudrili, braco-Zeko, — reče Medo.

— Bolje je da se oprostiš od svijeta, jer ti je ovo posljedni dan života, — dodala je teta-Lija.

Braco-Zeko je drhtao kao prut, jer se zaista našao u škripcu. Uz to, bojao se strahovito tete-Lije i uje-Mede. Ali istovremeno je grozničavo razmišljao kako da se izvuče iz ove neprilike.

— Braco-Zeko, — počne ujo-Medo, — ti se u ovom kraju već poodavno šepiriš i prema svakom se praviš važan. Sad si u mojim rukama i odlučio sam da ti glatko skinem glavu.

— Ne slažem se, — upadne mu u riječ teta-Lija. — To bi bilo isuviše blago i prebrzo. Moramo ga mučiti, on mora patiti.

— Braco-Zeko, — nastavi teta-Lija, — ti me godinama ismijavaš i zabadaš nos u moje poslove. Sad si moj. Naložit ću veliku vatru, pa kad se rasplamsa, bacit ću te u nju i napravit ću od tebe pečenje. I to ovdje, na licu mjesta.

Upravo u taj mah braci-Zeki padne na um kako da se izbavi: istovremeno je nestao i njegov strah. Ipak, on je i dalje govorio kao da je najkukavniji zec na svijetu. — Baš mi je svejedno šta ćete sa mnom učiniti, — procvili braco-Zeko, praveći se da sav drhti od straha, — samo me nemojte baciti u ono trnje. Pecite me do mile volje, ali ne bacajte me u one bodljike!

— Stani, — uzvikne ujo-Medo i potapše tetu-Liju po ramenu. — Neće nam biti lako da ispečemo bracu-Zeku. Prvo, morat ćemo nakupiti mnogo drva da potpalimo vatru; drugo, moramo napraviti golemu vatru.

Teta-Lija se počeše po glavi. — Imaš pravo, — reče ona uji-Medi. — E pa, braco-Zeko, onda ću te objesiti!

— Objesiti me o koju hoćete najvišu granu, — — promuca braco-Zeko, — ali nipošto me ne bacajte u taj trnjak.

— Neće nam biti lako objesiti bracu-Zeku, — reče Medo. — Za to nam treba, prije svega, debelo, dugačko uže.

— Imaš pravo, — odgovori teta-Lija. — E pa, braco-Zeko, onda ću te baciti u vodu da se udaviš!

— Udavite me u najdubljoj vodi, — zajeca braco-Zeko, — ali preklinjem vas, ne bacajte me u ono trnje.

— Ma, neće nam biti lako da udavimo bracu-Zeku, — predomisli se ujo-Medo. — Kao prvo, morali bismo ga odvući do rijeke.

— Opet si u pravu, — složila se teta-Lija. — Pa dobro, onda, braco-Zeko, možda bi ponajbolje bilo da te oderemo. Hajde, ujo-Medo, počnimo!

— Oderite me, — kukao je braco-Zeko, odrežite mi uši, prebijte mi noge i odsijecite mi rep, ali molim vas i preklinjem vas da me ne bacite u onaj trnjak!

Na ove riječi ujo-Medo promumlja: — Popričekni, teto-Lijo! Nije zanimljivo oderati bracu-Zeku, jer se on toga ne plaši. — Ali, zasigurno se plaši onog trnjaka, — ponovo navali teta-Lija. — Hajde da ga bacimo u trnje!

I teta-Lija razdvoji bracu-Zeku od Katranka, uz koga je bio čvrsto priljepljen, i tresne ga — »fijuuuu« — ravno usred trnja. — Ovo ti je kraj, braco-Zeko, — reče teta-Lija.

I zaista, sa mjesta gdje je braco-Zeko pao u trnjak, čulo se gromko zapomaganje i kuknjava. »Jao, jao, joj!« drao se on. Zavijao je i skvičao.

Dizao je strašnu buku i galamu. No, malo zatim, njegovo »joj, kuku, lele« pretvori se u slabo ječanje.

Teta-Lija i ujo-Medo su to slušali i podrugljivo se smijali. Čestitali su jedno drugom i tapšali se po ramenu.

— Svršeno je s bezobrazlukom brace-Zeke, — reče teta-Lija.

— Više se braco-Zeko neće praviti važan! — odvrati ujo-Medo.

— Braco-Zeko nam više neće moći nikada učiniti zlo! — govorili su u glas teta-Lija i ujo-Medo.

— Gotovo je s njim! Braco-Zeko je mrtav!

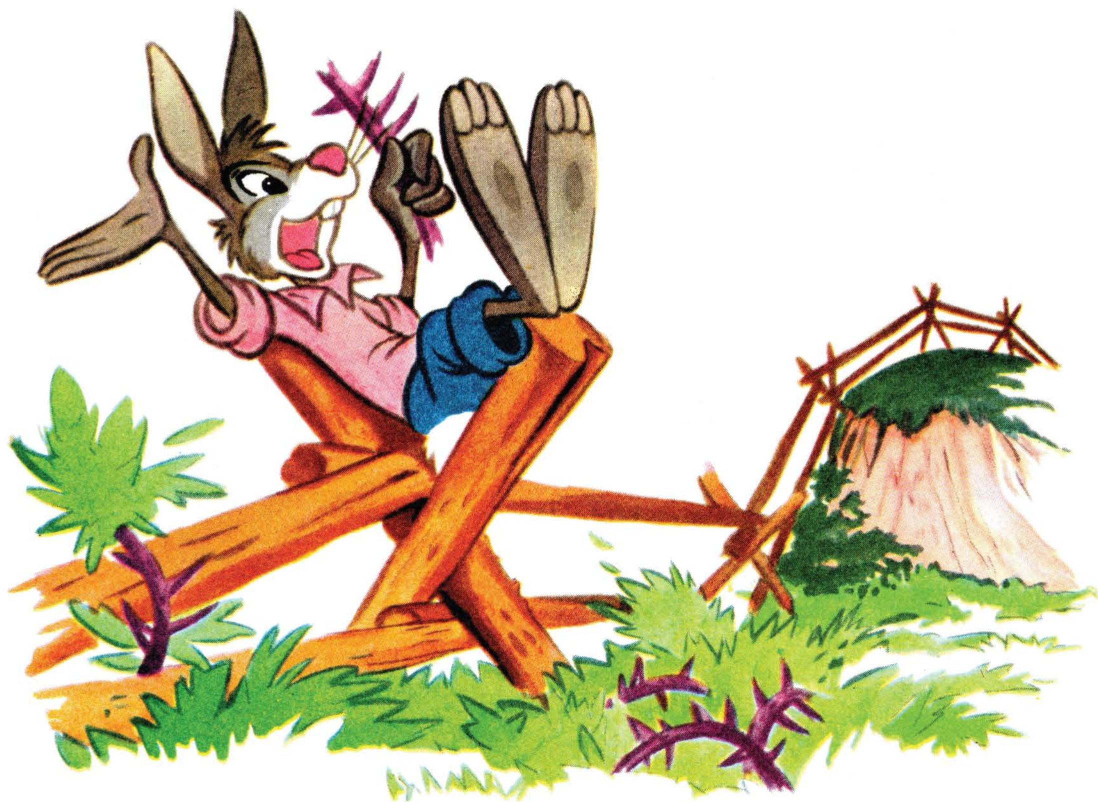
Ali, baš u tom trenu, teta-Lija i ujo-Medo začuše neko šuškanje u lišću, koje je dopiralo s drugog kraja trnovitog grmlja. I gle čuda, koga su ugledali kako se izvlači iz trnja?! Baš samog bracu-Zeku: zdravog i čitavog. Zviždućući i pjevušeći, on je grančicom četkao sa brkova ostatke katrana.

— Dobar dan, teta-Lijo i ujo-Medo, — dovikne im on. — Koliko sam vam govorio da me ne bacate u to trnje. To je mjesto koje najviše volim na ovom svijetu. Jer, rođen sam u tom trnjaku!

I rekavši to, braco-Zeko odskakuta — »hop-cup, hop-cup«, smijući se bez prestanka, sve dok od smijeha nije posustao.

BAUK — ZEKO

— Već mi je dojadilo grickati ovo zelje, — razmišljao je jednog jutra braco-Zeko. — A dozlogrdili su mi i mrkva i grah. Volio bih gricnuti nešto slatko.

Jadajući se tako, braco-Zeko odluči otići do doma uje-Mede i izvidjeti što tamo ima danas za jelo.

Dok je skakutao cestom, braco-Zeko naleti — kakve li slučajnosti — baš na uju-Medu glavom. Ujna-Medinica je koračala uza nj, a za njima su se gegala dva mališana, Buco i Guco.

— Dobar dan! — pozdravi braco-Zeko iduboko se pokloni.

— Dobar dan! — odgovori ujo-Medo i ujna-Medinica, također uz pristojan naklon. Za roditeljima, i dva mečića zagrajaše »dobar dan«, isto tako uz naklon.

Braco-Zeko je sjedio na stražnjim nogama čekajući da porodica uje-Mede prođe. Promatrajući ih, mislio je: — Kako je obla i tusta ova porodica uje-Mede! Izgledaju baš kao tanjur pun krofni. Mora da ima slađanih i ukusnih stvarčica u njihovoj ostavi. S ovih stopa nastavljam put da i ja malo prezalogajim.

Zato braco-Zeko udari prečacem, kroz grmlje, i stigne pred kuću uje-Mede u kojoj nije bilo nikoga. Uđe na prednja vrata i počne njuškati i tražiti svuda unaokolo. Zaviri lijevo, zaviri desno; uzme malo ovoga, prezalogaji malo onoga. A onda, odjednom, spazi ćup pun meda, visoko gore na polici. »Oh-ho-ho!« mljacne braco-Zeko jezikom i počne se užurbano verati ka ćupu. Ali, upravo kad mu je bio na dohvat — »frrr« — sruši se niz policu. Med se izlije po braci-Zeki: od pete do glave sav je bio prekriven gustim slojem žutog, ljepljivog meda. Malo je trebalo pa da se u medu uguši.

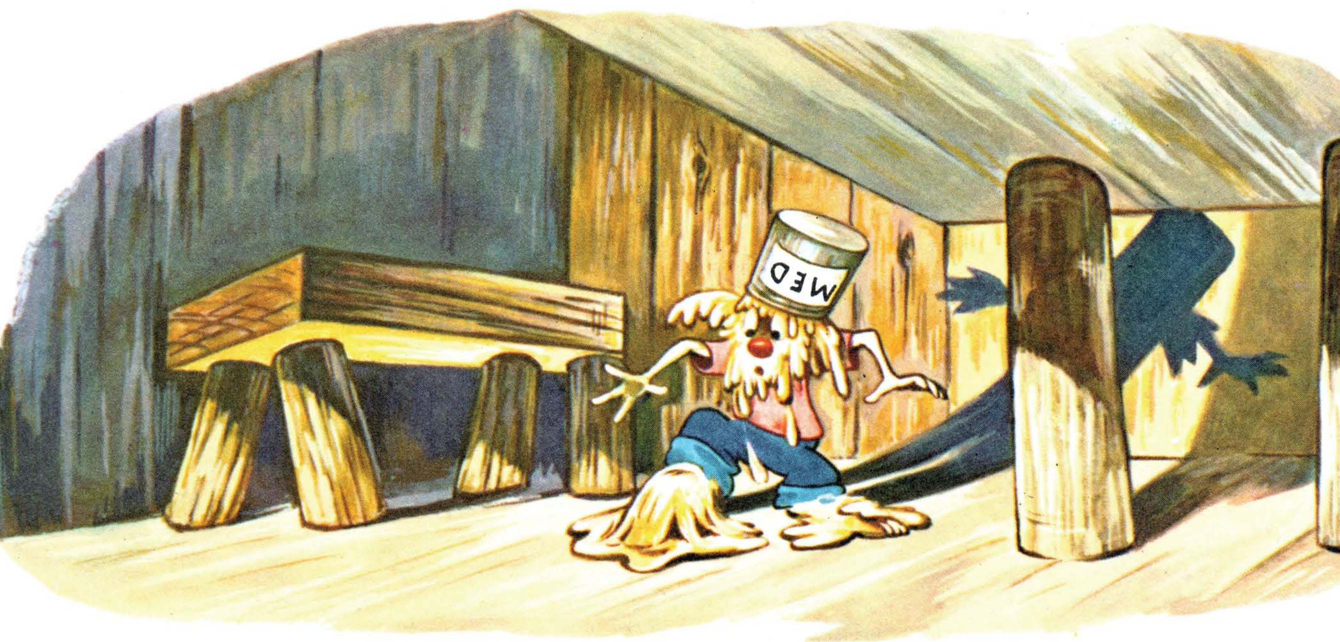
Braco-Zeko se oblizivao i gutao med. Kasnije se počeo pitati — šta će sad i kuda će? — Ostanem li ovdje, — razmišljao je on, — ujo-Medo će se vratiti i uhvatit će me. Sramota me je da se ovakav pojavim vani i da me svijet vidi kako sam umazan. Zaista je bio u neprilici i nije znao šta da radi!

Ipak, nešto kasnije, braco-Zeko otvori vrata i iskrade se van. Naravno, noge su mu se, zbog meda, pri svakom koraku sklizale. I, kad tamo, u prednjem dvorištu braco-Zeko se oklizne i padne. Opružio se koliko je dug preko napadalog lišća. Dok se kotrljao po tlu, na med se nahvatalo lišće. Braco-Zeko se koprcao ovamo-onamo ne bi li se oslobodio lišća. Ali, što se više premetao, lišće se sve više hvatalo. Najzad je braco-Zeko bio sav prekriven lišćem. Onda ustane i pokuša stresti lišće sa sebe; ali, uzalud. I pri svakom pokretu koji bi napravio, lišće je neprestano šuštalo i šumilo — »šuš-šuš«. Tako je sada braco-Zeko naličio na najstrašnije biće koje je ljudsko oko ikada ugledalo: što sije strah i trepet ma gdje se pojavi ili oglasi.

Dok je tako stajao i mudrovao šta sada učiniti, naletjela je na njega teta-Krava koja se tuda šetala. A i tko bi drugi? Čim je ugledala bracu-Zeku, onako od glave do pete obloženog lišćem, ona se dala u divlji galop, uz mukanje i riku, kao da je strašilo ugledala.

Braco-Zeko se nasmijao.

Zatim naiđe, kao s neba da je pala, kuma-Tuka! Tek što je ugledala bracu-Zeku, ona zalupa krilima i prhne ravno u zrak. Toliku je galamu podigla da se pućpurikanje i kriještanje čulo dogod ju

je oko moglo pratiti.

Ovo bracu-Zeku natjera da se grohotom smije. I tada, odjednom osjeti koliko mu pogoduje njegov strašni izgled. I pomisli: — Ala bi to lijepo bilo da se malo poigram bauka i još nekog nadmudrim!

U taj tren spazi tetka-Lisca kako kicoški gazi cestom, vitlajući štapom za šetnju. Braco-Zeko se se počne unaprijed hihotati. Brzo i on išeta nasred ceste i stane se klatiti i uvijati tijelo — »šuš-šuš«. Onda, podesi glas i zapjeva prigušeno i sablasno:

Bauk ja sam gadni,
Tražim te, de makni!
Odrat ću te za tili čas,
Hvataj, kas
Hvataj kas,
Jer, strašilo sam gadno,
Stoj, da nisi makn'o!

I, bogami, upalilo je: tetak-Lisac baci svoj štap za šetnju i pobjegne glavom bez obzira u šumu.

— O, nebesa! Oh, braćo! — drao se tetak-Lisac, preskačući i po dva grma odjednom.

Poslije ovoga, braco-Zeko se toliko osilio da je poželio svakome oko sebe natjerati strah u kosti.

— Pričekatću ovdje i poplašit ću cijelu porodicu uje-Mede kad se vrate iz šetnje, — radovao se on u sebi. — Sve ću ih prestrašiti... čitavo to društvo. Kako je odlučio da to i ostvari, braco-Zeko se opružio po zemlji u sjeni pod stablom ispred balkona uje-Mede. Čekao je. Nije potrajalo dugo, a braco-Zeko počne drijemati, pa ubrzo i zaspi.

Dok je tako u hladovini braco-Zeko drijemao, sunce se malo po malo pomjeralo. Poslije izvjesnog vremena, braco-Zeko nije više ležao u hladu, već na žestokom suncu. Sunce je sasušilo med kojim je braco-Zeko bio sav umazan. A isto tako pootpadalo je lišće koje se bilo prilijepilo za med. Sada braco-Zeko nije više nalikovao ni na kakvo stra-

šilo, već baš na samoga sebe. No, naravno, budući da je spavao, toga nije bio svjestan.

Kad se razbudio, prvo što je čuo bio je bat teških i glomaznih nogu. Bio je to ujo-Medo s porodicom: polako su se približavali balkonu. Braco-Zeko hitro skoči s mjesta gdje je ležao pod drvetom i počne zavijati:

Bauk ja sam gadni,
Tražim te, de makni!
Odrat ću te za tili čas,
Hvataj kas,
Hvataj kas,
Jer, strašilo sam gadno,
Stoj, da nisi makn'o!

Cijela porodica uje-Mede zurila je zabezeknuto u bracu-Zeku. Onda ujo-Medo prasne u smijeh i reče: — Bauk ti si gadni? Šta ti je odjednom, braco-Zeko? Kakvo ti je to suho iverje po cijelom tijelu? E, baš si se sav olinjao kao nitko tvoj!

Kada se bolje pogledao, braco-Zeko utvrdi da je pootpadalo lišće kojim je cio bio prekriven. Upravo u taj čas i ujo-Medo spazi da su ulazna vrata na njegovoj kući širom otvorena i da ljepljivi tragovi stopala brace-Zeke vode baš tamo.

Ujo-Medo zamumlja: — Pa ti si se motao oko moga meda, lupežu jedan! — I on zamahne štapom da udari bracu-Zeku. No, braco-Zeko je brz, brži od snažnog uje-Mede; i dok si okom trepnuo, maknuo mu se netragom.

Otperjao je daleko, čak na obalu rijeke. Tu je braco-Zeko sjeo i nadnio se nad vodu da se ogleda. — Pa, možda i nisam, — pomisli on, — najstrašniji stvor na ovom svijetu! Ali, sigurno je da sam od svih nadovitljiviji i najbrži. Zato mene prati sreća! Evo, još mi je i meda preostalo, a studene i bistre vode ima na pretek! — Kad se okrijepio medom i vodom, braco-Zeko se preporodio. Kao i prije.

BEN I JA

Ukoliko ikad posjetite lijepi grad Philadelphiju (Filadelfiju) u Pennsylvaniji (Pensilvaniji), vrlo je vjerojatno da ćete vidjeti fini spomenik podignut Benjaminu (Bendžaminu) Franklinu.

On je bio jedan od prvih velikih vođa naše zemlje. Franklin je bio filozof, pronalazač i rodoljub.

Ako vas posluži sreća pa vam se ukaže prilika da dobro razgledate gornji dio velikog šešira sa širokim obodom na tom spomeniku, možda ćete ugledati sićušni spomenik podignut u slavu jednog još neopjevanog velikana naše zemlje, mladića po imenu Miš Amos (Ejmos).

I upravo taj vam je Amos, znate, bio zapravo začetnik mnogih velikih djela pripisanih Franklinu. Evo vam te priče onako kako ju je ispričao Amos:

Rodio sam se i odrastao u Philadelphiji, u staroj crkvi u Drugoj ulici. Dom nam je bio u sakristiji iza zaslona.

Bilo nas je dvadeset šestero djece u mojoj porodici. Pošto je trebalo nahraniti toliko mnogo gladnih usta, bilo je prirodno da smo živjeli životom siromaha. Uistinu, bili smo siromašni kao crkveni miševi.

Budući da sam ja bio najstariji, odlučio sam da krenem u svijet i sam se probijam kroz život. Ukoliko uspijem, moći ću pomoći ostalima i u svakom slučaju, bit će bar jedna usta manje koja treba nahraniti.

Bilo je to zimi godine 1745. Vremena su bila teška. Ljudi su teško nalazili posao, a miševi još teže.

Cio dan probijao sam se kroz snijeg i popadale

ledenice. Kad se spustio mrak, više nisam znao na koju bih stranu krenuo. Da nisam našao sklonište, ubrzo bih se smrzao.

Jedan stari, oronuli dućan na kraju grada bio mi je poslednja nada. Iznad vrata visio je natpis: »Benjamin Franklin, štampar i knjigoveža.«

To mi je zvučalo nekako privlačno, pa se uvukoh u dućan. Unutrašnjost dućana bila je ispunjena čudnim spravama, šipkama od mjedi, zavojnicama žice i sličnim stvarima. Tu je vladala gotovo isto onakva hladnoća kao vani. U dnu dućana, u polutami, sjedio je čovjek okruglih obraza pokušavajući da piše pri svjetlosti svijeća...

Promatrao sam tog čovjeka. On se najednom počeo tresti od zime, zatim gromoglasno kihne:

— Ah, ah, ap-ci-haaaa! — Odletješe njegove naočari i tresnuše o pod!

— Oh, jao meni! Nisu se valjda razbile! — krikne čovječuljak. — To su mi posljednje! I šta ću sad bez njih? Nikada neću dovršiti ovaj moj spis. A ako ne isplatim stanarinu za dvadeset četiri sata, ljudi kojima dugujem novac oduzet će mi štamparski stroj i namještaj i izbaciti me na ulicu!

— Dvadeset četiri sata! — rekoh zamišljeno, — pa to je kratko vrijeme.

— Nema mi spasa, — zaključi čovječuljak.

— Ali, ne smijete se predati! — rekoh mu. — Tko ne riskira, taj i ne dobiva, gospodine Frankline!

— Ime mi je Ben, — predstavi se on, — naprosto Ben. A šta ti ovdje radiš i kako se zoveš?

— Moje je ime Amos, — objasnih mu, — ja sam jedan od onih crkvenih miševa preko iz Druge ulice. I prvo što ću uraditi bit će ovo: izmisliti način na koji bismo zagrijali ovu prostoriju.

Posavjetovah ga da napravimo jednu vatrenu kutiju i da je smjestimo usred sobe, tako da toplina ne odlazi odmah u dimnjak. Svakako treba da je načinjena od željeza i da ima jednu cijev koja vodi u dimnjak da bi kroz nju odlazio dim. To zaista nije bilo bogzna šta lijepo za oko, ali...

— Gle, vatrena kutija dobro grije! — priznade čovječuljak. — Znaš šta, možda bismo mogli izrađivati ovakve kutije i prodavati ih. Nazvat ćemo ih Franklinovim pećima!

Ukoliko ste upoznati sa historijom, znat ćete zacijelo da su ljudi zaista proizvodili takve peći.

E, pa lijepo, dok se Ben tako šalio i čeprkao oko peći, ja sam popravljao njegove naočale. Razbio je naočale i za daljinu, i one za blizinu. Jedino što sam mogao učiniti bilo je: da od dva para stakala napravim jedne naočale i da stakla spojim što je moguće čvršće.

— Hoće li ti ove biti dobre? — upitah Bena Franklina. On ih stavi na nos i ponovi moje riječi:

— Hoće li biti dobre? Sjajno, pa one su veličanstvene! Naočale sa dvije namjene! Tako mi svega — zvat ću ih bifokalne!

I na moje veliko iznenađenje, te naočale su postale slavne, čak slavnije nego Franklinove peći.

Onda smo se nas dvojica spremili da završimo Benov članak. Čim sam pogledao taj članak, odmah sam uvidio da je na njemu potrebno još mnogo raditi. Naslov mu je bio »Kalendar siromašnog Richarda (Ričarda)«; zaista siromašan — pomislih. U njemu nije bilo ni traga kakvim novostima.

— Pa, šta bi ti predložio, — upita me Ben.

— Prije svega, prvo bih mu dao drugi naziv — nešto upadljivo kao na primjer — hm — a, da — službene novine, »Pennsylvanijske službene novine«. Eto tako bih ih nazvao. Pa bih onda u njih unio neke vijesti, neke prave vijesti.

— Ali, gdje da nađem vijesti u ovo doba noći? — upita me Franklin.

Dabome, ja sam morao izaći u grad i pokupiti vijesti za njega. U Ulici kestenova zatekao sam veliki požar; naišao sam i na neke mangupe koji su pravo sklapali zavjeru da namagarče grad. Ispunio sam svoju džepnu bilježnicu gomilom novosti. Onda sam pohitao Benu i pomogao mu sastaviti izvještaj o požaru i o zavjeri i odštampati ga na njegovu štamparskom stroju.

To je bio posao koji je trajao cijelu dugu noć, ali ja ovdje izjavljujem da je vrijedio truda. Do sutradan uveče u Philadelphiji nije bilo čovjeka koji nije pročitao Službene novine. Ben Franklin je uspio.

Od tada posvuda išao sam sa Benom udobno smješten na njegovu šeširu tako da sam mu tu i tamo mogao prišapnuti štogod u uho i dati dragocjen savjet.

Pa, lijepo, godine su brzo odmicale, a Benova slava je rasla. Iz svih kolonija Benu su stizala pisma u golemom broju i tražila Benov savjet u vezi sa svim mogućim stvarima. Potrošio sam najveći dio svog slobodnog vremena odgovarajući na ta pisma.

Za to vrijeme Ben je čeprkao po raznim stvarima i obavljao eksperimente. I upravo jedan takav eksperiment doveo je do toga da smo se nas dvojica razišli.

Ben se počeo baviti puštanjem papirnatog zmaja. To je bio početak. Na skelet svog najvećeg papirnatog zmaja, Ben je pričvrstio kutijicu za mene.

Toliko sam se oduševio letenjem i promatranjem pejzaža tog kraja koji se prostirao dolje pod mojim nogama kao knjiga bajki, da nisam primijetio zašiljenu žicu pričvršćenu na gornji kraj zmaja.

Da nešto nije u redu primijetio sam tek kada se nebo smračilo od olujnih oblaka i počeo da puse podmukao vjetar. Zmaj se nadimao od vjetra i podrhtavao, ali Ben nikako nije htio da ga spusti na zemlju!

Vikao sam sve dok nisam promukao. Vukao sam uzicu. Na obzorju, munje su počele parati nebo. Začu se grmljavina. Oluja nam se približavala.

Najednom sam ugledao zaslijepljujući blijesak kao da se svemir raspolovio, i munja ošine mog zmaja. Užasno me potresla i rastrgla zmaja takoreći na rezance.

Pomislio sam da je sa mnom sve svršeno. Onda — a bilo je prekasno — Ben počne vući uzicu. Zmaj i ja, obojica u prnjama, silazili smo boreći se s vjetrom i spustismo se na jedno drvo.

Kad nas je Ben pronašao, on me podigne na dlan.

— Amose! Amose! — pozva me Ben plačnim glasom, — prozbori bar jednu riječ!

Bio sam spreman da mu oprostim za svu onu patnju. Izgledao je duboko potresen.

Držeći se nesigurno na nogama, uspio sam otvoriti jedno oko.

— Amose! — uzvikne Ben, — je li ono bio elektricitet?

Znači bio sam žrtva namještaljke! Njemu je bilo važno samo to da utvrdi je li ono šištanje prilikom udara munje u zmaj bilo doista elektricitet! E, prevršio je mjeru!

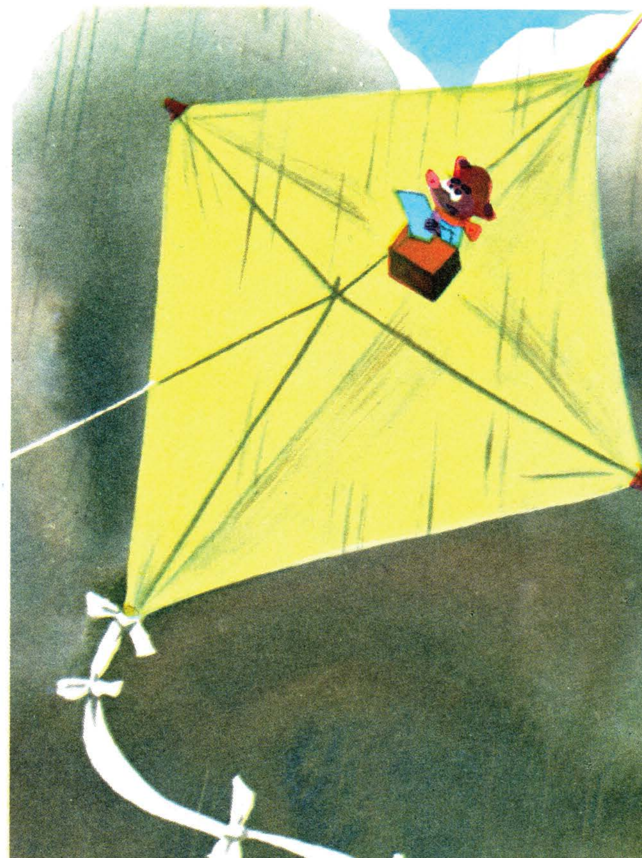
— Zbogom, ja odlazim! — rekoh mu.

I premda me je Ben molio da se predomislim, ja sam tada napustio Bena i vratio se u svoju porodicu.

Naišle su burne godine. Nemirne gomile ljudi ispunjavale su ulice. Dolazilo je do pobuna i glasnih protesta protiv poreza na marke i ostalih kraljevih nasilnih postupaka.

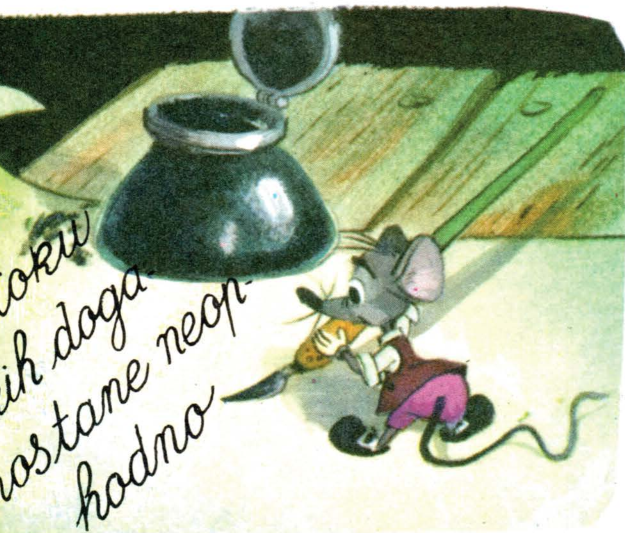
I upravo u doba te krize, Bena su izabrali da ode u Englesku i naš slučaj izloži pred kralja. Kolonije su nestrpljivo očekivale Benov povratak. Ali Benova misija bila je bezuspješna. Kralj se oglušio o naše zahtjeve.

Činilo se da će nizbježno doći do rata. Ali ljudi još nisu imali jasno formuliranu svoju politiku koja bi ih čvrsto držala na okupu u dugotrajnoj i ogorčenoj borbi. Jadni stari Ben bio je zabrinut. Bilo mi je žao tog čovječuljka. Odgovornost koju je preuzeo na sebe bila je teška, teža no što ju je

mogao podnijeti. Mogao sam mu pomoći — znao sam to. Ali, ne! Nisam se mogao vratiti i ponovo raditi za Benjamina Franklina. Na kraju krajeva, miš ima svoj ponos.

Jedne noći u ljeto 1776. probudio me nečiji glas koji me je pozivao.

— Tko bi to mogao biti u ovo doba noći? — čudio sam se. Sanjiv, iskobeljah se iz kreveta i izađoh kroz mišju rupu u sakristiji.

Tu sam ugledao velikog čovjeka, glavom Bena Franklina, kako kleči na koljenima.

— Amose! — zavapi on. — Došao sam te zamoliti da se vratiš, — nastavi Ben što je mogao smjernije.

Bilo mi je drago i bio sam ganut, ali nisam htio dopustiti da Ben to primijeti.

— O tome nećemo diskutirati, — rekoh ja i okrenuh se da odem.

— Molim te, Amose, misli na svoju zemlju, — počeo me Ben moliti, — moram donijeti velike odluke, a ne mogu ih donijeti sam. Zaista, moraš se vratiti, Amose!

— Ali samo pod mojim vlastitim uvjetima? — upitah ga, pa nastavih:

— Ako sastavim ugovor, hoćeš li ga potpisati?

— Potpisat ću ga, Amose! Potpisat ću svaki ugovor koji ti sastaviš, — zakleo se Ben.

I tako sam se vratio u Benov dućan nakon što sam svu noć proveo sastavljajući naš ugovor pri svjetlosti svijeće.

Možete zamisliti koliko se Ben obradovao kada me ugledao sutradan ujutro. Uzeo je moj šešir i kaput i spremio čaj za mene. Ali ja nisam dopustio da me obrlati. Odmah sam mu predao svoj ugovor i zatražio da ga potpiše.

— Dabome, dabome, — reče Ben, — imaš li išta protiv ako ga prvo pročitam?

— Izvoli, ako želiš, — odgovorih mu.

Upravo tada čulo se kucanje na ulaznim vratima. To je bio Thomas Jefferson (Tomas Džeferson) — »Riđi« kako ga je Ben nazivao. I strašno mu se žurilo. Naime, i on je bio jedan od vođa naših kolonija. A trebao je da za sve kolonije napiše izjavu o onome u šta su oni vjerovali — »Deklaraciju o nezavisnosti« mogli bismo je tako nazvati. Ali nikako nije mogao naći prikladan uvod ma koliko se mučio.

— Došlo je vrijeme kada mi ljudi u kolonijama... — poče Jefferson da čita onu izjavu, ali onda zastane, odmahne glavom i reče:

— Ne, Bene, ovo ne valja. Vrijeme je stiglo — ne.

— Pst, Bene! — prišapnuh mu kad sam vidio koliko je potišten jadni Thomas Jefferson, — a šta misliš da uzmemo naš ugovor?

— Mir! — progovori Ben, — samo trenutak!

— Ne! — ja ostadoh uporan, pa nastavih, — sada!

I Ben izvuče povećalo i poče naglas čitati:

— Kada u toku ljudskih događaja postane neophodno...

— Bene! — uzvikne »Riđi« Jefferson, poskočivši od radosti, — to je ono, to je ono!

Eto, tako se dogodilo da sam ja dao početak teksta za »Deklaraciju o nezavisnoti«. O, nisam dobio javno priznanje za taj doprinos, dabome da nisam! Ali slava i nije značajna stvar za jednog miša. Meni su ostale uspomene na ona davna dobra vremena kada smo Ben i ja bili drugovi.

DAVY CROCKETT KRALJ DIVLJE GRANICE

Nekada davno Amerika je bila zemlja gajeva i drevnih šuma. I eto, usred jedne takve šume navrh planine, rodilo se jedno dijete. Otac i majka prozvaše ga Davy (Dejvi)... Davy Crockett (Dejvi Krokit). A to se dogodilo u državi Tennessee (Tenesi).

Mali Davy je odrastao u gorama. Naučio je raspoznavati sve drveće. Naučio je raspoznavati i glodavce, od malog oposuma pa sve do velikog medvjeda. Davy ih je poznavao sve od reda.

Kad je malo poodrastao, naučio je pucati iz puške. Bio je pravi tragač naoružan puškom.

Jednom mu neki medvjed naiđe s boka. A pantera naleti na njega s drugog boka. Davy ispali metak u stijenu koja se našla između njih. Metak udari o stijenu i raspukne se na dva dijela. Jedan dio pogodi medvjeda, a drugi panteru. Tako je Davy samo jednim metkom oborio dvojicu.

Nije bilo tu nikakve sumnje — Davy je bio jedan od najvećih lovaca pod kapom nebeskom. Volio je pričati o tome kako je jedanput vidio rakuna gore na drvetu i kako se iscerio na njega.

— Ne pucaj, Davy! Sići ću! — rekao mu je rakun.

Upravo poslije toga Davy je iskušao tu svoju moć i nad medvjedom. Iscerio se i gledao medvjedu ravno u oči. I tako se Davy cerio i cerio pokušavajući da na taj način smakne medvjeda. Medvjed zareža, pa mumljajući napadne Davyja.

— E, pa, medo, — reče mu Davy, — čini se da ćemo se uhvatiti u koštac!

I uhvatiše se u koštac. Davy i medvjed kotrljali su se kroz grmlje, a zemlja se tresla kao od potresa.

Naravno, Davy je izašao iz borbe kao pobjednik. Ali morao je dići ruke od onog cerenja na medvjede. Sačuvao je taj stil za male glodavce kao što su rakun i oposumi.

Pored lova, Davy je volio šalu i dosjetke.

Uvijek je bio spreman za igru. Poskakivao je

i lupkao nogama plešući sa narodom i pjevajući ovu pjesmicu:

Starog Dan Tuckera (Den Takera) sve je znalo živo,
Vodom bi iz tave on lice umiv'o,
Kotačem od kola češljao bi ćubu,
Umro je od bola u petinom zubu.

Ali kada su Indijanci započeli rat, Davy je prestao loviti i plesati. Sa svojim prijateljem Georgeom Russelom (Džordžom Raselom), priključio se vojsci generala Andyja Jacksona (Andija Džeksona).

Tukli su se s Indijancima u šumama i močvarama. Davy je bio neustrašiv borac i dobar ratnik. Pa ipak, nije volio rat.

Čim se za to ukazala prilika, Davy je pridonio sklapanju mira sa Indijancima. Poslije toga, on i Indijanci postali su prijatelji.

Narodu se dopadalo kako Davy rješava probleme. Narod je smatrao da Davy treba postati član Kongresa i pomoći u upravljanju zemljom. I glodavci su, po svemu sudeći, dijelili mišljenje naroda. Čak su i cvrčci cvrčali:

— Crocketta u Kongres! Crocketta u Kongres! Barem Davyju se činilo da tako govore.

I zaista, Davy je bio izabran za člana Kongresa. I otišao je u prijestolnicu u grad Washington (Vašington). Tu je održao govor.

Rekao im je: — Ja sam Davy Crockett, i upravo sam stigao iz dalekih planina. Napola sam konj, napola aligator, i pomalo hitra ptica. Imam najbržeg konja, najljepšu sestru, najprecizniju pušku i najružnijeg psa u čitavom Tennesseeju.

Širom zemlje ljudi su pričali o Davyju. Željeli su ga vidjeti. Željeli su čuti njegove smiješne priče. Davy krene na put i zadržavao se po raznim gradovima, da bi održao govore građanima.

U Philadelphiji (Filadelfiji) su mu ljudi poklo-

nili krasnu novu pušku. Davy ju je toliko zavolio da ju je prozvao Stara Betsy (Betsi).

Davy je jedva dočekao da se vrati u svoje planine i okuša Staru Betsy. Ali ljudi su se u sve većem broju nastanjivali u gori, i ona postane pretijesna za Davyja.

Davy i George Russel krenuše na Zapad gdje je bilo više nenaseljenih područja. Jedan dio puta prešli su ladom.

Na kraju, Davy i George stignu na Zapad. Ugledaju prostrane, prostrane prerije. Vidješe visoku, visoku travu. Opaziše krda i krda divljih bufala.

— Ovo je divna zemlja, — reče Davy. — Za nju se vrijedi boriti. Kako bi bilo da odemo do tvrđave Amalo gdje se Teksašani bore za slobodu?

Sve što bi Davy rekao, on bi i učinio. Pomagao je vojnicima u velikoj bici kod Alama.

Otada u narodu kruže priče o Davyju koji jaše na munji.

I narod priča o tome kako je Davy uhvatio komet za rep još prije nego što se komet spustio

na Zemlju. Zatim je Davy bacio komet u nebo gdje nikome nije mogao nanijeti nikakvo zlo.

Jedna druga priča koju ljudi pričaju govori o velikoj studeni. Bilo je tako hladno da su i Zemlja i Sunce bili zamrznuti, pa se nisu mogli pokrenuti s mjesta.

Davy je vidio da mora nešto uraditi. Popeo se uz Brijeg zore. Otopio je Sunce i Zemlju vrelim medveđim uljem. Zatim je nogom udario osovinu Zemlje i tako je pokrenuo.

A kad je Sunce izronilo na horizontu, Davy je sišao niz brijeg noseći u džepu komadić zemlje.

I neki ljudi kažu da Davy još uvijek luta po gorama, i da je sa Davyjem i njegov prijatelj George Russel koji pjeva:

On rodi se u gori u kraju Tennessee
Sred zelene zemlje gdje slobodni su svi,
Svako stablo njemu uvijek znano bi,
On medvjeda ubi kad mu bješe tri,
Davy — Davy Crockett, Kralj Divlje granice!

STARI ŽUĆKO

Stari Žućko je bio najnepoželjniji pas-lutalica duž teksaške granice. I upravo u to vrijeme, jednog lijepog dana, jureći za zecom, Žućko se obreo na malom polju pokrivenom stabljikama kukuruza.

Mladi Travis Coates (Trejvis Kouts) još nikada ranije nije vidio tog psa. Bio se zanio oranjem, kad iznenada ugleda zeca i psa koji izbiše ni od kuda i projuriše ispod nogu njegove mazge. Prestrašena se mazga propne i pobjegne u galopu.

Travis počne vikati. Pas-lutalica stane goniti mazgu; plug se iskrenu i udari u kut od ograde. Ograda pukne i kolje se razleti na sve strane. Travis podiže nekoliko kamenova i stane gađati psa koji je stvorio nered, sve dok ga nije otjerao.

Travis je bio uvjeren da se pas više nikada neće

pojaviti na njegovoj farmi; ali Travis se prevario. Kada je sutradan otišao iza kuće da nareže malo sušenog mesa za doručak, mesu nije bilo ni traga. A Stari Žućko je stajao samo nekoliko koraka udaljen od Travisa i zadovoljno mahao repom. Želudac mu je bio toliko naduven da se jedva kretao.

— Gle ti lopovskog mangupa! — uzvikne Travis i dohvati motiku.

Ali tek što je počeo tjerati psa, pas se sklupča na zemlju i počne zavijati.

Travisov mlađi brat, Arliss, izleti iz kolibe.

— Gle, peso, peso! — uzvikne dečkić, otrči do psa i počne ga grliti kao da je taj pas-lutalica najdivnije pseto na svijetu.

To je moj pas! — vikne Arliss iz sveg glasa, — i nitko ga ne smije tući!

Travisova i Arlissova majka stajala je na kućnom pragu i smijala se.

— Dakle! — reče ona, — čini se da smo dobili psa.

Travis je pogleda u čudu i progovori:

— Pa upravo taj pas ukrao nam je sve sušeno meso!

— Znam, — odgovori majka, — ali pošto ti je otac otišao da otjera stoku sve do željeznice u Kanzasu, ti moraš biti glava porodice cijelog ovog ljeta — sve dok ti se otac ne vrati. I bit će ti potreban pas da ti pomogne u čuvanju kuće.

Travis je bio uvjeren da će taj pas izazvati još neku gužvu. Budući da im nije ostalo nimalo mesa, Travis je opet morao krenuti u lov odmah poslije doručka.

Ali Travisa je poslužila sreća. Ustrijelio je jelena kraj jedne barice i bio je vrlo ponosan zbog

takvog uspjeha. Vraćajući se kući, primijetio je Arlisa i Starog Žućka kako se igraju u vodi na izvoru.

I Travis se ponovo razljuti.

— Arlisse! — dovikne mu on, — otjeraj tog prljavog starog gada iz vode koju upotrebljavamo za piće!

I Travis počne bacati kamenje da bi ih otjerao sa izvora. Travis je dotjerao dotle da mu je već pri samom pogledu na Žućka padao mrak na oči.

Ali Stari Žućko je bio pas koga se nisi moga lako otarasiti. Žućko se već našao pokraj kolibe kada je Travis vješao komade srnetine da bi se sušila.

— Takneš li i najmanji komad ovoga mesa, slistit ću te, — opomene ga Travis.

I Travis spusti meso da visi još niže, nadajući se potajno da će ga pas ukrasti u toku noći, pa će se tako njemu, Travisu, pružiti opravdan razlog da sutradan ustrijeli tog dosadnog skitnicu.

Sutradan, čim je svanulo, Travis dohvati pušku i žurno izađe iz kolibe. Stari Žućko ga dočeka radosno mašući repom.

Travis se obazre u počne buljiti u srnetinu. Meso je visilo netaknuto! Stari pas je bio isuviše oprezan a da bi ga dotakao.

Nešto kasnije, tog istog dana, Travis i njegova majka sjekli su u šumi grane da od njih načine novu ogradu. Oni začuše kako skviči neka šumska životinja. Travis pohita do ruba strmine i baci pogled u dolinu. Pod samom padinom stajao je Arliss i objema rukama uhvatio jednog medvjedića za stražnju nogu i vukao ga sebi dok je meco skvičao.

— Puštaj ga! — dovikne mu Travis i upravo u tome trenutku medvjedica izbi iz šipražja. Arliss ju je vidio kako se približava, ali je bio isuviše uplašen i nije shvatio da treba što prije pustiti

medvjedića. Travis i majka potrče niz strminu, ali Travisu je bilo jasno da je već prekasno.

Razljućena medvjedica već je stigla do Arlissa kad iz šipraga iskoči Stari Žućko i kao munja stvori se pred njom. Ugrize je za bok, a ona zareža i okrene se prema njemu da ga otjera.

Travis odvuče Arlissa od medvjedića i gurne ga u majčino naručje, pa podigavši sjekiru visoko iznad glave, pojuri na zvjerku koja se borila sa Žućkom.

Medvjedica najednom podvi rep i uhvati maglu, a medvjedić odskakuta za njom.

Sa radošću Travis je ustanovio da je Stari Žućko živ, nepovrijeđen i razigran kao uvijek. Travis ga pomilova po glavi.

— Šašava budalica! — reče mu Travis osmjehnuvši se na njega. — Ti si milijun puta bolji pas nego što sam mogao i pomisliti!

Nekoliko dana poslije tog događaja Bud Searcy (Bad Sijersi) i njegova unuka Lisbeth (Lizbet) došli su do Coatesovih (Koutsovih) da ih posjete kao dobre susjede. Lisbeth je sa sobom dovela svoju kujicu Prissy (Prisi). Prije ručka, Travis i Lisbeth su otišli do kukuruznog polja da uberu nekoliko pečenjaka.

— Pogledaj kako su nam rakuni pojeli kukuruz! — reče joj Travis. — Poslat ću Starog Žućka da kazni te lopove.

— Starog Žućka, — upita Lisbeth, — onog starog psa-skitnicu?

— Dabome! Šta, zar misliš da ih on ne može kazniti? — začudi se Travis.

— Pa on nije tako srčan. On se često motao oko naše kuće prije nego što je došao do vas. On i Prissy dobit će psiće.

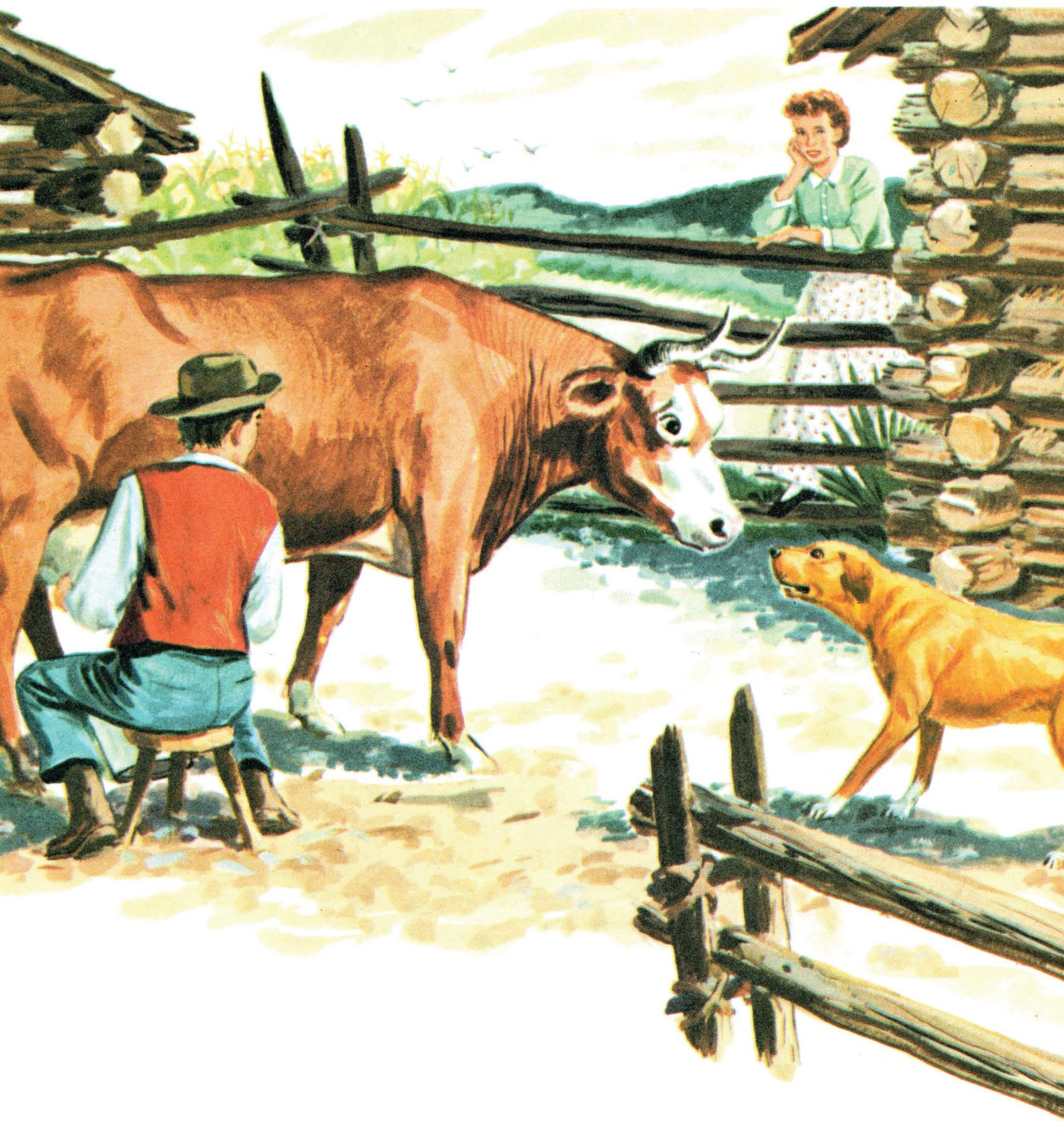
Te iste noći Travis spremi zasjedu pokraj kukuruznog polja i napravi ležaj za sebe i za Starog Žućka.

— Ostat ćemo ovdje da čuvamo kukuruz od rakuna! — reče Travis Žućku.

Izašao je pun Mjesec. Oglasile su se sove. Negdje u daljini zavijao je vuk. Iznenada su se pojavili rakuni s one strane polja.

Travis i Žućko stignu tako neočekivano, da se rakuni kao sumanuti razbježaše na sve strane. U zbrci, jedan veliki rakun nabasa ravno na Žućka i pripi mu se uz leđa, a Žućko se počne okretati u krugu i konačno ga zbaci sa sebe.

Travis se nasmije.

— Zaista smo ih dobro naučili pameti, mladiću moj! — reče on Žućku.

I tako, dok su čuvali kukuruz iż noći u noć, Travis i Žućko postadoše dobri prijatelji.

Jednog dana nestane Travisova krava muzara, po imenu Ružica; tri puna dana nije bila ni traga ni glasa od nje.

— Mora biti da se negdje sakrila i otelila, — reče Travis svojoj majci.

Satima i satima on je sa Starim Žućkom pretraživao okolinu sve dok je konačno nije pronašao. I zaista, ona se bila otelila, ali kad je Travis pokušao da uzme tele, krava nasrne na njega.

Stari Žućko doleti kao strijela i obori kravu na zemlju. Ona nasrne na njega, ali pas je ponovo obori na zemlju.

Travisu se učinilo da sanja, jer samo najbolji teksaški psi — čuvari krava mogli su oboriti na zemlju tako krupnu kravu.

Kad je Travis te večeri pokušao da pomuze Ružicu u zabranu, ona se ritne i izbije mu kanticu iz ruku. Travisova majka se začudila, kad je Travis pozvao Žućka.

— U redu, Žućko! — reče mu Travis. — Drži je i ne daj joj da makne!

Stari Žućko stane ispred krave i počne netremice da je promatra. A ona je buljila u njega sva izvan sebe od straha i nije se usuđivala da se ritne.

— Doista, još nikada nisam vidjela sličnog psa! — primijeti Travisova majka.

— I nećeš ni vidjeti! — gordo izjavi Travis, jer sada je već bio uvjeren da je njegovo pas najbolji pas u cijelom Texasu (Teksasu).

Jednog dana naiđe neko čovjek po imenu Sanderson. Tražio je Starog Žućka. Rekao je da je to njegov pas. Ali kad je pokušao da ga povede sa sobom, Arliss ga počne gađati kamenjem i natjera njegova konja da se toliko propinje da je Sanderson iskliznuo iz sedla. Ali pokazalo se da

je Sanderson vrlo ljubazan čovjek, jer je trampio Starog Žućka za Arlissovu rogatu žabu.

Sanderson reče Travisu da u susjedstvu ima mnogo životnja koje boluju od bjesnila.

— A kako možemo znati kad je životinja oboljela? — upita Travis.

— Pa one pobjesne prije nego što uginu. Na gubici im se javlja pjena. Ako tako oboljela životinja pođe prema tebi, odmah pucaj u nju. Ako te samo ugrize makar jedanput, i ti ćeš dobiti istu bolest, a onda ti nitko ne može pomoći!

Travis nije imao prilike da razbija glavu razmišljajući o toj bolesti, jer to je bilo upravo ono doba godine kada se žigošu prasci. Trebalo je pohvatati divlje praščiće i udariti im žig na uši tako da se zna kome pripadaju. Svinje su se pomamile da ubiju sve i svakoga tko im se približi.

Kad je Travis pronašao svoje svinje, on se popne na granu jednog stabla i nahuška Starog Žućka da stado potjera upravo ispod te grane.

Travis onda uhvati praščiće pomoću lasa, pa ih je jednog po jednog dizao uvis da bi mu gore u zraku udario žig.

Najednom grana popusti pod Travisom i Travis se stropošta i sruči ravno među svinje.

Još nije stigao ni da ustane, a već je jedna svinja nasrnula na njega i poderala mu nogavicu svojom oštrom kljovom. Ali u tili tren Stari Žućko stvori se pokraj njega i počne se boriti sa svinjama.

Travis potrči. Kada je dobro odmakao, zastane da predahne. Primijetio je da je najednom zavladala tišina. Zašutjele su divlje svinje, a nije se čuo ni Žućkov lavež.

— Žućko! — pozva ga Travis, ali ne dobi odgovora. Da Stari Žućko nije poginuo? Travis potrči natrag do drveta ovlaš se oslanjajući na

ranjenu nogu. Ni traga od svinja. Travis začu tiho cviljenje i u pećini u stijeni pronađe svog psa. Žućko je bio gadno izranjavljen. Travisove oči napuniše se suzama; on razdera košulju i previje Žućkove rane. Nekoliko sati kasnije lešinari su kružili nebom iznad pećine kad se Travis vratio s majkom da ponesu Žućka.

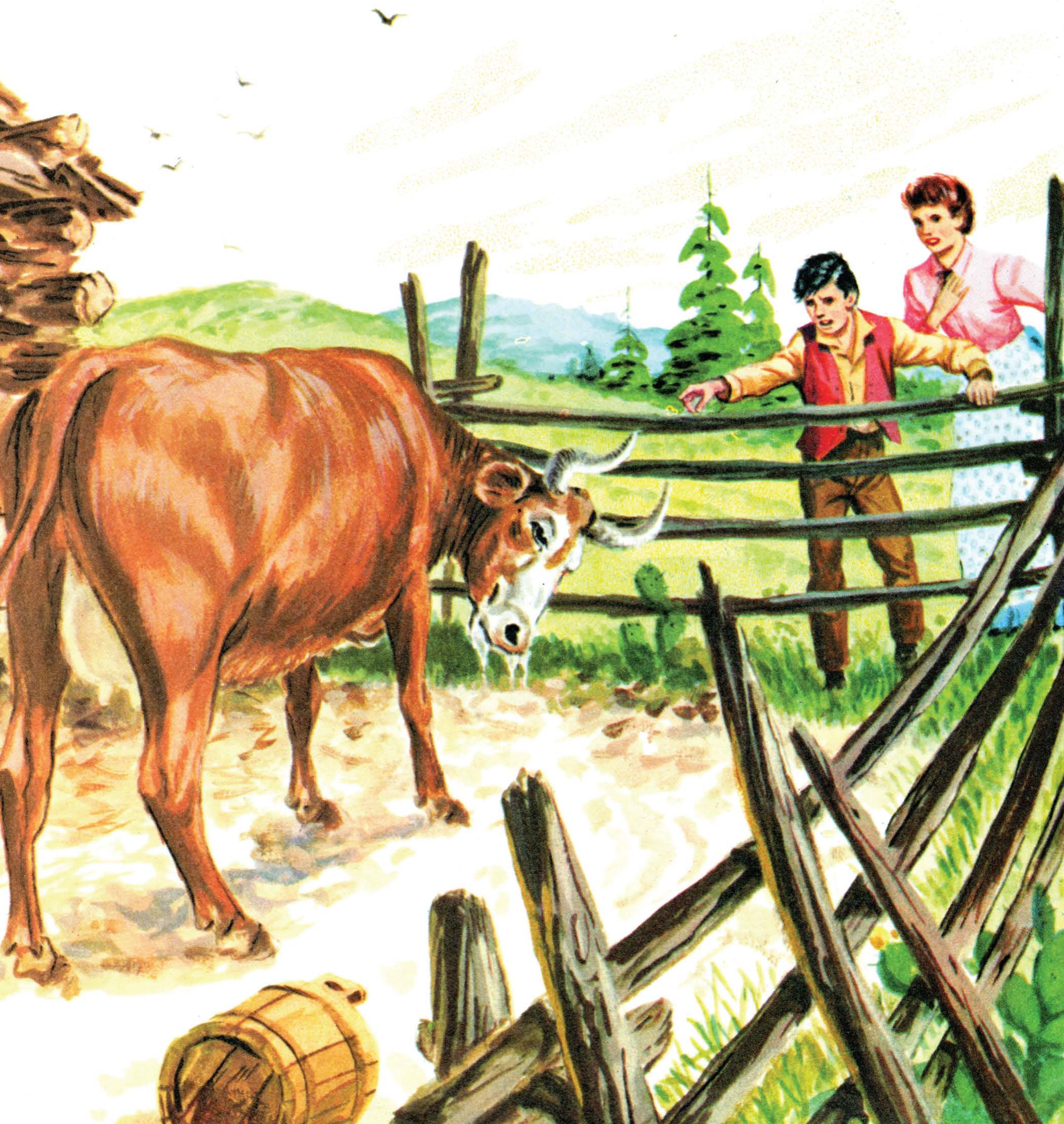
— Oh, Travise! Nisam znala da je Žućko tako gadno izmrcvaren! — reče mu majka isprekidanim glasom.

— Ta one proklete svinje ne bi ga ni takle, ali ih je napao da bi mene izbavio! — objasni Travis.

Zatim je Travisova majka zašila rasječenu kožu oko Žućkovih rana i uvila ga u čiste zavoje. Onda su napravili neku vrstu nosila i pričvrstili ih na dva duga štapa pa mazgu Skakača ugregli u ta kolica bez kotača.

A za sve vrijeme puta Arliss je sjedio pokraj Žućka i pravio mu društvo.

Nekoliko dana Travis i Stari Žućko morali su odležati u postelji od zadobijenih rana. Lisbeth dođe da pomogne u poslu. Donijela je žuto pse-

tance i dala ga Travisu. — To je jedno od Prissykinih psića, — reče ona.

— Šta će nam! Imamo mi Starog Žućka! — objasni joj Travis i nije htio uzeti psetance.

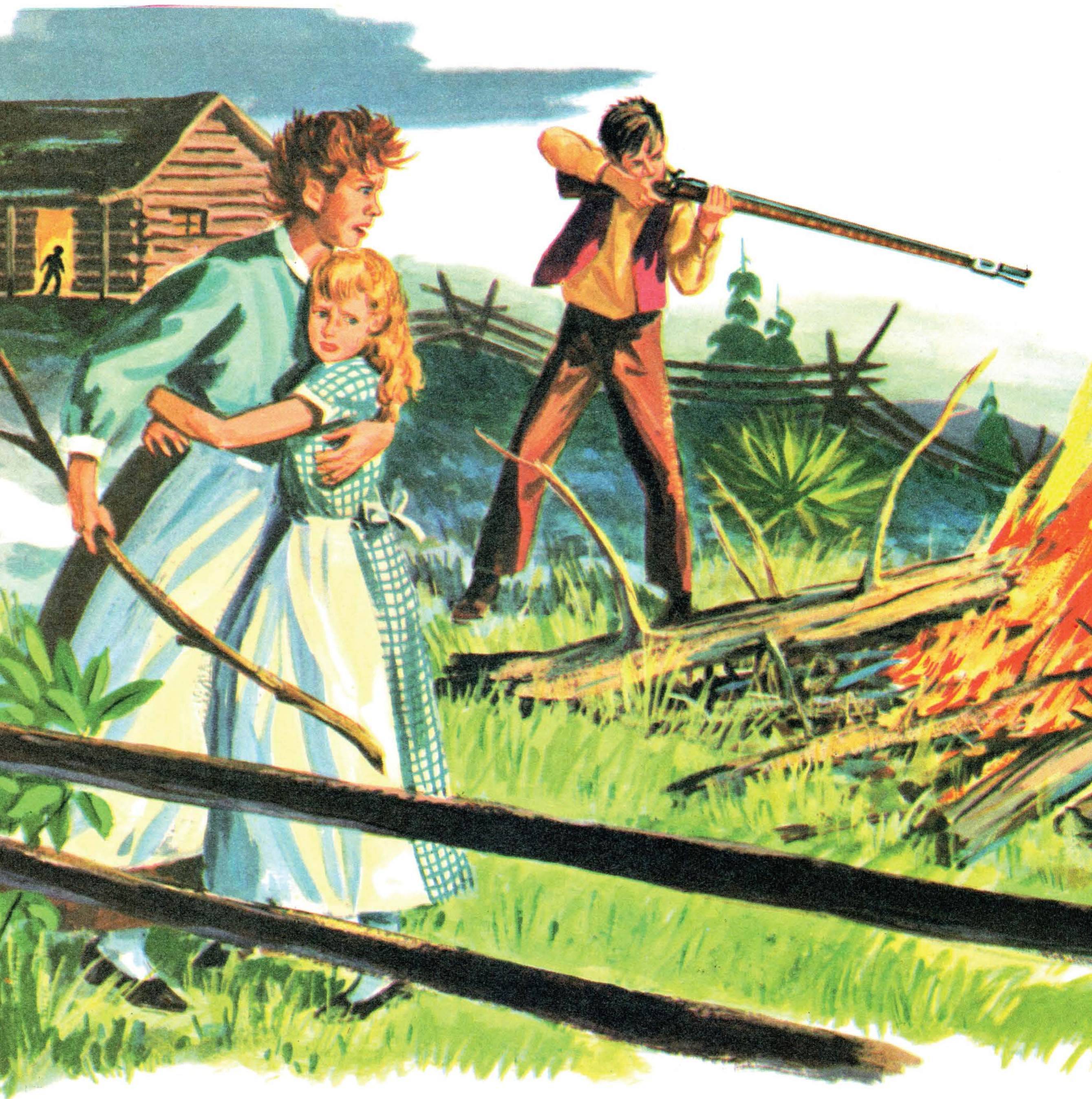
Uvrijeđena, Lisbeth istrči iz sobe.

Nekoliko dana poslije tog događaja razboljela se krava Ružica i Travis ode s majkom da je obiđe. Ona je glavinjala, a iz njuške joj je isticala pjena.

Travis osjeti da ga prolazi jeza.

— Mama! — reče on, — ta krava je oboljela od bjesnila! Moramo je ubiti!

Te večeri, dok je stajao na kućnom pragu, Travis je ugledao lomaču kako gori nedaleko od njihove kolibe.

— Zašto si ubio Ružicu? — upita ga Arliss.

— Zato što je opasno oboljela, — odgovori Travis.

Arliss se neko vrijeme igrao sa psićem, pa onda upita:

— Zašto mama i Lisbeth spaljuju kravu?

— Zato da ostale životinje ne bi pojele njeno meso pa se i same razboljele, — odgovori Travis. — A sad idi i umiri se, a ja ću ti spremiti nešto za večeru.

Travis je upravo davao bratu zdjelu sa palentom i mlijekom kad je začuo strahovito skvičanje i režanje.

— Travise! — pozva ga majka, — donesi pušku!

Dok je Travis trčao prema lomači, Skakač protutnji pokraj njega u punom kasu. Lisbeth se pripila uz Travisovu majku; obje su prestrašene buljile u životinje koje su se borile s one strane lomače.

Jedan od te dvije životinje bila je Stari Žućko.

A druga najveći sivi vuk koga je Travis do tada vidio. Pas i vuk kretali su se isuviše brzo, a da bi Travis mogao uzeti vuka na nišan.

Najednom su se našli u blatu. Vuk ščepa Starog Žućka za gušu i tako ga je držao mašući bespomoćnim obamrlim psom tamo-amo.

Travis ugrabi povoljan trenutak. Pažljivo nanišani i polako povuče obarač.

Kad je izvukao Starog Žućka ispod trupla mrtvog vuka, Travis ga je pažljivo pregledao.

— Nije opasno ranjen, mama! — zaključi Travis.

— Sve se odigralo takvom munjevitom brzinom! — reče njegova majka, — vuk je skočio na Lisbeth, ali srećom ja sam u ruci držala štap.

— Sreća što je naišao Stari Žućko! — primijeti Travis.

— Sreća za sve nas, sine! — reče ona mekim glasom. — Ali to nije sreća i za Starog Žućka. Ni jedan vuk koji je pri zdravoj pameti ne bi nas

napao u takvoj blizini vatre. Taj vuk je bio bijesan.

Travis je pogleda razrogačenih očiju. Nije mogao ni riječi prozboriti.

Na to majka progovori:

— Ja ću ga ustrijeliti, ako ti ne možeš!

— Ali još nismo sasvim sigurni da se i Žućko zarazio! — uzvikne Travis plačnim glasom, pa nastavi: — Pa on ti je spasio život, mama, zatvorit ćemo ga — zatvorit ćemo ga u sojenicu u kukuruzu, pa ćemo čekati da vidimo šta će biti s njim. Možda se neće razboljeti!

I poslije dva tjedna provedena u sojenici, Stari Žućko još uvijek je izgledao zdrav.

Travis je već počeo gajiti nadu. Ali onda jedne noći, kad se Travis približio sojenici da nahrani Žućka, Žućko počne divlje režati na njega.

— Kako mu je noćas? — upita Travisova majka kad Travis uđe u kolibu.

— Pa, nitko se ne bi lijepo osjećao kad bi sve vrijeme bio zaključan u malom prostoru! — odbrusi Travis.

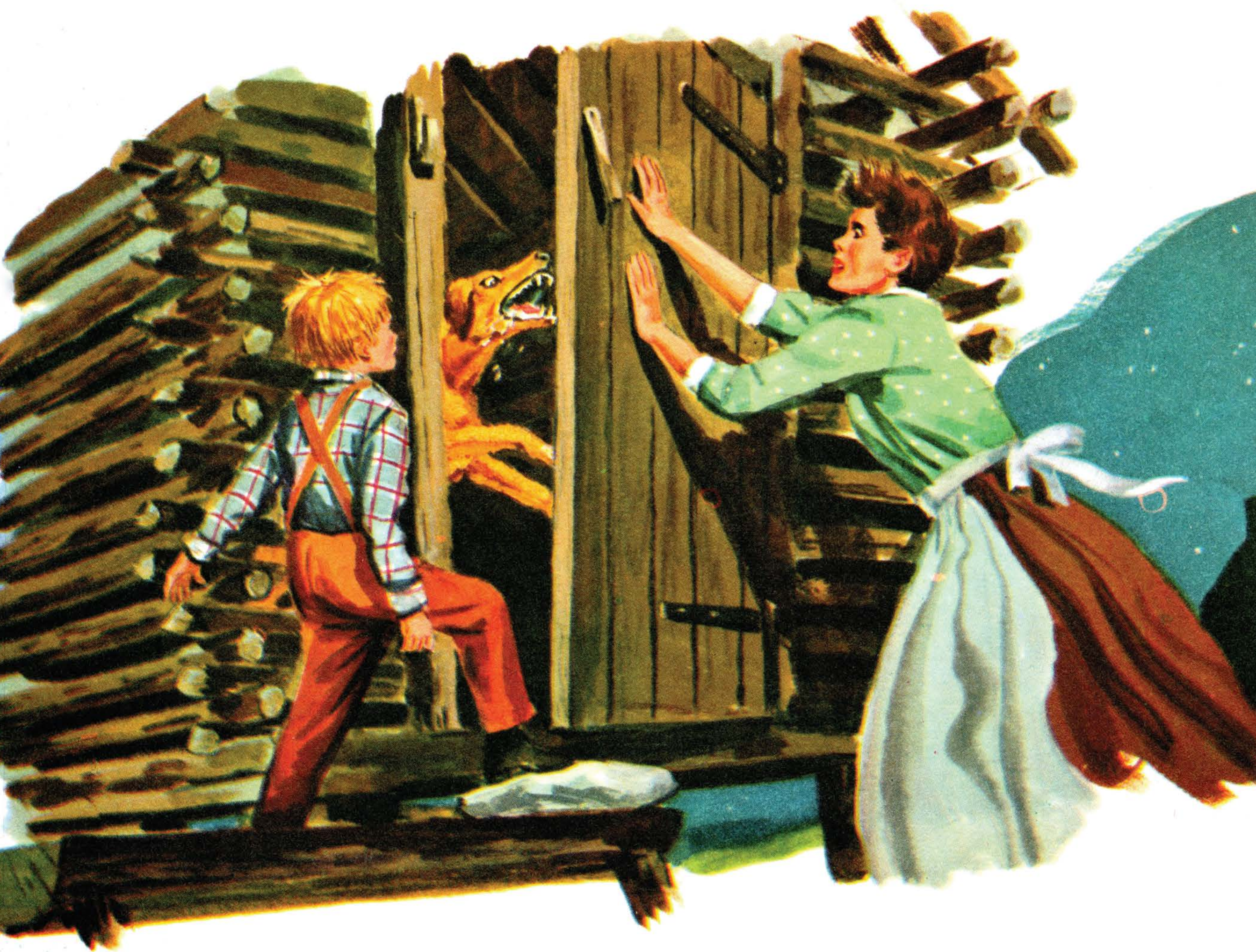
Arliss krikne: — Nećete više držati Žućka u toj staroj sojenici!

Travis ščepa brata za košulju, počne ga tresti i zaprijeti se:

— Da se nisi približio tom psetu! Jesi li me čuo?

Arliss se toliko derao, da ga je majka morala prije vremena poslati na spavanje. Ali nitko nije primijetio kad se Arliss iskrao iz kolibe i krenuo prema sojenici u kukuruznom polju. Stari Žućko je režao na njega.

— Ne boj se, mali, — reče mu Arliss, — ja ću te pustiti da izađeš!

Ali Arliss nije mogao dokučiti zasun na vratima, pa se zato popne na rub pojila. No još uvijek je zasun stajao previsoko.

— Arlisse, — pozva ga majka, — Arlisse!

Arliss je čuo kako mu se majka približava. Brzo je podigao veći izravnan kamen, položio ga na pojilo i popeo se na njega. Pa popevši se na kamen, izdigne se na prste, dotakne zasun i povuče ga. U tom trenutku dotrča majka. Vrata su već bila odškrinuta, Majka ih brzo zalupi upravo u trenutku kada je pobješnjeli pas navalio na vrata.

Travis stiže do sojenice i zateče majku kako za sobom vuče Arlissa koji je vikao na sav glas. Čulo se užasno režanje pobješnjelog psa. Zatim Travis ugleda majku kako se vraća sa puškom u ruci. Travis pokuša da joj je oduzme.

— Travise, — opomene ga majka, — znaš da se to mora okončati!

— Znam, mama! — odgovori Travis potištenim glasom. — Ja ću to uraditi. On je bio isto toliko moj pas koliko i Arlissov.

Majka mu pruži pušku, a suze se joj lile niz lice. Sve ostalo odigralo se kao u teškom snu. Tek kada se pucanj razlegao zrakom, Travis je shvatio što je učinio.

Sutradan se Travisov otac vratio kući sa dugog puta i donio poklone za sve njih.

Našao je Travisa na Sjevernom brijegu pokraj svježeg groba i dao mu na poklon konja zelenka. Ali Travis nije mogao prozboriti ni jedne jedine riječi. Samo je tužno promatrao grob.

— Mama mi je ispričala sve o tom psu, — reče otac, — i ja se silno ponosim tobom; ponio si se kao pravi muškarac. A sada ti je preostalo još samo jedno: moraš nastojati da ga zaboraviš!

— Nikada, nikada ga neću zaboraviti! — procijedi Travis.

— Možda to i nije nešto što možeš lako zaboraviti, — doda otac, — ali kad se osvrneš oko sebe i potražiš neku radost da njom izbrišeš neku bolnu uspomenu, obično ćeš naići na takvu radost.

Kad su se otac i Travis vratili kući, Travis je ugledao onog psića kako iz kuhinje odvlači veliki komad mesa. S metlom u ruci, Travisova majka potrči prema psiću. Psić se prevali na leđa i počne cviliti. Ponašao se upravo kao što se nekada ponašao i Stari Žućko!

Travis podigne psića, pa reče:

— E, već je vrijeme da ovog starog psića naučimo kako se zarađuje kruh!

Otac razvuče usne i primijeti:

— Pa još je isuviše malen da ga tome učiš!

— Ako je dovoljno odrastao da se ponaša kao Stari Žućko, onda je i dovoljno odrastao da nauči zarađivati svoj kruh! — reče Travis.

Tada se svi nasmijaše. Nasmiješila se i Lisbeth, radosna što je Travis na kraju krajeva prihvatio njen poklon.

DIVLJI SAM

Među svim psima širom Texasa (Teksasa) nije bilo boljeg psa-tragača od Divljeg Sama (Sema).

Stanovao je kod gospođe i gospodina Coatesa (Koutsa) i njihova dva sina Travisa (Trejvisa) i Arlissa (Arlisa), na maloj farmi pokraj Slanih naslaga. Stara brvnara nije izgledala bogzna kako lijepo. A kad je o tome riječ, kazat ćemo da ni Sam nije izgledao vrlo lijepo: uši su mu bile duge i visile kao palačinke, rep mu je bio sama kost i koža, a trbuščić mu je imao oblik pehara. Al' kad se radilo o tjeranju kokoši, zadirkivanju krave i istjerivanju mazge Skakača sa kukuruznog polja, Sam bi naprosto podivljao. Režao je i kesio zube te pomamno poskakivao. Zato su ga i prozvali Divlji Sam.

Jednog dana gospodin Coates upregao je mazgu u kola i rekao:

— Travise, majka i ja moramo otići do San Antoinea (Antoana). Baka je bolesna, pa idemo da joj pomognemo. Dječače moj, ostavljam ti

farmu da se brineš o njoj!

— Razumijem! — odgovori Travis.

— Arlisse, — obrati se gospođa Coates svom mlađem sinu, — dok se ne vratimo kući, slušaj starijeg brata, Travisa. I nemoj praviti gužvu.

— Hoću, mama! — odgovori Arliss.

I zaista Arliss je imao namjeru da je posluša. Ali stvari su krenule drugim tokom.

Dječaci su imali pune ruke posla, jer je sva farma sada bila prepuštena njima.

Travis, koji je sada već bio gotovo odrastao čovjek, odmah se bacio na posao. A i sam Arliss je tako radio prva dva-tri dana. Ali samo prva dva-tri dana.

Tada, jednog jutra, reče Travisu:

- Idem u lov sa Samom!

— Ne, ne ideš! — odbrusi Travis, — pomuzi kravu i to smjesta!

Mumljajući i gunđajući, Arliss ode do staje.

Poslije nekoliko trenutaka Arliss ugleda Divljeg Sama kako prolazi pokraj staje. Arlissu sine neobična misao. Pokazavši prstom prema dugorogoj kravi, vikne:

— Idi, uhvati je.

Sam je jedva dočekao da mu mali Arliss nešto naredi.

Sam krene prema kravi brzo kao tornado. Krava ustukne, i spremi se za napad bijesno mu-

čući. Podiže se prašina, kokoši se raskokodakaše, a Arliss je stajao i sa smiješkom na licu promatrao taj prizor. Ali u tom času začu bratovljev glas.

— Arlisse! — vikao je Travis, — poslao sam te da pomuzeš kravu, a ne da digneš čitavu uzbunu. Moram ubrati prut i dobro ti isprašiti tur!

Arliss se namrgodi i odbrusi:

— Čini mi se da si sebi utuvio u glavu da si ti ovdje gospodar!

— Tata mi je povjerio farmu i rekao da je čuvam, — reče Travis pa nastavi: — Hajde, smiri tu kravu i završi mužu!

Arliss tresne kantu o zemlju pa reče:

— Natjeraj me na to!

I tako riječ po riječ, i počne letjeti kamenje. S vikom i dernjavom mali Arliss dohvati kamenje veliko kao pesnica i stadi ga bacati na Travisa.

Arliss se derao, Travis se derao, a Sam je lajao iz petnih žila, tako da se sve orilo od dernjave.

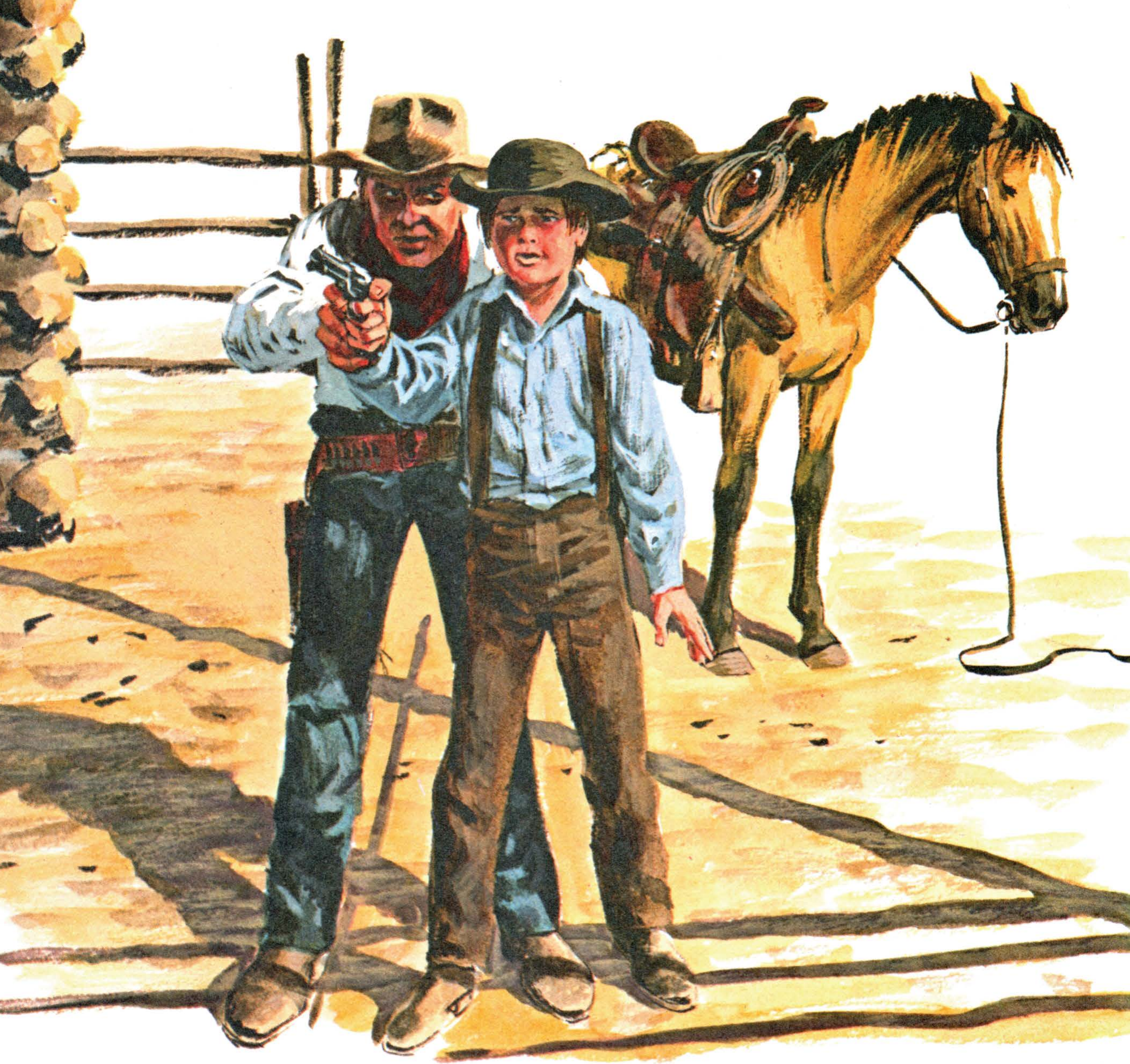
U tom trenutku pokraj njih se stvori jedan krupan čovjek koščata lica. Jahao je na konju. Taj Teksašanin držao je smotano uže pred sobom na sedlu, o pojasu mu je visio revolver, a puška je bila zataknuta u toku na sedlu. Arliss ga pozdravi: — Zdravo, ujače. Travisu su dječačke hlače postale pretijesne. Stalno se pravi kao da je on gospodar. Zato ga gađam kamenjem.

Beck Coates (Bek Kouts) krišom namigne Travisu, pa reče:

— Arlisse, sine moj, sasvim ti dajem za pravo.

Arliss se zapanji i reče:

— Zaista?

— Dabome! — odgovori Beck, izvuče svoj revolver, pruži ga Arlissu i reče: — Evo, uzmi ovaj pištolj. Kladim se da ćeš prvim metkom pogoditi Travisa ravno među oči!

— Jesi li ti poludio? — zaurla Arliss, — zar da ubijem svog rođenog brata?

— Pa, sudeći po načinu na koji si bacao kamenje na Travisa, svaki čovjek bi zaključio da ga želiš ubiti! — zaključi Beck. Gledao je Arlissa ravno u oči. Arliss obori glavu i stane se premetati s noge na nogu.

Na kraju progovori:

— Idem pomusti kravu.

Beck Coates okrene konja, a usta su mu se razvukla u širok osmijeh.

Dok se spremao da odjaše, preko ramena dovikne dječacima:

— Ako vam je potrebna pomoć, samo mi javite. S vremena na vrijeme skoknut ću do vas da vidim kako napreduju poslovi.

Dječaci su morali raskrčiti korov u polju. To je bio težak posao. Travis je morao s korijenom iščupati zakrljalo grmlje upotrebljavajući pri tome motiku. Tu i tamo ležale su gomile korova uvezanog užetom. S vremena na vrijeme Arliss bi uzjahao mazgu i odvukao gomilu na mjesto gdje bi je spalio.

U međuvremenu Arliss je promatrao Sama koji je marljivo pretraživao guštaru pokušavajući namirisati neki trag.

Sam je konačno nešto namirisao i iznenada zarežao dubokim glasom. Veliki ris iskočio je iz guštare. Sam poleti za njim hitro kao munja. A Arliss podbode mazgu isto tako hitro i krene trkom za Samom i risom. Travis povikne:

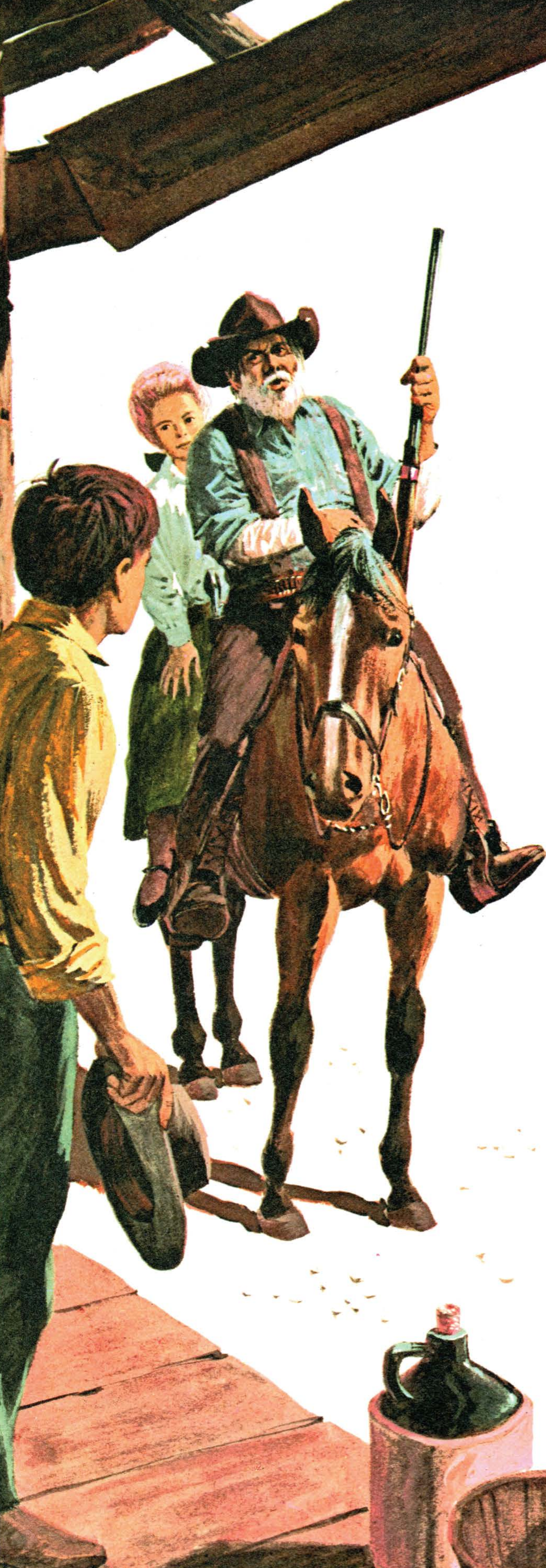
— Arlisse, da si se odmah vratio. Čeka nas posao!

Ali Arliss se i ne osvrne nego mu dovikne iz daljine:

— Kome pada napamet da radi kad mu se ukaže prilika da tjera risa?

I kao da Travis nije imao već dovoljno briga, tog poslijepodneva stari je Bud Searsy (Bad Sijersi) hitno dojahao do njegove kuće. Iza Budovih leđa jahala je njegova kći Lisbeth (Lizbet) a ispred

Buda na konju je bila položena Budova puška teška kao ćuskija.

— Indijanci! — vikne Bud. — Napadaju sve i svakoga!

Travis je znao da Bud zna uveličavati stvari u istoj mjeri u kojoj zna povećati i svoj apetit. Bud je bio najveća izjelica u cijelom tom kraju.

Zato Travis upita:

— A tko je to vidio Indijance?

U tom trenutku odozgo sa brda do Travisova uha stigne pomaman lavež Divljeg Sama, koji para uši i koji se čuje nadaleko.

Searsy primijeti reskim glasom:

— A šta li to onaj pas goni Indijance?

Travis odmahne glavom i reče:

— To su Sam i Arliss pronašli trag nekog risa.

— Sto mu gromova, mladiću! — prasne Searsy. — Pa zar si mogao pustiti bespomoćnog dečkića da sam tumara po onim bregovima po kojima su se Indijanci razmiljeli kao rojevi pčela?

Travis promumlja:

— Pa, hm, hm... možda bi bilo dobro da potražim Arlissa!

— Dabome, idi i potraži ga, — reče Searsy, sjaše s konja, počne trljati ruke, pa nastavi: — I dok se ne vratiš, ja bih mogao štogod pripraviti za večeru na tvojoj peći.

Travis ode do ograđenog prostora da osedla svog riđana, a Lisbeth Searsy pođe za njim.

— Već duže vremena nisam primijetila ni jednog risa. Da li bi ti smetalo da i ja pođem s tobom?

Travis odgovori:

— Samo izvoli!

On prvi uzjaše, pa pruži ruku Lisbethi. Lisbeth prihvati njegovu ruku, uvuče nogu u stremen, podigne se na konja i sjedne iza Travisa. I oni odjahaše u brda da potraže malog Arlissa.

Jahali su u pravcu iz kojeg je dolazio Samov lavež. Negdje u daljini Sam je uporno gonio risa.

I tako, idući za Samovim lavežom, Travis i Lisbeth stignu do velike čistine, pa zatim do uzvišice. Onda skliznu niz strmu padinu. I tu na dnu ugledaše mazgu kako stoji pokraj jedne rupe u zidu kanjona. A iz rupe je dopirao Samov uporni lavež kao odgovor na režanje razljućenog risa.

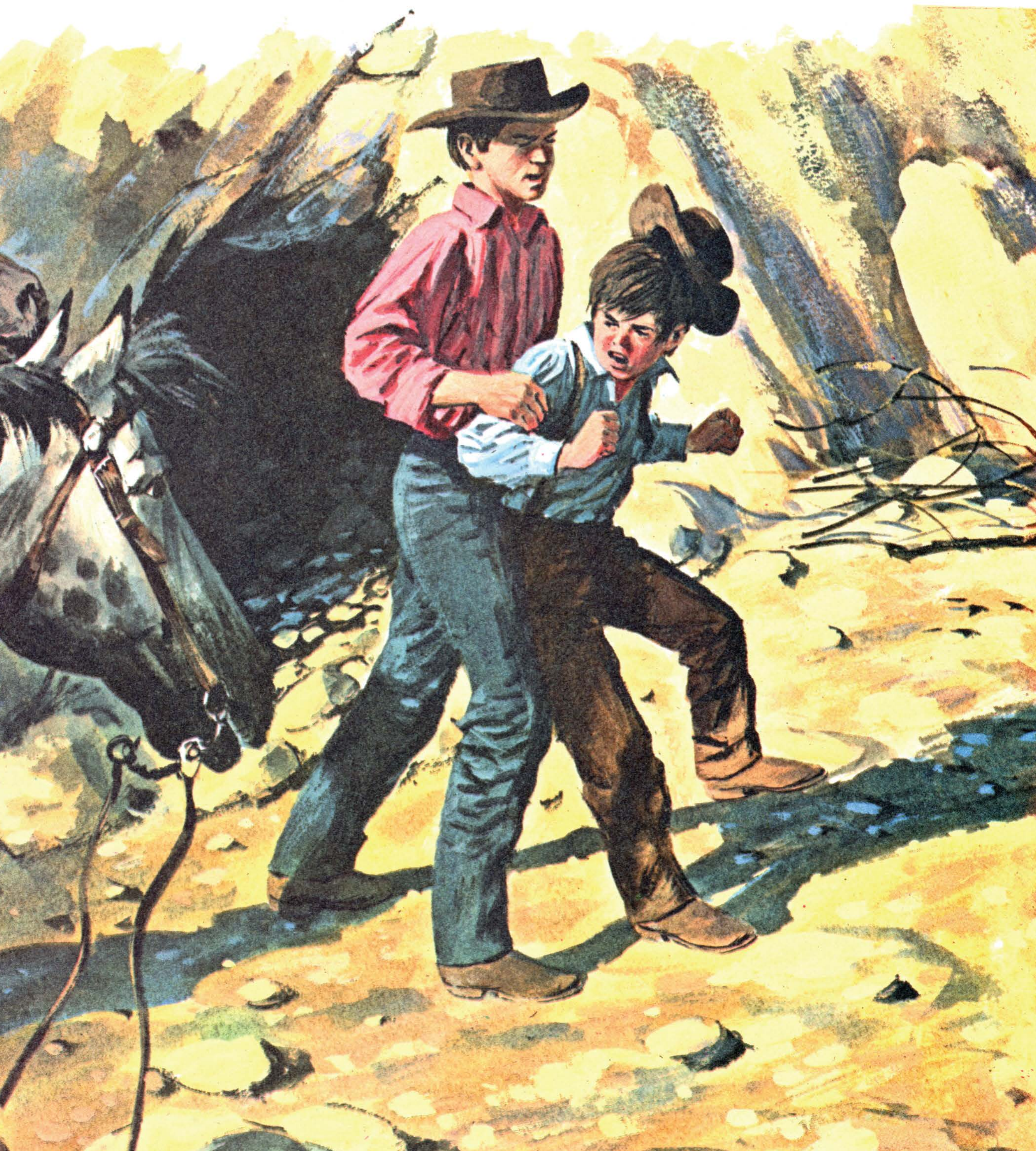
Travis sjaše s konja i zavuče glavu u rupu. Rupa je bila zaobljenja i imala je oblik bačve; a u njoj je vladala potpuna tama.

— Arlisse! — dovikne Travis, — odmah izađi iz rupe!

— Neću izaći dok ne uhvatim ovog risa! — odgovori Arliss.

Travis pođe potrbuške i dohvati Arlissa za članak na nozi. Arliss počne vikati i mlatarati nogama, ali Travis ga je čvrsto držao i uspio ga izvući iz rupe. I tada se mali Arliss počne derati:

— Naučit ću ja tebe pameti Travise Coatese!

Ali Arlissu ne ostane ni malo vremena da Travisa urazumljuje, jer upravo u tom trenutku nagrnu u kanjon krdo neosedlanih konja bez jahača. A iza konja jahala je skupina Indijanaca podvriskujući i štekćući poput pasa.

Lisbeth krikne. A Indijanci pohitaše prema njima mašući dugim puškama i kopljima.

Laso fijukne kroz zrak, obuhvati Travisa i obori na zemlju. On snažno udari glavom o zemlju, i zacrni mu se pred očima...

Kad je Travis došao k svijesti, spoznao je da je sav uvezan od glave do pete i da tako vezan jaše na konju. Indijanci su uhvatili Lisbeth i posadili je na konja ispred jednog Indijanca sa slomljenim nosom.

Arliss je još bio na nogama i borio se kao ris.

Bacao je kamenje na jednog grbavog Indijanca koji se sa Samom kotrljao u prašini.

Sam zari zube u Indijančevu mišicu.

— Uhvati ga! — uzvikne Arliss, — uhvati ga Same!

Ali upravo u tom trenutku Indijanac se uspio otrgnuti, pa dohvati tomahavk, koji mu je visio o pojasu, on udari Sama iz sve snage.

Grbavi mladi Indijanac upravo se dočepao Arlissa i vukao ga je prema svom konju kad se začu pucanj i jedan metak se zario u zid kanjona.

Podigavši pogled, Travis ogleda odbljesak sunca na puščanoj cijevi visoko gore na ivici kanjona. Puška opet opali. Metak se odbi od stijene i skrene ustranu.

Podvriskujući i dovikujući se, Indijanci podbodoše konje i potjeraše krdo konja ispred sebe. U brzom galopu oni odjuriše s toga mjesta i odvedoše zarobljenike.

A Sam ostane ležati onako kako je ležao kada ga je tomahavk pogodio.

Da li je Sam uginuo? Zaista, činilo se da jeste.

Duž kanjona Indijanci su jurili prema sjeveru, pa onda skrenuli uz padinu prema zapadu. Sunce je bilo na zalasku kad su Indijanci stigli do bregova. Došli su do rijeke gdje je obala visoka, ali oni su i dalje jahali za konjima. Udarcima biča i zamisima lasa potjeraše konje duboko u vodu.

Prelazak preko rijeke pružio je Arlissu mogućnost da se ponovo bori! Popeo se na glavu mladog grbavog Indijanca, pa ga stao grepsti i vući za kosu te se tako borio sve dok nisu prešli rijeku.

Pa ipak, nije uspio osloboditi. A kad su prešli rijeku, mladi grbavi Indijanac gledao ga je krvničkim pogledom. Konačno Indijanci su sjahali pokraj jedne bare da se tu ulogore.

Konji, Indijanci i tri ogorčena ali umorna zarobljenika napiše se blatnjave vode. Zatim Indijanci zapale vatru i stanu kuhati velike komade mesa.

Travis je sjedio vezan, a oči su mu sijevale od bijesa. Remen od sirove kože, kojim su mu Indi-

janci vezali noge, bio je prekinut, ali ruke su mu još uvijek bile vezane. Lisbeth i Arliss, tihi i uplašeni, sjedili su vezani pokraj njega.

Arlissa je gušilo u grlu; on progovori plačnim glasom:

— Ubili su Sama.

Zatim se Arlissovo lice smrači i on zaključi:

— Kažem vam — platit će mi oni za to.

— Nemoj ništa započinjati, — opomene ga Travis, — jer ćeš pokvariti i najmanju mogućnost da pobjegnemo.

Lisbeth upita beznadnim glasom:

— Zar misliš da bismo mogli pobjeći?

— Pa, možemo pokušati, — odgovori Travis i nastavi: — U mom džepu nalazi se nož.

Kasno te noći — kada je vatra dogorjela i postala samo blijeda žeravica usred pepela — Lisbeth je uspjela izvući nož iz Travisovog džepa i prerezati remene od sirove kože koji su mu vezivali noge. Ubrzo oni se oslobodiše.

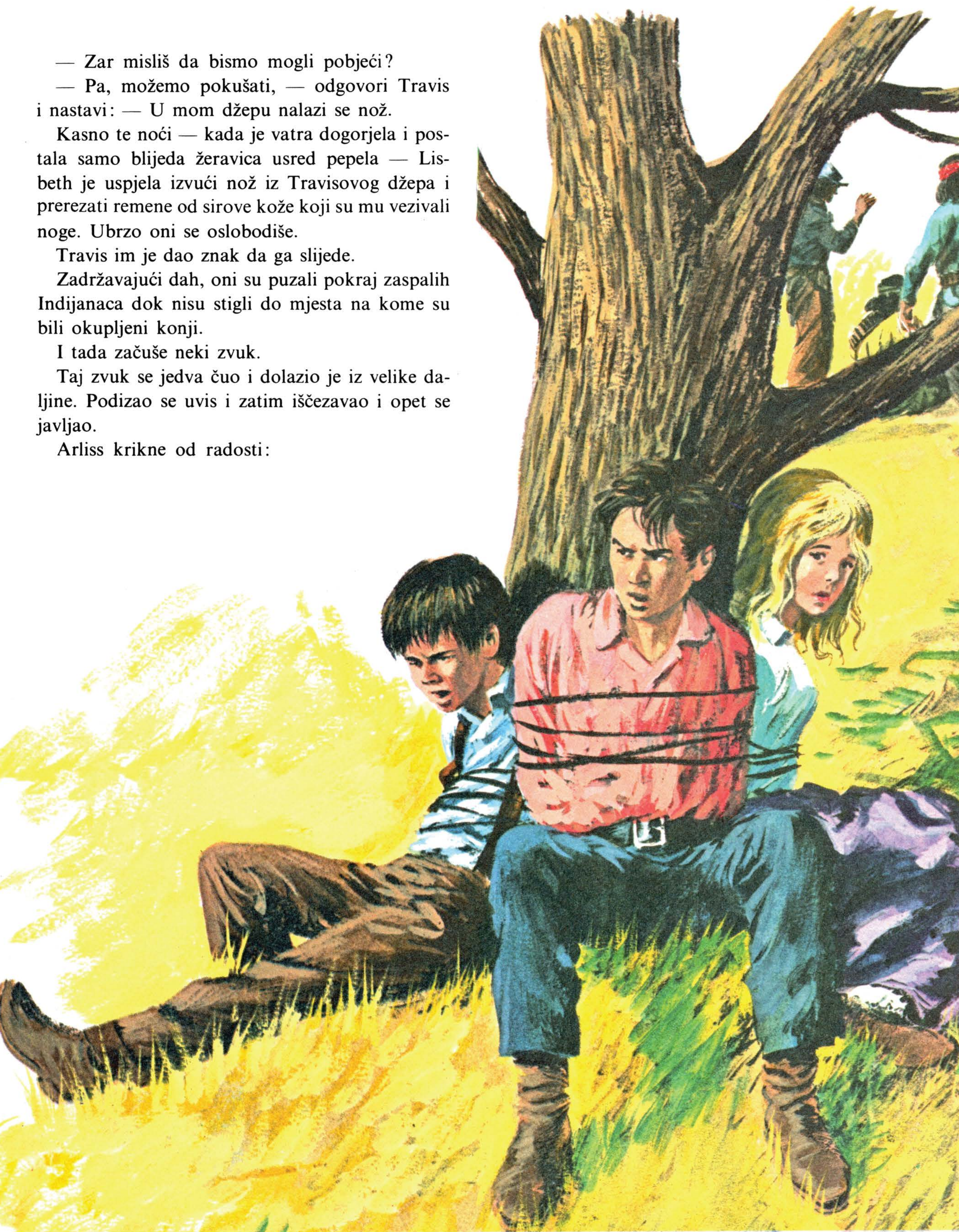
Travis im je dao znak da ga slijede.

Zadržavajući dah, oni su puzali pokraj zaspalih Indijanaca dok nisu stigli do mjesta na kome su bili okupljeni konji.

I tada začuše neki zvuk.

Taj zvuk se jedva čuo i dolazio je iz velike daljine. Podizao se uvis i zatim iščezavao i opet se javljao.

Arliss krikne od radosti:

— Pa to je Samov lavež! — pa nastavi šapatom:

— Sam je živ. Ide po našem tragu!

Iznenada zanjišta jedan konj, a za njim se još glasnije oglasi drugi. I pospali se Indijanci probude, te počnu galamiti. Začu se hitro tapkanje indijanskih stopala, i Indijanci ščepaše troje zarobljenika.

Ljutito gunđajući, oni su svukli Travisa do pasa. Namjeravali su da ga kazne zato što je pokušao pobjeći, ali tada se ponovo čuo Samov lavež koji je značio da im je pas ušao u trag.

Indijanci se pogledaju brzim pogledom. Bilo im je nelagodno. Samov lavež se ponovi nekoliko puta.

Pokupivši stvari, Indijanci su uzjahali i poveli zarobljenike.

Dok su kretali, Arliss se zadovoljno nasmiješi i pomisli:

— Znaju da ih je pas-tragač pronašao i to im se nikako ne svidja!

I dok su jahali travnatom ravnicom, znali su da ih na razmaku od nekoliko milja sigurno i postojano slijedi Sam.

Tu ih je primijetila jedna konjica koja je vježbala u tom kraju. Najbliži rezervat bio je udaljen cijeli dan hoda. Grupa Indijanaca u tom kraju mogla je značiti samo jedno: neprijateljski pohod!

Odjekne lovački rog i vojnici zapucaju. Pogode konja na kome je jahao Travis. Konj se prevrne u zraku, pa tupo udari o zemlju i ostane ležati nepomično. Letjele su strijele i pucale puške. Ali prije nego što su ljudi iz konjice uspjeli načiniti obruč oko Indijanaca, Indijanci se okrenuše, razbiše se u tri skupine i pobjegoše u brda.

Zapovjednik konjičke patrole je dao znak i patrola se zaustavi.

Podnarednik reče:

— Pitam se šta li su to Indijanci smjerali?

— Pa, po svoj prilici da ukradu konje, — primjeti zapovednik, — nema smisla da ih gonimo. Vratimo se u tvrđavu!

Prikriven visokom travom, Travis je ležao pokraj svog konja. Obojica su bili nepomični.

Prolazili su sati. Konačno svane jutro.

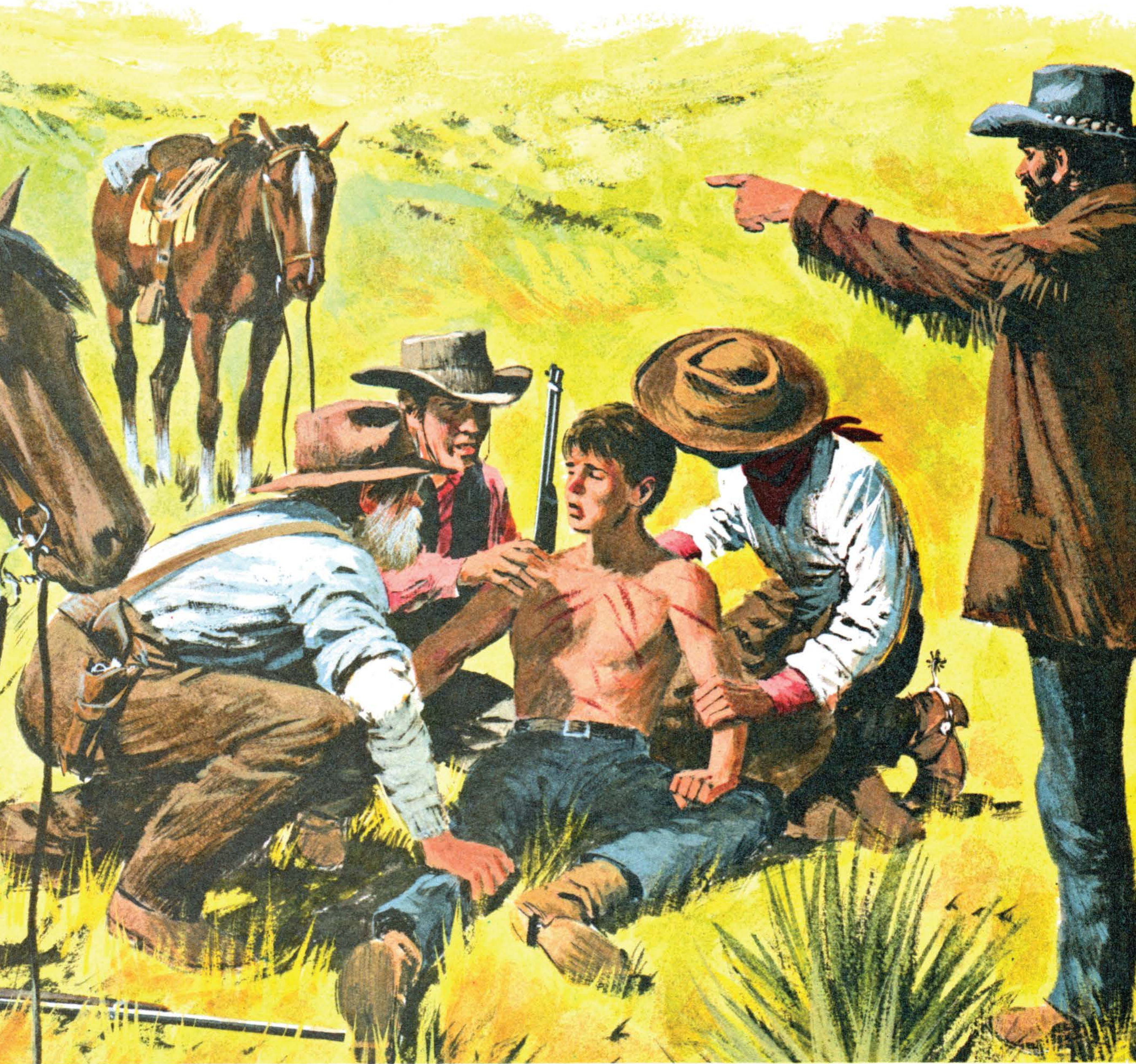
Kad je Travis otvorio oči, ugledao je visokog čovjeka koščatog lica kako se nadnio iznad njega. Bio je to Beck Coates.

Beck Coates progovori:

— Nije ti ništa, dječače. Malo si se protresao,

ali nisi polomio kosti. Poslužila te silna sreća!

— Sreća? — zaječi Travis, pa nastavi: — Indijanci su uhvatili Lisbeth i Arlissa!

Beck klimne glavom, nasmiješi se i reče:

— Znam, bio sam na vrhu kanjona kada su vas uhvatili. Htio sam se dati u potjeru za Indijancima, ali konj mi je iščašio nogu.

S grupom Teksašana Beck je krenuo u potjeru i stigao do Travisa. Svi su bili namrgođeni i nosili su velike puške. S njima je bio i stari Bud Searsy sa svojom puškom divovskih razmjera.

Travis se pridigne pa uzvikne:

— A Sam? Moramo pronaći Sama!

Beck se namršti pa reče:

— Sama? Zar je Sam tu negdje?

— Jeste, tu je, ujače! Pogodili su ga tomahavkom, i mora da je teško ranjen. A Sam je dobro nanjušio trag onih Indijanaca! — odgovori Travis.

Upravo tada jedan Teksašanin uzvikne i prstom pokaza na nešto.

U daljini su ugledali jato jastrebova kako kruži iznad trave.

Travisu zastane dah. To tamo ispod jastrebova — mogao bi biti Sam!

I to je i bio Sam. Borio se protiv čopora razbješnjelih vukova koji su ga napali.

Teksašani su vitlali lasom dok su jahali u pravcu toga mjesta. Fijuknuše lasa i presjekoše zrak. Vukovi zaskvičaše i pobjegoše pred udarcima lasa. Poraženi oni se raspršiše i pobjegoše da se sklone.

Travis se nagne.

— Same! — progovori on. — To sam ja, Travis!

Sam mahne koščatim repom i zalaja u znak pozdrava.

Beck upita:

— Jesu li ga mnogo izgrizli?

— Gadno su mu oštetili lijevu šapu, — odgovori Travis.

— Pa šta misliš, hoće li biti u stanju da nas povede do Indijanaca? — upita Beck.

— Ne znam, ujače! — odgovori Travis.

— Iskušaj ga! — naredi Beck.

I oni ga iskušaše. Sam se trudio što je bolje mogao, ali i pored najbolje volje Sam je uspio samo

da onjuši teren na nekoliko koraka od toga mjesta držeći uzdignutu svoju ranjenu šapu. Onda zaskviči i padne.

Beckovo lice izgledalo je bolesno od brige.

— Dodaj mi ga! — reče on Travisu.

Travis podigne Sama i posadi ga u Beckovo krilo. I onda se Teksašani rasporediše za potjeru. Naginjali su se u sedlu i gusto pretraživali tlo ne bi li ugledali tragove Indijanaca.

Ugažena trava i komadi pokidanih gunjeva odveli su ih u daleka brda.

Kad se spustila noć, primijetili su, na mjesečini, otiske konjskih kopita uz isušeno korito rijeke. Zora ih je zatekla u podnožju bregova — i tu su izgubili svaki trag.

Lutali su naokolo polako u širokom krugu, ali uza sve to nisu našli nikakvog traga.

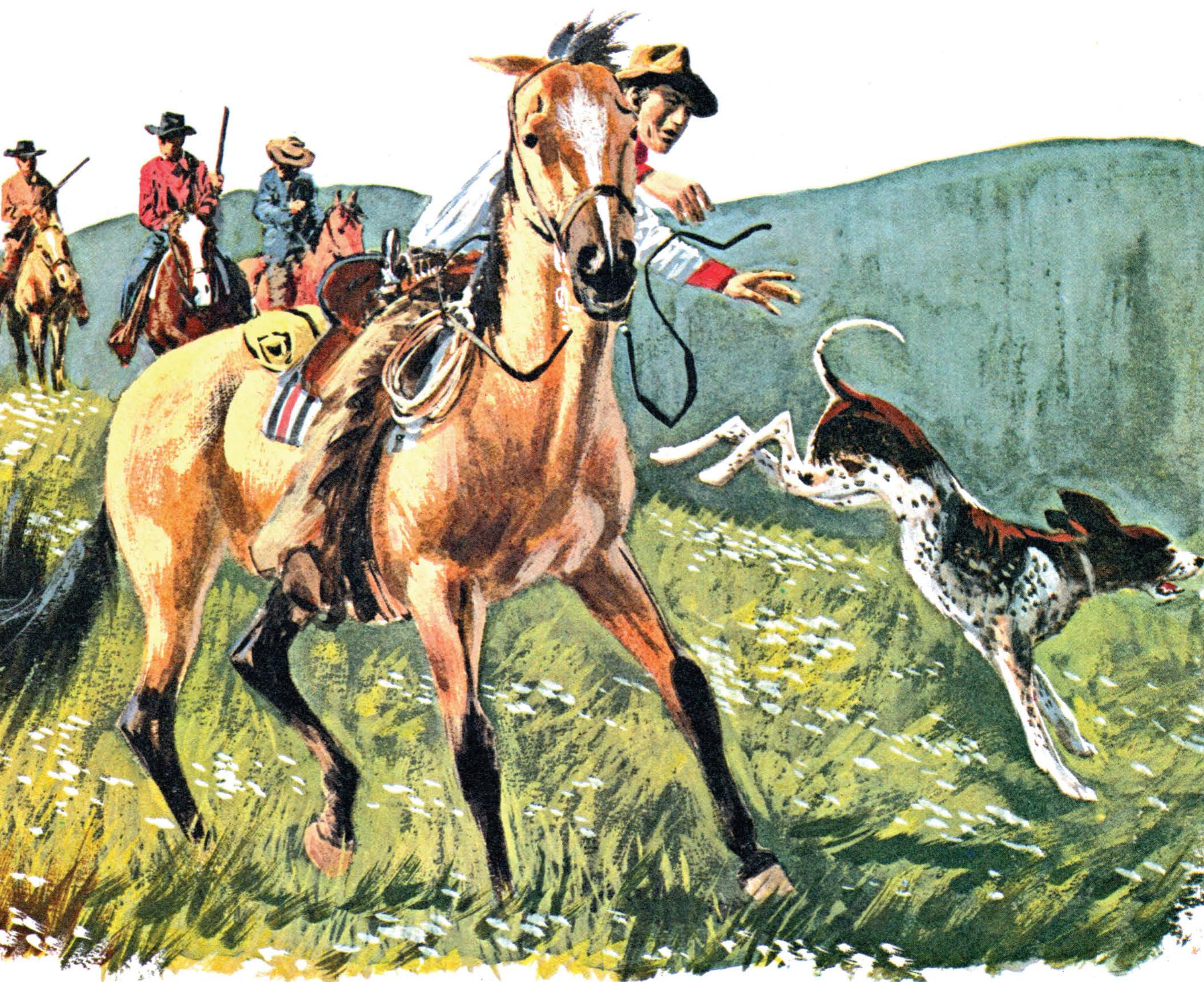
Onda Sam prodorno zalaja.

Brzo ga Beck ispusti iz krila. Sam padne na zemlju i zalajavši oštro — što je značilo da je ušao u trag Indijancima — stane trčati.

Beck se udari po bedru i uzvikne:

— Sam je pronašao trag! Mislim da smo sada na pravom putu!

Vođena Samovim lavežom, potjera krene preko brda i naleti ravno na Indijance koji su napajali

konje na potoku.

Potcikujući i dovikujući se Indijanci pohitaše da uzjašu konje.

Teksašani otvoriše vatru iz pušaka. Konji zanjištaše i razbježaše se na sve strane. Jedan Indijanac sjaše i legne na zemlju. Indijanac slomljenog nosa zaskoči u namjeri da uzjaše konja koji projuri pokraj njega.

Taj Indijanac uspio je uzjahati, pa nagnuvši se ustranu, dočepa Lisbeth, podigne je i posadi ispred sebe. To je bila njegova zarobljenica i on ju je želio zadržati. Konj odgalopira paklenskom brzinom.

Beck opali za tim konjem pokušavajući da ga obori, ali konj je već bio izvan domašaja Beckove puške.

Beck dovikne Budu Searcyju:

— Izvan mog su domašaja! Daj mi taj tvoj top!

Stari Bud Searcy tvrdoglavo je odmahivao glavom.

— Ovo je moja puška! — reče Bud, — a ono je moja kći. I ja ću sada opaliti iz puške.

Travis zaječa. Poznavao je Searcyja kao velikog izjelicu i velikog pričalicu. Ali zna li taj Searcy tačno gađati?

Stari Searcy nanišani i povuče obarač. Začuje se strašan pucanj, i...

— Ljudi moji! — uzvikne Travis, — kakav pogodak! Oborio je Indijanca s konja, a nije skinuo ni jednu dlaku s Lisbethine glave!

— Uistinu? — upita Searcy glasom koji je zvučao kao vapaj, pa onda izvrne oči i sruši se kao klada.

A gdje je za to vrijeme bio Arliss?

On je bio upravo usred najveće gužve. Smijao se i plakao u isti mah poskakujući tamo-amo,

i vikao: — Uhvati ga Same!

A Sam i mladi pogrbljeni Indijanac, uhvaćeni u koštac, valjali su se u prašini.

I u tili čas sve se završilo.

Dok su se vraćali kući, Arliss važno upita ujaka:

— Jesi li vidio kako se borimo ja i Stari Sam?

— Jesam! — odgovori Beck Coates, — sve ono vrijeme što sam se brinuo šta će biti s tobom bolje bi bilo da sam se brinuo šta će biti s Indijancima.

Sa sanjivim pogledom u očima, stari Searcy upita Lisbeth:

— Nisam vidio jesi li gledala kada sam ispalio onaj hitac?

— Ja sam gledao, — upadne Travis, — i mislim da u životu neću vidjeti bolji pogodak!

Dabome, Sam nije mnogo govorio. Čekao je da se vrate u staru brvnaru na farmi. Tu on potjera mazgu Skakača, koja se sama vratila i koja je upravo grickala kukuruz usred kukuruznog polja. Pa onda stane zafrkavati kokoši i dosađivati kravi.

JOHNNY JABUKOVO SJEME

Postojao je jedan posao koji je Johnny (Džoni) Jabukovo Sjeme volio više od svih drugih poslova. A taj posao sastojao se u ovome: pronaći sunčano mjesto, na njemu iskopati rupu i posaditi sjeme od jabuke. Jer Johnny je znao da će to sjeme proklijati i izrasti u snažno stablo.

Tako je Johnny kopao rupe u zemlji i sadio sjeme od jabuka, pa kopao i opet sadio jabukova stabla sve dok sva zemlja, koja se prostirala oko njegove kuće, nije postala išarana lijepim nježnim mladicama.

— Naprosto ne znam šta ću raditi kad više ne ostane nimalo slobodnog mjesta za nova stabla jabuka, — reče Johnny svojim prijateljima — životinjama na farmi.

Jednog dana, dok se šetao niz cestu tražeći još neko zgodno mjesto na kome bi posadio još koju jabuku, Johnny začuje pjesmu koja je postajala sve glasnija:

Penji se u kola što na Zapad kreću
U veliki nepoznati kraj!
Penji se u kola što na Zapad kreću,
Inače ćeš tu sam ostat', znaj!

Johnny pogleda niz cestu i ugleda dugi niz natkrivenih kola koje su vukli volovi. Uz svaka kola pješačio je po jedan mlad i snažan čovjek

odjeven u odijelo od jelenske kože. Svakome od njih o boku njihala se po jedna puška. To su bili pioniri.

Ti pioniri vodili su svoje porodice u prostranu i nenaseljenu zemlju na Zapad da tamo podignu nova naselja.

— Mladiću, pođi s nama! — doviknuše pioniri Johnnyju kad su ga ugledali kako stoji kraj ceste. — Hajde na Zapad, druškane! Pođi s nama.

— Ali ja ne mogu biti pionir! — odgovori im Johnny. — Ja nisam visok i snažan. Ne mogu sjeći stabla i graditi brvnare. Ne znam krčiti polja i sijati žito. Čini se da za mene na Zapadu ne može biti posla.

Pioniri ga više nisu čuli. Oni su i dalje koračali i pjevali. I ubrzo njihova kola zaokrenuše niz cestu i Johnny ih više nije mogao vidjeti.

Još su samo riječi one pjesme dopirale do Johnnyja; donosio ih je povjetarac: »Inače ćeš tu sam ostat', znaj!«

— Želio bih i ja otići na Zapad! — reče Johnny za sebe.

— Pa što ne odeš? — progovori netko blizu Johnnyja.

To je bio Johnnyjev anđeo čuvar koji nastavi:

— Ne moraju svi pioniri sjeći stabla. Ti možeš biti pionir koji *sadi* stabla. Sine moj, gdje god ima domova, ljudima će biti potrebna stabla jabuka. Hej, Johnny Jabukovo Sjeme, samo pomisli šta se sve može napraviti od jabuka: postoje od jabuka pite, poslastice, a sjemenom njenim hraniš vjeverice; sok od jabuka tekućina fina. Možeš ih peći, od njih kompot spravljati; u sirup i »šlafrok« možeš ih stavljati. A sos od jabuka prave od davnina. Ti si neophodan na Zapadu, mladi Johnny Jabukovo Sjeme. Tamo te čeka posao koji treba obaviti!

— Ali ja nemam pokrivenih kola! — reče Johnny. — A nemam ni velikog noža ni puške!

— Koješta! — odgovori njegov anđeo čuvar. — Na Zapadu će ti biti potreban samo jedan lonac da u njemu kuhaš i dobra zaliha sjemena od jabuka — i jedna dobra knjiga za čitanje!

— Pa to je divno! — usklikne Johnny. — Već imam lonac za kuhanje i knjigu i sjeme od jabuka. Mogu krenuti smjesta! Gospodine anđele, još danas krećem na Zapad!

Dabome, prije nego što je krenuo na Zapad, Johnny se još malo zadržao u tom kraju da bi posjetio svoje prijatelje, životinje na svojoj farmi.

— Teško mi je da se rastanem od vas, — reče im on, — jer vi ste mi bili tako odani prijatelji. Zaista će mi biti neobično bez vas kad sam krenem na put.

Životinje su izgledale tužne. Znale su da će im biti pusto bez Johnnyja.

— E, pa zbogom! — dovikne im mladi Johnny Jabukovo Sjeme i krene cestom prema Zapadu.

U to vrijeme zemljište na Zapadu bilo je pretežno prekriveno šumom.

A ta šuma bila je gusta, duboka i mračna — strašno mjesto za jednog usamljenog čovjeka koji se tu obreo bez velikog noža i puške.

Ali Johnny Jabukovo Sjeme nije ni pomišljao na strah. Tako je on koračao odlučnim korakom po uskoj šumskoj stazi i pjevao veselu pjesmicu. I dok je koračao, gledao je lijevo-desno tražeći blistava sunčana mjesta da na njih posadi sjeme od jabuka.

Ne, zaista, Johnny se ničega nije plašio u toj velikoj šumi, ali se osjećao osamljenim. I to je morao priznati samom sebi. Već je prošlo nekoliko dana otkad je Johnny vidio posljednja pokrivena kola i posljednjeg pionira. I bilo mu je pusto bez njegovih prijatelja sa farme.

Dabome, Johnny upravo i nije bio sam samcat usred te šume. On je samo mislio da je sam. Sa svake strane, iza svakog stabla, sitne i svijetle šumske oči budno su motrile na njega dok se on kretao šumom.

I dok su ga tako promatrali, mali šumski stanovnici su razmišljali o njemu i čudili se. Jer te životinjice nisu voljele ljude. Jedini ljudi koje su te životinjice poznavale bili su — visoki i snažni pioniri. A ti pioniri su sjekli stabla da bi sagradili brvnare. Krčili su guštaru da bi napravili polja. Ubijali su divlje životinje radi krzna i hrane. Bilo je prirodno što se stanovnicima šume to nije dopadalo.

Zato su se oni sakrili i iz prikrajka promatrali Johannyja Jabukovo Sjeme kako potpuno sam si-

lazi niz šumsku stazicu.

— On je, čini se, drugačiji od ostalih! — izusti

— Nije vrlo visok. I ne čini se da je vrlo snažan, — primijeti mala vjeverica.

— Nema ni noža ni puške! — reče najmanji zečić.

— Pa ipak, to je čovjek! — podsjeti ih nježni jelen, — zato moramo biti vrlo oprezni.

I bili su vrlo oprezni. Promatrali su ga vrlo tiho i bili su neprestano na oprezu dok se Johnny kretao šumom.

Na kraju, on stigne do male čistine, obasjane suncem usred šume, i zastane.

— Ovo mjesto je kao naručeno, reče on, — da ovdje posadim sjeme od jabuka!

I Johnny spusti na zemlju svoj lončić za kuhanje, knjigu-Bibliju i zamotuljak u kome se nalazilo sjeme. Pa onda podiže neki dug i ravan štap koji je našao na zemlji.

— Ovo je lijep, dug i ravan štap da njim iskopam rupe u zemlji, — reče on.

Ali životinje koje su ga promatrale sakrivene iza

stabla pomisliše od štapa da je puška.

— Spasavajmo se! — izustiše šapatom, — ovaj čovjek ima pušku! Bježimo, bježimo!

I sve životinje dadoše se u trk. Razbježaše se po šumi u svim pravcima.

Ali upravo u trenutku kad je najmanji zečić počeo da trči, nožica mu upade u petlju od uvijene lozice. On se migoljio i lamatao svom snagom, ali nikako nije mogao osloboditi nožicu.

— Jao, baš je to ružna stvar! — prošaputale su ostale životinje čim su doznale tu vijest. I iz zaklona, u koji su se sklonile još dublje u šumi, one su promatrale da vide šta će se dogoditi sa malim zekanom.

— Ima li koga tamo? — uzvikne Johnny Jabukovo Sjeme, jer prije toga je čuo šumske stanovnike kako bježe da bi uhvatili bolji zaklon.

— Baš bi bilo lijepo kada bih pronašao nekog prijatelja! — reče Johnny za sebe.

On opet vikne prema šumi, ali ne dobije nikakvog odgovora.

Razgrnuvši grmlje onim dugačkim ravnim štapom, Johnny Jabukovo Sjeme zakroči u šumu.

I dok su životnje, koje su ga promatrale, zaustavljale dah, Johnny Jabukovo Sjeme naiđe na najmanjeg zečića čija se noga zaglavila u petlji uvijene lozice.

— Pa lijepo, mali druškane! — reče Johnny Jabukovo Sjeme nježnim glasom, — šta se dogodilo s tobom?

I vrlo pažljivo Johnny Jabukovo Sjeme razmrsi lozicu obavijenu oko zekine šapice i tako oslobodi zečića. Čim je zečić osjetio da mu šapica više nije pritisnuta lozicom, on pobježe u šumu.

— Tako bih volio da si ostao sa mnom! — dovikne mu Johnny Jabukovo Sjeme. — Pusto mi je ovdje u šumi, i volio bih da se sprijateljim s tobom!

Ali najmanji zeko ne reče ništa. Umjesto odgovora, on se okrene i doskakuta do Johnnyja koji je još uvijek sjedio u travi. Pa onda gurne svoju meku njuškicu u Johnnyujevu šaku i o nju protrlja brčiće u znak prijateljske pažnje.

Ostale životnje promatrale su ih u čudu.

— Pa ovaj čovjek i nije loš, — rekoše one, — on je simpatičan i prijateljski raspoložen.

I tako jedna po jedna životinja izvuče se iz svog zaklona u gustoj šumi i približi se Johnnyju Jabukovom Sjemenu. Uskoro je Johnny sa svih strana bio okružen svojim novim šumskim prijateljima.

— Pa, ovdje mi je isto tako lijepo kao kod kuće na farmi! — reče on radosno se smiješeći.

I od tada Johnny Jabukovo Sjeme više nikada nije bio osamljen. Lutao je sve dalje kroz zemlje Zapada. Kad god bi naišao na malu čistinu usred šume, obasjanu suncem, on bi posadio po neko jabukovo sjeme.

I dok bi sadio jabukova stabla, pjevao bi svoju veselu pjesmicu:

»Od jabuka praviš pite, poslastice,
A ogriskom njenim hraniš vjeverice,
Sok je od jabuka tekućina fina.
Jabuke se peku, od njih kompot spravljaš,
U sirup i 'šlafrok' možeš da ih stavljaš.
A sos od jabuka prave od davnina.

Sa svakom godinom, po prostranoj zemlji nicalo je sve više i više farmi i farmerskih kuća i naseljavalo se sve više ljudi.

I gotovo u svakom dvorištu na Zapadu uzdizala su se jabukova stabla koja je posadio Johnny Jabukovo Sjeme.

U svim tim farmerskim kućama on je bio dobrodošao gost. I Johnny je rado dolazio u posjetu kad god bi bila moba, građenje nove kuće ili ambara, češljanje vune ili rojenje pčela, jer tada su se tu okupljali prijatelji iz bliskog i dalekog susjedstva.

A između tih moba, Johanny je stalno pješačio. Na Zapadu je još uvijek bilo mnogo šuma. I često se događalo da Johanny danima ne ugleda ni jedna pokrivena kola ili brvnaru niti pak da vidi i jednog pionira.

Ali Johanny nikada nije bio osamljen u tim divljim šumama Zapada. Jer kada bi začule njegovu pjesmu, iz grmova i sa drveća pred njega bi izlazile vjeverice, košute, zeke i svi drugi stanovnici šume.

— To je onaj Čovjek! — prošaputale bi one. — On ne nosi nož i nema pušku. On je svima nama istinski prijatelj!

A najmanji zečić doskakutao bi do Johnnyja i očešao svoje brčiće o Johnnyjevu šaku u znak najvećeg prijateljstva.

Ne, Johnny više nikada nije bio osamljen. Jer svaka životinja u čitavoj velikoj šumi bila je prijatelj Johnnyja Jabukovog Sjemena.

TONKA

Prerija se orila od topota i uzvika.

Krdo divljih konja je protutnjalo, a ispod njihovih brzih kopita izdizao se veliki oblak prašine. Za konjima se dala u potjeru grupa Indijanaca. Dok su urlali koliko ih je grlo nosilo, svaki je nad glavom vitlao lasom kao zmijom.

Bijeli Bik je promatrao lov sa grebena obližnjeg brežuljka, a oči su mu iskrile od uzbuđenja.

Taj sestrić velikog poglavice Sijuksa, Bika-Koji-Sjedi, bio je koščat dječak, prilično visok za svojih osamnaest godina. Pokraj njega se nalazio Snažni Medvjed koji, kao i Bijeli Bik, još nije bio dovoljno odrastao da jaše zajedno sa lovcima. Dvojici mladića stavljeno je u zadatak da se brinu o konjima upregnutim u natovarenu zapregu. No, obojica su kao omamljeni pratili tok lova.

— Divlji konji bježe kao zaplašena bića pred prerijskim požarom — uzvikne Bijeli Bik.

— Jedino onaj mladi pastuh nešto je hrabriji, — i on pokaže na krupnog dorata koji je trčao za divljim krdom. — Čini mi se kao da se sprema zaustaviti se i boriti se. Vidiš li? Kako prkosno frkće na lovce!

— Veliki je i ružan je, — reče Snažni Medvjed. — Ne bih ga poželio.

— Ja bih, — odgovori Bijeli Bik.

Za trenutak, Bijeli Bik je slijedio pogledom divlje krdo kako se topotom grabi po koritu presahle rijeke prema uskom klancu. S druge strane klanca, tlo prerije je bilo i suviše neravno za konja sa jahačem. Zamaknuli divlji konji u klanac, bit će sigurni od indijanskog lasa. Odjednom, Bijeli Bik se okrene i potrči ka zaprezi.

Snažni Medvjed krene za njim. — Kuda ćeš?

— Da uhvatim onog konja, — odgovori Bijeli Bik. On ščepa laso od konjske dlake sa hrpta obližnjeg konja koji je nosio tovar, i jurne nizbrdo.

Snažni Medvjed vikne za njim: — To je raznobojni laso! On pripada Žutom Biku! Nitko ga ne smije uzimati.

Bijeli Bik nije odgovorio. Jureći prema klancu, pokušavao je zavitlati lasom, ali su mu u tome smetali luk i tobolac sa strijelama. On ih ljutito zbaci.

Divlji konji su raširenih nozdrva jurili klancem, dok su im grive letjele. Kad je ugledao mladog pastuha, Bijeli Bik zavitla lasom. Omča se obavije pastuhu oko vrata i čvrsto ga stegne. Pastuh se propne na zadnje noge a onda se dade u trk, obori Bijelog Bika i stane ga vući za sobom po neravnom i šibljem pokrivenom tlu.

Bijeli Bik se očajnički trudio da se podigne na noge i zaustavi konja. U toj borbi pastuh odvuče Bijelog Bika do kvrgavog i osušenog čestara, gdje se Indijanac zaglavio. Laso mu sklizne iz ruku. Tada mladi pastuh još jednom prkosno zanjišta i odjuri za divljim krdom.

Dok se Bijeli Bik iskobeljao iz čestara, indijanski lovci su dojahali. Na čelu je bio Žuti Bik. To je bio krupni ratnik, lukavog pogleda i pakosnog izraza na licu.

— Tvoj zadatak je da paziš na zapregu! — ljutito dovikne on Bijelom Biku. — Šta ćeš ti ovdje?

— Htio sam uhvatiti divljeg konja, — odgovori Bijeli Bik.

Žuti Bik sklizne sa hrpta svoga ponija i primakne se mladiću. — Zar golim rukama, rođače?

— Pa ja sam... posudio sam laso, — promuca Bijeli Bik.

Kršni lovac je stisnutim očima mjerio sumnjičavo momka. — Čiji laso? Moj raznobojni?

Bijeli Bik potvrdno klimne glavom, a onda kao krivac obori pogled.

— Gdje je moj laso? zagrmi Žuti Bik.

Bijeli Bik proguta pljuvačku, u neprilici. — Ostao je na vratu divljeg konja. Otrgao mi se.

— Tako dakle! — zareža Žuti Bik. — Ne samo što nisi izvršio naređenje, već si mi i ukrao ono što mi je najmilije. I on udari Bijelog Bika tako da je ovaj odletio.

— Od sada, — vikao je Žuti Bik, — za vrijeme pokreta ići ćeš sa ženama i psima! Poslije ovih riječi Žuti Bik priđe svom konju uzjaše ga i otkasa uz brdo. Ostali lovci krenuli su za njim.

Bijeli Bik lagano ustane. U očima mu je gorjela mržnja. — Jednog dana, — promrmlja on, — obračunat ću sa Žutim Bikom.

SUSRET U KLISURI

Bik-Koji-Sjedi čekao je pred svojim šatorom. Promatrao je kako mu se približavaju Bijeli Bik i njegova majka, Prerijski Cvijet. Kraj poglavice nalazio se i Žuti Bik, s prezrivim izrazom lica. Oko njih su se sjatili svi pripadnici plemena Sijuks, stari i mladi, u želji da saznaju zašto se Bijeli Bik pješice vratio u logor.

— Pozvao sam te, Bijeli Biče, — počne poglavica strogim glasom, — zato što Žuti Bik kaže da ne samo što nisi izvršio njegova naređenja, nego si mu još i laso ukrao. Šta imaš na to reći?

— Laso sam samo posudio, — odgovori Bijeli Bik. Kako je na ove riječi Žuti Bik nešto podrugljivo dobacio, Bijeli Bik padne u vatru i uzvikne: — I Žuti Bik je zgriješio. On je krivac što nismo ništa ulovili za jelo, jer je naredio da hvatamo divlje konje.

Iz gomile se unaokolo začuo žagor negodovanja. Bilo je jasno da su mnogi Indijanci mrzili Žutog Bika, isto koliko i Bijeli Bik.

Poglavica Bik-Koji-Sjedi podigne ruku u znak da se umire. Onda se obrati svom sestriću i reče: — Žuti Bik je u borbi osvojio mnogo skalpova. Zaslužio je svoj čin. On ima pravo da izdaje naređenja. Ti nemaš pravo, kao nedozreli mladić, da ih dovodiš u sumnju.

Oči Prerijskog Cvijeta su sijevnule. — I moj sin bi stekao viši čin, da je Žuti Bik ispunio svoju dužnost i obučavao ga u lovačkoj i ratnoj veštini!

— Dosad je dečko bio i suviše mlad, — javi se Žuti Bik. — A sada je nedostojan. Osim toga što mi je ukrao laso, on je izgubio svoj luk i tobolac sa strijelama, koje je dobio od velikog poglavice o svom šesnaestom rođendanu.

— Je li tačno, — upita poglavica Bijelog Bika.

Mladić obori glavu. — Tačno je.

Postiđena, Prerijski Cvijet se uputi ka svom šatoru. Ostali Indijanci su se međusobno sašaptavali. Bijeli Bik je počinio veliku grešku.

Malo zatim, Bik-Koji-Sedi ponovo uzme riječ: — Žalostan sam zbog onoga što si učinio, Bijeli Biče. Zabranjujem ti da sudjeluješ u lovu sve dok ne dokažeš da si dostojan povjerenja.

Oborena pogleda, Bijeli Bik se okrene i uputi se prema šatoru Prerijskog Cvijeta.

Tamo je njegova majka upravo raspirivala žeravicu da ispeče komad bivoljeg mesa. — Zar se ni potrudio nisi da pronađeš luk i tobolac sa strijelama, — upita ona. Bijeli Bik odmahne odlučno glavom. — Žuti Bik mi nije dopustio. Ali čim sutra sunce grane poći ću da ih tražim. Čučeći kraj vatre, on odreže bivolje rebro i stane

ga glodati.

— Onda brzo večeraj, — reče Prerijski Cvijet. — Sunce se rano rađa.

Narednog jutra je Bijeli Bik bio na nogama prije sunca. A kada je sunce odskočilo preko horizonta, on je tragao za tobolcem i lukom u blizini klanca.

Najzad ih pronađe na dnu jedne jaruge i prebaci ih preko ramena.

U tom trenutku tiho rzanje dopre do njega s desne strane iz klanca. Bijeli Bik pohita ka rubu klisure i tu odjednom zastane, iznenađen. Pod njim, na dnu klanca, bespomoćno je ležao mladi pastuh, potpuno zapleten u laso Žutog Bika.

S usklikom radosti, Bijeli Bik se spusti niz liticu i uputi se ka pastuhu, oprezno, da ga ne poplaši. Konj je dahtao od žeđi.

— Ne boj se. Ništa ti neću, — reče gotovo šapatom.

Klanac se tu sužavao, a okomite strane su se visoko uzdizale. Jedini izlaz zatvarale su visoke stijene i kvrgava stabla. U kamenjaru, kupila se voda u maloj škrapi.

Bijeli Bik na brzinu isprazni svoj tobolac, pa ga napuni iz škrape. Onda iskopa rupu kraj glave pastuha, obloži je kožnom košuljom, pa nalije preko nje vodu.

— Još samo malo, pa ću te osloboditi, — reče on konju. — Ali najprije se moram osigurati da mi ne umakneš.

Dok je mladi pastuh požudno pio, Bijeli Bik je pregradio preostali prolaz iz klanca hrpom suhog granja. Zatim je razmrsio laso u koji se pastuh bio upleo.

— Čuvat ću te na ovom mjestu i nikome neću reći da sam te uhvatio, dok ne dojašemo u logor. Zvat ću te Tonka Wakan — što znači: »Veliki«.

Čim je bio oslobođen konopca, Tonka zauzme

sjedeći stav. U taj mah, Bijeli Bik ga uzjaše i hitro ščepa za grivu.

— Ne plaši se, — reče Bijeli Bik.

Tonka naćuli uši. Zatim povije hrbat i odskoči uvis. Bijeli Bik poleti konju preko glave i sruši se na meki pijesak. Dok je ustajao, sam se sebi smijao. Tonka je jurio ukrug, ritao se prednjim i stražnjim nogama i tresao svojom velikom, lijepom glavom.

Odjednom Tonka obori glavu i s divljim njiskom. nasrne na Bijelog Bika. Momak pravovremeno odskoči ustranu i otkotrlja se niz gomilu suhog granja. — Sutra ću se vratiti, Tonka, — dovikne momak. — Pokazat ću ti tko ti je gospodar.

Tonka glasno zarza kao da se ruga Bijelom Biku što se hvališe.

Bijeli Bik sakrije laso, luk i tobolac u jedan grm, navuče kožnu košulju, domahne rukom pastuhu i uputi se ka logoru Sijuksa. Srce mu je pjevalo od sreće. Najzad se domogao konja i uskoro će dokazati Biku-Koji-Sjedi da je i on dostojan povjerenja.

BLJEDOLIKI DOLAZE

Jezivo zavijanje prerijskog kojota odjekivalo je kroz noć. Povjetarac je donosio stravičan lavež vukova koji se prikradaju u pomrčini.

Ali Bijeli Bik se nije plašio. Dobro je znao da će plamen logorske vatre, koju je zapalio, držati vukove podalje od klanca. Ali kako to Tonki objasniti.

Bijeli Bik pogleda unaokolo. Vatra je osvjetljavala pastuha koji je stajao nešto podalje i strigao ušima od straha. Ponovo se začuje zavijanje vukova, samo bliže. Gotovo istovremeno, Bijeli Bik i Tonka pogledaju ka vrhu litice. Prema zvjezdanom svodu, ocrtavali su se sablasni obrisi izgladnjelih zvijeri. Tonka pogleda u vatru i u Bijelog Bika koji se šćućurio kraj njega. Onda se pastuh primakne bliže vatri i legne na zemlju gledajući u momka.

Već nekoliko dana je Bijeli Bik pokušavao da se sprijatelji sa Tonkom. Načupao bi u naramku svježe trave za pastuha, ali Tonka nije htio da mu jede iz ruku. Isto tako, Tonka nije dozvoljavao da ga momak uzjaše.

Sutradan, Bijeli Bik pokuša nešto novo. Dok je pastuh grickao načupanu travu, Indijanac mu stavi poteži kamen na hrbat. Tonka ga odmah zbaci. Bijeli Bik se nasmije, pronađe manji kamen

i položi ga na Tonkin široki hrbat. Pastuh kao kao da ovo nije primijetio; tada Bijeli Bik ukloni taj kamen i zamijeni ga drugim većim. Kako je Tonka i ovoga puta ostao miran, momak ponovo pokuša sreću s prvim, najtežim kamenom. Ali, hoćeš! Tonka ga opet zbaci.

— Predajem se, ali samo za danas, — nasmije se Bijeli Bik.

Tada podigne pogled ka suncu i uozbilji se. — Sunce je visoko odskočilo, — pomisli on. — Moram u logor. Sigurno se majka već brine, jer me nije bilo cijele noći.

On pogladi Tonku po vratu i reče: — Dolazim sutra, Tonka Wakan!

Bijeli Bik se ponadao da će ga Tonka na rastanku onjušiti, no pastuh samo zatrese glavom. Ali, dok se udaljavao iz klanca, Bijeli Bik je čuo za sobom kako Tonka rže — kao da je pastuhu bilo žao što je ostao sam.

Kad je Bijeli Bik izišao iz šume, odjednom zastane zaprepašten. Logora više nije bilo!

Po svemu se vidjelo kao da su Sijuksi napustili logor na brzinu. Nekoliko komada suhog mesa još je visilo o kukama. Zavežljaji bivolje kože i pribor za kuhanje ležali su razbacani svuda po tlu.

Bijeli Bik odsiječe pozamašan komad suhog mesa i gurne ga pod košulju. Zatim je začeprkao po pepelu logorske vatre i kako je utvrdio da je topao, znao je da nije dugo otkako su njegovi napustili logor. Onda je slijedio tragove zaprega. Ustanovio je da vode ka sjeveru.

— Znači, — promrmlja on, — vratili su se u naše selo. I ja ću za njima. Ali ne prije no što Tonku...

Odjednom se začuje topot kopita. Njemu se lice ozari. Pomislio je da se neki Sijuksi vraćaju!

Upravo kada je potrčao prema jahačima koji su se približavali odjekne prodorni zvuk trube.

— Bljedoliki! — ote mu se usklik.

Strelovito jurne uza stranu i zavuče se u neko grmlje baš u trenutku kada je grupa konjanika, odjevenih u plavo, projezdila kraj vrha. Bijeli Bik zadrža dah dok jahači nisu prošli. Onda, oprezno razmakne grmlje i osmotri unaokolo. Konjanici su pretraživali napušteni logor.

— Čini se da su nas osjetili, kapetane, — reče jedan od konjanika postarijem čovjeku sa zlatnim širitima i gumbima na uniformi.

Čovek koga su oslovili kapetanom, zvao se Keogh (Kijo). On potvrdno kimne glavom i reče: — Dogodi se ponekad, pri iznenadnom napadu, da napadnuti bude najmanje iznenađen. — On se osvrne oko sebe: — Poručniče Nowlane (Nolane), ovdje ćemo se ulogoriti. Postavite predstražu kod potoka.

Bijeli Bik se povuče dublje u šiprag. Smislio je smion plan, ali mu je bila potrebna pomrčina da ga izvede.

DVA BJEGUNCA

Logor konjanika utonuo je u tišinu i jedino se čuo žubor potoka i nemirni trzaji konja. Umotani u gunjeve, konjanici su spavali čvrstim snom oko logorskih vatri; iz kapetanovog šatora dopiralo je ravnomjerno hrkanje.

Bešumno, Bijeli Bik se izvukao puzeći iz šipražja, ustao i počeo osmatrati logor. Konji su bili privezani užetom za tanko deblo jedne mladice. Malo podalje, stajao je stražar naslonjen na izbočenu stijenu. Pušku je prigrlio objema rukama, a sablja mu je visila niz bedro.

Bijeli Bik se šunjao kroz travu ka konjima. Nečujno je izvadio nož iz toka i s nekoliko spretnih poteza presjekao uzde. Konji su se uznemirili i među njima je nastalo komešanje; Bijeli Bik objema rukama dohvati ostatke uzda u namjeri da smiri konje. Ali bilo je kasno. Stražar je čuo nešto sumnjivo. Dok je koračao ka konjima, Bijeli Bik je ležao priljubljen uz zemlju. Jedva se usuđivao disati.

Odjednom koraci zastadoše. — Spazio me je, — pomislio je Bijeli Bik. Skočivši na noge, bacio se na stražara i udario ga tako da je stražar izgubio ravnotežu. Dok su se tukli na zemlji, stražarova puška je opalila.

U jednom trenu, logor je oživio. Konjanici su na vrat na nos poustajali i grabili oružje.

Bijeli Bik otme pušku ošamućenom stražaru i obori ga na zemlju udarcem kundaka. Zatim zgrabi njegovu sablju.

Istovremeno, neki konjanik vikne: — Pazi! Indijanac kod konja!

Bijeli Bik zgrabi ostatak uzde na jednoj mršavoj kobili i baci joj se na hrbat.

— Jia! Jia! — vikao je Bijeli Bik, mašući sabljom prema ostalim konjima.

Konji se razbježaše. Meci su fijukali oko Bijelog Bika — a jedan mu prošiša tik pored uha.

Zarivši pete u slabine kobile, Bijeli Bik odjuri u noć.

Bijeli Bik je dao kobili ime — Prerijska Ptica. Pomoću nje uporno se trudio da pripitomi pastuha. Jahao je kobilu po kanjonu u krugu da bi primjerom pokazao pastuhu kako se valjan konj ponaša. Načupao bi trave i divlje repe (koju Sijuksi zovu »vapato«) i time je hranio Prerijsku Pticu. Na koncu, i pastuh je počeo prilaziti i uzimati travu i vapato iz ruku Bijeloga Bika.

Jednoga dana pastuh dozvoli da ga Bijeli Bik zauzda i nije pravio mačju grbu kada ga je momak uzjahao. I tada Bijeli Bik izjaše izvan ograđenog klanca, ali bez Prerijske Ptice.

Za trenutak, pastuh zastane pred prostranom prerijom. Zatim se dade u trk preko talasaste ravnice noseći Bijelog Bika koji je pripijen na hrptu pastuha izgledao ka sitni mrki čičak.

Kada je najzad pastuh iznemogao i prešao iz trka u hod, Bijeli Bik mu za nagradu pruži komad divlje repe.

— A sad ćemo skupa krenuti mome domu na daleki sjever, — reče Bijeli Bik pri povratku. — Tebe ću jahati bilo da idem u lov, bilo u boj. I ja ću steći perje za moju ratnu perjanicu kada ubijem bivola i neprijatelja.

Na uzbrdici nedaleko od klanca, pastuh odjednom zastane tako naglo da Bijeli Bik umalo što nije pao.

— Tonka, — uzvikne Bijeli Bik. — Šta ti..., ali ne izusti misao do kraja. Sa planinskog prevoja jahala mu je u susret grupa konjanika, sa kapetanom Keoghom na čelu.

— Naprijed, Tonka, naprijed! — obodri ga Bijeli Bik.

Tonka zagrabi niz brdo kao strijela. Ne smanjujući brzinu, pastuh sa jahačem preskoči uski jarak u podnožju, i protutnji kroz kamenjar i grmlje.

Konjanici su gonili svoje konje koliko god su mogli, ali je Tonka bio brz kao vjetar. Uskoro su ga izgubili iz vida.

Kapetan Keogh dade znak konjanicima da zastanu. — Ne možemo ga stići. Nijedan od naših konja nije mu ravan.

Skriveni u gustom džbunju, Bijeli Bik i Tonka promatrali su konjanike kako se vraćaju. Nešto zatim, Bijeli Bik se uputio ka klancu da uzme Prerijsku Pticu i krene na dugo putovanje ka selu Sijuksa.

SUKOB U SELU

Poslije nekoliko dana Bijeli Bik je na Tonki ujahao u selo Sijuksa. Luk, tobolac sa strijelama i raznobojni laso visili su mu o ramenu, sablja koju je oteo od konjanika na remenu o pojasu, a za njim kaskala Prerijska Ptica.

Stanovnici sela dočekali su ga povicima dok je jahao prema šatoru Bika-Koji-Sjedi. Snažni Bik i Prerijski Cvijet su se smiješili, a jedino je Žuti Bik bio namršten.

Bik-Koji-Sjedi iziđe pred šator da pozdravi sestrića.

— Dobrodošao kući, Bijeli Biče, — reče on. — Dobro je što si pronašao laso i tobolac sa strijelama svoga rođaka. Ali odakle ti konji?

— Odmah ću ti ispričati, — odgovori Bijeli Bik, — samo da vratim laso Žutom Biku, — i on mu pruži smotani laso.

Žuti Bik se još više namrgodi, prihvati laso i nabaci ga preko ramena.

Onda Bijeli Bik ispripovjedi poglavici kako je uhvatio i dresirao pastuha, kako je onesvijestio stražara i kako je ukrao Prerijsku Pticu.

— Ja mu ništa ne vjerujem, — izusti Žuti Bik.

— Evo, ovo je stražarev veliki nož, to je dokaz da govorim istinu, — odgovori Bijeli Bik, a zatim on skine sablju i pruži je Biku-Koji-Sjedi.

— Dajem ti je na poklon, poglavico moj, — reče on.

Sav ozaren Bik-Koji-Sjedi skine amajliju od mekane kozje kože koju je nosio na grudima i stavi je oko vrata Bijelom Biku. Zauzvrat, reče on, — evo ti ova amajlija. Ona će te čuvati od zlih duhova. — Zatim pokaza glavom na pastuha: — Čini se da će biti valjan konj.

— Sigurno da boljeg nema u cijeloj Dakoti, — odgovori Bijeli Bik. — Sad ćete vidjeti.

I on povede pastuha na čistinu da pokaže čemu ga je sve naučio. Tonka je pod jahačem išao hodom, kasom i galopom. Onda bi ga potjerao brzim kasom, pa bi ga naglo zaustavljao, najblažim trzajem uzda.

Okupljeni Indijanci su sa zadovoljstvom pratili taj prizor i glasno odobravali. Svi, osim Žutog Bika. Njegove pakosne oči gorjele su od zavisti.

Kad je Bijeli Bik sjahao, poglavica mu reče:

— Dokazao si da si dostojan našeg povjerenja. Dozvoljavam ti da sudjeluješ u lovu. Bude li sve išlo kako valja, možda ćeš uskoro i u boj. Zatim se Bik-Koji-Sjedi povuče u svoj šator, a Indijanci se raziđu.

Prerijski Cvijet se nasmiješi Bijelom Biku. — Ponosim se tobom, sine. Samo pravi muškarac je kadar učiniti ono što si ti uradio.

— Učinio sam što sam obećao, — odgovori Bijeli Bik. — Hajde, pomozi mi da smjestim konje u krug.

Ali, prije nego što su Bijeli Bik i Prerijski Cvijet stigli donde, Žuti Bik im priđe.

— Dobrog li konja, rođače, — obrati se on momku. — Uzet ću ga, — reče Žuti Bik i uhvati pastuha za uzde.

— Ne dam! — uzvikne Bijeli Bik, otimajući uzde iz ruku Žutog Bika. — Nikom ne dam pastuha! Uzmi kobilu. Eto ti je.

— Uzimam ovog konja, — zareža Žuti Bik.

Oči Bijelog Bika bljesnuše mržnjom. — Nikad.

Žuti Bik zamahne snažno smotanim lasom i ošine njime Bijelog Bika po licu. Momak se najprije zanese, a onda hitro izvadi nož i baci se na krupnog deliju.

Prerijski Cvijet jurne među njih da ih rastavi. — Stojte! — krikne ona. — Neka poglavica odluči.

Bijeli Bik priveže pastuha i kobilu za ogradu kruga, pa pođe s majkom i Žutim Bikom ka šatoru poglavice.

Kada je saznao šta Žuti Bik zahtijeva, poglavičino lice se smrači. — S tim se ne slažem, — reče on. — Ali, to je pravo Žutog Bika. On je veliki ratnik i nosi četrdeset orlovskih pera na svojoj ratnoj perjanici. Bijeli Bik treba tek da zasluži svoje prvo pero. Na žalost, konja valja dati Žutom Biku.

Gotovo da brizne u plač, Bijeli Bik se okrene i otrči ka krugu. Njegova majka se uputi za njim — isto tako i Žuti Bik, kome je svirepi osmijeh igrao na usnama.

Bijeli Bik priđe pastuhu i zagrli ga. — Povratit ću te kad-tad, moj Tonka Wakan, — šaputao je konju. — Ti si moj.

ZBOGOM, TONKA WAKAN

Žuti Bik nije čak ni pokušao da se sprijatelji sa pastuhom. Vidjevši da se prema njemu drži nepoverljivo, zato što ga nije poznavao, Žuti Bik ga je šibao lasom.

— Drž'te ga za uši, — naredio je Inijancima koji su stajali unaokolo.

Oni su mu pritekli u pomoć i držali su pastuha što su čvršće mogli. Žuti Bik mu razglavi vilice, primora ga da u čeljust primi đem, pa mu onda prebaci uzde. Tonka se propinjao i pokušavao da da izbaci đem.

— Ukrotit ću ja tebe, — režao je Žuti Bik. Uz pomoć ostalih ratnika, pošlo mu je za rukom da pastuhu stavi kolan, a onda mu se vine na hrbat.

Kao pobješnjeli konj, Tonka se ritao i propinjao, skakao i vrtio. Kolutao je očima. Pjena mu je trgla na usta. Ali, nije mogao zbaciti Žutog Bika, koji je snažno pritegao uzde i zario pete konju u slabine.

Iznenada, Tonka se spotakne i padne, a pod sobom umalo što nije zgnječio Žutog Bika.

— Sotono! — uzvikne Žuti Bik. — Umalo što mi ne dođe glave!

Bijeli Bik se maši rukom za držak noža. — Žuti Bik je poludio! — reče. — Ubit ću ga!

Prérijski Cvijet odmahne glavom. — Teško bi izašao na kraj s njim.

— Ja sam kriv što Tonka sada strada, — reče Bijeli Bik. — Omrznut će me! On okrene glavu, a oči mu se napune suzama.

— Zaboravit ćeš to ubrzo, — tješila ga je majka. — Uostalom, ostaje ti Prerijska Ptica.

Bijeli Bik je pokušao da se nasmiješi, ali je bio i suviše neraspoložen.

Nekoliko dana poslije toga, za vrijeme lova na bivole, Bijelom Biku je pošlo za rukom da ubije velikog bivola i to prvom strijelom. Sav radostan, Bijeli Bik odjaše do ulova, želeći da ga dotakne lukom i ocijeni pogodak. Po običaju Sijuksa, time

stiče pravo na prvo pero. Upravo tada začuje jarosnu viku: to se Žuti Bik izdirao na Tonku i mlatio ga štapom.

Bijeli Bik dojuri k njemu, sleti s konja, i ščepa kršnog deliju za ruku. — Prestani, — vikne on.

— Oborio me! — derao se Žuti Bik i odgurne momka od sebe. — Nije nizašta! Dat ću ga da se upregne u zapregu.

Bijeli Bik se pjenio od bijesa. Trgne nož iz pojasa i jurne na Žutog Bika. Ali kršni delija ga spremno dočeka: dohvati ga za ruku koja je držala nož, izdiže ga uvis i lupi momka o zemlju.

Ošamućen, Bijeli Bik je s naporom pokušavao ustati. Ali, prije nego što se i pribrao, Žuti Bik mu zgazi nogom članak ruke i natjera ga da ispusti nož.

Bijeli Bik klekne, no čvrste šake ljudine ponovo su ga oborile na tlo. I on ostane tu ležati, gotovo bez svijesti, a Žuti Bik odjaše za lovcima.

Iste noći, izvan indijanskog sela, stajali su Bijeli Bik i Tonka pod mjesečinom na vrhu brežuljka.

— Ne mogu gledati kako te zlostavlja, Tonka, — reče Bijeli Bik. — Zato te hoću vratiti tvome krdu. Tada on skine amajliju i pričvrsti je na usukanu vrpcu oko Tonkinog vrata. — Ovo će te čuvati od zla, prijatelju, — govorio je Bijeli Bik, milujući pastuha po glavi. — A sad hajde! Odlazi što brže i što dalje, da te Žuti Bik nikada više ne uhvati.

Pošto se Tonka ne pomjeri s mjesta, Bijeli Bik ga pljesne dlanom po sapima. — Šta čekaš, — vikne on grubo, dok mu se nešto stezalo u grlu.

Tonka odskakuta nekoliko koraka, pa stane i osvrne se ka momku. Očigledno da pastuh nije želio otići. Suze su se kotrljale niz mladićevo lice. No, on zalupa nogama kao da se ljuti: — Što sam ti rekao! *Odlazi!* — vikne Bijeli Bik.

Sada se Tonka okrene i dade se u galop. Na udaljenom brežuljku pastuh zastane i zarza glasno, kao u znak pozdrava. A potom iščezne u pomrčini.

Bijeli Bik otre rukavom oči. — Zbogom, Tonka Wakan...!

LOVCI NA KONJE

Prošlo je pet mjesečevih mijena prije no što je Bijeli Bik ponovo vidio Tonku.

Jedno popodne dok je, sa Snažnim Bikom i još trojicom Sijuksa lovio bivole, ugleda Bijeli Bik oblak prašine kako polako silazi niz obližnje brdo. Prašinu je uzvitlao ulovljeni čopor divljih konja, koje su četiri jahača — bijelca gonili ka potoku.

Pjegavi Rep, vođa indijanskih lovaca, dade znak ostalima da ga slijede. Predvodio ih je oprezno i pod takvim uglom da ih bijelci ne primijete. Kad su bijelci dognali ulovljene konje do potoka, iz gustoga vrbika su ih promatrali Indijanci; bili su taman toliko udaljeni da sve vide, ali da sami ne budu primijećeni.

Namah se iz krda izdvoji veliki doratasti pastuh. Kretao se kratkim skokovima, jer su mu noge bile svezane.

— To je Tonka! — uzvikne Bijeli Bik. — Hoće da pobjegne!

U to jedan od bijelih jahača obode svoga konja i htjede bičem vratiti Tonku u krdo. Bijeli Bik

je već napeo strijelu na svoj luk.

— Nemoj, — spriječio ga je Pjegavi Rep. — Ništa im ne možemo. Imaju puške.

— Spremaju se da logoruju, — reče Bijeli Bik. — Hoćeš li da pričekamo noć, pa da pod okriljem mraka pokušamo ukrasti pastuha i ostale konje bljedolikih?

Kako je Pjegavi Rep potvrdno klimnuo glavom, Bijelog Bika obuzme radost. — Ako sve bude išlo kako treba, uskoro će Tonka ponovo biti slobodan, — pomisli on.

Dok su se bijeli lovci pripremali za spavanje, Bijelom Biku je vrijeme sporo odmicalo. Najzad su svi zaspali osim stražara koji je sjedio naslonjen na kola. Uskoro je i on zadrijemao, držeći pušku u naručju, a kraj njegovih nogu i ovčarski pas.

Tonka i ostali divlji konji nalazili su se privezani u čestaru; svjetlost logorske vatre nije dopirala do njih. Jahaći konji su uzdama bili privezani za kola, a sedla su ležala prebačena preko ruda.

— Snažni Medvjed i ja pokušat ćemo da im dignemo sedla, — šapatom je naređivao Pjegavi Rep. — Ostali neka krenu po jahaće konje.

Indijanci su nečujno, kao zmije, puzali po visokoj travi. Svi su se uputili ka kolima, a jedino Bijeli Bik ka Tonki.

— Ne boj se, — šaputao je konju, pričvršćujući mu uže oko vrata. — To sam ja, Bijeli Bik, tvoj prijatelj.

U znak dobrodošlice, Tonka ga onjuši, a onda stane mirno kao kip sve dok je Bijeli Bik čučao i odriješio mu spone na prednjim nogama.

Za to vrijeme, Pjegavi Bik i Snažni Medvjed skinuli su svaki po jedno sedlo sa ruda. Tek što su počeli da se udaljavaju, zaglušujući zveket poremetio je tišinu.

Šta se dogodilo? Po jedan stremen na svakom sedlu bio je privezan užetom za stražnji dio kola, a na užetu su visile zdjele i lonci.

Snažni Medvjed i Pjegavi Rep pobacaju sedla i pobjegnu. Za njima su u stopu bježala i druga dva Sijuksa. Bijeli Bik je trčao posljednji.

U međuvremenu, stražar je skočio na noge i otvorio vatru iz puške. Ova pucnjava probudila je ostale.

Bijesno lajući, i ovčarski pas dade se u potjeru za Indijancima. Najbliži mu je bio Bijeli Bik i pseto se baci na nj, oboje se skotrljaju na zemlju i razvije se bjesomučna borba.

Na sreću, Snažni Medvjed začuje lavež psa. Pohita natrag i pomogne Bijelom Biku da se oslobodi psa, pa se obojica u jurišu dokopaju konja.

Pratili su ih hici i lavež. No, obojica se sretno izvuku i uskoro, sa Pjegavim Repom i ostalima, odjezde u noć.

Bijeli Bik je bio utučen: nije mogao podnijeti ponovni gubitak Tonke.

NOVI GOSPODAR

U garnizonu u Leavenworthu (Levenvortu) bijeli lovci su prodali pohvatane divlje konje i vojnici su se latili teškog posla da ih dresiraju.

Kapetan Keogh i poručnik Nowlan došli su u krug za jahanje, gdje je jedan kaplar radio sa Tonkom. Ne znajući da je Tonka već bio dresiran, kaplar je pastuha tukao ostrugama potežući naglo uzde.

Tonka je žalosno izgledao. Dlaka mu je bila ulijepljena, preko sasušenog znoja skorilo se blato, a sapi su mu bile okrvavljene. Ipak, uporno se borio, pokušavajući na sve moguće načine da zbaci kaplara iz sedla.

— Kladio bih se da sam ovog konja već negdje vidio, — reče kapetan Keogh.

— Zvuči nevjerovatno, gospodine, — odgovori poručnik. — Ali, divlji je potpuno i bori se kao pravi Komanči.

Kapetan Keogh se nervozno igrao svojom lulom u rukama. — To je on, — zaključio je. — Indijanac koji nam je utekao prije nekoliko mjeseci, jahao je tog mladog pastuha!

U tom trenutku Tonka se sruši. Naglavce su se tumbali jahač i konj. Kaplar se onesvijestio, a konju nije bilo ništa. No, kad je pastuh stao na noge, vojnici opaze da se kaplarova čizma zaglavila u stremenu.

Pastuh se propinjao, ritao i bijesno trčao po krugu, vukući za sobom onesviještenog kaplara koji je visio strmoglavce.

Jedan od vojnika dograbi pušku, ubaci metak u cijev i nanišani.

— Ne pucaj! — vikne kapetan Keogh.

Zatim se provuče kroz ogradu i otrči ka pastuhu koji je mahnito kolutao očima. Sad se Tonka ustremi i na kapetana, ali on podiže obje ruke uvis i izgovori mirnim glasom: — Stoj doro, polako mali!

Tonka prijeđe u hod, pa se zaustavi korak-dva pred kapetanom.

— O..o... mirno, — ponavljao je Keogh. Prišavši Tonki, on ga je nježno milovao po nosu i ušima. Onda naredi vojnicima da oslobode kaplarovu nogu iz stremena i da ga odnesu liječniku.

Poručnik Nowlan se sad ponovo obrati kapetanu i upita ga: — Mislite li zaista da je to onaj konj, gospodine?

— Bez svake sumnje, — odgovori kapetan. — Gle, — pokaza prstom na amajliju od kozje kože privezanu vrpcom za uzdu. — To je indijanska amajlija. Kupujem ovog konja lično za sebe, poručniče. Pripremite račun.

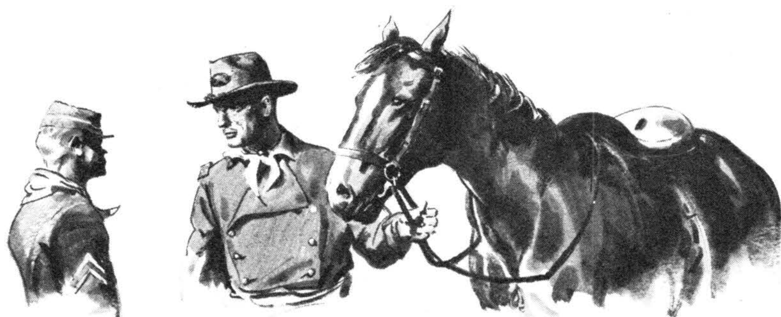
— Razumijem, — odgovori Nowlan. — Kakvo ime da mu damo?

Keogh se za trenutak zamisli. — Zvat ću ga Komanči.

Kao i Bijeli Bik prije nekoliko mjeseci, tako se sada i kapetan Keogh svesrdno založio da izdresira pastuha. Ovaj put je to bila konjička obuka. Samo, umesto vapatoa, Tonka je za nagradu dobivao kocku šećera.

Tonka je jako zavolio šećer. Da bi ga zaslužio, trpio je da ga timare, češljaju, potkivaju, zauzdavaju i sedlaju. Naučio je mirno stajati i kad uzde leže na zemlji i ne plašiti se pucnjave. A zavolio je i kapetana.

Prošlo je nekoliko sedmica. Tada kapetan Keogh

sa svojim vojnicima krene na sjever da se pridruži generalu Georgeu Custeru (Džordžu Kasteru) i Sedmom konjičkom eskadronu u garnizonu Abraham Lincoln (Linkoln).

Kad su stigli, saznali su da su Indijanci zapalili karavanu kola i oteli dvije bijele žene.

— Moramo ih pohvatati i kazniti, — reče general kapetanu Keoghu.

— A žene ćemo izbaviti, svakako, — dopuni kapetan.

Lice generala Custera se smrklo. — Važnije je da ti crveni divljaci upamte tko je gospodar u ovoj zemlji, — zagrmi on. — Ili će to brzo shvatiti, ili će biti uništeni.

U isto to vrijeme, samo miljama daleko, Ludi Konj i druge poglavice Sijuksa okupili su se u logoru Bika-Koji-Sjedi.

— Svakim danom postajemo sve jači, — govorio je Ludi Konj. — Moramo protjerati bljedolike iz naših krajeva, ili ih poubijati kao što su oni uništili naše bivole.

Na to Bik-Koji-Sjedi prozbori tihim glasom: — Nećemo početi rat prije nego što saznamo koliko vojnika imaju bljedoliki. Sutra ćemo razaslati naše izviđače u svaki grad s posadom širom Dakote da prikupe obavještenja.

KAPETANOV ZAROBLJENIK

Bijeli Bik nije mogao vjerovati svojim očima. Tu, stotinjak koraka pred njim je stajao — Tonka! Pastuha je jahao bljedoliki vojnik, a za njim je kaskao eskadron konjice.

Bijeli Bik sa još nekolicinom izviđača bio je skriven u niskom grmlju blizu garnizona Abraham Lincoln. Bilo im je naređeno da dokuče koliko ima vojnika u tvrđavi.

Kada je posljednji konjanik projahao kroz glavna vrata ograde, Pjegavi Rep reče: — Još ne znam kako da izvidimo koliko ima vojnika u toj tvrđavi.

Pjegavi Rep se podrugljivo nasmiješi. — Vojnici na spavanju se ne mogu prebrojati.

— Ali bih zato mogao prebrojati njihove konje, — reče Bijeli Bik.

— U redu, — odgovori Pjegavi Rep. — Pokušaj.

Kasno te noći, Bijeli Bik, Pjegavi Rep i Snažni Medvjed došunjali su se do tvrđave utonule u mrak. Snažni Medvjed i Pjegavi Rep napravili su »ljestve« od svojih ruku i tako podigli Bijelog Bika do vrha utvrđenog zida. On se bešumno spustio s druge strane na zemlju, prikrao se kroz pomrčinu do konjušnice, i prodro unutra. Idući

od pregrade do pregrade, počeo je prebrojavati konje, ali je sve vrijeme pogledom tražio Tonku.

Odjednom, Bijeli Bik začuje poznato rzanje. Bio je to Tonka koji je osjetio njegovo prisustvo, pa se oglasio.

— Tako dakle, nisi me zaboravio, — reče Bijeli Bik tiho kada je pronašao konja. I dok je gladio Tonku po vratu, osjeti prstima ranicu premazanu melemom. Tu ga je okrznula strijela. — Uf, — jekne on. — Lijek bijelog čovjeka! Ništa to ne vrijedi.

Onda je povredu očistio sijenom i na ranu stavio žitko blato.

— Kada se to osuši, — reče on, — to će izvući otrov i onda...

Odjednom su šarke na vratima tiho škripnule i čovjek sa svjetiljkom u ruci priđe Tonki... Bijeli Bik se otkotrljao u jasle.

Bio je to kapetan Keogh. Objesio je svjetiljku o obližnji klin i izvadio kocku šećera iz džepa.

— Oprosti, prijatelju, što sam zakasnio, — reče on, dajući Tonki šećer. — Evo, donosim ti ponovo melem za ranu. — On zamukne kada primijeti svježe blato na Tonkinom vratu. Zatim se polako okrene i ispitivački pogleda unaokolo. U to, spazi blatom umrljane prste Bijelog Bika na rubu jasala. Držeći svjetiljku jednom rukom, Keogh podigne vile drugom rukom i krene prema jaslama.

Čim ga je mlaz svjetlosti obasjao, Bijeli Bik se mašio svoga noža. Ali prije nego što ga je mogao izvući, vile su mu prikovale šaku za pod.

Kapetan Keogh se sagne da mu oduzme nož.

— Izlazi odatle, — naredio mu je strogim glasom. Kada je Bijeli Bik poslušao, on ga upita. — Razumiješ li govor bijelog čovjeka?

Bijeli Bik kimne potvrdno.

— Kako ti je ime? Kom plemenu pripadaš? Šta ćeš ti ovdje? — bombardirao ga je pitanjima kapetan Keogh.

— Ja sam Bijeli Bik iz plemena Sijuksa, — odgovori on. — Došao sam da tražim svoga konja — Tonku.

— Tvoj konj? uzvikne kapetan.

Bijeli Bik opet potvrdi glavom. — Ja sam ga uhvatio; ja sam mu dao ime; ja sam ga dresirao. Štošta smo zajedno proživjeli.

Kapetan Keogh spusti vile. — Sad mi je sve jasnije, — reče on ljubaznijim tonom. — Ali ipak ne razumijem zašto se pastuh opet priključio divljem krdu?

Tada mu je Bijeli Bik ispričao o svireposti Žutog Bika, o tome kako je on Tonku oslobodio zato što nije mogao više podnijeti patnje pastuha.

— I meni bi bilo žao, — reče kapetan uz osmijeh. Zatim se uozbiljio. — Ne tiče me se kako si ovamo ušao, Bijeli Biče. Ali kako ćeš odavde izaći zavisit će od generala Custera. Odvest ću te k njemu ujutro.

Bijeli Bik nije bio u stanju odgovoriti. Ime generala Custera ispunilo ga je strahom. Zar nije poglavica Žuta Kosa, kako su generala nazivali Sijuksi, bio poznat po svojoj mržnji prema Indijancima?

Ali kada je jutro svanulo, Bijeli Bik sakupio je dovoljno hrabrosti da stane pred Custera. Ljutito je general mjerio pogledom Bijelog Bika. — Pitam te po deseti put, — bjesnio je general, — da li Bik-Koji-Sjedi namjerava započeti rat.

— Ja sam još mlad, — odgovorio je Bijeli Bik. — Veliki poglavica ne saopćava meni svoje planove.

General uhvati Bijelog Bika za košulju. — Ti, indijanski lažljivče, i kradljivče! Odgovori!

Kapetan Keogh uzme riječ: — Generale, prije bi momak dozvolio da mu odsijeku jezik nego što bi progovorio — pa čak kada bi i znao odgovor. Zašto ga ne bismo pustili?

— To i namjeravam učiniti, — oštro odgovori Custer, držeći Bijelog Bika čvrsto za košulju. — On će odnijeti poruku Biku-Koji-Sjedi. Onda se obrati Indijancu, mjereći ga ljutito pogledom. — Reci tvom poglavici da mi imamo mnogo utvrđenja i mnogo vojske. Reci mu da ćemo svako selo Sijuksa sravniti sa zemljom, ako se Sijuksi ne

vrate u rezervat. Onda naglo odgurne Bijelog Bika od sebe i obrati se Keoghu. Sada ga možete pustiti, reče oštrim tonom.

Bijeli Bik je jahao Tonku, a Keogh je išao pored njega pješice, ispratívši ga sve do ruba utvrđenja. U blizini šumarka, obojica zastanu i Bijeli Bik sjaše: — Moji prijatelji čekaju u šumi, — reče on.

Kapetan vrati Bijelom Biku njegov nož. — Zbog-gom, Bijeli Biče, reče on. — Nadam se da neće biti sukoba između tvojih i mojih ljudi.

Bijeli Bik nije odgovorio. Stavio je nož za pojas i okrenuo se Tonki. — Imaš dobrog gospodara, — reče tiho. — Sada moje srce neće više patiti zbog tebe. Nešto mu zapne u grlu. Jedva se svladao i prošaptao. — Opet, zbogom, Tonka Wakan. I otrča ka šumarku.

POSLJEDNJI BOJ

Poruka generala Custera razljutila je Bika-Koji--Sjedi i ostale poglavice. Dimni signali dizali su se ka nebu. Hitri indijanski glasnici nosili su vijest od sela do sela: pleme Sijuksa bilo je u ratu sa bljedolikima!

Razbješnjeli Sijuksi sijali su pustoš po cijelom teritoriju Dakote. Napadali su diližanse i karavane kola, palili farmerske kuće i poštanske postaje.

Konjički odredi su napuštali granične garnizone i izašli na položaje. Njihov je plan bio zauzeti selo Bika-Koji-Sedi. To selo ležalo je u međurječju Malog i Velikog Roga. General Gibbon predvodio je jednu kolonu sa zadatkom da se spusti niz rijeku Veliki Rog; General Custer bio je na čelu Sedmog konjičkog eskadrona, s tim da ide duž rijeke Ružin pupoljak. Složili su se da ne stupaju u borbu dok ne sjedine trupe.

No, general Custer je bio nestrpljiv čovjek. On je toliko mrzio Indijance plemena Sijuks, da nije mogao sačekati pravi trenutak za napad.

Kada mu je jedan izviđač dojavio da se indijansko selo nalazi svega nekoliko milja pred njegovim trupama, Custer sazove svoje oficire radi dogovora. — Podijelit ćemo naše snage na dva dijela i napasti ih u zoru, — predloži Custer.

— Nije dobro podijeliti snage, — reče njihov indijanski izviđač. — Više ima Indijanaca nego vojnika. Više je Indijanaca no zvijezda na nebu.

Generalove oči su sijevale ljutito. — Ne plaćam te da donosiš odluke, — presiječe ga on.

U tom trenutku mladi poručnik žurno uđe u Custerov šator. — Oprostite, generale, — zadihano reče on. — Vidjeli smo Indijance kako nas prate. Kada smo ih počeli goniti, pobjegli su ka selu.

— To znači da ih ne možemo iznenaditi napadom sutra, — reče Custer. — Moramo odmah u napad!

Uskoro zatim trubač je zatrubio »zbor« i konjanici su potrčali svaki ka svome konju.

Lice kapetana Keogha bilo je ozbiljno kada je prišao Tonki koji ga je čekao osedlan. — Ne sviđa mi se ovo prijatelju, — reče on mršteći se. — Ali, šta možemo, vojnici smo. Moramo slušati naređenja. On se vine u sedlo i izusti: — Hajdemo, mali!

Dok je pet konjičkih odreda, kojima je komandirao Custer, kaskalo ka indijanskom selu, grupa indijanskih ratnika izjahala je iz klisure nekoliko milja naprijed. Medju njima bili su Bijeli Bik, Snažni Medvjed i Pjegavi Rep.

— Bojiš li se? — došapne Snažni Medvjed Bijelom Biku drhtavim glasom.

Mada je Bijeli Bik odmahnuo glavom, ipak se bojao. Nalaziti se pred puščanim cijevima bljedolikih bilo je nešto sasvim drugo od lova na bivole.

— Pitam se koji će od nas prije ubiti neprijatelja i steći prvo pero, — upita Snažni Medvjed.

Bijeli Bik samo slegne ramenima.

— Moramo odvući ove vojnike što dalje od sela, — reče Pjegavi Rep. — Jašite ravno ka njima dok ne dam znak. Onda se okrenite i sjurite se nazad ka klisuri.

— Gle, — klikne Bijeli Bik. — Eno Tonke i bijelog poglavice koji me je pustio na slobodu! On je prijatelj!

— Svi su vojnici neprijatelji, — odgovori Pjegavi Rep hladno.

Upravo u taj tren, general Custer vikne: — Naprijed! Juriš! i konjanici podbodoše konje stremenima.

Na znak Pjegavog Repa Indijanci okrenu konje i s topotom se sjure ka klisuri. Konjanici se daju u potjeru za njima.

Odjednom stotine Sijuksa namazanih ratnim bojama izbiju iz šume sa obaboka konjičke kolone. Indijanski krvožedni poklič miješao se sa paljbom pušaka i fijukom strijela. Indijanski manevar je uspio! Malobrojniji i opkoljeni, Custerovi hrabri konjanici pretrpjeli su poraz u bici na rijeci Veliki Rog.

U bojnoj vrevi, Bijeli Bik se oslobodio straha. Sigurno bi izgubio glavu, da nije bilo Snažnog Medvjeda.

U samom početku boja, Bijeli Bik je strijelom oborio jednog konjanika. S pobjedničkim pokličem Bijeli Bik je odjahao ka konjaniku, pa se

sagnuo sa konja kako bi ga dotakao lukom i potvrdio pogodak.

Ali konjanik nije bio mrtav. Dograbivši luk, on Bijelog Bika sruši sa konja. Tukući se i valjajući po tlu, svaki se trudio da protivniku zada smrtni udarac. Bijeli Bik je pobijedio.

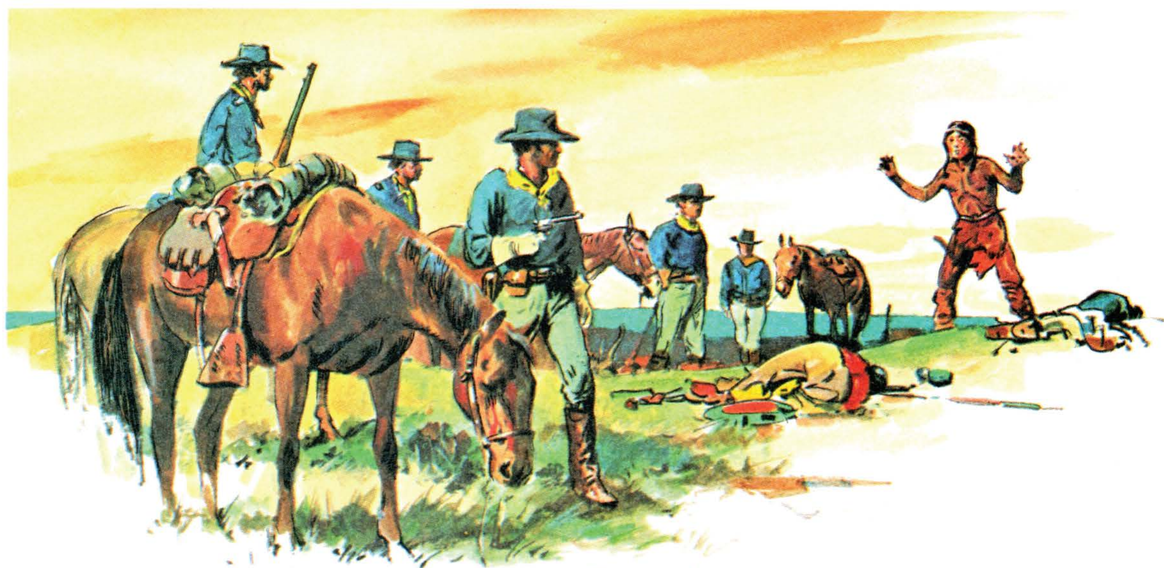
Videći pogibiju konjanika, drugi vojnik mu priskoči u pomoć. On udari kundakom Bijelog Bika i onesvijesti ga. Istog trenutka, Snažni Medvjed skoči na vojnika. Njegov nož sine, a drugi vojnik padne mrtav.

Ali, tek što se uspravio, zalutala indijanska stri-

jela pogodi Snažnog Medvjeda među plećke. On posrne i sruči se pored svog onesviještenog prijatelja.

— Pobijedio si, Bijeli Biče, — mrmljao je Snažni Medvjed u samrtnom ropcu. — Prvi si... stekao... pero...

U toku boja, teško su bili ranjeni kapetan Keogh i Tonka. Kada je Keoghu ponestalo municije, usstane povodeći se i izvuče svoju sablju.

Žuti Bik ga ugleda, otvori brzu paljbu na kapetana i ubije ga. Uz ratni poklič, Žuti Bik dojaše do Koegha da potvrdi pogodak.

Ali tu ga dočeka pastuh — naćuljenih ušiju i okrvavljene glave. Propevši se na stražnje noge, Tonka se bacio na crvenokošca koji ga je toliko zlostavljao.

Žuti Bik zajeca, padne nauznak sa svog ponija — našavši smrt pod Tonkinim kopitima.

Za trenutak, Tonka pogleda svog omraženog neprijatelja. Potom se zanjiše i sruči na tlo.

NAJZAD ZAJEDNO

Na bojištu je vladao mir kada je Bijeli Bik došao k sebi. S naporom se podigne i sjedne, pa baci pogled na strahoviti prizor unaokolo... gdje je smrt smirila bljedolike i crvenokošce.

Među njima Bijeli Bik ugleda svog prijatelja. — Zbogom Snažni Biče, — prošaputao je on. — Neka te prati veliki duh Tonka Walkan. — Pri spomenu imena koje je dao pastuhu, Bijeli Bik kao da je dobio novu snagu. Krenuo je četvoronoške po bojištu, da ga traži.

Kad ga je pronašao, Bijeli Bik je najprije pomislio da je pastuh uginuo. Ali kada je svoje lice pripio uz glavu pastuha, osjeti da se Tonka trza.

— Živ si, — usklikne Bijeli Bik. Brzo dohvati čuturicu mrtvog konjanika koji je ležao u blizini pa iz nje nalije vode sebi u šaku. — Pij, mali, — ponudi on pastuha. — Ovo će te osnažiti.

Odjednom iz blizine čuo se topot kopita. Bijeli Bik pogleda: konjički odred jezdio je ka bojištu. Uplašen, Bijeli Bik otpuže da se sakrije.

Kada su se konjanici zaustavili i sjahali, pastuh se upravo mučio da se podigne i stane na noge. Sav je bio u ranama, toliko iznemogao da nije mogao ni glavu podići.

— Jadna životinja, — reče jedan konjanik vadeći revolver. — Bolje da mu prekratim muke.

— Stoj, — začuli su glas Bijelog Bika. Posrćući, približavao se iznenađenim konjanicima. — Konj vam nije neprijatelj. Ja sam neprijatelj koga treba da ubijete, — reče Bijeli Bik.

Konjanik uperi svoj revolver u Bijelog Bika: — Nemam ništa protiv, Indijanče.

— Stani, — naredi poručnik Nowlan, koji se približavao žurnim koracima. — To je momak koga smo ispitivali u garnizonu! A to je Kapeta-

nov konj — Komanči.

Bijeli Bik se zaljulja ošamućen i srušio se na zemlju. Žalosno ržući, pastuh ga je njuškao. Poručnik Nowlan se sagne i uzme mladićevu glavu u naručje.

— Pobrinut ću se za momka, — reče Nowlan, — a vi pomozite konju.

Nekoliko mjeseci kasnije, kada su se Bijeli Bik i pastuh oporavili od zadobijenih rana, priređeno je veliko slavlje u garnizonu Abraham Lincoln. Pastuh je bio slavljenik. On je bio jedini preživjeli učesnik bitke na rijeci Veliki Rog. Svi ostali pripadnici i konji Sedmog konjičkog eskadrona izginuli su.

Na tribini okićenoj zastavama bilo je puno oficira i uglednih građana. Stanovništvo iz okolnih naselja sjatilo se na mjesto parade. Tamo, kraj glavnih vrata uz ogradu, stajao je Bijeli Bik.

Uz zvuke glazbe, pored počasne tribine promarširali su novi odredi Sedmog konjičkog eskadrona na čelu sa poručnikom Nowlanom. Dva konjanika su vodila Tonku na smotru. Pala je komanda »mirno« i kapetan Beuteen (Bentin) je pročitao dnevnu zapovijest.

— Sve do kraja života, — glasila je naredba, — ovaj zaslužni pastuh živjet će udobno u posebnoj konjušnici. Nitko ga više nikada neće pojahati, niti će ikada biti određen na neki rad.

Odjednom Tonka zatrese glavom, otrgne se od dvojice vojnika koji su pridržavali uzde i odjuri do Bijelog Bika. Poručnik Nowlan sustigne Tonku i pruži mu kocku šećera.

— Od šećera će se Tonka ulijeniti i udebljati, poglavice Nowlan, — reče Bijeli Bik.

Nowlan se nasmije: — Neće, ako ga pojašeš svakog dana.

— Ali zar pukovnik nije rekao da Tonku više nitko neće jahati, — upita Bijeli Bik.

— Jeste, — osmjehne se poručnik Nowlan pa onda namigne Bijelom Biku. Ali pukovnici ne znaju toliko koliko nas dvojica. Mi znamo da je Tonki potreban egzercir, zar ne?

Široki osmijeh razlio se po licu Bijeloga Bika.
— I te kako! — odgovori radosno.

Od tada, osim Bijelog Bika, više nitko nikada nije pojahao Tonku. Viđeni su, iz dana u dan, kako jure preko talasaste prerije. I, tko zna, možda i dan danas, negdje u brdima Dakote, oni još galopiraju, — kao dva divlja duha na vihoru.

POLLYANNA

Pollyanna (Polijana) je promatrala svoju malu, skromno namještenu sobu. — Baš se radujem što nema zrcala, — reče ona sobarici. — Bar me neće neprestano podsjećati da sam pjegava. Sretna sam i što imam svoju vlastitu sobu.

— Čini se da se ti svemu raduješ? — zapita Nancy (Nensi).

— Pa, pokušavam, — odgovori Pollyanna. — Sve je za mene kao u igri. A, radost je moja igra.

Pollyanna je bila siroče. Nedavno ju je imućna teta Polly (Poli) uzela k sebi. Teta je bila vrlo stroga, ali i dobra prema Pollyanni, pa joj je kupila mnogo lijepih novih haljina.

Pollyanna je skakala od radosti. Ona je do tada nosila samo iznošene haljine.

Jednoga jutra Pollyanna je prolazila pokraj sirotišta i ugledala dječaka koji se popeo na prozor, pa se preko grane susjednog drveta spustio na ulicu.

— Zovem se Jimmy Bean (Džimi Bin), — reče on. — Živim u sirotištu jer nemam roditelja.

— I ja sam siroče, — odgovori Pollyanna. — Ime mi je Pollyanna Whittier (Vitijer).

— Idem u ribolov, — nastavi Jimmy. — Hoćeš li sa mnom?

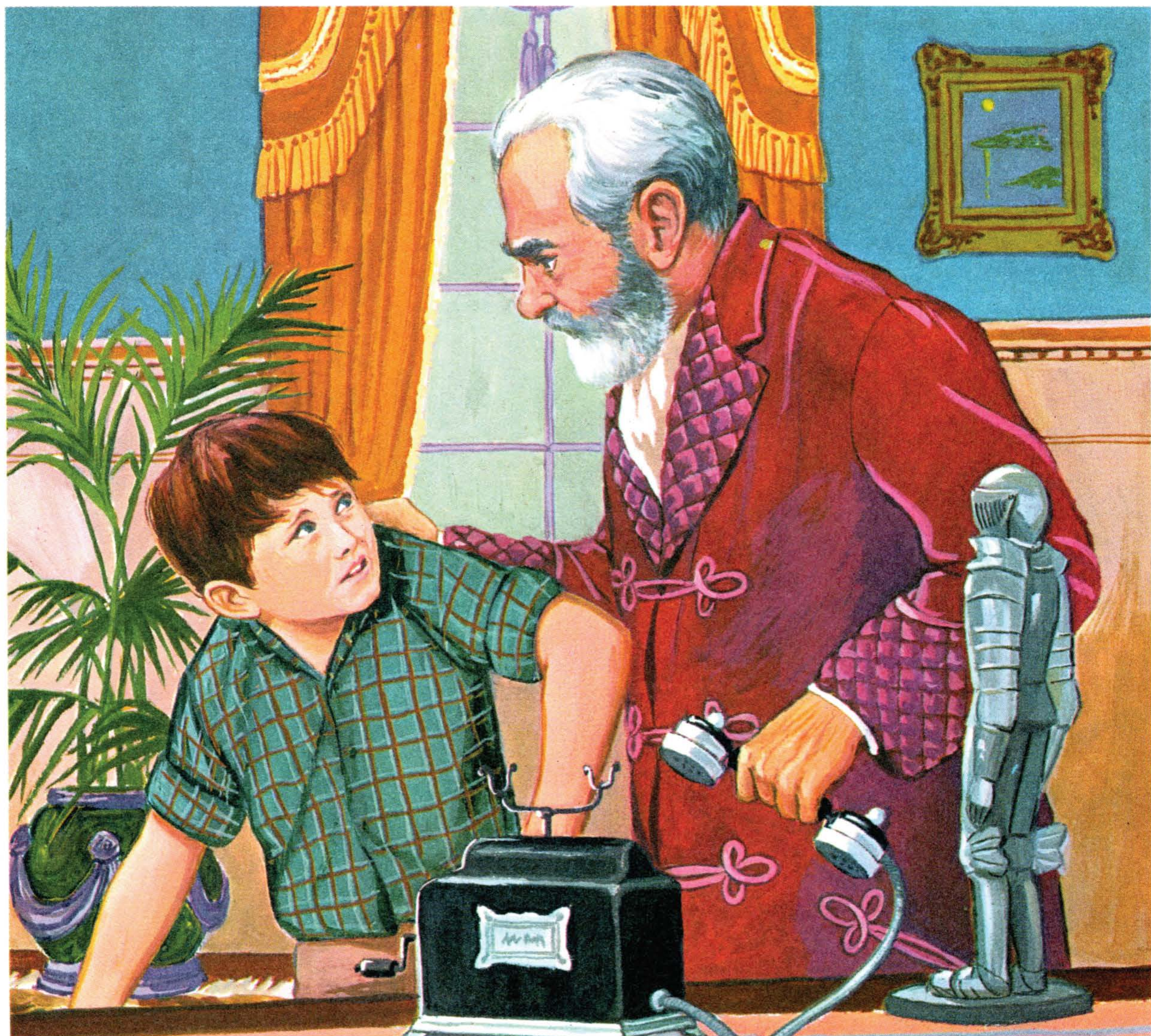
Pollyanna je pristala, pa oboje odu na rijeku. Udice nisu imali. Zato su se poslužili limenom konzervom vezanom na uzicu.

Iako ništa nisu ulovili, oboje su se krasno zabavljali.

Po povratku kući, Jimmy povede Pollyannu u veliki bujni vrt. Htio joj je pokazati najviše drvo u gradu.

— Što tiše, — reče on. — Tu živi stari Pendergast. On mrzi djecu.

Pollyanna je bila zaplašena, ali je ipak pošla s Jimmyjem da vidi to drvo.

— Popet ću se na drvo, — reče Jimmy. — Sa vrha se vidi cio grad.

Taman se počeo puzati uz stablo, kad odjednom iz grmlja proviri ljutito starčevo lice.

— Bjež'mo! — vikne Jimmy. — Eto starog! — Starac pokuša prvo uhvatiti Pollyanna ali mu se ona izmigolji iz ruku. Jimmy nije bio te sreće. Pendergast ga ščepa i odvuče u kuću.

— Upomoć! — derao se Jimmy.

Umjesto da se spasi bijegom, Pollyanna odluči da pomogne svom novom drugu, Jimmyju.

Osmjeli se i uđe u kuću. Stari Pendegast i Jimmy nalazili su se u dnevnoj sobi. Starac je upravo podigao slušalicu da pozove policiju.

— Pustite Jimmyja! — reče djevojčica odsječno. — Ni on ni ja nismo ništa skrivili.

Pendergrast je bio toliko iznenađen da je pustio Jimmyja. Dječak pojuri ka vratima i umakne starcu.

Pendegast je mrko gledao Pollyannu. — Gubi se odavde, — vikne joj.

Djevojčica je htjela poći, ali se onda predomislila. Njenu pažnju privukle su raznobojne sjene na zidu.

— Krasne li duge, — uzvikne ona.

— Nije to duga, — odbrusi Pendergast. — To

je odbljesak Sunčeve zrake kroz staklo na svjetiljci.

— Za mene je to duga, — ostane pri svome Pollyanna.

— Koješta! — odbrusi starac.

Djevojčica je bila radosna. — Možda vam se ne sviđa što sam ja došla, ali meni je ovdje lijepo, — dobaci mu ona i veselo odskakuta iz sobe.

Nekoliko dana kasnije, Pollyanna i sobarica Nancy raznosile su košare s namirnicama za siromašne porodice u gradu. Jedna je bila namijenjena baki Snow (Snou).

Baka Snow je bila strašno hirovita. Nitko joj nije bio dobar, pa čak ni Pollyanna.

Ali Pollyanna to nije uzimala k srcu. Da bi odobrovoljila baku Snow, pokazala joj je kako se pravi duga na zidu pomoću staklene svjetiljke.

— I vi treba nečemu da se radujete, — reče joj djevojčica. — Onda biste bili sretniji. To je kao igra.

Baka Snow samo hukne. — Kakva igra?

Tada djevojčica uputi staricu u svoju igru — da u svemu nađe dobru stranu. Kasnije je Pollyanna u tu svoju igru uputila mnoge koji su bili mrzovoljni i nezadovoljni.

Jednoga dana stanovnici toga grada odluče da prirede veliki sajam. Htjeli su skupiti priloge

kako bi izgradili novo sirotište, jer je staro već bilo oronulo. Zamisao o sajmu oduševila je Pollyannu, pa se svesrdno latila posla. Tako je zamolila i starog Pendergasta da u jednom šatoru prodaje staklene kugle.

— Zvat ćemo ih »duginim kuglama«, — nagovarala ga je djevojčica.

Baka Snow joj je obećala da će za prodaju na sajmu pripremiti šarenice.

Doktor Chilton (Čilton) je s tetom Polly govorio o sajmu. Ali ona se namrštila i rekla: — Nije nam potrebno novo sirotište. Platit ću da se popravi staro.

— Ali nitko ne želi milostinju. Svi žele nešto priložiti.

Na to se teta Polly žestoko razljutila, pa rekla Pollyanni:

— Ti nećeš na taj sajam.

— Ali zašto teta Polly? Pa tamo će nositi svijetleće lampione u povorci, dijelit će pečene kukuruze, sladoled i...

— Dosta, — presiječe je teta Polly. — Ti ne ideš, i gotovo!

Ali Pollyanna je ipak otišla na sajam.

Uz pomoć Jimmyja Beana, Pollyanna se iskrala iz kuće kroz prozor na mansardi, pa se preko drveta spustila na ulicu. Sve je to bilo izvedeno tako tiho da ih teta Polly nije čula.

Na sajmu su djevojčica i dječak do mile volje jeli sladoleda, lubenica, ušećerenih jabuka i pe-

čenog kukuruza.

Pollyanna se naročito obradovala kada je iz velike gomile igračaka udicom »ulovila« divnu veliku lutku.

Od radosti je uskliknula: — Oh, kako sam sretna! Nikada dosad nisam imala svoju lutku.

Kad se završio sajam, Pollyanna se vratila kući istim putem. Uz drvo se lako popela. Ali kada je pokušala da sa drveta doskoči na prozorski prag, okliznula se i pala na pločnik.

— Nancy! Brzo po doktora Chiltona, — uzbudjeno je naredila teta Polly sobarici.

Sutradan je doktor Chilton saopćio djevojčici da su joj noge povrijeđene i da mora u bolnicu.

— Neću u bolnicu, — odgovori Pollyanna. — Nikada neću ozdraviti! Nikada se više neću ničem obradovati, dokle god sam živa!

Ove riječi su duboko ožalostile tetu Polly. Jer ona je djevojčicu zaista mnogo voljela.

Pollyanna je i u gradu bila veoma omiljena. Tog popodneva su došli mnogi da je posjete. Dobila je puno poklona i toplih želja za ozdravljenje.

Naravno, posjetili su je i Jimmy i stari Pendergast.

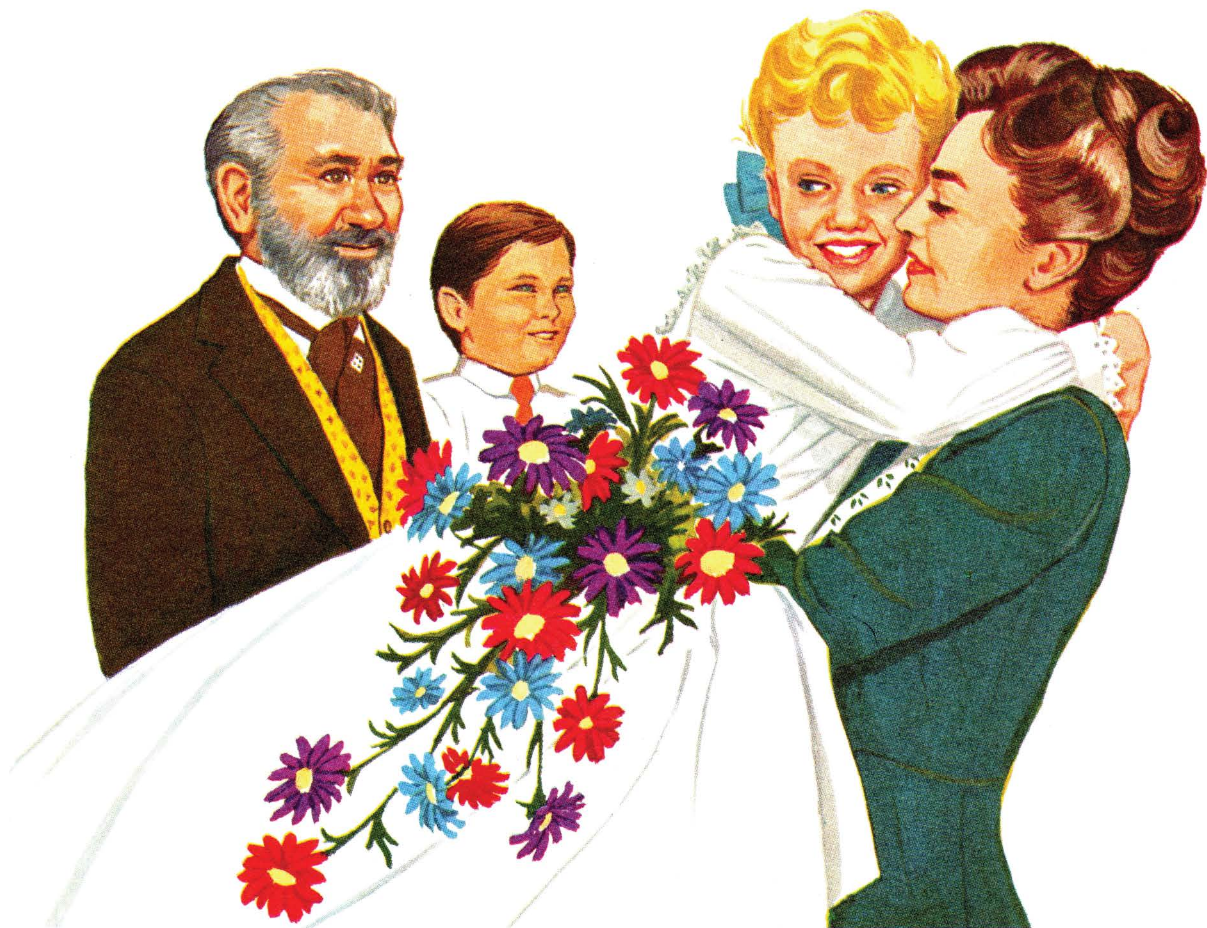
Tada joj je Jimmy ispričao da ga je stari Pendergast usvojio.

— Oh, kako se radujem! — oteo se usklik Pollyanni.

A zatim, smiješeći se, obrati se teti Polly:

— Pristajem da idem u bolnicu, teta. Želim ozdraviti radi tebe i radi svojih prijatelja.

Tako je i bilo.

RUNDOV — DETEKTIV

Wilby Daniels (Vilbi Danijels) bio je tipičan američki mladić. Živio je u gradu Springfieldu (Springfildu), zajedno sa ocem poštarem, majkom i mlađim bratom. Imali su lijepu drvenu kuću.

Wilby nije bio ni mnogo visok, ni mnogo malen, a niti mnogo debeo, ni mnogo mršav. Nije bio neki ljepotan, ali nije bio ni ružan. Prilično dobro je učio, nije bio izbirljiv u jelu, mnogo je volio telefonirati i igrati bezbol.

Jednom riječju, Wilby je bio prosječan momak u svemu, osim u jednoj stvari: imao je izuzetan dar dovesti se u neprilike.

Igrajući bezbol, Wilby je znao tako spretno izvesti udarac da mu je poen bio tako reći već osi-

guran; no, lopta bi odjednom promijenila smjer i tresnula o prozor direktorove kancelarije. Isto tako, znao se dotjerati za sastanak sa ljupkom djevojkom iz susjedstva Allison D'Allessio (Elison Dalesijo), a onda od pete do glave uprljati se blatom.

Jednom je Wilby u suterenu svoje kuće, uz pomoć svog osmogodišnjeg brata Moockieja (Mukija), sagradio rampu za lansiranje projektila. Dok su on i Moockie radili na toj napravi, raketa je prerano opalila, izbacujući oblake dima. Nitko nije bio povrijeđen, ali je eksplozija nanijela kući znatnu štetu.

Na nesreću, g. Daniels se našao kod kuće, jer je bio na dopustu, pa je tako bio svjedok tog udesa.

— Wilby — zagrmio je. — Ovo je prevršilo mjeru. Neću ti više davati nikakav džeparac. Nećeš dobiti ni penija dok se svi popravci ne plate. Razumiješ li?

— Da, oče, — reče tužno Wilby.

— I, molim te, potrudi se da izbjegavaš neprilike, — dodao je g. Daniels. — Pokušaj bar za neko vrijeme. *Molim te!*

Wilby se zaista trudio i nekoliko dana je sve išlo dobro. A onda je naišao rundov i Wilbyju se dogodilo nešto što ni u snu ne bi mogao zamisliti.

Sve je počelo onog popodneva kad su se dr Mihail Valasky i njegova sedamnaestogodišnja kćer Frančeska uselili u staru palaču Coverly (Kaverli), baš preko puta Danielsovih.

Upravo u to vrijeme, svi su u gradu već čuli za porodicu Valasky. List »Gazeta« je već tjednima donosio vijesti o uglednom Evropljaninu koji dolazi da preuzme položaj upravnika u Gradskom muzeju.

Tog sudbonosnog popodneva, Wilby je bio na ulici pred svojom kućom, raspravljajući sa Buzzom Millerom (Bazom Milerom) o malom dugu od sedam dolara koji je od njega potraživao.

— Kako bi bilo, Buzze, da vratiš taj novac, — reče mu Wilby. — Potreban mi je. Tata me još drži bez džeparca.

Buzz se lijepo zavali na pokretnom sjedištu svog sportskog automobila. Bio je godinu dana stariji od Wilbyja i sebe smatrao svjetskim čovjekom.

— Žalim, Wilby, stari druže, — reče Buzz. — Ali trenutno ne mogu odvojiti tih sedam novčića. Imam sastanak sa Allison D'Allessio. Možda ću je povesti kod »Starog mlina« ili u kavanu kod »Purpurnog ljiljana«. A znaš, novac je potreban da se podmaže romantika.

— Čuj, — reče ljutito Wilby, — ist sam tvojih ljubavih doživljaja koje ja financiram. Volio bih i ja izvesti Allison.

Buzz se nasmije.

— Pa da opet padneš u neko blato? Zašto ne pričekaš dok odrasteš, dečko, a dotle nježnosti srca prepusti nama, starijim muškarcima.

— Wilby se sve više ljutio.

— Dovoljno sam odrastao i dovoljno star da se obračunam s tobom, — reče on. — A mogao bih...

Ali Wilby nije uspio završiti rečenicu, jer se u tom trenutku pojaviše ulicom Elm lijepa otvorena kola. Radio u kolima svirao je nešto veselo. Kola je vozila mlada djevojka. Pored nje bio je otmjen gospodin srednjih godina. A sam na zadnjem sjedištu šepirio segolemi pas rundov.

Pas je imao bogatu bijelu dlaku, poprskanu smeđim tačkama, koja je bila tako dugačka da mu je visila preko lica kao kakve razbarušene šiške.

Ali ni Wilby ni Buzz nisu baš mnogo pažnje obratili na rundova, a ni na otmjenog gospodina. Pogled im se zaustavio na djevojci za volanom.

Bila je prava ljepotica. Wilby i Buzz su samo buljili u nju i potpuno zaboravili na svoju svađu.

— Ah! — uzdahne Buzz. — Kakva djevojka!

Odmah iza stranog automobila išla su teško natovarena špediterska kola. Tek kad su oba vozila skrenula na stazu ka palači Coverly, Wilby je shvatio da su ovi stranci, bez sumnje, dr Mihail Valasky i njegova kćer Frančeska.

— Frančeska, — promrmlja Wilby. — Mora da je to ona.

— Koja — onda? — upita Buzz.

— Mora da je kćer čovjeka iz Muzeja... Frančeska! Divnog li imena!

— A kakva tek divna cura! — odgovori Buzz.

Povorka se zaustavila kraj sive kamena palače. I dok su Wilby iBuzz promatrali, Franeska spretno izađe iz kola, a za njom dr Valasky i pas rundov. Djevojka se sagne, nježno pomiluje psa, pa uđe u kuću.

A onda se dogodi nešto neočekivano.

Rundov se odmah sjuri niz puteljak i pojuri preko ulice ravno ka Wilbyju. Trčao je prema njemu, mahao repom i oštro cvilio. Kao da je našao davno izgubljenog prijatelja.

NESTANAK

Wilby se iznenadio na ovaj pozdrav nepoznatog psa.

— Gle, gle, — reče. — Sviđam mu se.

— Možeš ga uzeti, — reče Buzz. — A ja ću gospođicu, njegovu gospodaricu. Kad bih se samo mogao upoznati s njom.

Wilby je milovao psa po glavi.

— Ne smiješ trčati preko ulice, prijatelju, — reče. — Mogu te udariti neka kola.

— Hej, u pravu si, — reče Buzz. — Opasno je da ide bez lanca. Bolje da ga odvedem natrag k njoj. Brinut će se gdje je.

Buzz iskoči iz svog automobila.

— Stani, mudrijašu, — reče Wilby. — Pas je k meni došao. Ja ću ga vratiti.

Buzz uzdahne. — Neka bude. Vratit ćemo ga obojica.

Rundov je ostao uz Wilbyja dok su dva momka išla puteljkom do palače. Kad su zakucali, vrata im je otvorio sluga ozbiljna lica.

— Koga tražite? — upitao je.

— Doveli smo psa mlade dame, — reče Wilby.

Baš tada se u holu pojavila Frančeska.

— Tko je to, Stefano? — upitala je.

— Dva mladića su dovela Svilenka, gospođice, — reče sluga.

Djevojka dođe do vrata i Wilbyju se zavrti u glavi. Bila je još ljepša ovako izbliza.

— Vaš pas je pobjegao pa smo ga mi uhvatili, — reče Buzz. — Nije to bilo lako.

— Zar Svilenko da bježi? — reče djevojka. — Čudno. On to nikad ranije nije činio... Ali hvala vam obojici što ste ga doveli. Ja sam Frančeska Valasky.

— Ja sam Buz Miler, — reče Buzz. — Pravo je zadovoljstvo upoznati se s Vama, gospođice Valansky. Dobrodošli u Springfield.

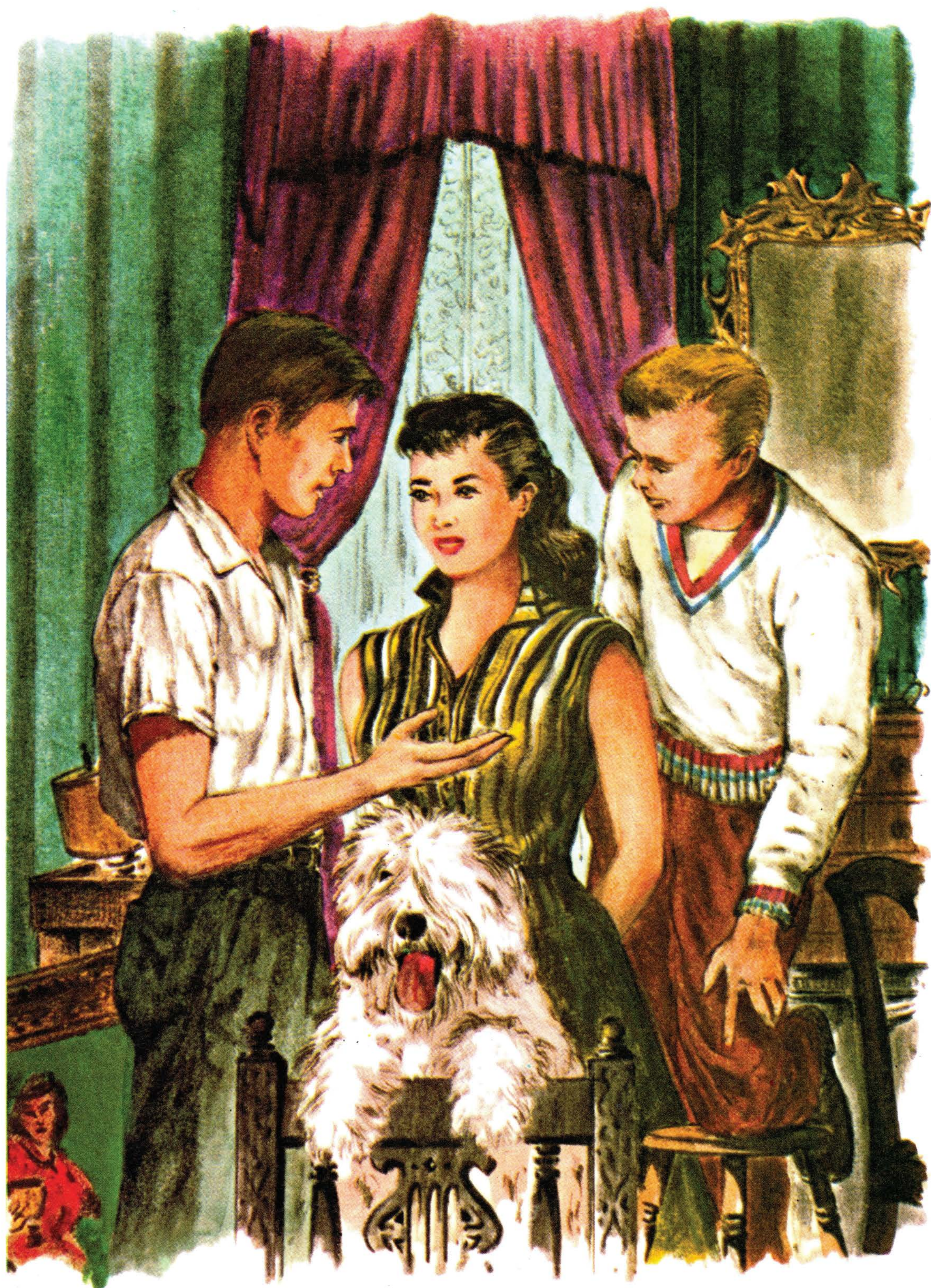
— A ja sam Wilby Daniels, — reče Wilby. Uzalud je pokušavao sjetiti se nečeg čime bi nadmašio Buzza. — Stanujem preko put Vas.

— Znači, susjedi smo, — reče Frančeska. — Zar nećete ući? Željela bih da se upoznate sa mojim ocem.

Djevojka uhvati Svilenka za ogrlicu i povede ih u dnevnu sobu. Neki su ljudi u kuću unosili kovčege, a drugi razmještali mnoštvo umjetničkih slika i figura.

— Oprostite, molim vas, zbog ovog nereda, — reče Frančeska. — Tek smo stigli, znate... Molim vas, sjedite.

Wilby se tek spusti na sofu kad se Svilenko otrže

od Frančeske. On se baci na Wilbyja i pokuša mu se popeti u krilo, zamalo da ga ne sruši.

— Dakle, — reče Frančeska kroz smijeh, — nikad ranije nisam vidjela da Svilenko tako nekog od-

jednom zavoli.

— Vrlo se prijateljski ponašao, svakako, — reče zadihano Wilby, — Koje je pasmine?

—Slovački ovčar, — reče djevojka. — Veoma rijetka pasmina. Bili su vrlo omiljeni u porodici Borgia (Bordžija).

— Borgie su često trovali ljude u ono mračno doba u Italiji, — nastavi Frančeska. — A tvrdi se da su se bavili čarolijama i crnom magijom. Čuli ste, naravno, za njih?

— Naravno, — reče Buzz. — Ja jesam — a ne znam za Wilbyja.

U tom trenutku dr Valasky uđe u sobu i Frančeska mu predstavi dječake.

— Kako ste momci, — reče dr Valasky. Nosio je u ruci kožnu torbu. — Nešto mislim, Frančeska, ne bi li odnijela ove Orsinijeve rukotvorine doktoru Howardu (Hauardu) u Muzej. On čeka na njih. Možda ti ovi mladići mogu objasniti kako da dođeš do Muzeja.

— Imam bolji prijedlog, gospodine, — reče Buzz.

— Odvest ću gospođicu kolima do Muzeja. Kola su mi vani.

— Naravno, — reče Wilby. — Obojica ćemo je odvesti.

Pretvarao se da ne vidi mrki pogled koji mu je Buzz dobacio.

— Baš ste ljubazni, — reče Frančeska. — Pa dobro, hoćemo li krenuti?

Kad su izlazili iz kuće, rundov je pokušao da ide za Wilbyjem, ali je Frančeska zatvorila vrata.

— Ti Svilenko, ostaješ kod kuće, — reče.

Wilby je čuo kako rundov cvili i bilo mu ga je žao. Wilby je volio pse. Oduvijek je želio imati psa. Ali to je bilo nemogućno zbog njegova oca. G. Daniels je osjećao duboko ukorijenjenu mržnju prema cijelom psećem rodu.

— Nijedan pas neće nikad živjeti u mojoj kući, — rekao je više puta. — Dosta mi je što kevću i nasrću na mene dok raznosim poštu. Pucat ću iz puške na svaku džukelu koja se usudi kročiti na moje imanje.

Vožnja kroz grad u Buzzovim kolima dovodila je Wilbyja do bijesa. Ne samo što je bio primoran voziti se sam na zadnjem sjedištu, već je Buzz neprestano razgovarao sa Frančeskom, da Wilby nije mogao doći do riječi.

Ali ga je još nešto gore čekalo kada su ušli u Muzej. Wilby je za trenutak zastao da razgleda jedan eksponat sa predhistorijskim životinjama. Kad se okrenuo, Buzza i Frančeske nigdje nije bilo.

CRNA MAGIJA

To baš i nalikuje Buzzu, da izvede ovako podlu smicalicu i odvede Frančesku, pomisli Wilby.

Počeo je pretraživati sobu po sobu, jer je odlučio da ih nađe. Tako je došao do vrata na kojima je pisalo: DOBA RENESANSE. Ušao je. Soba je bila osvijetljena nekom jezivom svjetlošću. Voštane figure odjevene u ruho iz srednjeg vijeka bile su poređane kraj zida.

— Buzze! — dozivao je Wilby. — Frančeska!

Neki čovjek izađe iza nekog staklenog ormara tako naglo da Wilby poskoči. Bio je to postariji, pogrbljen čovjek.

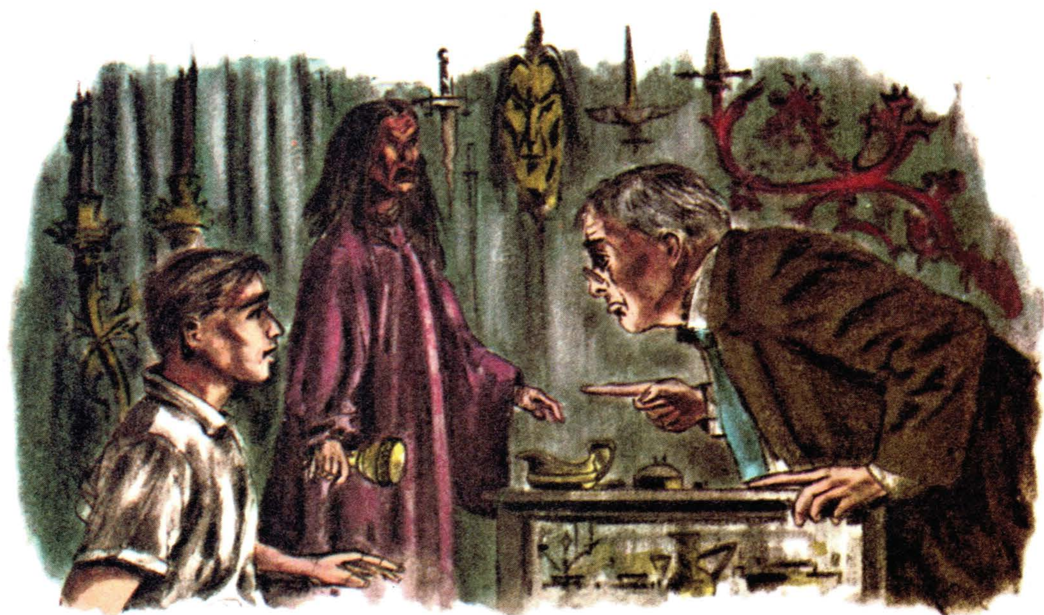
— Profesor Plumcutt (Plamkat)! — reče Wilby prepoznavši ga. — Kako ste me uplašili.

Profesor Plumcutt priđe bliže, zureći u njega.

— Pa to je Wilby Daniels, — reče. — Nisam te vidio otkad si mi nekad donosio novine. Pa šta ovdje radiš, dečko?

— Tražim svoja dva prijatelja, — reče Wilby. — Pošli su u kancelariju dra Howarda.

— To je onda u drugom smjeru, — reče profesor. — Kako ti se sviđa moja izložba iz vremena čarolija? Nikad ranije nismo imali takve primjerke. Svatko tko se bavio crnom magijom zastupljen je — vještice, vrači, čarobnjaci... svi.

Wilby se nelagodno obazreo. Sad je prvi put primijetio zle izraze na voštanim licima.

— Pa,... lijepo je, profesore, — reče on.

— Najuspjelija od svih je Lucrezia Borgia (Lukrecija Bordžija). — Profesor pokaže rukom na figuru kobne žene. Borgia. Opet to ime.

— Zanimljivo je to vrijeme bilo kad su živjele Borgie, — nastavi profesor Plumcutt. — Čarolije i čini su bile na visokoj cijeni. Čak i pretvaranje iz oblika u oblik.

— Pretvaranje? — upita Wilby. — Šta je to?

— Pa, to je srednjovjekovna vještina da se poposudi tuđe tijelo i da se u njemu proživi neko vrijeme. Zar nisi čuo za ljudska bića pretvorena u lisice i mačke ili druga stvorenja?

— Vi valjda ne vjerujete u te gluposti, profesore? — upita nervozno Wilby. Profesorove oči se zasvijetliše.

— Danas se ljudi smiju tome. Ali ima trenutaka u toku mračnih, samotnih noći kad se nešto unutra u nama uskomeša. Otkud znamo da se to u nama ne bude drevna vjerovanja i strah? Otkud znamo da jednog dana ja — ili ti, Wilby, možda nećemo pasti pod utjecaj nekih zlih čarolija?

Wilby se strese. Mora da se izvuče odavde.

Profesor izvadi veliki pladanj sa nakitom iz jednog staklenog ormara.

— Evo nešto nakita koji su nosili Borgie, — reče. — Možda je ostalo još nešto od one magične sile u ovom prstenju, narukvicama i ogrlicama. Ta pomisao nas kopka, a, dečko?

— Da, vjerojatno, — reče Wibly. — Moram ići, profesore. Drago mi je što sam vas vidio.

Okrene se brzo pa pođe prema vratima. Ali pri tom pokretu zakači rukom pladanj koji je držao profesor Plumcutt. Pladanj se s treskom sruši na pod i nakit se raspe.

— Oprostite, — reče Wilby. — Pomoći ću vam da ovo skupite.

— Neka... neka, — reče profesor. — Bolje je da ja to učinim. Idi, ti, Wilby. Idi samo.

Wilby je jedva čekao da ga posluša.

Od Buzza i Frančeske nigdje nije bilo ni traga, a kad je izašao iz Muzeja i Buzzova kola su nestala. Sad će morati ići pješice.

Bilo je već gotovo vrijeme večere, kad je Wilby stigao kući.

Raspoloženje mu se nije ni malo poboljšalo kad mu je otac naredio da ide u suteren poslije

večere i tamo počisti ostatke od eksplozije.

Wilby je baš spuštao gomilu smeća u kantu kad je primijetio neko svjetlucanje iz obruba jedne nogavice. Sagnuo se da vidi šta je to i našao u obrubu divno uobličen zlatan prsten.

— Mora da je upao u nogavicu u Muzeju kad sam prevrnuo pladanj, — promrmlja on.

Wilby je digao prsten prema svjetlosti i počeo ga razgledati. Na okviru su bile urezane riječi:

»*In canis corpore, transmuto*«, pročitao je. — Hej, pa to je latinski. Šta li mu to znači. *Canis*, mislim da je to pas. *In canis*... u psa... *corpore*, *transmuto*... Ovaj dio ne razumijem.

Prsten je stavio na srednji prst lijeve ruke. Bio je taman za njega.

Najednom Wilby čuje daleki zvuk struna nekog gudačkog instrumenta, a zatim odaljen tutanj grmljavine. Počeo se osjećati vrlo čudno.

Sav smeten, opazi da se nešto zbiva s njegovom šakom. Prsti su mu se izjednačili i sastavili, a šaka mu je porasla dlakava. Kosa na glavi kao da mu je porasla. Padala mu je preko očiju.

U strahu, poletio je ka zrcalu, koje je bilo napuklo cijelom dužinom, a stajalo je prislonjeno uza zid suterena. Zagledao se u svoj lik.

Trebalo mu je čitav minut da shvati kakav se užas dogodio. Unutra, u sebi, on je bio još Wilby Daniels. Ali izvana se pretvorio u — rundova.

— Nije moguće! — pomisli Wilby. — To ne može biti. Neka je greška. — On samo sanja o toj promjeni oblika o kojoj je govorio stari profesor Plumcutt. Ljudi se ne pretvaraju u pse.

No, ma koliko se on okretao i pravio grimase pred ogledalom, njegova slika u ogledalu ostala je ista. Onaj Wilby Daniels, koga je on poznavao, nestao je, a mjesto njega bio je Frančeskin rundov — ili neki pas veoma sličan njemu.

Odjednom, Wilby začuje odozgo iz kuhinje kako ga majka zove.

Popni se brzo, Wilby. Mora da si se umorio.

Wilby se šćućuri ispod podrumskih stepenica. Nije smio dozvoliti da ga ona vidi.

— Wilby! — opet ga vikne majka. — Jesi li čuo što samti kazala?

— Jesam, mama, — reče Wilby. — Doćiću gore za koji časak.

Prepao se od grubosti svog glasa.

— Da se nisi prehladio, dušo? — upita majka. — Glas ti je promukao. Donijet ću ti vestu.

— Nemoj... nikako! — reče Wilby u paničnom strahu. — Imam na sebi kaput.

I stvarno je imao kaput — veliki, raskošan, bijeli rundavi kaput. Pogledavši dolje, Wilby primijeti da prsten, koji je bio stavio na svoj prst, sada okružava nožni prst na lijevoj prednjoj šapi.

Prsten porodice Borgia! *On* mu je donio ovu nesreću. Ponavljanjem onih latinskih riječi mora da je na sebe navukao neko drevno prokletstvo.

Morat će odmah otići do profesora Plumcutta. Možda će profesor znati kako se čovjek oslobađa ove čudne čarolije.

Wilby je čekao dok nije čuo da je majka otišla u prednji dio kuće. Zatim je odskakutao uz podrumske stepenice pa izašao na zadnja vrata. Možda je profesor Plumcutt još u Muzeju. Prvo će pokušati da ga tamo nađe.

Da bi uštedio vrijeme, Wilby pođe prečacem koji ga je vodio blizu palače Coverly. Jedan prozor s boka zgrade bio je otvoren i čuo je Frančeskin glas.

— Jesi li vidio Svilenka, oče? — upita Frančeska.
— Ležao je kraj mojih nogu prije nekoliko minuta. A sad ga odjednom nema. Nisam vidjela da odlazi. Ne mogu to razumjeti.

Pa, to prilično razjašnjava jednu stvar, pomisli Wilby. Kad se on pretvorio u rundova, Svilenko je nestao. To bi značilo da je on sada u rundovljevom tijelu. A također znači da on sad pripada lijepoj Frančeski.

Wilbyju kao da je bilo sasvim prirodno što ide na četiri noge. U stvari, to mu se gotovo sviđalo. A kad ga je pojurio jedan prepreličar, lajući na njega, Wilby divljački urlikne.

— Bježi, džuklelo! — reče. — Juri sebi ravne!

Ljudski glas iz psećih usta bio je suviše za prepeličara. Pseto pobjegne užasnuto.

Wilby pronađe jedna bočna vrata na zgradi Muzeja koja nisu bila zaključana. Uvuče se unutra provuče se niz hodnik do Renesansne sobe. Imao je sreće. Profesor Plumcutt je još bio tu.

— Profesore, — reče Wilby, — moram s vama razgovarati.

Profesor podigne pogled sa svog rada.

— Psima nije ovdje dozvoljen pristup, — reče.

— Ali ja nisam pas. Ja sam Wilby Daniels.

Profesor pomakne očale. — No, boga mi! Zar si to stvarno ti? Pa kako ti je to pošlo za rukom?

Činilo se da je daleko više oduševljen no iznenađen.

Wilby ispruži svoju lijevu šapu.

— Mislim da je to učinio ovaj prsten. Našao sam ga u obrubu svojih hlača. I pročitao sam natpis.

— Borgijin prsten! Svuda sam ga tražio. — Profesor Plumcutt posegne rukom i skine prsten. — Hvala ti što si ga vratio, a sad bježi. Zauzet sam.

— Ali šta će biti sa mnom? — reče Wilby. — Morate mi pomoći, profesore. Ne želim biti pas.

— Blagi bože, Wilby, — reče profesor Plumcutt. — Ja ne znam kako se skidaju magijske čarolije. A promjena oblika je najteža.

— Svakako da se nešto može učiniti, — reče Wilby.

— Pa, — reče polako profesor, — u stara vremena, neki junački podvizi, kao što je spasavanje djevojke u nesreći, pomagali su nekiput. Ali bojim se da ćeš se ti još dugo morati mučiti. Neke čarolije dođu i prođu, kao glavabolja... A sad me ispričaj, momče... ovaj, rundove.

Wilby polako izadje iz Muzeja, a dugački, bokorasti rep mu se opustio. I šta sad da radi? Ako ode kući, mogu ga ubiti. Otac je prijetio da će pucati iz puške na svakog psa koji se nađe u kući ili na njegovu imanju.

Wilby se prikradao prema svojoj kući. Provjerio je da li su otac i majka u dnevnoj sobi. Tada se uvukao unutra na sporedna vrata i otrčao gore u sobu koju ju dijelio sa svojim malim bratom Moockiejem.

Moockie je spavao u postelji. Krećući se pažljivo da ga ne probudi, Wilby je izvukao svoju pidžamu. Žestoko se borio da je navuče. A još teže mu je bilo oprati zube. Bili su mnogo veći no nekad.

Wilby se napokon popeo u postelju i dobro navukao pokrivač preko sebe. Možda će se do jutra čarolija rasplinuti. Bio je tako umoran da je gotovo istog trenutka zaspao.

POTJERA

Idućeg jutra, Wilby se probudio na glas svoga brata.

— Ustani, Wilby, — reče Mockie. — Tata je baš sad viknuo da je doručak gotov.

Wilby zbaci pokrivač i otvori oči. Začuo je kako je Moockie udahnuo zrak.

— Kako si ušao ovamo? — upita Mockie.

— Ja slučajno ovdje stanujem — reče Wilby zijevajući.

— Ali to ne može biti! Ti si pas!

Wilby zadrhti. Skoči iz kreveta i pojuri na zrcalo. Iz zrcala ga je promatrala slika psa rundova. Čarolije su još bile na njemu.

Hodajući snuždeno na sve četiri, Wilby ispriča bratu o užasu koji mu se dogodio. Daleko od toga da se uznemiri, Moockie je blistao od radosti.

— O, — reče. — Oduvijek želim psa. Bit ću dobar prema tebi, Wilby. Donosit ću ti najbolje kosti i posipat ću te praškom za buhe... Nadam se da te tata neće pronaći i pucati na tebe.

Wilby se ukoči. Otac!

— Požuri dolje na doručak, Moockie! — reče on. — Ja se ne mogu pojaviti. Ispričaj me nekako.

— Reći ću im da nisi gladan, — reče Moockie.

— Gladan! — zastenja Wilby. — Umirem od gladi.

Kada je Moockie otišao, Wilby skine pidžamu. Morat će dugo oblijetati nastojeći nabaviti nešto za jelo. Bit će suviše opasno. Ali miris slanine koji se dizao na gornji kat nije mogao mirno podnijeti. Možda će se moći neopažen uvući u kuhinju i uzeti nešto.

Otac i majka i Moockie bili su u blagovaonici i jeli ovsenu kašu kad je Wilby stigao do dna stepenica. Krećući se tiho, on se ušunja u kuhinju. Prvo što je vidio bila je velika zdjela sa slaninom koju je majka ostavila na štednjaku da se ne ohladi.

Stajao je uspravno i navalio na dobro ispрženu slaninu. Baš kad je posegnuo za posljednjim ukusnim zalogajem, vrata su se otvorila i pojavio se njegov otac.

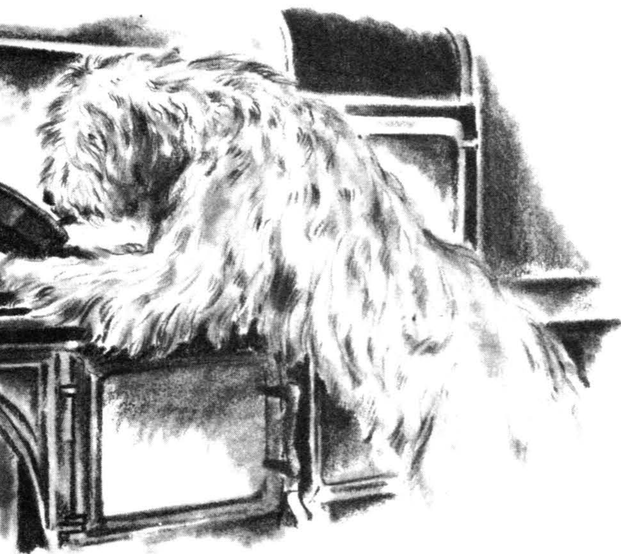
G. Danijels iskolači oči. — Pas! — vikne on.

Wilby nije oklijevao. Pogodi kuhinjska vrata u najvećoj brzini, s treskom ih otvori, i izleti kao iz praćke u dvorište.

— Pušku! — čuo je oca kako viče. — Naučit ću ja pameti tog šugavog gada!

Trenutak kasnije, kad se Wilby bacio na traženje zaklona iza garaže, puška opali.

— Ti ušljivče, — vikao je g. Daniels. — Ako ikad više proviriš ovamo, napunit ću te sačmom.

Nepovrijeđen, ali sav nervozan, jadnik, Wilby je nastavio trčati. Sad je svakako bio u sosu. Jedina sigurna luka bila bi Frančeskina kuća.

Sluga Stefano čuo je Wilbyja kako cvili na sporednom ulazu palače Coverly i pustio ga unutra.

— Gospođice Frančeska! — reče on. — Svilenko je došao.

Frančeska se pojavi i obgrli rukama priliku za koju je mislila da je njen pas.

— Ti, nevaljali rundo-bundo! Gdje si bio cijelu noć? Razboljela sam se od brige.

Wilby se uvijao oko djevojke i savio svoju glavu uz njenu. Hej, pomislio je, pa ovo nije baš tako loše. Samo kad bi ga sad Buzz mogao vidjeti. On poljubi Frančesku u obraz.

— Pravi si lupež, — reče mu ona, — ali te ipak volim.

Stefano stavi malo pseće hrane u jednu zdjelu. Wilbyju se učinilo da hrana ima ukus pljesnivog

sijena, ali je sebe prisilio da jede, jer ga je Frančeska promatrala.

— A sad moram u kupovinu, — reče Frančeska. — Treba mi nova haljina za večerašnji ples.

Ples u gradskom klubu, pomisli Wilby. Pa to je *večeras!* A gle mene — ja pas!

— Buzz Miller me vodi na ples, — reče Frančeska.

Wilby zareži i pokaza zube.

— Dakle, Svilenko, ne voliš ga. Valjda misliš da je Wilby Daniels simpatičniji.

Wilby udari repom po podu.

— Obojica su simpatični mladići, — reče Frančeska. — A sad dok sam ja u gradu, ti ostani kod kuće.

Wilby je tumarao po kući kad je Frančeska otišla. Pomislao da joj Buzz zakazuje sastanke, dovodila ga je do ludila. Kad bi se samo mogao vratiti u svoje pravo tijelo i otići na ples, pokazao bi on Buzzu.

Wilby se konačno smjestio na meki sag u radnoj sobi dra Valaskyja na gornjem katu, kad je Stefano uveo jednog posjetioca. Dr Valasky smjesta zatvori i zaključa vrata.

— Imate li nacrte, g. Thurme (Turme)? — upita ga.

Lice g. Thurma je bilo okrutno i Wilbyju se on nije svidio. Thurm otvori svoju torbu za spise i spusti neke papire na stol.

— Naravno da ih imam, — reče.

Dr Valasky se nagne nad papire.

— Odlično, — reče on. — Čini mi se da je to baš ono što nam treba. Kada ćemo dobiti ostale?

— Sa malo sreće, imat ću i posljednje pojedinosti Sekcije trideset-dva sutra, — reče Thurm. On obazrivo pogleda po sobi. — Sigurni ste da nitko ne sluša?

— Plan je sasvim siguran, — reče dr Valasky. — Čak ni moja kći ne zna ništa.

Čovjek okrutna lica nije dugo ostao. Kad je odlazio Wilby ga je pratio niz stepenice. Nije mogao a da se ne upita zbog čega li je potrebna sva ova tajnovitost.

A onda sva ta razmišljanja ishlapiše iz Wilbyjeve glave pošto je opet čuo onaj daleki zvuk struna. Bio je popraćen naletom grmljavine.

Wilby osjeti kako se trese. Ispružio je jednu šapu da sačuva ravnotežu. Sav zaprepašten vidio je kako su mu se nožni prsti produžili u prste ruke, a njegov teški, dlakavi kaput brzo je iščezavao.

Poskočio je i zagledao se u zrcalo u holu. Jedva je mogao povjerovati svojim očima. Rundov je nestao. On je opet bio pravi Wilby Daniels.

Wilby se uputi prema ulaznim vratima. Baš kad ih je otvorio vidio je kako se rundov pojavljuje

u holu iza njega.

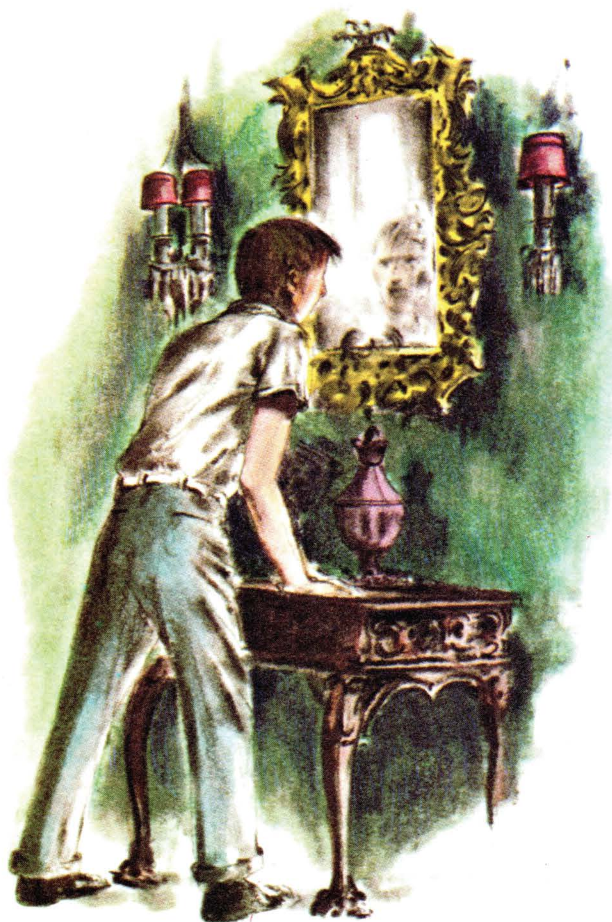
— Svilenko, — reče Wilby, — dosta mi je bilo psećeg života. On pripada samo tebi, od sad pa nadalje.

Čim se našao vani, počeo je trčati. Imao je želju da viče na sav glas. Sad može da ide kući! Sad može da ide na ples!

HAJKA

Odjeven u bijeli kaput i tamne hlače, Wilby je te večeri otišao na ples. Bio je toliko sretan što ide, da čak nije zamjerio kad je Buzz predložio da se udruže i povedu Allison i Frančesku. Buzz je bio u neprilici. Bio je pozvao *obje* djevojke.

Ali se Wilbyjeva nada, da je najzad svršeno s nevoljama, izjalovila.

Oko sredine večeri stajao je sam na jednom kraju dvorane za ples čekajući Frančesku koja je bila otišla da popravi šminku. Nastala je polutama u sali i orkestar je počeo svirati neki valcer.

Wilby je čuo udaranje strune. Prvo je pomislio da taj zvuk dolazi iz orkestra — dok čuperci duljih dlaka nisu počeli da mu padaju preko očiju. Onda je shvatio da se opet pretvara u rundova!

Parovi su sad bili na pisti za ples. Wilby je preko njihovih glava vidio kako Frančeska dolazi prema njemu. Mora pobjeći!

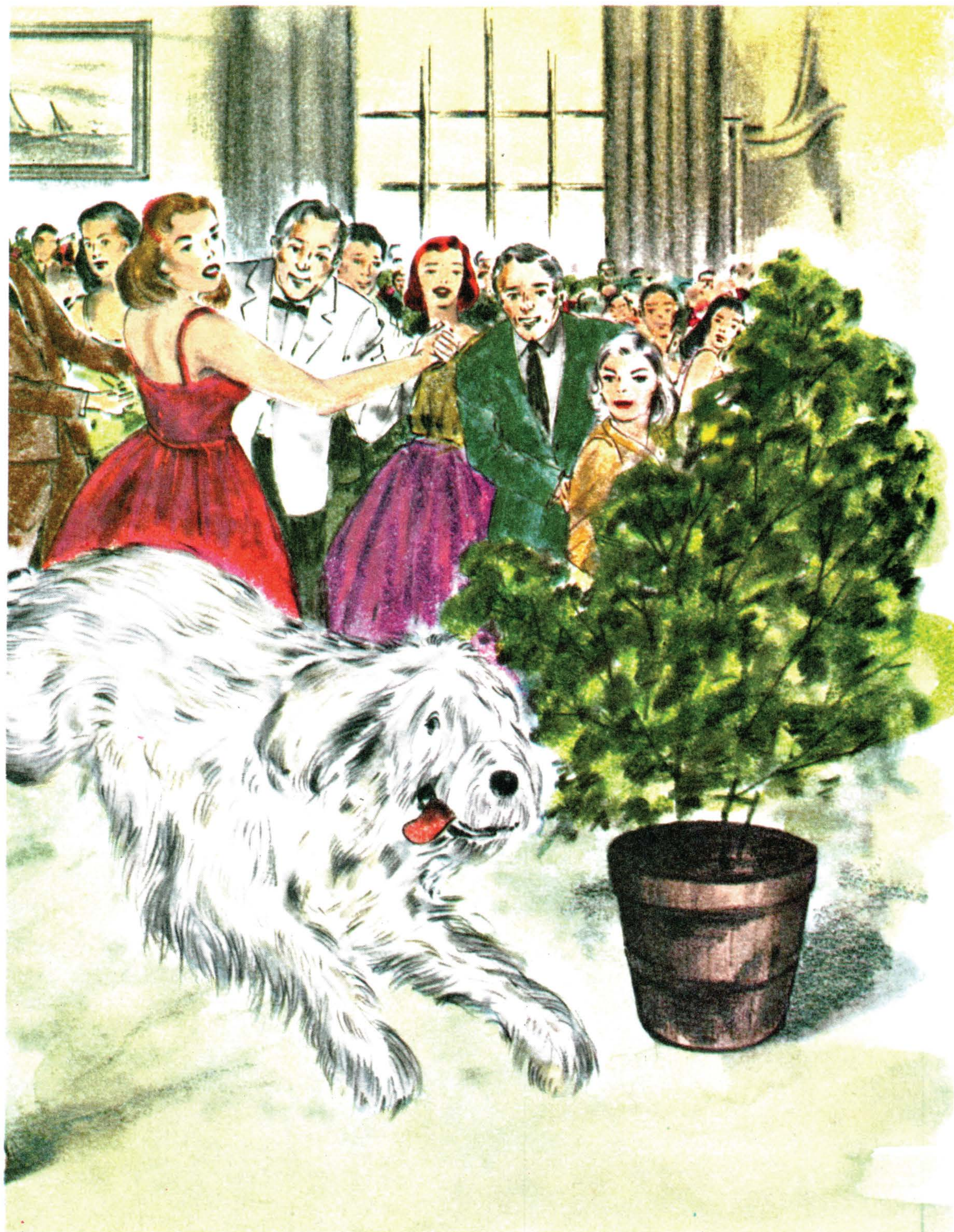
Pohrlio je, preko krcatog prostora za ples, probijajući se ka otvorenim vratima koja su vodila van. Nije imao vremena birati smjer. Njegovo golemo tijelo udaralo je u parove koji su plesali i rasturalo ih kao kegle. Djevojke su počele cičati, a mladići vikati. U toj ludnici, Wilby je čuo Frančeskin glas.

— To je Svilenko! Uhvati ga, Buzze!

Netko je pokušao da ga zgrabi za ogrlicu, ali

on se otrgao i projurio kroz vrata u prohladnu noćnu tamu. Kad je letimično pogledao preko ramena, vidio je da ga Buzz i nekolicina mladića žestoko gone.

— U redu, — zareža Wilby. — Kad baš hoćete da jurite, evo vam za to prilike.

Držeći se stalno ispred svojih goniča, Wilby je vodio čopor mladića čas naprijed, čas nazad,

preko igrališta za golf. Kad je smatrao da im je dosta, iščezao je u šumarak i vratio se u grad.

Ako ode kući, mogao bi otac pucati u njega. Zato će morati provesti noć kod Frančeske.

Stefano ga je pustio unutra.

— Bijedna životinjo, — reče. — Trebalo je da ostaneš zaključan ovdje, u kuhinji. Ne znam kako si izašao.

Stefano je pripremao kavu i sendviče, očigledno za dra Valaskyja. Kad mu je sluga okrenuo leđa, Wilby ode u malu sobu za pisanje u prednjem dijelu kuće gdje je znao da se nalazi telefon. Ritnuo je vrata da se zatvore, a onda zubima podigao slušalicu sa ležaja. Ispostavilo se da je lakše okretati brojeve noktima nožnih prstiju, no što je to zamišljao.

— Halo, mama, — reče Wilby kad je čuo da mu je majka na telefonu, — mogu li da prenoćim kod Buzza?

— Pa dobro dušo, — reče majka. — Jesi li se lijepo zabavljao na plesu?

— Bilo je vrlo veselo, — reče Wilby. — Hvala, mama.

Nije volio lagati svoju majku, a ipak nije mogao dopustiti da ona bdi cijele noći i da se brine za njega.

Wilby izađe iz sobe i kad je prolazio kroz hol, Frančeska uđe na glavna vrata. Buzz je bio s njom. Wilby opazi sa zadovoljstvom da Buzz izgleda jadno. Kaput i hlače bile su mu umrljane i poderane, a na obrazu je imao ogrebotinu.

— Svileni! — reče Frančeska, — Stidim te se! Skoro si upropastio ples, nevaljalo pseto.

— Pogledaj šta je meni učinio, — reče Buzz.

— Žao mi je zbog toga, Buzze, — reče Frančeska.

— I još nešto, — produži Buzz. Onaj tvoj prijatelj Wilby, s kim si, čini se, voljela plesati — gdje je on bio kad smo jurili ovog razigranog čupoglavca preko brda i dolina? On se jednostavno izgubio, samo toliko.

— To s Wilbyjem jest čudno, — reče Frančeska.

— Dobro, zaboravimo sve to, — reče Buzz.

On uze Frančeskinu ruku. — Hajde da govorimo o nama. Znaš, ima u tebi, Frančeska, nešto stvarno divno. Tvoje oči... tvoje...

Wilby zvjerski zareža i pođe ka Buzzu, pokazujući zube. Buzz pusti Frančeskinu ruku i uzmakne ka vratima.

— Mislim da me tvoj pas ne voli, — reče. — Možda je bolje da idem... laku noć.

Kad su se vrata zatvorila zą Buzzom, Wilby pogleda u Frančesku i zavrti repom.

— O ne, ne možeš sad da mi se ulaguješ, — reče Frančeska. — Počeo si nam zadavati brige, Svilenko.

Stefano je došao iz kuhinje da skloni služavnik sa kavom i sendvičem.

— Stefano, — reče Frančeska, — jasno sam vam rekla da zaključate Svilenka.

— Stavio sam ga u kuhinju i okrenuo ključ u bravi, gospođice, — reče sluga. — A ipak je pobjegao.

— Pobrinite se da opet ne pobjegne. Laku noć.

Frančeska ode gore ne pogledavši više Wilbyja.

— Hajde sa mnom, — reče sluga Wilbyju. — Neću se više izlagati neprilikama zbog tebe.

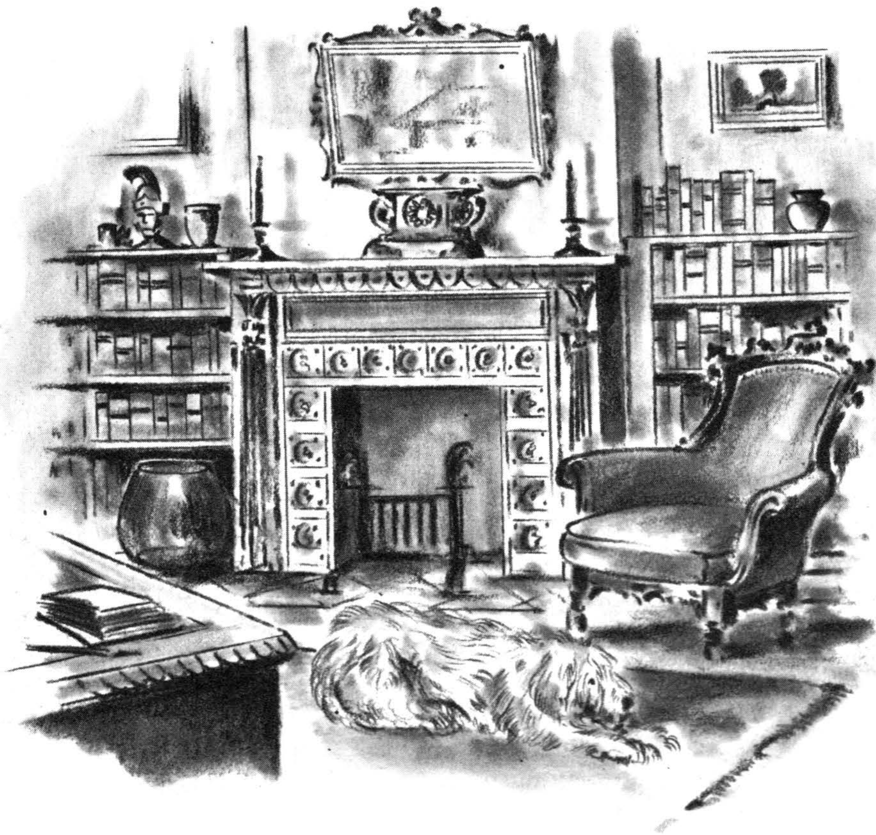
Kad je Stefano otvorio vrata od radne sobe dra Valaskyja, Wilby uđe prije njega. Ispruži se na meki sag blizu pisaćeg stola i uzdahne. Baš je, sve u svemu, dobro ispalo ovo večeras. Ali najbolje od svega je što je Buzzu utjerao strah u kosti.

Dr Valasky je sjedio za svojim stolom i sluga stavi služavnik pred njega.

— Samo trenutak, Stefano, — reče dr Valasky. — Imam nešto razgovarati s vama.

— Molim, gospodine.

— Thurm mi se opet javio, — reče dr Valasky. — Govorio je šapatom. — Premješten je u Sekciju

trideset-dva u tvornici projektila. On će sutra predveče donijeti ovamo komponente.

— Odlično, — reče Stefano.

— To znači da će cio mehanizam podmorskog hidrogenskog projektila biti konačno u našim rukama, — nastavi dr Valasky. — Moramo ga odmah iznijeti iz zemlje. A to će biti Vaš zadatak, Stefano.

— Da, gospodine, — reče sluga.

— Kad Thurm donese komponente, vi ćete ih odnijeti u moju kancelariju u Muzeju i staviti ih u naročiti omot u kovčeg sa etrurskim fosilima. Onda ćete se pobrinuti da se taj kovčeg prenese ponoćnim avionom — navodno u Muzej u Rimu. Tamo će naša veza uraditi ostalo.

— Ali šta će biti ako vlasti pregledaju kovčeg?

— Čak i u tom slučaju, — reče dr Valasky sa osmijehom, — sumnjam da će oni preturati po tako skupocjenoj zbirci.

Wiblby je gotovo obamro od zaprepaštenja. Nije nikakvo čudo što se stranac po imenu Thurm onako tajnovito ponašao onog jutra. On i Stefano i dr Valasky su — špijuni.

Morat će učiniti nešto da ih spriječi, pomisli očajno Wilby. Čim se svi budu smirili i povukli na počinak, pobjeći će iz kuće i upozoriti policiju.

Ali Wilby nije mogao izvesti svoj plan. Jer kad je Stefano izlazio iz radne sobe, dr Valasky pođe s njim, a pas za njima. Onda sluga reče:

— Rundov nam mnogo dosađuje, gospodine. Mislim da ga preko noći treba tu zatvoriti.

— Dobra ideja, — odgovori dr Valasky.

Vrata se zatvore i, na svoj užas, Wilby je čuo ono metalno »kvrc« kad se ključ izvana okrenuo u bravi.

Bio je zarobljen.

ŠPIJUNI BJEŽE

Bila je to užasna noć za Wilbyja. Tumarao je do besvijesti po sobi, nastojeći da nađe neki izlaz. Najzad, iscrpljen, spustio se na pod i zaspao.

Kad je slijedećeg jutra ušao Stefano, on je još uvijek drijemao. Sluga je u ruci držao lanac. On ga prikači za Wilbyjevu ogrlicu.

— Neću više riskirati da mi pobjegneš, — reče Stefano. — A sad hajde doručkovati.

Držeći kožnu ručicu na kraju lanca, sluga povede Wilbyja dolje u kuhinju. Wilby je poslušno išao dalje. Lanac je otežavao bijeg, ali on će ipak morati pokušati.

Prilika se ukazala kad je Stefano posegnuo rukom

prema polici da uzme kutiju s hranom za pse. Iznenadnim trzajem, Wilby je izbio lanac iz Stefanovog domašaja. Onda je gurnuo vrata i otvorio ih, pa pojurio van.

— Dolazi ovamo! — vikao je Stefano.

Sluga je pojurio za njim, a Wilby skrene oko ugla zgrade i pojuri kolovozom svojoj kući. Moockie je bio pred kućom, pored garaže. Wilby se uputi prema bratu, vukući za sobom lanac.

— Moockie, — zovnuo ga je. Govorio je tiho tako da ga Stefano, koji je pristizao, ne čuje.

— Wilby! — vikne Moockie. — Ti si opet pas. Divno!

— Zapamti ovo, — dahtao je Wilby. — Tamo preko puta je grupa špijuna. Oni kradu nešto što se zove Sekcija trideset-dva iz tvornice projektila. Reci to tati... Javi policiji...

Stefano ga je skoro pristigao i Wilby počne opet trčati. Skrenuo je ka kući porodice D'Allessio. Odjednom, karika na kraju lanca zakači se za korijen nekog drveta i Wilby stane kao ukopan. Prije nego što se mogao osloboditi, Stefano nekako uspije zgrabiti lanac.

— Bijedni stvore, — progundja sluga. — Učinit ću ja kraj takvom ponašanju.

Wilby se borio da se otrgne, ali uzalud. Stefano ga je odvukao natrag u kuhinju. Čim su ušli, sluga je nalijevao pseću hranu u zdjelu i dodao nešto iz jedne male boce.

Wilby je jeo ono što je stavljeno pred njega. Razumno je, zaključio je, biti poslušan i nadati se da će Moockie prenijeti upozorenje. Tek što je pojeo svu hranu, Wilby je primijetio etiketu na bočici koju je sluga upotrijebio. Na njoj su bile naštampane riječi: »Pilule za spavanje«. Omamili su ga!

Wilby je osjetio kako malaksava. Koristeći svu snagu volje, uspio se odvući uz stepenice u radnu sobu dra Valaskyja. Morat će ostati budan i slušati kako se stvari dalje razvijaju.

Ali nije mogao držati oči otvorene. Njegova run-

dava glava počela je klimati i Wilby se mlitavo sruši na pod.

Kad je otvorio oči, bilo je već pet sati popodne. Dr Valasky je bio u radnoj sobi. A i onaj čovjek Thurm. Onda je ušao Stefano. — U ozbiljnoj smo neprilici, Stefano, — Wilby je čuo kako dr Valasky kaže. — G. Thurm je uspio pribaviti tajne podatke do kojih mu je stalo. Ali vijest je negdje procurila. U tvornici projektila se vodi istraga.

Sluga problijedi. — Istraga!

— Jest. G. Thurm se boji da sumnjaju na njega. Ne možemo riskirati da nas pokupe. Svi ćemo morati bježati. Je li brod spreman?

— Jest, gospodine, — reče Stefano. — Privezan je na Walkerovom (Vokerovom) doku.

— Dobro. Odmah ćemo krenuti kolima g. Thurma. Recite mojoj kćeri da će i ona sa nama.

Wilby je bio žestoko uzbuđen. Ta istraga u tvornici projektila po svemu sudeći je znak da je Moockie obavijestio vlasti. Ali da li će policija stići prije no što špijuni umaknu?

Frančeska dođe do vrata sa Stefanom.

— Što znači ovaj odlazak? — upita.

— Krenut ćemo na put, Frančeska, — reče dr Valasky. — Nema vremena za pakovanje. Ulazi u kola.

— Ali ja imam sastanak sa Buzzom Millerom, — reče djevojka. — Uostalom, ne možeš ti meni naređivati tek tako. Ti mi nisi otac. Vrijeme je da prestanemo sa pretvaranjem. Kad si me usvojio, nadala sam se da ćeš biti onakav čovjek kakav je bio moj otac. Ali ti nisi.

— Dosta s tim! — podvikne dr Valasky.

On dokopa djevojku za mišicu i žurno je izgura van. Thurm je išao za njima, a i Stefano.

— Svilenko, — vikne Frančeska. — Svakako ne možemo ostaviti rundova!

— On ostaje ovdje, najbolji način da ga se riješimo, — reče dr Valasky.

Wilby skoči na noge i uputi se režeći prema otvorenim vratima. Iz hola Stefano se osvrnuo i vidio ga gdje dolazi. Sluga je zalupio vrata. Wilby svom silinom naleti na njih i udari glavom. Ošamućen udarcem, on se zatetura. S one strane zatvorenih vrata dopirao je bat nogu koje su jurile niz stepenice. Špijuni bježe i odvode Frančesku sa sobom!

Wilby očajnički dokopa zubima kvaku na vratima i okrene je. Reza se povrati, i vrata se otvore. Kao krzneno topovsko tane Wilby poleti niz stepenice do partera. Kroz jedan bočni prozor ugleda kako se dr Valasky i ostali trpaju u dugačku crnu limunzinu.

Wilby nije htio baratati oko glavnih vrata. Ustremio se na prozor i proletio kroz njega noseći i zastor za sobom. Dokopao se zemlje i pružio se po travi. Dok se podigao, crna kola su već jurila niz ulicu.

— Wilby! — čuo je da netko viče. — Wilby!

Bio je to Moockie. Jurio je k njemu preko travnjaka.

— Rekao sam tati i policiji i ljudima u tvornici projektila o špijunima, — izusti Moockie zadihano. — Najprije mi nisu vjerovali. Ali sad će doći ovamo da izvide stvar.

— Stići će suviše kasno, — zaječa Wilby, — špijuni su otišli. Samo da imam kola.

— Gledaj, — reče Moockie upirući prstom. — Eno Buzza.

I stvarno. Buzz Miller je zaustavio svoj automobil uz ivičnjak i baš je izlazio. Došao je na sastanak sa Frančeskom.

— Telefoniraj policiji! — reče Wilby bratu. — Reci im da idu na Walkerov — dok, brzo.

Onda Wilby krene svojim putem. Buzz ga je vidio kako dolazi i lice mu problijedi.

— Dobar pas, — reče nervozno. — Dobar pas.

Wilby zbrisa pored njega i jednim skokom se ubaci na prednje sjedište Buzzovog automobila. Upali motor i dok se Buzz okrenuo, kola su već jurila ulicom.

— U pomoć! — derao se Buzz. — Ono šugavo pseto uzelo mi je kola. On ih vozi!

Wilby je polegao na volan. Neka Buzz vrišti do mile volje. Jedino je bilo važno stići do Walkerovog doka prije no što se špijuni dokopaju mora.

Zamalo da Wilby ne uspije. Kad je naglo prikočio i zaustavio se na doku, motor na kraju mola već je zujao, a brodić se već pokretao.

U tren oka, Wilby izleti iz kola. Sa sve četiri jednostavno preleti preko neravnih dasaka doka. Thurm i Stefano su bili u prednjoj kabini, a dr Valasky na krmi. Sva trojica su bili okrenuti naprijed, prema moru. Nisu ni primijetili da im se rundov brzo približavao. Ali Frančeska, koja je stajala sama na pramcu brodića, vidjela ga je.

— Svilenko! — uzvikne ona.

Stefano se okrene. Okrene se i Thurm. Okrene se i dr Valasky.

U tom trenutku Wilby se odvoji od doka jednim silnim skokom. Njegovo krupno tijelo preskoči vodeni prostor između brodića i mola. Wilby se pljoštimice sruči na kabinu sa poražavajućim rezultom za trojicu špijuna.

Thurm je bio sravnjen sa zemljom, Stefana je žestoko odbacio na dra Valaskyja. Brodić se naglo zaljuljao i lupio pročeljem u neko kolje.

Wilby je čuo kako je Frančeska vrisnula. Zatim je vidio kako je devojka, uslijed siline sudara, odbačena preko ograde u more. Kad se pojavila na površini vode, počela je u strahu mlatarati rukama.

Wilby skoči u vodu za njom. Grabeći kroz valove svojim psećim načinom plivanja, on stigne do djevojke koja se koprcala. Zgrabio ju je zubima za vestu i uputio se ka obali.

Frančeska zamalo što nije dobila histerični napadaj kad ju je Wilby izvukao na suho. Ležala je ničice, dašćući i jecajući. Wilby se spustio na zadnji dio tijela i teško disao. Odjednom, brujanje žica sa gudačkog instrumenta dopre mu do ušiju, praćeno potmulom grmljavinom. On se užurbano diže. Opet se vraćao u svoj ljudski oblik.

Brzim koracima uputi se u duboku sjenu koju je bacao molo, ne želeći da ga Frančeska vidi. Kako bi joj ikada mogao objasniti svoje prisustvo. Kad je pogledao za sobom, trgao se iznenađen. Djevojka više nije bila sama. Pravi rundov se pojavio na čarobni način i bio je tu, pored nje.

Frančeska je obavila svoje ruke oko rundova.

— Oh rundo-bundo, — govorila je. — Ti si mi spasio život, ti divno, lijepo psetance.

Onda se Wilby sjetio šta mu je rekao profesor

Plumcutt. Magijska čarolija se može prekinuti. ako spasi djevojku u nevolji. A on je baš to i učinio. Sad će možda prestati i njegove muke.

U daljini je čuo zvuk sirene. Dolazi policija. Oni će se pobrinuti za dra Valaskog i za Stefana i za Thurma.

Nije stvarno imalo smisla da se i dalje tu mota. Ionako nitko neće vjerovati u njegovu priču.

Prije nego što se Wilby povukao u tamu ispod doka, još jednom je pogledao Frančesku i Svilenka. Djevojčino lice je bilo okrenuto u suprotnom smjeru, jer se privijala uz Svilenka. Ali je zato Svilenko bio okrenut prema njemu. Gledao je ravno u Wilbyja. A Wilby bi se zakleo da mu je, i pored dugačke dlake koja mu je padala preko lica, rundov namignuo.

LETEĆI AUTO

Ovo je priča o dječaku, profesoru i najčudnijem starom automobilu za koji ste ikada čuli.

Dječak se zvao Charlie (Čarli) a sa profesorom se upoznao na prilično neobičan način. Charlie je jednom prolazio pored profesorove kuće, kad čuje kako netko zove.

— Charlie, hodi ovamo!

Kućna vrata bila su otvorena i Charlie je vidio kako profesor upravo hrani psa.

— Jeste li me zvali ? — upita Charlie uljudno.

— Ne tebe, dječače, — odgovori profesor. — Zvao sam svoga psa, Charlieja.

— I ja se zovem Charlie, — nastavi dječak.

— E, pa onda, hajde da se vas dvojica upoznate, — predložio je profesor.

Tako se dva Charlieja upoznaju. Poslije toga Charlie je često posjećivao profesora. Dječak je volio igrati se sa svojim imenjakom Charliejem i poučavati ga u raznim vještinama.

Isto tako, volio je promatrati profesora kako radi u svom laboratoriju.

Ali najviše je volio brisati profesorov starinski automobil, tako da se blistao.

Taj automobil je bio toliko star i tako je neobično izgledao da je izazivao podsmijeh kad god bi profesor njime kloparao ulicama.

Ali nitko nije znao, — naravno, osim profesora — kakvu tajnovitu moć, kakvo skriveno svojstvo, krije u sebi to staromodno vozilo.

Charlie ni slutio nije o toj tajni. To je potrajalo sve do one noći, kad se kao obično pripremao otići na počinak i slučajno pogledao kroz prozor.

Charlie je prvo razrogačio oči, a zatim ih protrljao; ugledao je profesorov auto! Ali ne na zemlji, već u zraku! Krntija je letjela!

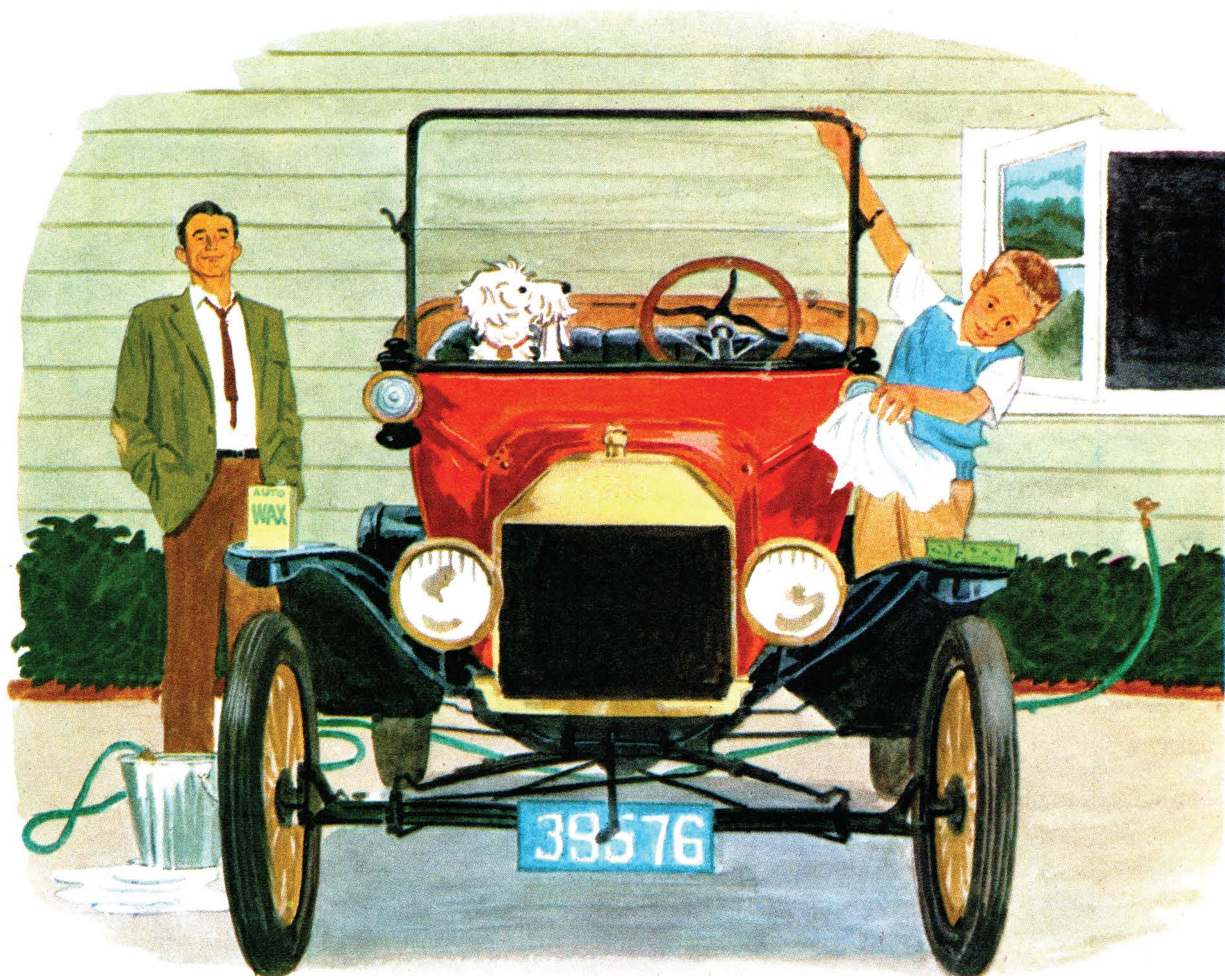
Idućeg jutra Charlie je bez daha otrčao profesorovoj kući.

— Profesore, — viknuo je on. — Vidio sam kako leti... vaš automobil.

— Aha, — promrmljao je profesor.

— Ali automobili ne lete, — reče Charlie. — *Znam* da ne lete.

— Zar? — upita profesor kratko. — Dođi časak sa mnom!

Profesor i Charlie ukrcaju se u auto i izvezu se izvan grada.

Kada su poodmakli iz grada i kada nikog nije bilo na vidiku, profesor je okrenuo gumb na šoferskoj ploči.

Starinski auto se vine uvis.

Charlie nije mogao vjerovati svojim očima. — Znači, točno je, — reče on. — Ova kola zaista lete! Ali kako to, profesore? Kako?

— Charlie, to je tajna, odgovori profesor. — To sam ja izumio. U pitanju je naprava koja omogućuje letenje. Zahvaljujući toj napravi, sve će moći letjeti. I svi će poželjeti da se domognu tog izuma. A znaš li šta mislim učiniti s tom napravom, Charlie, kad je usavršim? Uručit ću je našem Predsjedniku.

— A zar se ne plašite da vam netko ukrade tu tajnu? — upita Charlie.

— Da, naravno, — odgovori profesor. — Zato o tome nikome i nisam pričao, pa ni tebi. No, bu-

dući da si saznao, moraš mi obećati da ćeš čuvati tajnu, Charlie.

I Charlie je obećao.

Poslije ovog događaja, dječak je mnogo puta izlazio sa profesorom na zračne vožnje. Zna se, nikada pred svjedocima.

Jednom su letjeli preko vrha planine i Charlie je vidio orlovo gnijezdo i orliće u njemu.

Drugi put, Charlieju je pošlo za rukom da skine novog zmaja, koji je pripadao malom Sammyju (Samiju) Holtu, sa visoke krošnje drveta gdje je bio zakačen.

Charlie je vratio zmaja Sammyju. Ali nije mu rekao kako ga je skinuo s visokog stabla.

Od tada je Charlie još brižljivije njegovao stari auto. Dječak je kola tako održavao da se čovjek u njima mogao ogledati. Također je budno motrio da se kolima nitko stran ne približi.

— Zašto gubiš vrijeme na tu krntiju? — pitao je Charlieja njegov stariji brat Roy (Roj). — Njoj je mjesto u otpadu.

— Ta starudija je kadra izvesti što ne može ni

najnoviji tip kola, — odgovori Charlie. — Jednom ćeš to uvidjeti.

Roy je bio član košarkaške ekipe u svojoj školi. Jedne subote kada je padao snijeg, ekipa je krenula trenerovim novim kombijem da odigra utakmicu sa timom gimnazije u Hunstvilleu (Hantsvilu). Taj gradić se nalazio preko planine.

Zbog toga je Charliejeva majka bila zabrinuta.

— Ne sviđa mi se što Roy i ostali putuju po ovakvom vremenu, — reče ona. — Može im se dogoditi da ih zavije mećava.

Negdje oko 2 sata poslije podne, zazvonio je telefon iz Huntsvillea. Javili su da košarkaši nisu još stigli. Tim je kasnio.

— Sigurna sam da su negdje zavijani, — reče Charliejeva majka. — Strahota!

Charlie odjuri do profesora i ispripovjedi mu šta se dogodilo.

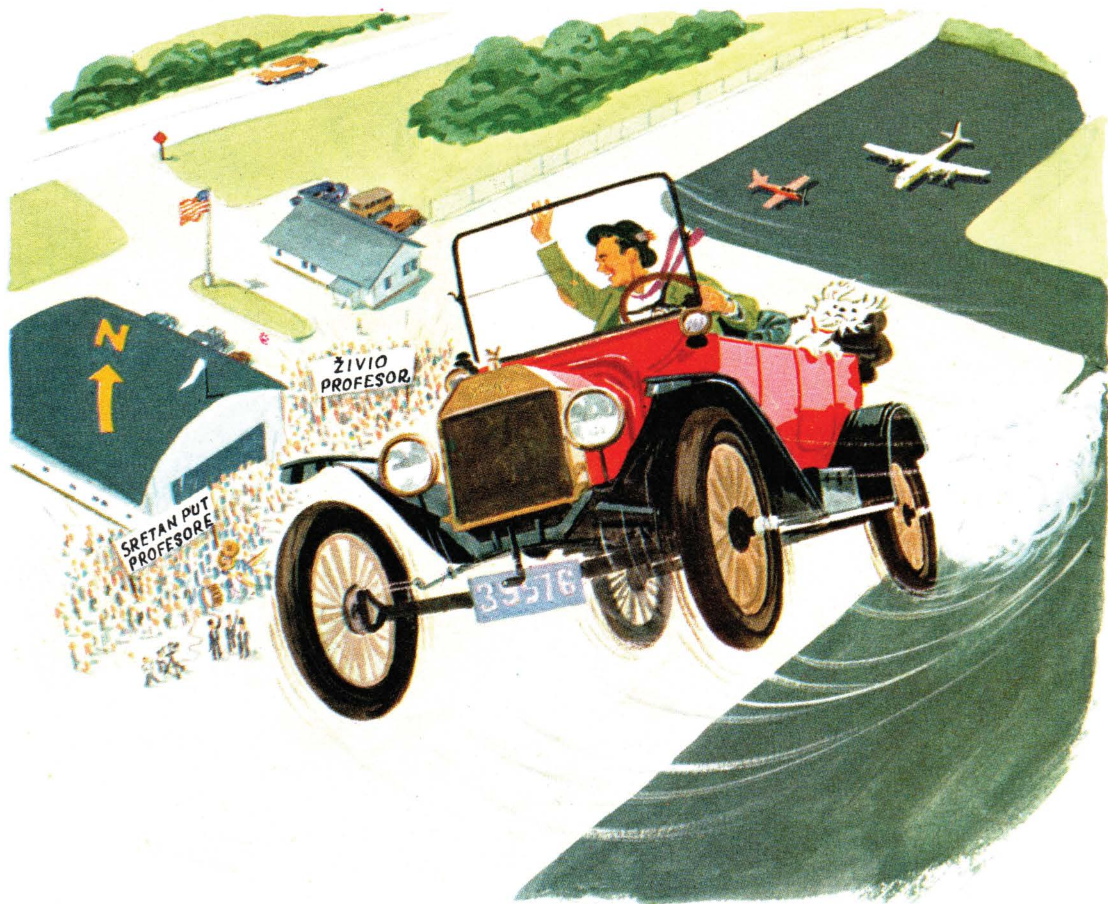
— Što je najgore, ne mogu ih ni šlepati, pošto je gradski kamion u kvaru, — izvijesti ga Charlie. — Šta da radimo?

— Sad je trenutak da se moj auto aktivira, — reče profesor. — Pođi sa mnom!

Profesor, Charlie i psetance uskoče u kola.

Profesor pritisne gumb na ploči sa instrumentima i njegov automobil se vine uvis.

Kola su se ljuljala i propinjala na vjetru, ali to nije moglo omesti njihov let.

— Promatraj pažljivo! — dovikne profesor Charlieju.

Zbog vijavice se gotovo ništa nije vidjelo. No, odjednom Charlie klikne i pokaže prstom.

Duboko ispod njih vidio se kombi zavijan u jarku.

Profesor se spusti kolima na cestu iza okuke — da ga košarkaši ne bi mogli vidjeti.

Onda pritjera svoja kola do kombija.

— Nije mi jasno kako ste se probili dovde kolima po ovakvom snijegu! — upita trener.

— Samo, trebali ste doći s boljim kolima, — uplete se Roy.

— Ne može nas ta starudija izvući iz jarka.

— Mislim da može, — odgovori profesor mirno.

Jedan kraj užeta vezao je za kombi, a drugi za svoja kola.

— Sklonite se, — vikne im on.

On upali motor. Sad su dječaci s čuđenjem promatrali kako se profesorov automobil blago izdigao iz snijega.

I kao čarolijom, kombi je bio izvučen iz jarka.

Međutim, zbog vijavice nitko nije vidio šta se odigralo...

Sedmicama se u gradu govorilo samo o profesorovim kolima i o tome podvigu.

Najzad, došao je i veliki dan. Profesor je konačno završio rad na tajnovitoj napravi. Cio grad se sjatio da ga isprati.

Toga dana profesor je uzletio da svoj sjajni izum uruči Predsjedniku.

— Ah, kakva su to kola! — bilo je sve što je Roy mogao izustiti.

NAVAHO INDIJANCI

U jednom kraju Velike američke pustinje, strše sa golog i stijenovitog tla mrke kamene kule koje je vjetar isklesao i kao šiljati tornjevi streme ka prostranom nebeskom svodu. To je Dolina spomenika, iskonska postojbina plemena Navaho. Tu život teče gotovo isto onako kao i prije stotinu i više godina.

Rezervat plemena Navaho zauzima prostor koji se može po veličini usporediti sa površinom šest saveznih država koje zajedno sačinjavaju Novu Englesku. U tim predjelima visoke planine smjenjuju se sa prostranim visoravnima, ravnicama

i divljim kanjonima. Pored sivih kamenitih pustinja, ima i takvih gdje prevladaju živopisne boje. Za zemlju Navaha najkarakterističniji su predjeli na kojima raste gomoljika maslinaste boje i patuljasti šumarci četinara razbacani ovdje-ondje. Ove oblasti su prošarane i visoravnima jarko crvene i blijedo bijele boje, četinarima na brežuljcima i kamenjaru, kanjonima, brežuljcima, vulkanskim vrhovima i planinskim vijencima gdje prevladava tamno zelena boja borovih šuma.

POLJA I STADA

Ova lijepa i divna zemlja izaziva divljenje i poštovanje svakog posjetioca, a Navaho Indijanci su joj duboko privrženi. No, sasvim je druga stvar stvoriti sredstva za život u toj prirodnoj ljepoti.

Prije tisuću godina, kada su preci Navaho Indijanaca naselili ove krajeve američkog jugozapada, živjeli su od idvljih plodova i lova na divljač. Tokom prošlog stoljeća, pleme je udruženo lovilo jelenove i antilope pa je to bio osnovni izvor hrane u mesu. U naše doba, izuzevši porodice koje žive u udaljenim i zabačenim predjelima, divlji plodovi i lov na divljač predstavljaju tek dopunski dio ishrane plemena Navaho.

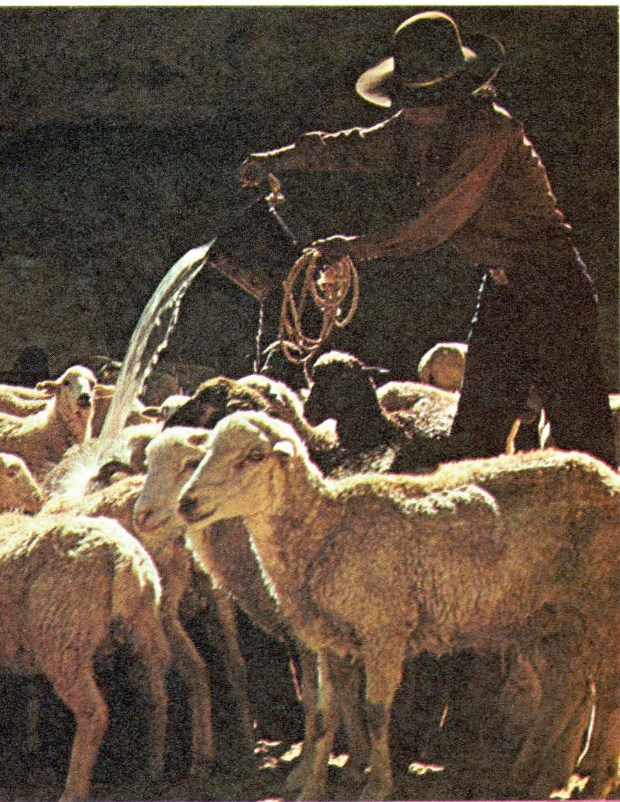
Danas većina porodica sebi osigurava egzistenciju ratarstvom i stočarstvom koje su naučili od Indijanaca Pueblo pri dolasku na Jugozapad još prije tisuću godina. Sve porodice sijeku kukuruz — indijansku žitaricu — i tikve. Poneki gaje i dinje, grah, luk i drugo povrće, a samo izvjesni povlašteni gaje breskve, zbog čega im zavide.

Na žalost, zemljište na kome živi pleme Navaho omogućuje gajenje samo nekih poljoprivrednih kultura i omogućuje uzgoj ograničenog broja stoke.

Navaho Indijanci vole svoj zavičaj i u njihovim prirodnim spomenicima naslućuju prisutnost natprirodnih bića.

Količina kiše je neujednačena i najčešće su kratkotrajne provale oblaka. Zime su hladne, često sa obilnim snijegom. Proljeća su vjetrovita, a jaki vjetrovi izazivaju pješčane oluje. Izvođenje pretjerano velikih stada na pašu izazvalo je eroziju zemljišta i gotovo potpuno odumiranje izvjesnih važnih vrsta bilja za stočnu hranu.

Briga o stoci je jedno od glavnih zanimanja svakog Navaho Indijanca. Na slici: Ovčar iz ovog plemena poji svoje ovce.

Na slici je zimski pejzaž u zavičaju Navaho Indijanca, koji vjeruje da se njihova vrhovna božica »Majka promjena« obavila bijelim ogrtačem pa zato pada snijeg.

NAČIN ŽIVOTA

Život je težak u ovom krševitom, ali lijepom kraju. Stopa smrtnosti u plemenu Navaho je visoka i ono se suočava sa mnogim teškoćama. Kako im se činilo da životnim uvjetima upravljaju proizvoljnost i stihija, Indijanci Navaho su stvorili takvu religiju i takav način života koji im ulijevaju osjećaj veće sigurnosti. Mnoge svoje dobre i zle bogove Indijanci Navaho su utjelovili u neovozemaljskim oblicima stijena koje ih okružuju i nebeskim tijelima. Recimo, po njihovu vjerovanju svim što je na zemlji upravlja božica koju nazivaju »Majkom promjena«. U zimu, kada se ogrne snježnim ogrtačem i obavije velom magle, ona je starica. Ali s proljeća ona ponovo postaje mlada pošto je Majka promjena vječno lijepa. Ona je najmoćnije božanstvo od svih bogova plemena Navaho.

Ovi Indijanci mahom žive u primitivnim izbama koje se zovu *hogan*, bez prozora, a ulaz je uvijek okrenut ka istoku kako bi mogli uvijek pozdraviti duh Sunca koje se rađa. Glava porodice je obično najstaija žena. Rodoslovlje se određuje prema majci.

Djeca sestara po majčinoj liniji zovu se međusobno braćom i sestrama, kao da su rođena braća i sestre, a tete se zovu majkom. Pravila kojima se uređuju odnosi među rodbinom raznog koljena, veoma su složena i istančana.

Porodica je osnovna društvena ćelija. Nju sačinjavaju žena, njen suprug i njihova neudata i neoženjena djeca. U društvenom uređenju Navaha, muž je teoretski šef. No, stvarno, sve zavisi samo od njegove ličnosti. Ipak, ženina uloga je neuporedivo nadmoćnija i to zahvaljujući običaju da porodica ostaje živjeti kod ženinih roditelja, i činjenici, da žena često ima vlastiti imetak koji potječe od tkanja.

Novorodjenče je u svojoj kolijevci domaće izradbe sigurno i zadovoljno.

Ljubav djece prema majci je jaka, ali to ne znači da oca mrze ili da ga se plaše: za njega ih obično vežu osjećaji odanosti i naklonosti. Ipak, u životu djece on igra sporednu ulogu, pošto je često odsutan. Pored toga što izrađuju predmete od kože, što se bave zlatarskim obrtom, što obavljaju izvjesne dužnosti u domaćinstvu, muškarci ovog plemena sudjeluju u obrednim ceremonijama na cijelom teritoriju plemena, a često putuju i do udaljenih trgovačkih postaja radi zaključenja poslova. Isto tako od kuće dugo izbivaju i zbog lova.

KAD DOĐE NOVOROĐENČE

Jedna od najprijatnijih dužnosti oca jest napraviti kolijevku za novorođenče. Ovaj zadatak ima ritualni značaj kao i svaki drugi oblik života ovog plemena. Kao prvo, za pravljenje kolijevke mogu se upotrijebiti samo dvije vrste smreke, što zavisi da li je dijete muško ili žensko. Građa za kolijevku ne smije potjecati od stabla u koje je udario grom, niti da na njemu ima traga medvjeđih pandži. Stablo mora rasti na usamljenom mjestu, da je visoko, određene starosti, pravo i zdravo. Daska za kolijevku uzima se sa istočne strane stabla. Prije nego što pristupi radu, otac posipa drvo polenovim prahom i izgovara molitvu.

Kada je kolijevka gotova, roditelji polažu novorođenče u nju i pjevaju ovu pjesmu:

Za tebe, sine moj, (kćeri), napravio sam ovu kolijevku,
Da doživiš duboku starost!
Od sunčeve zrake načinio sam dno kolijevke,
Od crnog oblaka, načinio sam ti pokrivač,
Od duge sam ti načinio obruč
Od munjine strijele napravio sam remen
Od sunčeve svjetlosti načinio sam ti kopče
Od grmljavine načinio sam oslonac za stopala,
Od zore sam načinio posteljicu.

Djeca nisu odvojena od starijih, pa na razne načine sudjeluju u društvenom životu i obredima plemena.

Škola iskustva u plemenu Navaho stoji na raspolaganju djeci od najmanjih nogu.

S obzirom na način života u plemenu Navaho, ovakva kolijevka pruža mnogobrojne prednosti. Debele daske na kolijevci štite novorođenče od uboda raznih insekata ili od zmijskog ugriza. Pokretni baldahin nad glavom čuva djetinje oči od zasljepljujuće sunčeve svjetlosti. Obruč mu štiti glavu od povrede, padne li majci s konja kolijevka s djetetom, kad se konj trgne ili poplaši. A kada dijete počne četveronoške bauljati, majka ga može smjestiti u kolijevku i tada je sigurna da se neće, recimo, približiti vatri, kad nikoga nema u hoganu.

Ali to nije sve. Kolijevka igra određenu ulogu i pri uključivanju djeteta u porodični krug, i to tako što se kolijevka postavi uspravno. Kad se nađe licem u lice sa ostalim članovima porodice, novorođenče za veoma kratko vrijeme osjeti da im pripada. Dijete u ovom plemenu je okruženo simpatijama i naklonošću. Čim zaplače, uvijek netko pohita da mu se nađe pri ruci.

Kad god je dijete budno, može se reći da gotovo nikada nije bez nadzora. Svaki njegov napor je nagrađen, bilo kad pokuša da baulja po podu, bilo da se uspravi, ili da govori. Sa priznanjem se u tome društvu rano počinje.

ODGOJ OMLADINE

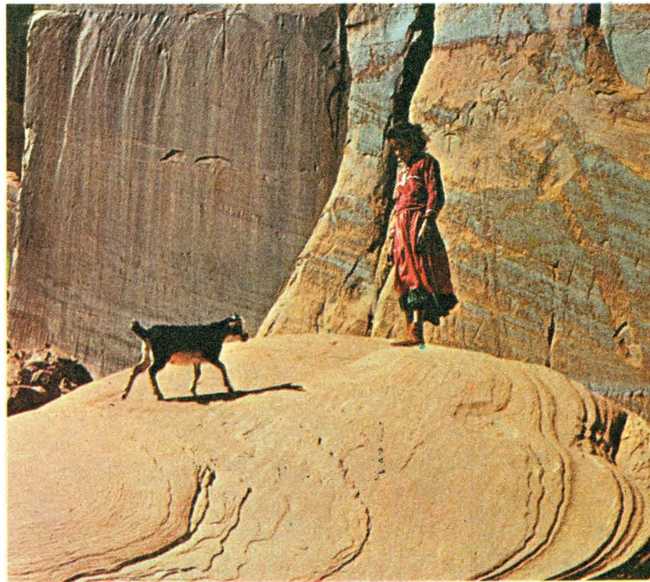
Dijete je u ovom indijanskom plemenu okruženo mnogobrojnim prijateljima kojima je zadovoljstvo da ga maze i koji su uvijek spremni da ga utješe kad je neraspoloženo. Čest je prizor da otac uzme dijete u naručje kad se ono zbog vrućine uzvrpolji i rasani, pa ga smiruje i ponovo uljuljka u san. No, pripadnicima plemena Navaho je isto tako dobro poznato da se djeca moraju učiti na vlastitom iskustvu, ako nije isuviše neprijatno. Ali, oni nikada ne prakticiraju da dijete kažnjavaju učenjem. A kad ono napuni dvije godine, onda se mora upoznati sa tisuću i jednom opasnošću koje ga vrebaju u životu: sa požarom, sa britkim sječivom, i sa oštrim pandžama. Odrasli mu ne nude jalova upozorenja, već prepuštaju djetetu da samo spozna svijet i da nauči sobom vladati.

Dok obuka traje, djetetu dodjeljuju samo sitne kućne poslove: kasnije, kad napuni pet-šest godina, povjeravaju mu da čuva stado, obično u društvu sa starijim bratom ili sestrom. Obavi li

te zadatke nespretno ili nemarno, tada bude ukoren, dobiva laki šamar, ili malo prutom po nogama. Jer, u plemenu Navaho se smatra da je najneoprostiviji prekršaj koji dijete može učiniti ako se nemarno odnosi prema stoci i nepotrebno je uznemirava na putu za pašu.

Fizička obuka počinje u osmoj godini. Roditelji bude djecu prije zore, naročito dječake. Šalju ih van da vježbaju i da se takmiče u trčanju. Zimi ih navikavaju da se nagi valjaju po snijegu, da na golim plećima nose grane koje su otežale od snijega, da trče sa komadom leda u ustima, da razbijaju ledeni pokrivač na jezeru ili rijeci i da se kupaju. Kad navrše desetu ili dvanaestu godinu, onda vježbaju u podne po vrelom ljetnom suncu. A kad uđu u muževno doba, pridružuju se obredu u parnoj kupelji.

Muškarci se skupljaju u parnoj kupelji ne samo higijene i osvježenja radi, već i zato da bi sudjelovali u razgovoru i diskusiji o važnim pitanjima ponašanja u ličnom i porodičnom životu. I atmosfera ovih skupova ima također obredni karakter. Pri kupanju kupači uvijek prizivaju Duhovna bića da im pristupe. Svaki kupač prije nego što stupi u prostoriju sa parom, baca preko glave pregršt zemlje — da otkloni siromaštvo.

Od ranog djetinjstva djeca se upućuju kako da čuvaju stoku.

SVEČANOST ZADJEVOJČENJA

Važan događaj u životu svake djevojčice iz plemena Navaho nastaje kad ona od djevojčice – postaje djevojka. Tada se priređuje posebna svečanost koja traje najmanje četiri dana. Djevojka koja je to proslavila smatra se zrelom za brak.

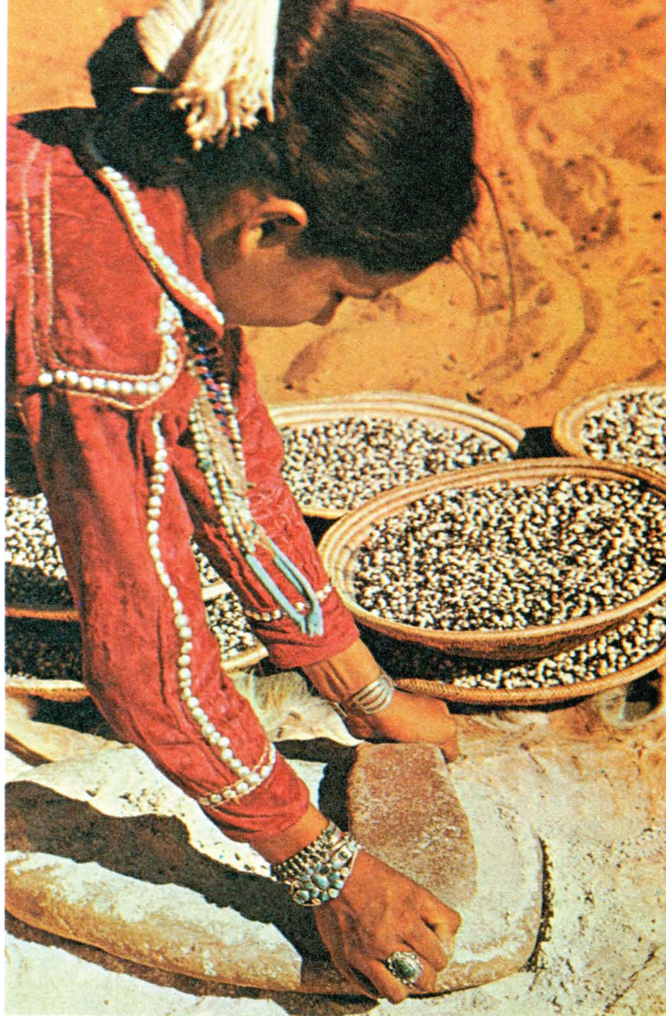
Cijeli ceremonijal obavljaju vrači. Oni se prethodno okupaju u parnoj kupelji da bi tako pročistili tijelo i duh prije nego što pristupe bogovima koje prizivaju obrednim pjevanjem. Zatim služeći se drškom od razboja kao čarobnim štapićem, vrač dodiruje djevojčicu po rukama i leđima: tim obredom želi da joj očuva snagu i ljepotu. Onda joj odreže uvojak i poredi ga sa kosom Majke promjena, čija je ljepota vječna.

Isto tako, i djevojka sudjeluje aktivno u pojedinim obredima. Nekoliko puta svakog dana ona mora trčati prema Suncu. Njeni vršnjaci trče zajedno s njom, ali je ne smiju preteći da ne bi ostarjeli prije nje.

Mali pastir sa starijom sestrom čuva stoku na paši.

Tucanje kukuruza, važan domaći posao djevojčice, treba svladati prije nego što postane djevojka.

Njoj padaju u dio i mnoge simbolične dužnosti. Tako, da bi uvijek bila marljiva, ona mora istucati sav kukuruz koji je potreban za tu svečanost. Četvrtog dana peče se specijalni svečarski kolač. Kada ga pospe polenovim prahom, djevojka služi kolač prijateljima i rođacima. Privode joj, isto tako, i djecu, a ona pokretom izvodi molitvu kako bi umilostivila bogove koji su zbog nje prizvani da bi djeca bila visoka i uspravna.

Najsvetiji dio obreda naziva se Put posvećenja. Svrha mu je da pripadnicima plemena Navaho pribavi naklonost duhova — o čemu će još biti riječi podrobnije — a prije svega naklonost vrhovnog božanstva — Majke promjena. Na taj način pleme želi sebi osigurati napredak i plodnost, pa se zato ovaj obred primjenjuje u mnogim prilikama, recimo i pri očekivanju prinove. Tačnije, rijetko se događi da prođe šest mjeseci a da porodica ne priredi obred Posvećenja u svome hoganu. Svaki član porodice obavezan je prisustvovati tome obredu.

Dodirujući vretenom pojedine dijelove tijela, vrač osigurava djevojci ljepotu i zdravlje.

Svečanost zadjevojčenja traje nekoliko dana, a četvrtog dana djevojka mijesi svečarski kolač.

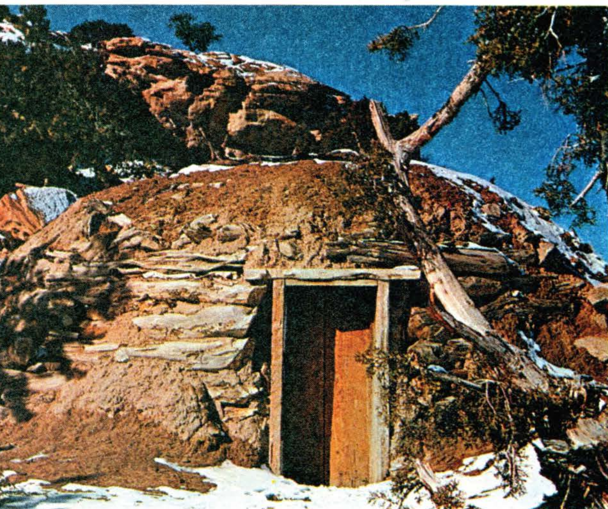
Vrač baje i posipa djevojku polenovim prahom u toku svečanosti zadjevojčenja.

Cio obredni sistem sastoji se u uzajamnoj pomoći u radu. Na primjer, kada neka majka u plemenu proslavlja kćerkino zadjevojčenje i prima u goste cijelu porodicu, njena sestra će joj pomoći oko kuhanja. Idući put, ta majka će se odazvati pozivu svoje sestre da joj pomogne u kući oko muških članova plemena koji su se sakupili, recimo, zato što je muž domaćice uganuo nogu pri padu s konja. Pjevači će pjevati Pjesmu života da bi tako pomogli vidarki da namjesti povrijeđenome zglob i da brže ozdravi.

Obred Posvećenja obavlja se na jednostavan i dostojanstven način. Prve noći se članovi plemena uz pjesmu kupaju, peru sapunom od jukinog korijena, a sve to prati molitva. Obredno pjevanje traje cijelog slijedećeg dana i noći do zore.

U toku cijelog obreda oni sve oko sebe obično posipaju žitom i polenovim prahom kukuruza. Ovo pleme upotrebljava taj materijal, pošto mu doda zgnječene cvjetne latice, u slikarstvu: time Indijanci Navaho na rasprostrtim jelenskim kožama po tlu izrađuju »suhe« ili »pješčane« slike. Ako su slike valjano napravljene, znači da će bogovi uslišiti njihove molitve. Uzgred rečeno, Navaho Indijanci jedino na ovim slikama likovno prikazuju svoje vrhovno božanstvo — Majku promjena.

Obredne legende, pjesme i molitve, prizivaju Sunce i Mjesec, svete planine i biljke, kišu i oblake, najskrivenija značenja četiri strane svijeta, kao i ostale pojave koje su znaci blagostanja i sreće. Sve je to u vezi sa shvaćanjem plemena Navaho o postanku neba i zemlje. Jer, po njihovoj mitologiji, svaki oblik vidljivog svijeta samo je utjelovljenje Duhovnog bića.

Zima je samo jedna od pojava u carstvu natprirodnih sila.

I grnčarskoj vještini su se Indijanci Navaho naučili od natprirodnih bića.

DUHOVNA BIĆA

Svemir ovih Indijanaca naseljavaju dvije vrste osobnih sila: Bića sa površine Zemlje i Duhovna bića. Prvo su obična ljudska bića, živa i mrtva (jer Navaho Indijanci vjeruju da duhovi umrlih imaju veliku moć i da ih se treba plašiti). Drugo su tajnovita bića duhovnog carstva, koja imaju veliku moć da pomognu ili odmognu bićima sa površine Zemlje. Ta bića putuju na Sunčevim zrakama, na duginom luku, na strijeli munje; njima se čovjek može obratiti da ih zamoli za nešto i da se nada povoljnom odgovoru; ta bića se mogu nagnati da priteknu u pomoć obredima i molitvama.

Drevni mitovi Navaho Indijanaca vele da su Duhovna bića nekada živjela ispod Zemljine površine, ali da su se zahvaljujući čarolijama probila na površinu Zemlje i došla na ovaj svijet. Tada se po prvi put saznalo za smrt, pa su zato Duhovna bića stvorila Majku promjena. Tokom vremena, ona je rodila dva blizanca, poznata pod imenom Junački blizanci, koji predstavljaju plemenski ideal mladićke muškosti i ratničkog heroizma. Blizanci su krenuli na put da se vrate domu svoga oca, Sunca. Na tome putu doživjeli su nebrojene pustolovine i pobijedili mnoge nemani. No, blizanci nisu bili kadri potpuno svladati sve neprijatelje čovječanstva. Tako su njima umakli Glad, Siromaštvo, Starost i Prljavština, što dokazuje da im je mjesto među ljudima.

Među božanstvima Navaho Indijanaca, po redosljedu odmah za Majkom promjena dolazi — Sunce. Isto tako, oni u molitvama pri svakom obredu prizivaju i Junačke blizance. Po indijanskom vjerovanju, dok su se Blizanci nalazili na svom pustolovnom putovanju, Duhovna bića su održala veliki skup. Tom prilikom su stvorena Ljudska bića sa površine Zemlje, preci Navaho Indijanaca. Oni su od Duhovnoh bića naučili kako da grade kuće, kako da pribavljaju hranu, kako da se zaštite od bolesti i gladi; pored toga, od njih su dobili i pravila o braku, o putovanju i o vođenju poslova. Poslije toga, Duhovna bića su se razišla na četiri strane svijeta, a ljudska bića sa površine Zemlje krenula su ka kraju u kome i danas obitavaju Navaho Indijanci.

Od Majke promjena naučili su kako da nadvladaju vjetar, poplavu, oluju, kako da ukroćuju

Crtež na pijesku pravi se desnom rukom i u skladu sa kretanjem Sunca.

U slikama na pijesku Indijanci prikazuju stare legende svoga plemena.

životinje i skladno upravljaju drugim silama. I ukupnost svih tih znanja sačinjava obred koji ovi Indijanci nazivaju Put posvećenja. Kao što smo rekli, to je ključni obred u njihovoj religiji.

Postoje i druge grupe sila kao što su životinje i oličene prirodne sile: Gromovita bića i Vjetrovita bića, Kojot, Veliki zmijski čovjek. A ima i bića koja su posrednici između ljudske vrste i natprirodnih bića, među koje spada Golema muha — »Glasnik bogova i ljudi«. Zajedno sa Žiškom kukuruza, ona šapatom upozorava i savjetuje pojedina Bića sa površine Zemlje koja zapadnu u neprilike. Zatim postoje i predznaci smrti, i nesreće, njih četiri na broju, koje šalje Pauk: krkljanje u grlu, zujanje u ušima, svrab u nosu i svrab po koži. Tko razumije ova upozorenja, izbjeći će opasnost ili će je smanjiti. Prema vjerovanju ovog plemena, mužjak i ženka Pauci naučili su ih tkanju što je danas u njih vrlo važno.

Međutim, čovjek se ne može osloniti na prijateljstvo Duhovnih bića, jer ta bića čine dio svemira, a svemir je, po vjerovanju plemena Navaho, od pamtivjeka bio opasan. Zato, ta bića koja obitavaju u svemiru, iako nisu aktivno zla, ipak zadaju strah

U većim slikama na pijesku sudjeluje i do desetak crtača.

Crtači crtaju većinom u zatvorenom prostoru, a slika mora biti gotova prije sumraka.

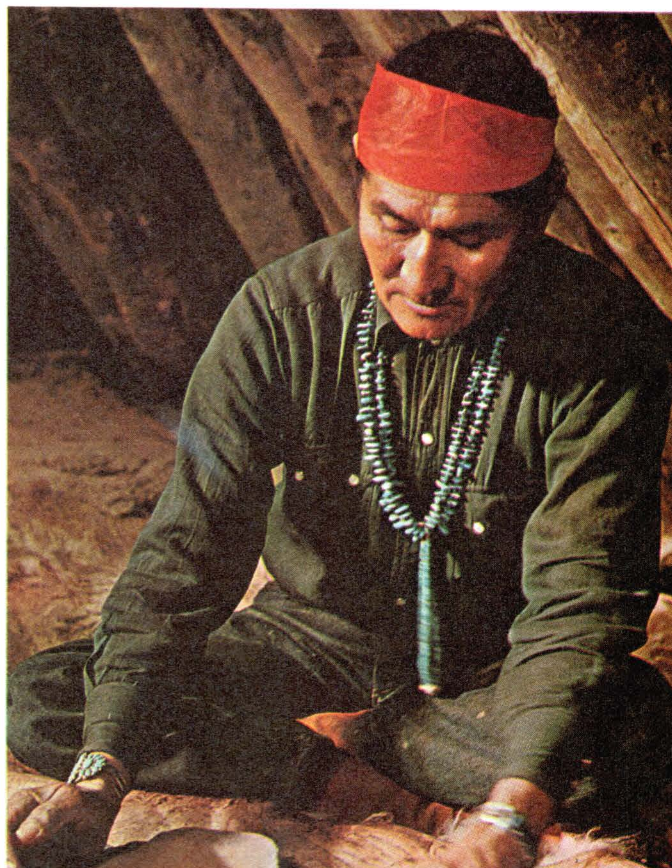
i moraju se umilostiviti složenim obredima.

Znatan dio života u ovom plemenu sveden je na obrede, mahom negativnog karaktera. To važi, prije svega, za mnogobrojne tabue koji obavezuju vjernike da izvjesne stvari ne vide, o njima da ne govore, ili nešto da ne čine. Druga važna karakteristika tih obreda sastoji se u tome što oni sačinjavaju osnovu svakodnevnog života. Članovi porodice često vrše te obrede sami, bez pomoći vrača ili obrednog poglavice. Svaka porodica ima izvjestan broj svojih obrednih pjesama kojima prizivaju blagodat radi zaštite članova porodice i njihovih dobara, obilne žetve i porast stada. Te pjesme čine važnu predaju i prenose se sa koljena na koljeno.

SLIKARSTVO NA PIJESKU

Ipak, obredna znanja članova porodice nisu dovoljna kada su na dnevnom redu specijalne svečanosti, delikatne situacije ili ozbiljne teškoće. Tada porodice pozivaju pravog vrača kome plaćaju za njegovu uslugu, pa što je obred složeniji, on više dobiva.

Jedan od majstora koji učestvuje u izradi slike na pijesku priprema boje.

Izbor pjesama zavisi od vrste nevolje, ili od svrhe obreda, od ekonomskog stanja bolesnikove porodice i od sposobnosti pjevača. Većinu svojih pjesama vrač pjeva dvije, tri ili pet noći. Pjevanje može ponekad potrajati i devet noći uzastopce, a obred dostiže vrhunac u zajedničkom plesu oko velike vatre. Igrači tada nose maske koje predstavljaju božanstva. To je razumljivo, pošto svaka od tih pjesama ima korijen u mitologiji.

Pjevač ili netko od njegovih pomoćnika, upotrebljava pri obredu »štap koji riče« koji se naziva »bik koji riče«. To je komad drveta sa stabla u koje je udario grom. Štap je izrezbaren, obojen jarko crvenom bojom, i tako istesan da zaječi kada se njime prevuče preko remena od jelenske kože. Isto tako, vitla li se njime brzo ukrug, štap proizvodi zvuk nalik na tutanj grmljavine. Taj instrument su plemenu Navaho podarila Gromovita bića.

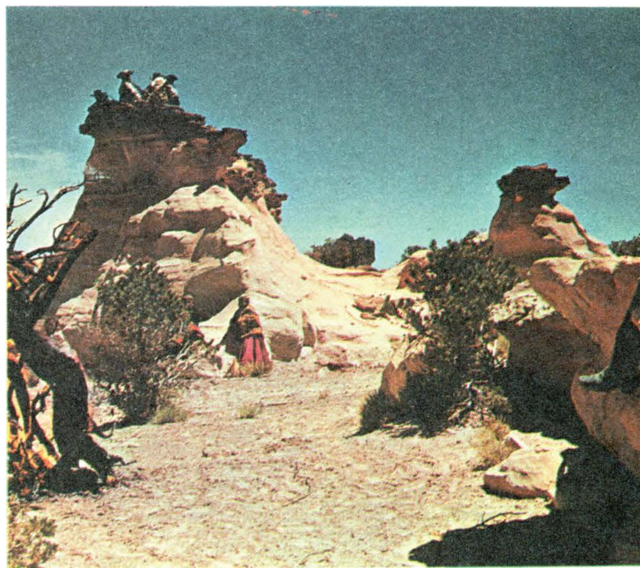
Pjevanje je obično praćeno suhim slikarstvom, koje se često naziva i slikarstvo na pijesku. No, te slike nisu pravljene od pijeska; one su pravljene pomoću ugljena, organskih supstanci, dlake sa leđa neke crne životinje i istucanih minerala. Neke imaju manje od stope u prečniku, a neke su toliko velike da ih izrađuju samo u hoganima naročito građenim za tu svrhu. Malu sliku mogu napraviti dva-tri čovjeka i to za nepun sat vremena. Velika slika, pak, iziskuje rad petnaestorice ljudi i potreban im je cio dan. Najčešće se te slike izrađuju u zatvorenom prostoru a poneka i vani: no, nikad poslije sumraka.

Rad na slici počinje desnom rukom, a pojedine dimenzije na njoj, koje moraju biti vrlo precizne, mjere se širinom šake; ostali dijelovi se crtaju slobodnom rukom. Pošto izvuče jednu dovoljno dugačku liniju, pomoćnik je produžuje, samo drugom bojom. Greške se ne brišu, već se jednostavno premažu drugom bojom. Crtači započinju šaru od sredine, slijedeći kretanje Sunca, to jest, od istoka na zapad.

Na crtežima su predstavljene priče Duhovnih bića; heroji koji se spomiju u raznim legendama; svete biljke — kukuruz, grah, tikve i duhan; planinske životinje kao što je bizon, plava ptica (simobl sreće), čudovište Gila i druge nemani. Na tim slikama stalno srećemo motive svete strijele, luka i kremena. Slika je često sa svih strana

Povorke kola kreću se ka mjestu gdje će se održati Ženski ples.

Svaki put porodice noće na drugom mjestu i plešu nove plesove uz novu pjesmu.

Dok Indijanci plešu, njihovi konji čekaju rasedlani.

Ženski ples djelimično služi i za zaštitu od bolesti i drugih zala.

U toku Ženskog plesa, djevojke biraju mladiće za ples.

uokvirena dugom, osim sa istoka. Smatra se da duga štiti od zla.

U ovoj veoma stiliziranoj umjetnosti, poput slike na oknima u srednjem vijeku, sačuvane su i prikazane svete priče i religiozne predstave Navaho Indijanaca.

Pošto je, uz pjevanje i molitvu, pješčana slika gotova, bolesnik prilazi i sjeda kraj nje zauzimajući određeni položaj. Tada počinje bajanje. Kada je poduzeto sve što treba da bolest napusti bolesnika, slika se postepeno uništava, i to istim redom kojim je nastajala. Zatim se materijal pokupi i iznese iz kuće.

PUT NEPRIJATELJA I ŽENSKI PLES

Postoje još dva obreda. Prvi se zove Put neprijatelja i prvobitna svrha mu je bila da zaštiti ratnika od duhova njegovih neprijatelja koje je ubio u boju i koji ga progone. Danas taj obred služi da bi se pripadnici plemena Navaho zaštitili od bolesti i zala koje im donose tuđinci. Upravo se na ovaj obred i nadovezuje drugi, koji se zove Ženski ples. U tom obredu djevojke stasale za udaju prilaze mladićima, koji ne pjevaju, i biraju ih za ples.

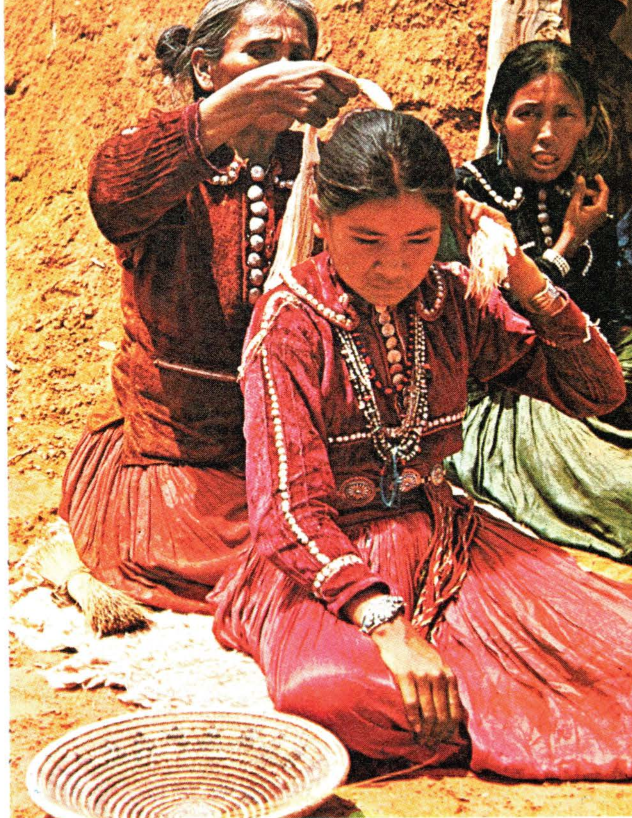
Učesnici ženskog plesa logoruju svake noći na drugom mjestu, a isto tako svaki put pjevaju druge pjesme i igre. Krunu ovog obreda predstavlja čuveno kolo koje se vije do zore. Svečanost se završava kratkim obredom pri kome se pjevaju iste himne kao i pri obredu Put posvećenja.

Sve ove svečanosti imaju i društveni i obredni karakter. U tim svečanostima pripadnici plemena ne sudjeluju samo iz vjerskih pobuda, već i zato da bi se tom prilikom sreli sa znancima i porazgovarali. To u najvećoj mjeri važi za ženski ples, gdje djevojke pozivaju mladiće na ples. Ovo je na tim svečanostima nekada bila samo epizoda, a danas je glavna atrakcija.

Hitajući na ples, većina mladih žena stavlja time na znanje da je sazrela za udaju. Mladići dolaze na svečanost da bi zapjevali, čuli sve te pjesme i, naravno, gledali djevojke. Ostali što se sjate svake večeri prije plesa, uživaju u pjesmi muških korova, ćaskaju i šale se.

Svatko se za svečanost dotjera što bolje može, a naročito članovi porodica koje imaju nekoga za zaruke ili udaju. Svatko dođe s najboljim konjem

ili kolima. Pristižu još prije početka svečanosti, dotjerani i okićeni nakitom i drugim ukrasima, koji je nekada i posuđen. Kao i druge majke u takvim prilikama, tako i majke u plemenu Navaho kriju svoje namjere. »Hajde«, potiču one svoje kćeri, »uhvati onog momka tamo. Njegova mater ima pet stotina ovaca.« Tako se i najsramežljivija cura najzad usudi odabrati momka za ples. A smatra se uspjehom dođe li do braka ubrzo poslije svečanosti.

Prije odlaska na Ženski ples, mladu djevojku brižljivo dotjeruju i kite.

SKLAPANJE BRAKA

Najčešće, porodica mladića preuzima inicijativu u ugovaranju braka. Prosiočev ujak ili majka otići će do djevojčinih roditelja, da izvide situaciju. U slučaju da roditelji povoljno reagiraju, uslijedit će prosidba djevojke, kako to običaji nalažu.

U toku prethodne posjete dogovaraju se obje strane o datumu vjenčanja i o mirazu koji zaručnik daje porodici svoje zaručnice. Taj miraz je mnoge naveo na pomisao da se mlada »kupuje«. Ali, Navaho Indijanci sasvim drukčije tumače taj običaj, koji se zasniva na činjenici da će mladi par stanovati u taštinoj porodici. U stvari, taština porodica je ta koja mladom bračnom paru osigurava veći broj grla stoke, oruđa i ostalog pribora potrebnog za domaćinstvo. Znači, miraz je doprinos mladoženjine porodice.

Upravo ova razmjena dobara označava da je brak postao punovažan, osigurava poštovanje supruge i sigurnost potomstva. Nevjestina porodica uvijek intervenira kad suprug zlostavlja suprugu. Pogorša li se njegovo ponašanje, supruga će mu naložiti da »pokupi svoje prnje«. Razvod braka je česta pojava i dobiva se vrlo jednostavno: dovoljno je da žena izbaci iz hogana muževljeve stvari kad je on odsutan. U takvim slučajevima, prema općem shvaćanju, povrat miraza ne dolazi u obzir.

Svečanost vjenčanja se održava u domu nevjestinih roditelja; počinje u sumrak i završava se u zoru pjesmom Posvećenja. Mladoženja ulazi u hogan i prošeta se oko ognjišta u smjeru Sunčeve putanje. Onda sjedne na sjedište, smješteno u sjeverozapadnom kutu hogana. Otac uvodi nevjestu i posadi je na drugo sjedište kraj mladoženje. Kad je obred vjenčanja po propisu obavljen, otac nevjeste i otac mladoženje održe kratke govore o dužnostima bračnih drugova.

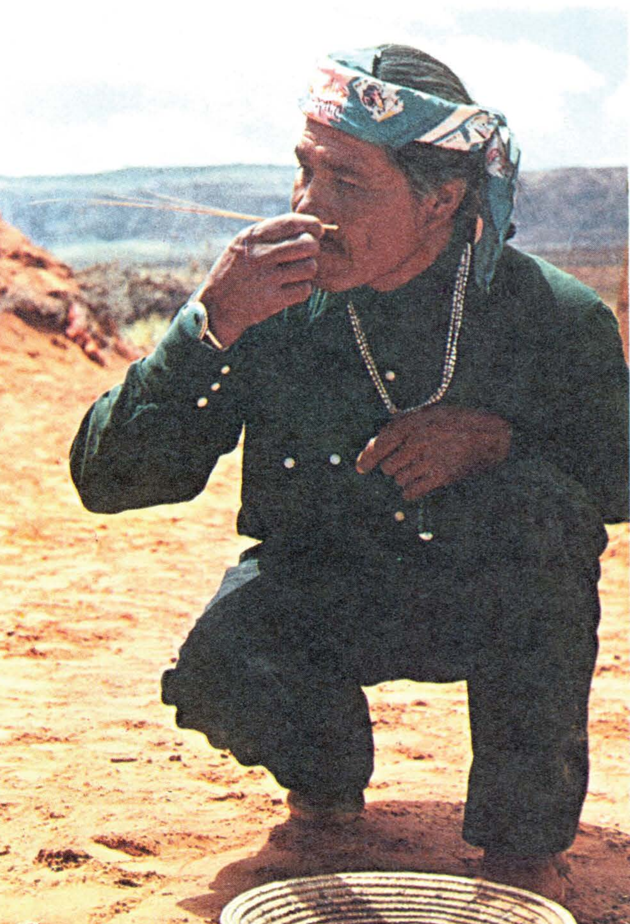
PLEMENSKE VRLINE

Kakva svojstva treba da ima, prema mišljenju Navaho Indijanaca, savršen čovjek? Takav čovjek treba da je naočit, prijatan u poslu, sposoban da drugoga pouči, da se lijepo izražava, poduzetan, i da ima razvijen osjećaj odgovornosti. Ovo predstavlja spoj prirodnih odlika, fizičkih i umnih, dobro porijeko, valjanu sredinu, i stalno usavršavanje tih vrlina kako bi se učvrstile.

Ovi Indijanci upotrebljavaju izraz »pakostan« kada žele označiti lošeg čovjeka koji je svirep, ne vlada sobom, koji je ljenivac i rasipnik. Dovoljno je da je netko vrlo siromašan ili vrlo bogat, poročan, da tuguje u starosti ili usamljenosti — pa da već bude optužen zbog čarolija.

Pored moralnih osobina, traže se i praktične i estetske koje zaokružuju idealnu ličnost. A posebne društvene počasti uživaju oni članovi plemena koji dobro poznaju obrede i pjesme pri bajanju, koji znaju kako da uvećaju svoja stada, koji umiju praviti najljepše šare na sagovima i predmetima od srebra. Tkalja koja istka sag sa dvostrukom potkom po vlastitom nacrtu, onaj koji je kadar da devet dana i noći vodi pojedine obrede i pokaže izvanredno pamćenje — za takve bi se moglo reći da su u plemenu Navaho ostvarili najviši domet estetskog ideala.

Vrač se odlikuje izvanrednom memorijom: zna naizust mnogobrojne molitve i pjesme.

Sažmemo li sve ovo, idealna ličnost u plemenu Navaho treba: da pripada velikoj i sretnoj porodici; da ovlada vještinom društvenog ponašanja i prema svima se prijateljski odnosi; da povećava plodnost polja i stada; da je snažan i zdrav; da je štedljiv; da je radan ali da ne zanemaruje ni zadovoljstva; da pridonosi koliko može uklanjanju opasnosti koje zaprijete; da čezne za lijepim stvarima, ali da bude sposoban i sam da stvori nešto lijepo; da održava skladne odnose sa bićima i silama koje vladaju svijetom; i najzad, da starost dočeka mudro i dostojanstveno.

Na putu ka ovim ciljevima, to je potpuno jasno, Indijancima Navaho pružaju određenu pomoć legende i obredi. To su oslone tačke u životu ovoga plemena, koje šibaju stihija i nestalnost. U pokušaju da događaje objasne natprirodnim uzrocima, ovi Indijanci tvrde da se ništa ne događa bez povoda i bez razloga. Za njih je, recimo, bolest posljedica nepoštovanja tabua, ili napada pojedinog Duhovnog bića, ili vampira ili magije, pa se kao takvi mogu suzbiti jedino propisanim obredima. Zahvaljujući legendama i obredima, oni sa više pouzdanja gledaju i u budućnost, jer su uvjereni da postoji snažna veza između sadašnjosti i prošlosti. Ova vjerovanja Navaho Indijanaca održala su se do danas, što je znak da su dio dio mitologije koja je uhvatila duboki korijen među njima.

POGLED U BUDUĆNOST

Pleme Navaho se množi i napreduje. Uprkos općenito visokoj stopi smrtnosti, a posebno među djecom, broj stanovnika, koji sada iznosi 80.000, neprestano se povećava i to otprilike za 2.000 stanovnika godišnje. Ali ipak ne može se tvrditi da je ovo jedini oblik njihove vitalnosti. Isto tako, cvjetaju njihove vještine — ćilimarstvo i zlatarstvo koji su bogati uzorcima. Pored toga, u toku po-

Glava indijanske porodice u plemenu Navaho je obično najstarija žena.

sljednih godina ovi Indijanci se sve življe interesiraju za politička pitanja, učestvuju aktivno u poslovima plemenske uprave, obrazovanja i ekonomskog razvoja. Oni su shvatili da više ne bi mogli, čak kada bi to i htjeli, da žive izvan osnovnih tokova američkog života. Oni su dokazali da se veoma lako prilagođavaju, da brzo uče i teže ka razvoju. U krajevima ispresijecanim željezničkim prugama i autoputovima, cjelokupni način života se više izmijenio za posljednjih 30 godina, nego za cijela prethodna četiri vijeka poslije prvih dodira Navaho Indijanaca sa Španjolcima. Sigurno je da će napredak novih naraštaja pridonijeti još više takvom razvoju.

Uprkos tome, očigledno je da će se kultura plemena Navaho oduprijeti i da se neće stopiti sa suvremenim američkim načinom života. Jer, iako uče brzo i lako, Indijanci Navaho su ponosit narod, koji želi zauvijek sačuvati svoju osnovnu individualnost.

U VELIKOM KANJONU

— Kad smo već tu, hajde da posjetimo i Indijance, — reče Mickey (Miki). To su u stvari najstariji Amerikanci. U kolovozu svake godine pleme Pueblo priređuje ritualne igre kojima priziva kišu. Došli smo baš na vrijeme.

Mickey se sa suputnicima nalazio u New (Nju) Meksiku i prešli su rijeku Rio Grande. Put ih je vodio kroz pustinju. Velike planine i stijene neobičnih oblika izdizale su se neplodnog tla. Hridine su bile purpurne, ružičaste i crvene boje. To je bio lijep i neobičan kraj.

— Razlikuje se od svega što smo dosada vidjeli, — reče Mickey zadivljeno. — Pogledaj samo onaj obrubljeni brežuljak!

U podne su ručali u blizini indijanske trgovačke postaje. Minnie (Mini) se **oduševljavala** indijanskim rukotvorinama. Kupila je lijepu srebrnu ogrlicu i narukvicu sa tirkizima plave boje kao pustinjsko nebo. Pajo je sebi kupio srebrni remen, a Mickey sag.

Idućeg jutra skrenuli su sa glavne ceste i, vozeći se kroz pustinju, stigli su do jednog indijanskog naselja, koja se u tom kraju nazivaju »pueblo«. Tu su prisustvovali poznatom indijanskom »Kišnom plesu«.

Svi su se složili da je to bio jedan od najzanimljivijih prizora na cijelom putovanju. Ali Mickey reče: — Sutra ćete vidjeti nešto još zanimljivije.

— A šta to? — zapitkivali su Minnie i Pajo.

— Veliki Kanjon u Arizoni, — odgovori Mickey, dok su ostali uzvikivali od radosti.

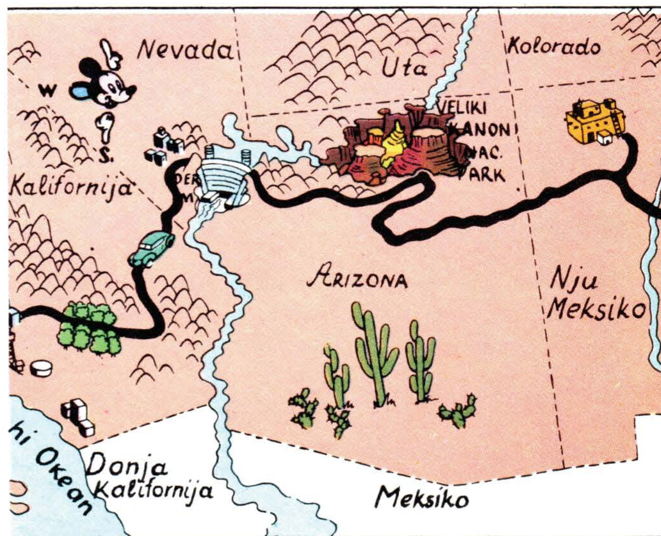
Kad su najzad Mickey, Minnie Pajo ugledali Veliki Kanjon, gotovo da nisu mogli povjerovati vlastitim očima.

— Pa ovo je bajka, — reče Minnie u jednom dahu. — Kao da je netko kičicom naslikao.

Zurili su duboko, duboko pod sobom, u golemu provaliju. Tokom stoljeća rijeka Colorado (Kolorado) je kroz slojeve obojenih stijena usjekla ovaj Kanjon. Tako su nastali otoci i kule najneobičnijih oblika.

— Ovo je zaista najčudesnije i najljepše mjesto koje sam ikada vidio, — s uzdahom izusti Mickey. — U vodiču piše da dubina Kanjona prelazi tisuću metara.

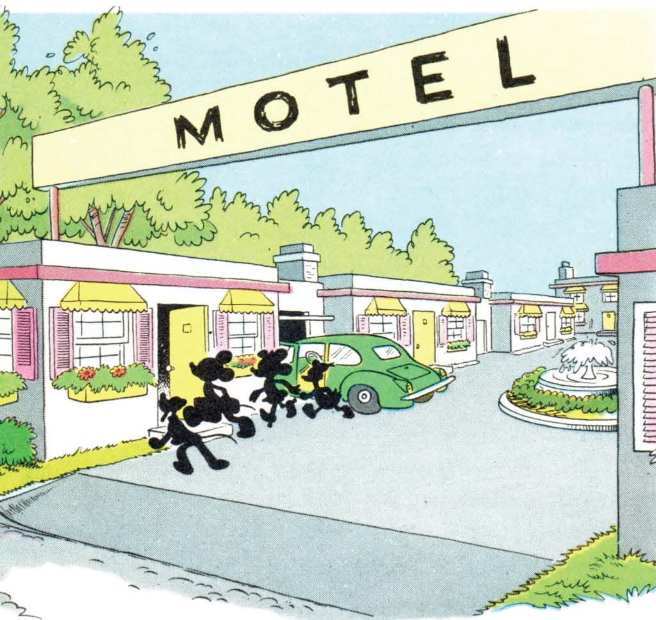
U predjelu Kanjona boravili su nekoliko dana, jer su željeli što više vidjeti i obići. Promatrali su izlazak i zalazak sunca i boje koje nastaju u tajnovitim dubinama klisure. Odlazili su na izlete sa šumarima, koji su im pričali o nastanku Kanjona.

A uveče su sjedili oko logorske vatre sa ostalim turistima i pjevali.

Jednoga dana Pajo upita: — Kako bi bilo da se spustimo u sam Kanjon, Mickey?

— Pa, ne znam... — kolebao se Mickey. On je već promatrao kako se grupe turista na mazgama

spuštaju u Kanjon uskim puteljkom duž okomite litice. Viđao ih je i uveče kako se vraćaju toliko premoreni da se jedva drže na nogama. Zato Mickey nije bio oduševljen idejom da se spuste u Kanjon.

Minnie je bila načistu s tim da ne želi sa njima, ali Pajo je molio Mickeyja da idu, pa je Mickey najzad pristao.

Sutradan ujutro Pajo i Mickey krenuli su na magarčićima.

— Šta ti je to na leđima? — upita Minnie kad je izašla da ih isprati.

— To je moja stvar, — odgovori Pajo.

— Nalikuje na limenu kutiju za sendviče, — nagađao je Mickey. Međutim, to nije bila nikakva kutija za jelo: bio je to Pajin padobran.

— Nikad se ne zna šta se može dogoditi, — mrmljao je Pajo.

Oni su krenuli niz uski puteljak sa ostalim društvom i vodičem. Staza je bila veoma uska. S jedne strane uzdizala se okomita litica; s druge strane brijeg se spuštao okomito naniže, više od milje u dubinu. Već na samom početku Paji je bilo jasno da je strašno pogriješio što je pošao. Bacio je pogled niz liticu i požalio što sad nije u motelu sa Minnie i Plutonom.

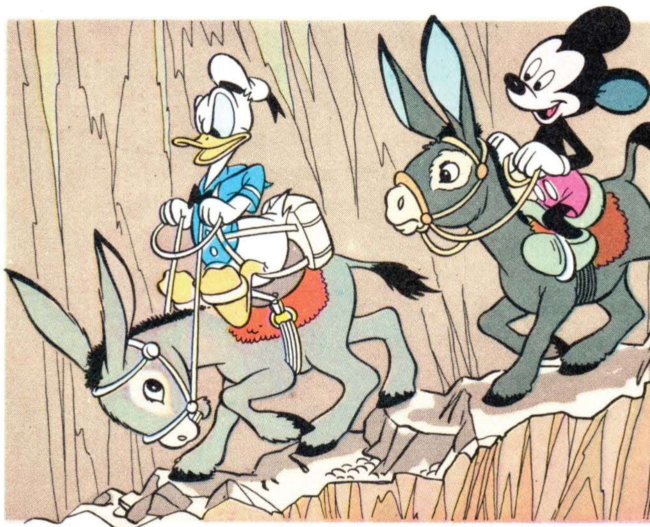
S vremena na vrijeme staza je prelazila u oštru krivinu. Paji se činilo da visi u zraku kad god bi njegov magarčić ušao u krivinu. Poslije izvjesnog vremena, magarčić je ogladnio. U pukotinama stijena, duž puteljka, rasle su vlati trave. Pajin magarčić se zaustavljao i izvijao dugu šiju da dohvati travku, Tako je stajao i grickao.

— Hej ti, ispravi se, — vikao je Pajo. Kad god bi magarčić spustio glavu, Pajo umalo što ne sklizne preko njegova vrata. On je zato vukao uzde k sebi, ali je magarac samo još više istezao vrat preko ruba litice.

— Upomoć, — kričao je Pajo.

— Samo ga obodi, — dobacio mu je vodič, — i natjeraj ga da ide naprijed. Ovako si prepriječio prolaz.

Ali, pri pokušaju da obode magarca, Pajo je

izgubio ravnotežu. Počeo je kliziti niz magarčev glatki vrat.

Bio je to strašan trenutak za Paju. Drhteći cijelim tijelom, on je zgrabio magarca za ušesa. Na to magarčić prodrmusa jahača. Pajo nije mogao da

čamcu su čučali držeći u rukama dugačke čaklje: bili su spremni svakog trenutka odgurnuti brodić od podmuklih oštrih hridina koje su vrebale da ih iskomadaju. Tako su brodili tamnim koritom Kanjona, u potrazi za Pajom.

Onda, odjednom su ga ugledali. Njegov padobran se bio zakačio za stijenu i Pajo je visio svega nekoliko stopa iznad brzice.

— Drž'se čvrsto, Pajo, — dovikivao mu je Mickey. — Dolazimo!

Pajo je bespomoćno visio upetljan u konope padobrana. Posada je privela čamac sasvim ispod mjesta gdje je Pajo visio. Mickey je jednom rukom držao nož, a drugom je pridržavao Paju. Zatim je nožem presjekao vrpce. U narednih nekoliko trenutaka nije se znalo tko će nadvladati: Mickey ili divlja matica. Ali je Mickey pobijedio. Presjekao

se drži u sedlu. Prvo se skotrljao preko magarčeve glave, a zatim odletio u provaliju.

— Pajo, Pajo, — vikao je Mickey. Ali, uzalud, nije mu mogao pomoći.

Srećom, u istom trenutku, Pajo se prisjetio da povuče uzicu na svom padobranu. Velika pečurka se polako otvorila preko njegove glave, a onda se Pajo počne lagano spuštati ka dnu Kanjona.

Mickey uzdahne s olakšanjem, ali mu vodič reče. — Vjerojatno će pasti u rijeku.

— Onda pohitajmo što brže nizbrdo, — uzvikne Mickey. — Moramo ga spasiti.

Žurno su silazili krivudavim puteljkom. Paju su davno izgubili iz vida.

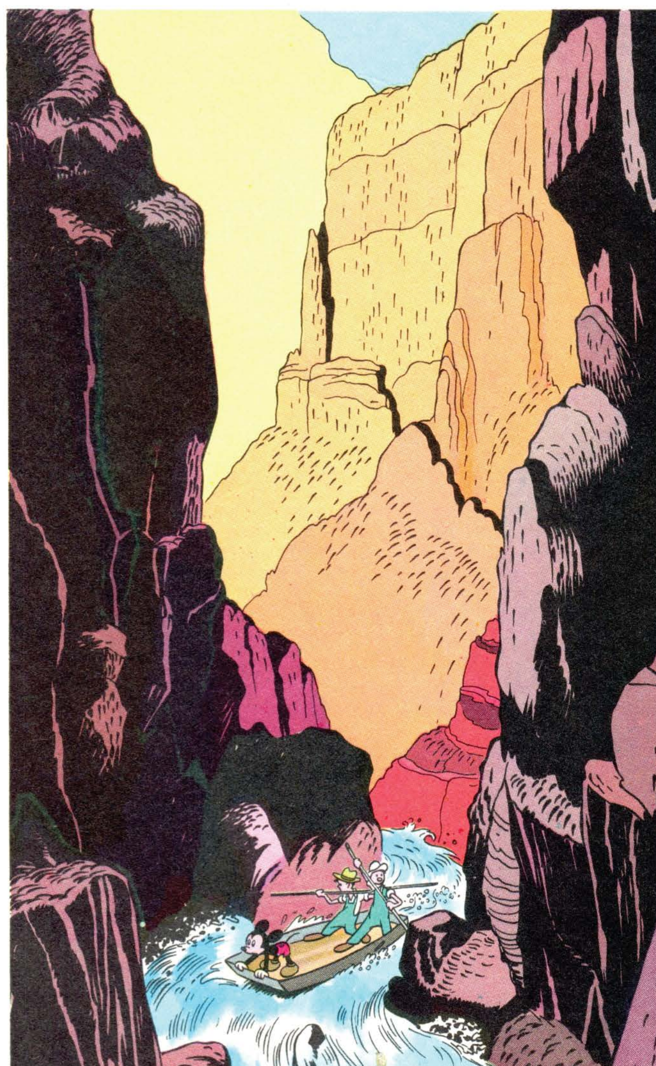
— Možda je već pao u rijeku, — pomisli Mickey goneći svog magarca. — A matica će ga odnijeti niz rijeku ka brzacima.

Na dnu Kanjona nalazila se rančerska kuća. Mickey je tu na brzinu iznajmio čamac. Uz to, telefonirao je Minnie.

— Prebaci se avionom do Boulderove brane, — reče joj on. — Mi plovimo niz Colorado. Iznajmio sam čamac s posadom i idemo u potragu za Pajom. Ne brini se za nas.

— Dobro, — odgovori Minnie.

Uskoro je čamac bio spreman i Mickey krene na ovaj opasan put. Plovili su ka brzici. Ljudi u

je vrpce i Pajo padne na dno čamca bez ikakvog rizika.

— Baš mi je žao što sam morao izgubiti padobran, — reče s tugom Pajo.

— Nabavit ću ti drugi, — obećao mu je Mickey.

Cijelog tog dana brza matica nosila ih je niz Colorado. Brodili su pored olupina drugih čamaca koji su pokušali preploviti kanal, ali nisu uspjeli. Mickeyjeva posada je bila snažna i spretna. Zato se plovidba završila uspješno. Na koncu, tok rijeke je postajao sve mirniji i mirniji i čamac je najzad uplovio u široko i lijepo jezero Mead (Mid) u državi Nevada.

— Boulderovom branom stvoreno je ovo jezero, — reče jedan od posade ležeći udobno na krmi čamca.

Stigli su do Boulderove brane prije nego Minnie. Preostalo vrijeme su Mickey i Pajo iskoristili da razgledaju branu. Pred njima se uzdizao golemi zid od čelika i betona, koji je pregradio Kanjon. U utrobi brane saobraćala su dizala.

— Šta kažeš na ovo? — usklikne Mickey u čudu.

Dizalom su se spustili u unutrašnjost da razgledaju prostrane energetske hale u podnožju brane.

— Znaš li koliko električne energije dobiva ova zemlja svake godine zahvaljujući vodenoj snazi? — upita Mickey Paju. — U mom vodiču piše da na taj način godišnje proizvodimo milijun kilovatsati.

— Kilo... čega? — zabrza Pajo.

— Kilovata — to je mjera za električnu energiju, — objasni Mickey.

Odozdo su se vratili dizalom. Gore su zatekli Minnie. Ona ih je čekala na drumu izgrađenom preko vrha brane. Podalje su bila parkirana putnička kola i kamion.

— Najzad ste stigli, — javi im se ona. — Znate li šta se dogodilo?

— Nadam se da je nešto ugodno, — reče Mickey.

— Telefonirala sam holivudskom Studiju i ispričala im sve što se Paji dogodilo, — reče ona. — Rekli su da žele snimati film o Paji i Velikom Kanjonu. Zato je tu u kamionu i magarčić.

— Ne želim nikada više ni da vidim tog magarca! — reče Pajo uzrujano. — I nikada se više neću spuštati niz Veliki Kanjon.

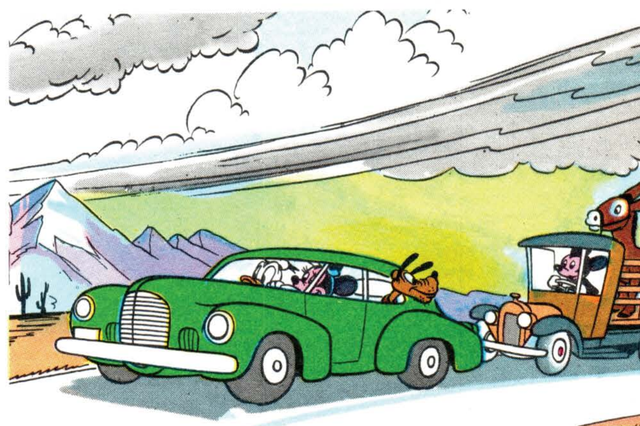
— Ali, bio si tako hrabar i silan, — reče Minnie. — Rekli su da će te snimati u Studiju sa Kanjonom u pozadini.

— Je li... — reče Pajo pomirljivije, jer mu se ideja počela sviđati.

— Ja ću šofirati kolima, a ti vozi kamion s magarcem, Mickey, — reče Minnie. — Brzo ćemo stići do kuće.

Projurili su kroz donju Nevadu i ubrzo su izbili na autoput koji vodi ravno ka njihovom domu, ka Kaliforniji.

NOMADI SA SJEVERA NEUKROĆENI

Na visokoj litici iznad Vodopada Male Grmljavine, grmlje se najednom razdvojilo i iz pećine iza grmlja izašla je medvjedica. Bila je vrlo stara. Olinjalo crno krzno jedva joj je skrivalo kosti, ali mali medo koji je išao za njom bio je kao ugljen crn, jedar i čio kao gumena lopta.

Medvjedica je podigla nos da onjuši povjetarac, a medo učini to isto. Kad je pošla ka rijeci niz liticu obraslu šikarom, on je spotičući se poslušno išao u stopu za njom. Bio je to za malog Neewu (Nivu) prvi izlet u svijet izvan pećine u kojoj se rodio.

Na obali rijeke Neewa je zamočio šapu u ledenu vodu i zakmečao iznenađen. A onda je pokušao uhvati odsjaje grebena koji su igrali na vodi. Stara medvjedica ga je neko vrijeme pospano promatrala.

Najednom, majka medvjedica se uspravi na noge, dlake na vratu joj se nakostriješe i neko potmulo mumljanje zatutnji joj u grlu. Nos joj se njihao poput igle na kompasu da bi se najzad usmjerio ka stazi koja je pored rijeke vodila do Vodopada Male Grmljavine. Miris je sad već bio jak — miris čovjeka i psa nošen vjetrom!

Laka ćuška natjera Neewu da se uvuče pod neki grm. Zatim, kao kakva tamna sjena, i stara medvjedica iščezne za njim.

U međuvremenu, penjući se uz stazu, André Dupas (Andre Dipa) je sve jasnije čuo buku vo-

dopada. To je značilo da je ovom pješačenju od jedne milje došao kraj i da će se uskoro osloboditi teškog ranca i čuna koji mu je žuljao rame. Nikiju, vižlastom psetancetu koje je skakutalo ispred Andréa, buka vodopada nije označavala ništa. Kao i medvjedica, i ono je uglavnom razmišljalo osjetilom mirisa; uostalom, bilo je još vrlo mlado.

Prošlo je tek nekoliko minuta kako su medvjedi otišli, kad su André Dupas i Niki stigli ispod vodopada. Kako je do sumraka ostalo malo više od sata vremena, André nije spustio čun u rijeku, već ga je na malom žalu položio naopako. Spustio je ranac i protegao mišiće.

— Ovo mjesto je dobro za logorovanje, — rekao je. — A šta ti, Niki, misliš o tome?

Niki odgovori režanjem. Mali psić je stajao naćuljenih ušiju a njušku i prednje šape zario je u veliki trag medvjeda. Izgledao je tako gnjevno da se Dupas morao nasmijati.

— Nemoj slučajno odjuriti u šumu za tom starom medvjedicom, — opomene ga André. — Ti mali tragovi znače da je s njom mali medo, a ona neće trpjeti nikakve ludorije. Bolje da te vežem.

Kada je psa privezao uzicom za remen na rancu, André zamijesi tijesto za kolačiće pa zapali vatru. Za to vrijeme Niki je stalno osmatrao jedan šumoviti brežuljak. Zarežao bi kad god bi mu povjetarac nanio jak miris medvjeda, jer Neewa i njegova majka nisu bili daleko od hučne rijeke.

Gledajući preko jedne ravne stijene, majka medvjedica je vidjela logor na obali. Na toj daljini, stranci nisu predstavljali opasnost za njenog medu. Poslije nekog vremena otići će dalje, pomislila je. Bila je umorna. Uzdahnula je i opružila se da malo odspava.

Mali Neewa je bio nestrpljiv kad mu je majka dugo spavala. Htio je nečim ispuniti vrijeme. Pokušao ju je malo čupkati za šapu, a kad je to nije probudilo, on je odlutao.

Šuma je bila puna novih i divnih mirisa. Idući za jednim tragom mirisa, Neewa je zario svoj crni gumb na nosu u busen trave — a odatle je iskočio zečić. Neewa potrči za njim. Samo još jednom da skoči pa ga je stigao, kad se zeko naglo okrene na oštrom rubu provalije, Neewa se preturi, padne nekoliko stopa na meku zemlju i otkotrlja se dalje do dna kotline.

Neewa se podigne, nepovrijeđen, ali sav zadihan i malo uplašen. Htio se vratiti majci, no dok je pokušavao naći pogodno mjesto da se uspne iz

kotline, on se izgubio. Najzad je pronašao put da se popne uz strmu padinu. Baš ispred njega bila je neka ravna stijena koja mu se činila poznatom. Požurio je u tom smjeru. Onda je zapazio veliko dlakavo stopalo kako viri iza stijene. Za Neewu je to značilo »majka!«. Ovoga puta će je *stvarno* probuditi. Sjuri se, malo zamumlja pa se baci na stopalo i ugrize ga.

A onda se Neewi učinilo da se zemlja zatresla. Vlasnik velikog stopala iskočio je iza stijene i urliknuo. Bio je to golemi medvjed. Dugačka šapa se zaljuljala, a pandže promaše medu, jer se Neewa već dao u bijeg. Dok je trčao nizbrdo, cvilio je za majkom.

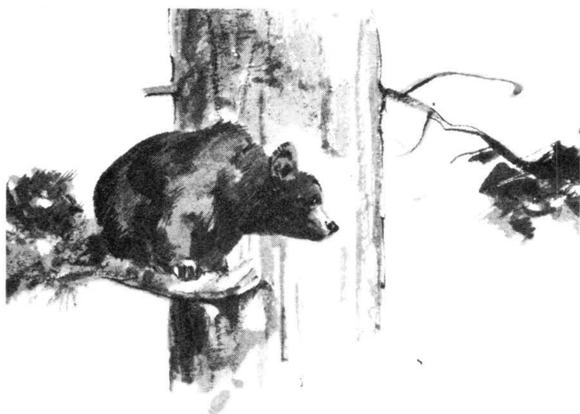
Glas njenog mladunčeta pomiješan sa razbješnjelim mumljanjem medvjeda, probudio je Neewinu majku i ona krene u akciju. Išla je lomeći šikaru brže od svakog jelena. Jedan udarac šape tog stranca mogao bi na mjestu ubiti njenog medu ako na vrijeme ne stigne do njega.

Neewa izgubi oslonac. Otkotrljao se kao mala crna lopta do podnožja padine i četvoronoške otetura dalje. Čudovište za malo što se nije oborilo na njega! Užasnut, Neewa zaskviči...

A onda koščato tijelo njegove majke udari Neewinog gonioca postrance takvom silinom kao kad drvo pada. Izbačena iz ravnoteže, zvijer se dvaput prevrne, ali se opet digne kao pravi borac i baci se snažno na svog neprijatelja.

Stara medvjedica nije imala kud pobjeći, čak

i da je željela. Da odbrani svoje mladunče, tukla bi se i sa cijelom četom neprijatelja. Nije skoro ni osjetila kako joj puckaju stara rebra, ni kako po njoj pljušte udarci protivnikovih teških šapa. Zubi su joj se duboko zarivali u medvjeda, dok su se dvije zvijeri valjale u bučnoj nepoštednoj borbi. Zemlja se zatresla na mjestu gdje su zajedno pale. Kad su udarile u neko mlado drvo, četiri palca debelo, ono se savi kao travka.

Obodren divljom bukom, mali Neewa se sve više peo uz obližnje stablo. Najzad je dospio do visoke grane odakle je gledao bitku, a osjećao se izvan opasnosti. Bio je još suviše mali da strahuje za majku.

Stara medvjedica se i dalje borila mada je znala da ne može pobijediti. Ponestajalo joj je snage. Odjednom joj u očima ugasne borbeni sjaj kao kao što se ugasi plamen svijeće kad puhnemo i izmučeno tijelo joj se omlitavi. Bila je mrtva.

Medvjed se počne udaljavati. Zamumlja iz dubine grla, pa malo zaječi od bola na ugriženoj šapi. Još mnogo dana će se sjećati koliko je skupo platio ovu pobjedu. Mumljajući i hramljući, izgubio se u pomrčini.

Na, Neewu, koji je prouzrokovao ovaj pokolj, potpuno je zaboravio.

Kroz buku Vodopada Male Grmljavine odjeci borbe medvjeda doprli su i do Nikijevog oštrog uha i naprosto ga razdražili. Mržnju prema medvjedima naslijedio je od svojih predaka, vukova.

Niki je počeo vući uzicu. Ranac, sad olakšan jer je Dupas izvadio mnoge stvari iz njega, počeo se pokretati. Već je uzeo maha i drljao iza Nikijevih zategnutih nogu. A onda se uzica otkačila.

André Dupas je ostavio kuhanje i pojurio za psetancetom.

Kad je stigao na poprište borbe, Andé je shvatio po razrovanom tlu oko tijela mrtve medvjedice što se sve tu dogodilo. Onda je spazio Neewu visoko na drvetu kraj kojega je Niki lajao.

— Siroče malo! — reče on. — Suviše si mali da sam tražiš hranu; nemam srca da te pustim da krepaš od gladi. Jednostavno ću morati da te skinem s drveta!

BRODOLOMNICI

Privezan remenjem od neštavljene kože za mlado stablo nedaleko od vatre, mali Neewa je s nepovjerenjem promatrao Andréa i njegova malog psa. Instinkt mu je govorio da su oni neprijatelji njegova roda. Niki je malo zarežao i nakostriješio dlaku, toliko da to potvrdi, ma da ga je Andréova zapovijest zauzdavala. Čovjek se sad počeo približavati...

— Evo ti večera, mali, — reče André, stavljajući zdjelu uz sam Neewin nos.

Niki je samo čekao na ovaj izazov. Poletio je na Neewu. Njegov gospodar *mora* da je pogriješio. *Njegova* je večera u toj zdjeli i nikakav jadni medo nema pravo na nju.

Anré Dupas je dograbio dva nakostriješena vrata.

— Slušajte, — upozori ih, — vas dvojica mladih ratnika morat ćete sklopiti mir. A sad jedite — obojica!

Pošto su mu nos zaboli u hranu, Neewa je morao oblizati usta. Hrana je bila ukusna. Kad je André malo opustio ruku, medo je počeo jesti. Niki zareža preko zalogaja, brzo proguta hranu i gricne Neewu za uho. To je opet izazvalo rat. U tren oka, Neewa navali na psetance, skvičeći zlokobno.

André ih, smijući se, razdvoji, Privezao je drugi kraj medinog remena oko Nikijevog vrata, a onda je šetao s njima ukrug oko logorske vatre, pazeći im se njuške ne dodiruju. Kad su najzad shvatili da je tučnjava zabranjena, stavio ih je pokraj svog ležaja da spavaju i naredio im da se ne miču.

Prije zore Dupas je već bio na nogama i rasturao logor, a kad je sunce odskočilo, njegov natovareni čun je već plovio niz rijeku. Niki i Neewa, još uvijek privezani za isti remen, ležali su u čunu na Andréovom rancu. Međutim, između njih nije vladao mir, već samo oružano primirje koje će potrajati dok ga André uspije održati.

André sada nije imao vremena baviti se dječjim svađama. Čun mu je sad ulazio u bijelu prugu pjenušave vode koja se talasala zbog oštrih stijena ispod površine. Tu i tamo poneki šiljak je izbijao iznad pjene. André Dupas ih je sve mimoišao — dok iznenadni val nije oštro nakrivio čun. Psetance i medo se sudare i odmah počnu međusobno da se okrivljuju. Režeći i hvatajući se pandžama, zanjihaše se na gornjem rubu čamca.

André je odmah reagirao. Pohrlio je da ih spasi, sve je stavio na kocku i — izgubio. Kako mu je veslo još bilo iznad vode, nije imao vremena da usmjeri čamac prije no što je spazio kako se munjevi-

to primiču velikoj stijeni u vodi. Žestoka struja koja se uspinjala jednom stranom stijene ponijela je Andréov čun nagore i prevrnula ga u hučnom bijesu brzice.

Stotinjak metara nizvodno, rijeka se već stišavala da uskoro opet započne svoju posljednju trku prema Slapu Velike Grmljavine. Tamo su male mokre glave, Neewina i Nikijeva, izbile na površinu vode. Noge su im se kretale po instinktu, potiskivale su vodu, a njuške su im bile iznad njene površine.

Hučanje velikog vodopada bilo je zaglušno, ali mu oni nisu shvatili značenje. Za trenutak je bilo prilično jednostavno održati se na vodi. Stjenovita obala promicala je kraj njih, tako brzo i treperavo, da su jedva i primjećivali. A onda se najednom dno survalo ispod njih. Slap Velike Grmljavine odvukao ih je dolje u pjenušavu tamu.

Nekoliko trenutaka kasnije, Neewa se pojavio iz vrtloga na mirniju površinu vode dalje od slapa kao kakav crni komadić pluta. Još uvijek je bio vezan za Nikija. Psetance je bilo napola obamrlo, ali je i njegova sudbina bila vezana za Neewu. Medo je, žestoko plivajući, dospio do gomile nanesenog drveta. Uzverao se na nju, vukući za sobom Nikija.

Gomila nanesenog granja bila se zakačila za stijenu koja je virila iz vode, a sad su je, ove dvije mlade životinje, otkačile svojim koprcanjem. Čitav splet panjeva i granja počeo se kretati i struja ga

je ponijela dalje.

Daleko iznad opasnosti Velikog Slapa, André Dupas se izvukao na oboreno stablo koje je pružalo svoje usahle grane nad rijekom, poput ruku nekog skeleta. Dok se André tu prikačio i odmarao mislio je na Nikija i malog Neewu. Nada da će ih ponovo vidjeti, gasila se. Bilo je gotovo sigurno da ih je slap odnio i da su se udavili u bučnom vrtlogu.

André je tužno odmahnuo glavom. Sada je bilo važno da potraži svoj čun. Ako je i čamac sletio niz vodopad, teško da će se izvući živ odavde. Pred njim je bilo stotinjak milja hoda kroz divljinu sjevera, a kad je čovjek bez hrane i oružja, onda je sve protiv njega.

André se uzdigao na obalu, ispraznio vodu iz obuće i počeo tragati. Sreća mu se osmjehnula. Nedaleko od vodopada pronašao je čamac, prevrnut, na mjestu gdje su se neke vrbe nadvile nad vodom. Kao dobar šumar, bio je privezao pušku u čamcu i ona je bila spašena. Ali nestali su hrana i pokrivači. Lišen ovih stvari, nije smio gubiti vrijeme i otišao je tražiti svoje ljubimce — davljenike.

André Dupas podigne na ramena svoj čun, pronađe stazu Velike Grmljavine i teška srca produži put.

DRUGOVI NA UZICI

Na uzvisini oko stotinjak metara od rijeke, Niki je otpetljao remen i Neewu od malog drveta. Otpetljavanje je dugo trajalo, jer je Neewa neprestano kružio oko drveta u suprotnom smjeru i opet se zapetljavao. Ali sada su bili slobodni, i Niki je odlučio vratiti se svom gospodaru. Vukao je Neewu ka jednom golom obronku odakle se mogla vidjeti rijeka.

Psetance je radosno zalajalo kad su se André i njegov čamac pojavili na vidiku. On jurne na-

prijed zaboravljajući na remen koji ga je zaustavio. Ukopa se zadnjim nogama i potegne. Neewa zakoči, a onda poleti u drugom smjeru. Neko drvo se ispriječilo između njih, a remen se opet počne namotavati.

Uzalud je, potežući svom snagom, Niki vidio kako se čamac sve više udaljava dok ga okuka rijeke nije sakrila potpuno. Tek onda je psetance odustalo od dalje borbe. Bolno je zacvililo i sklupčalo se na tlu.

Ovoga puta je Neewa odmotao remen. Bio je gladan i ozbiljno se spremao da negdje pronađe hrane. Neewi baš nije bilo sasvim jasno kako se hrana može naći, ni gdje da je nađe, ali se pouzdao u svoj nos. A Niki je išao za remenom; nije mu bilo ni do čega kad je izgubio svog gospodara.

Poslije nekoliko sati Neewa je dovukao Nikija na mali proplanak. Najzad su shvatili da im se remen neće zaplesti ako idu istim smjerom, jedan za drugim. A onda, gdje je divlja trava rijetka, Neewa je našao hranu, povorku mrava koji se vraćaju u svoje podzemne hodnike.

Neewa je instinktivno znao da su mravi dobri za jelo. Oblizivao se i trpao ih u usta po desetak odjednom. Promatrajući medu, Niki je shvatio da i njemu zavija u crijevima. Prvo ih je onjušio, a onda delikatno liznuo.

Ukus je grozan — bar za psa! A pored toga jedno dva mrava su ga ugrizla za jezik da mu je on zabridio. Niki pljune i uzmakne. Ali Neewa se nije mogao nasititi ove mravlje gozbe. Našao je još jednu mravlju povorku, pa još jednu, i vukao psetance za sobom.

Najednom, mravi napadnu Nikija. Njegove stražnje šape i sapi naprosto su se zapalile od ujeda mrava. Niki je pokušao da i on njih grize. Ali uzalud. Odvuče se koliko je to remen dozvoljavao i sjedne. Čak i u tom sjedećem položaju kružio je oko Neewe i skvičao.

Sav ovaj napor nije ni najmanje utjecao na mladog medu. Neewa se sav predao tome da poliže svakog mrava na vidiku. Tek kad je pojeo sve mrave, pristao je da krene sa proplanka.

Neewin apetit se samo još pojačao pikantnim ukusom ove zakuske. Sad je poželio da pojede neki čestiti obrok i uskoro ga je njuh odveo do močvarnog zemljišta. Cio taj kraj zelenio se od smrdljive listine. Neewa se uvali u nju i počne halapljivo jesti mljackajući glasno.

Jak neprijatan miris natjera Nikija da kiše. Odvukao se do kraja remena i sjeo. Sasvim neočekivano, prohladno, vlažno blato prijalo je njegovoj koži izgriženoj od mrava, ali želudac mu je još uvijek bio prazan.

Od slistine, Neewa odšeta do otvorenog prostora na kome su dozrijevale divlje jagode. Poslužile su kao odlična poslastica — za medvjeda. Gonjen gladu, Niki je okušao sićušne plodove, ali mu nisu zadovoljili ukus, niti utolili glad. Zgadio se i obeshrabrio, pa je pustio da ga Neewa odvuče do jednog drveta.

Pošto je sad bio sit, Neewa je želio malo odspavati; a za medu je prirodno da spava na drvetu. Počeo je da se penje. Međutim, zadržavala ga je Nikijeva težina na drugom kraju remena, no Neewa je umio biti i tvrdoglav. Zabadao je svoje pandže sve dublje u koru drveta. Isprekidanim, usporenim trzajima pomjerao se naviše, stopu po stopu.

Niki je osjetio kako se odiže od zemlje. Remen mu je stezao vrat i gušio ga. U paničnoj borbi zabadao je nokte u drvo, okrećući se tamo-amo, sve dok mu se zadnja noga slučajno nije zakačila preko kožnog remena. Pritisak na dušnik je malo popustio. Sad je on vukao remen, vršeći pritisak na Neewu da se malo spusti. Nikijeve prednje noge opet su bile na zemlji, ali više od toga nije uspio. Newwa se ukotvio između stabla drveta i malog panja.

I dalje sa stražnjim dijelom u zraku, Niki je bio suviše umoran da se bori. Smirio se, daščući. Iznad njega mali Neewa je sanjivo uzdisao. Poslije nekoliko trenutaka i psetance i medo su zaspali.

Niki se probudio iz sna u kome je ponovo bio sa svojim gospodarom. Sanjao je da ga je André Dupas držao za zadnje noge i igrao se sa njim »vrteške«. Niki se migoljio od zadovoljstva...

Odjednom, san se rasplinuo i on se probudio. Obazirao se naokolo, pokušavajući sjetiti se gdje je, i spazio da se nešto kreće ispod grma na udaljenosti od nekoliko metara. Prvo se pomolio nosić zeca, pa onda ružičasto uhance. Pa to je stvarnost — evo hrane!

Niki je udahnuo punim plućima i zadnjim nogama se odbacio od drveta, naprežući se svom snagom i — hop, sa grane je sletio pospani Neewa, pao mu na leđa i oborio ga. Niki se odmah podigao i pojurio za zecom, vukući ovoga puta Ne-

ewu kao da je dječja igračka na uzici. Oštar nagib pomogao je psiću, ali to nije bilo dovoljno da uhvati zeca. Kad je zeko nestao u čestaru, Neewa stane na svoje noge.

Sada Neewa preuzme vodstvo. Nakon što je pošteno ručao i malo odspavao, ožednio je. Uputio se ka rijeci.

Na obali rijeke i Niki je također pio, ali tek je počeo lokati kad osjeti svjež, uzbudljiv miris, koji je dolazio od otiska čizme u vlažnom pijesku izmedju stijena. Trag nije bio Andréov, ali je mirisao na *čovjeka,* a za Nikija taj miris značio je hranu, društvo, nježnost. Živnuo je, i cvileći dobro povukao remen.

Nastala je prava borba za nadmoć. Neewa se ukotvio na drugoj strani velike, oštre stijene. Remen se strugao uslijed povlačenja po stijeni tamo-amo i odjednom se prekinuo. I medo i psić prevrnuli su se preko leđa.

Kad se podigao, Niki se stresao. Sijevao je očima na Neewu. A onda shvatio da je slobodan. Ne osvrnuvši se, pojuri tragom stopa koje su ostavile čizme.

NOMADI SE PONOVO SASTAJU

Radi se o dva čovjeka, zaključio je Nikijev njuh. Njihov miris se razlikovao od Andréovog i što je bio jači tim više je poticao njegovu čežnju za ljudskim društvom. Kad se spustio mrak, do njega je dopro još jedan miris — miris dima logorske vatre, pržene slanine i jakog čaja...

Negdje u mračnoj šumi iza njega zavijao je šumski vuk, ali Niki nije obraćao pažnju. Pred njima je bila vatra. Dva čovjeka su sjedila kraj nje. Voda mu je pošla na usta kad je osjetio miris hrane. Pođe naprijed — a onda se zaustavi na rubu svjetlosti koja je dolazila od vatre, pun sumnje.

Krupni čovjek, crne brade, govorio je odsječno.

— Bolje da se držiš onoga što si mi obećao, Makoki, — da bude mnogo lisica, dabrova, kuna, tamo kuda me vodiš! Zapamti — ovo su *moje* zamke.

— A moja lovačka oblast, g. Le Beau (Le Bo)! — reče mladi Indijanac iz plemena Cree (Kri).

Lonac na koji nije nitko trenutno pazio, počeo

je kipjeti. Miris je silno zapahnuo Nikija. Obliznuo je usne i zacvilio.

Le Beau, podigavši hitro pogled na ovaj zvuk, opazi odsjaj vatre u Nikijevim očima. Ruka mu posegne za puškom i podižući je, on je za tren nespretno ispusti. Le Beau prekune — a ružni prizvuk psovke natjera Nikija da se skupi kao da hoće izbjeći udarac. To mu je spasilo život.

Puška grune.

— Vuk! — prodere se Le Beau, skočivši na noge. — Pogodio sam ga. Makoki — donesi svjetiljku!

Bježeći kroz tamu, repa podvijenog među noge, Niki je čuo kako se ova dvojica kreću po šipragu. Koža mu je ostala čitava, samo se njegovo povjerenje u ljude pokolebalo. *Čovjek* je pokušao da ga uništi!

Negdje na stazi pri povratku, Niki je zastao pitajući se što sad činiti. Naprosto je umirao od gladi; bio je sam u neprijateljskoj šumi. Jedino živo biće koje poznaje je mali Neewa, a on mu je donio samo nevolje u toku čudnog, nametnutog drugarstva. Ipak, bolje je biti sa Neewom nego potpuno sam.

Otežalih nogu i opuštena repa, Niki se uputio natrag prema mjestu gdje su se on i medo rastali...

Na petnaest stopa iznad tla, Neewa je čvrsto spavao u krošnji jednog drveta. I on je bio usamljen. Uzdisao je u snu, a remen koji je visio sa njegovog vrata njihao se pored stabla drveta.

Ma kako bili tihi, ti šumovi su doprli do ušiju risa koji se šunjao kroz šumu. Njegove blijede okrugle oči pretraživale su okolinu dok se nisu zaustavile na drvetu i na dlakavoj lopti, a to je bio Neewa. Obliznuo se. Jednom je stari ris okušao medino meso — i svidjelo mu se.

Međutim, i druge su uši čule grebuckanje Neewinog remena i sad je sovuljaga (jer je to bila ona) spazila medu. U avetinjskoj tišini spustila se na Newinu lubanju, misleći da je to koža neke male životinje. Oštre pandže joj se zatvoriše...

Neewa skvikne, sruši se ravno za zemlju i za dlaku promaši risa koji se peo uz drvo. Onda odskakuće kao gumena lopta i ne pogledavši šta mu je za petama.

Ris je bio na nekoliko skokova iza Neewe, kad je Niki čuo kako medo uplašeno skviči. On glasno zalaje. Ris odmah zastane kao ukopan, jer nije bio načistu otkuda dolazi nova drska prijetnja. Nikiju je to bilo dovoljno da onjuši i shvati o kome se radi, pa navali, lajući iz sveg glasa, kako samo pas može izazvati mačku, ma koje vrste bila.

Ris podvije rep pa velikim skokovima nestane u noći.

Niki ga nije daleko jurio. Jedina mu je sad želja bila pronaći Neewu. Svjež medin trag odveo ga je do šupljeg panja velikog taman toliko da se neki mali medo ili psić uvuče u pukotinu. Na ulazu, Niki zacvili, a Neewa »pućne« u znak prepoznavanja i poslije kratkog koprcanja Niki stigne do Neewe. Ostatak te noći dva mala nomada provela su spavajući jedan uz drugog, vezani ne više remenom, već uzajamnom potrebom da budu zajedno.

Urlici od kojih se krv ledi u žilama probudili su ih još kad se sunce rađalo. Oni su se pribili još više u svom panju, kad veliki jelen, mužjak, potpuno iscrpljen, protutnji prema rijeci. Nekoliko trenutaka kasnije, čuli su da je hajka završena.

Kako je dan osvajao, jenjavalo je režanje sad zasićenih vukova. Kad su bili sigurni da je čopor vukova otišao, Niki i Neewa se iskobeljaše iz svog sigurnog skrovišta sa namjerom da malo pogledaju okolinu. Do nozdrva im dopre miris svježe zaklanog mesa — hrana u koju se Niki naročito dobro razumije. On pojuri u tom smjeru, zaboravljajući na opreznost.

ZIMSKA LUTANJA

U toku nekoliko idućih tjedana, Niki je naučio

loviti. Kako mu remen više nije smetao, shvatio je da može ići tragom zeca i uhvatiti ga kad se zeko počne zbunjeno vraćati unazad bježeći pred goničem. Obično ga je lov na zečeve odvodio prilično daleko od Neewe; ali i medo je više puta sudjelovao u tom zadovoljstvu. Niki je shvatio da treba natjerati zeca ka mjestu gdje Neewa čeka u zasjedi. Kako se zečevi uvijek vraćaju unazad, trčeći po nekom »krugu« ili stazi, uskoro su i medo i psić uhvatili trik. Često bi se tukli oko plijena, ali kad sve pojedu, svađa se brzo zaboravi.

Ponekad bi nabasali na šumske miševe ispod opalog lišća. Mogli su hvatati i ribu u plićacima. To je bio Neewin specijalitet. A pokatkad se mogao naći ostatak vukova plijena prije nego što netko odnese sve meso s njega. Kad su ljetni dani počeli bivati kraći, Neewa je sve više prepuštao lov Nikiju, dok se sam kljukao raznim plodovima koji rastu po poljima.

Kad je jesen poodmakla, Niki je udvostručio težinu, a Neewa je još bolje napredovao. Bio je ugojen i lijen kad su se prve snježne pahuljice zabijelile u šumi. Sve je više vremena provodio spavajući u toploj jazbini koju je dijelio sa Nikijem, pod korijenjem velikog oborenog stabla smreke. Jednog dana Niki nije uspio probuditi Neewu i otišao je s gnušanjem, a medo je i dalje hrkao.

Kada se jednom Niki, pošto je lovio cijelog dana, u sumrak vratio kući, zatekao je jazbinu pod dubokim snijegom. Kopao je nogama po snijegu i nespokojno skvičao i najzad našao Neewu onako kako ga je ostavio — u dubokom snu. Sklupčao se pored svog lijenog drugara da prespava noć, a ujutro je morao prtiti snijeg da bi sebi prokrčio put.

Poslije još nekoliko pokušaja da i dalje stanuje u istoj jazbini sa medvjedom koji spava svoj zimski san, Niki je digao ruke. Lov ga je vodio sve dalje i dalje u polja. Spavao je gdje ga zatekne noć, često gladan, jer su zečići lako trčali po snijegu, a Niki ga je morao razgrtati. Zadnje noge su im

bile kao kakve cipelice za snijeg, a bijelo zimsko krzno činilo ih je gotovo nevidljivim.

Jednom je kraj zaleđenog jezerca Niki ugledao plavu lisicu kako nepomično leži potrbuške pored ondatrine kuće. Radoznalost ga je natjerala da se približi. Da li je ovaj stranac, što liči na psa, bolestan ili je mrtav? Iznenada ondatra promoli glavu iz rupe da malo pogleda unaokolo — a lisica je iznebuha lupi šapom. Glodavac se bespomoćno zatetura preko leda. U tren oka lisica ga dokopa. Niki sav oduševljen zalaja i uputi se ka promućurnom lovcu. Ali lisica nije željela društvo. Brzo je daleko pobjegla se glodavcem u čeljustima, a Niki se klizao i spoticao na ledu po kome je brisao vjetar.

Zavirivao je u nekoliko ondatrinih kuća, ali bez uspjeha. Nije kao lisica ima strpljenja ležati mirno na hladnoći i čekati. Uskoro je i to napustio.

Istog dana, nešto kasnije, Niki je naišao na tri velika jelena, vapita. Veliki vapiti su razgrtali snijeg ne bi li ispod njega pronašli malo trave. Njihov topli miris podsjetio je Nikija na neki vučji plijen koji je jednom našao, Vukući se potrbuške po snijegu, šunjao se ka jelenovom mladunčetu. Već je bio na domaku cilja, kad ga majka-košuta ugleda. Ona se okrene ukrug uz preplašen krik. Mužjak naleti, a Niki skoči ustranu da spasi život jer bi teško izmakao smrtonosnom udarcu prednjih papaka.

Te noći, dok je sjao hladan, bijeli mjesec, Niki se osjetio strahovito usamljen. Sjeo je, upravio njušku prema nebu i počeo zavijati dugu žalopojku svojih predaka.

Međutim, sreća mu je bila naklonjena u lovu pa je tako Niki uspio progurati zimu, sve dok snijeg nije prestao štititi zečeve a miševi se opet mogli vaditi iz skrovišta u zemlji. Sad je bio mnogo viši, čvrstih zategnutih mišića. Ali je još bio usamljen. Sjetio se Neewe. Možda se medo već naspavao u jazbini pod oborenom smrekom. Ići će pogledati.

Upravo ispod Slapa Male Grmljavine, gdje su se prvi put zajedno ogrijali kraj Andréove vatre, Niki pronađe svog rutavog prijatelja. Neewa je bio smršao i pomalo brundao poslije dugog zimskog sna. Malo se podigao sa mjesta na obali rijeke gdje je lovio ribu i zamumljao kad mu se približilo nešto nalik na vuka. Neewa je bio kratkovid, kao i svi medvjedi, a Niki je prilično narastao. Mladi pas je zakevtao u znak pozdrava. Glas mu je bio dublji no ranije, a Neewa ga je sad poznavao po mirisu, i zadovoljno je skviknuo.

Dva prijatelja su se ponjušili, a onda se Neewa vratio svom ribolovu kao da Niki nije ni odlazio od njega.

Toga ljeta i slijedeće jeseni obojica su brzo rasli — medo do medvjeda od preko sto kilograma, a Niki do potpuno odraslog psa. Udruženi, predstavljali su par koji ulijeva strah svakom prirodnom neprijatelju. Veliki jelen, mužjak, ponosan na svoju snagu i borbenost, pogledao je ove čudne drugove i krišom pobjegao što je brže mogao.

Prije nego što su snjegovi opet došli, Neewa je pronašao staru jazbinu svoje majke, očistio je i spremio za svoje useljenje. Niki je proveo sa njim dva dana i dvije noći u toku prve vijavice te zime. Ostavio je Neewu da spava i sanja, a on se uputio tragom velikog jelena.

KRADLJIVAC MAMACA

Urlanje čopora vukova opominjalo ga je da su negdje iza njega i drugi vuci na tragu velikog jelena. Tu mu je prijetila opasnost, ali Niki nije bio raspoložen da napusti hajku, jer mu je već dosadilo trpjeti glad. Udvostručio je brzinu. Konačno na jednoj niskoj oštroj stijeni, isturenoj nad zamrzlom rijekom, on dovede jelena u škripac. Dok je Niki jurišao, veliki jelen je uzmicao i bacakao se prednjim nogama.

Niki je izvrdavao udarce, puzio i proučavao jelenov položaj, koji je bio podesan za obranu. Veliki jelen je bio i suviše mudar da ga može natjerati preko stijene, koja mu je štitila leđa od napada. Jak udarac prednjim kopitom mogao bi vuku ili psu slomiti rebra. Bili su satjerani u tjesnac — a vukovi su pristizali. Ali Niki se nije htio predati.

Kad su se vukovi pojavili, čopor nije bio veliki, dvoje starih i četiri prilično odrasla mladunčeta — ali su već bili iskusni. Nisu uludo trošili vrijeme. Dok je majka vučica napadala jelena, stari vuk se okomio na Nikija.

Na Nikijevom ramenu otvori se duboki prorez, ali on nije uzmicao. Bio je teži od vuka, a mišići su mu bili isto tako snažni i pokretni. Svaka mu se žilica napajala bijesom što je neizazvano napadnut. Još jedna rana mu se otvorila na obrazu kad je svojim zubima promašio vuka. A onda Niki ščepa vuka za gušu. Vrtjeli su se i prevrtali prema rubu stijene.

Odjednom se ispod njih ukazala praznina. Prevrnuli su se i pali na zaleđenu rijeku, vuk ispod Nikija. Udarac od pada ih je razdvojio. Niki se teturajući diže na noge, spreman nastaviti borbu, ali se vuk nije micao. On se nikad više neće pomaći.

Dok je Niki pronašao put da se vrati na stijenu, jelen je već postao plijen čopora vukova. Ali prije nego što je pao, udario je kopitom majku vučicu. Ležala je i lizala povrijeđenu nogu, dok su mladunci navalili da utole glad.

Nikijev napad ih je zatekao nespremne. Nadajući se da im se otac vrati kao pobjednik, digli su pogled sa gozbe suviše kasno. Niki udari ramenom u prvog vučića i ovaj se otkotrljao. Čeljustima je dograbio drugog za vrat i odbacio ga ustranu. Ostali su se razbježali da spasu život, a za njima je otišla i stara vučica.

Niki se vrati do tijela ubijenog jelena — ono je sada postalo njegovo vlasništvo. Prije nego što je okusio meso podigne svoju njušku prema polarnoj svjetlosti uz kratak, divlji urlik pobjede.

Na izmaku te zime, Niki je naletio na zamku koju je postavio Le Beau. Slab miris na čovjeka po košarici od pruća podsjetio ga je neodređeno na nešto neprijatno. Daleko više ga je zanimao komad smrznutog mesa koji je visio na pedalj-dva iznad košarice. Niki nikad nije vidio stupicu. Kolebao se jedva trenutak, a onda se uhvati na udicu.

Čelične čeljusti su iskočile iz snijega, škljocnule i zatvorile se preko meke kože ispod Nikijeve gubice. Njegov skok unazad još je pooštrio bol — a nije mu donio izbavljenje. Kad je zatresao glavom ništa se nije promijenilo. Oprezno je stavio prednje šape na stupicu i pritisnuo nadolje. Opruge, pod njegovom težinom, olabavile su stisak.

Ponovo na slobodi, Niki je zarežao na čeličnu napravu koja ga je ugrizla, obišao oko nje veoma oprezno i zgrabio meso koje je bio ispustio.

Krenuo je dalje idući po tragu starih čizama ka slijedećoj stupici. Tu je bio drugi primamljivi mamac; ali Niki se već opametio. Pažljivo je obišao spravu, a kada je sve prošlo s mirom, zadnjim nogama je na nju nabacao snijeg i grančice. Stupica je poskočila i oštro škljocnula. Pošto se uvjerio da nema opasnosti, Niki je zgrabio mamac i brzo ga progutao. Onda je krenuo dalje.

U jednoj slijedećoj stupici bila je uhvaćena lijepa crvena lisica. Činilo se kao da je odustala

od borbe. Jednostavno je čekala i pratila psa pogledom. Niki nije imao ništa protiv lisice. Otišao je dalje i našao risa u slijedećoj stupici. Ris je bio mrtav.

Prošla su dve dana prije nego što je Le Beau našao praznu stupicu i primijetio oko nje tragove slične vukovima. Kleo je tako divljački da se Makoki uvijao kao pod udarcima.

— Vuk! — uzvikne Le Beau. — Vuk koji pljačka stupice. Daj mi loj, Makoki. Ta podla zvijer je možda suviše mudra da dirne u otrov, ali ću svakako pokušati.

Makoki donese komadić loja iz vreće sa mamcima. Le Beau doda strihnina iz boce koju je držao u džepu. Dodirujući sve to samo rukavicama koje su, kao i Makokijeve, bile dobro protrljane borovim iglicama da ubiju miris čovjeka, on napravi loptice od loja. Dvije ovakve loptice spustio je blizu naprave prije no što je natakao mamac. Ostale loptice je razbacao po stazi kojom se vidio trag.

Kod četvrte stupice Le Beau nadje mrtvog risa — i nedaleko Nikijev jasan trag. Traper zamišljeno protrlja bradu. Onda je opet ispitivao Nikijeve otiske šapa i iscerio se.

— Pa ovo pas pljačka naše stupice, Makoki, — reče, smijući se prigušeno. — Vuk bi pojeo risa u stupici. Sad ćemo vidjeti kako će prijati otrov ovom kradljivcu mamaca!

PROGONJEN

U toku narednog tjedna Nikiju se svidio lov. Oborio je sasvim sam jednog losa, a ono što nije mogao pojesti, ostavio je kojotima. Čak je pronašao i jazbinu pod nekim deblom koje je vjetar oborio, gdje je mogao odspavati poslije bogatog obroka. Kad je kasnije ponovo naišao na niz Le Beauovih stupica, nije bio naročito gladan, ali je iz puke radoznalosti išao pored njih. Kod svake stupice nabacivao bi snijeg i grančice dok ona ne odskoči. Onda bi pojeo mamac.

Kad je došao do mjesta gdje je Le Beau bacio otrov, isto je učinio. Pošto je ukrao mamac, onjušio je lojane loptice. Da je bio gladan, on bi ih progutao, ali sad su mu neprijatno mirisale. Ipak je zagrizao jednu. Loj, oštar na hladnoći ispod nule, počelo se mrviti pod njegovim zubima. Niki proguta nešto malo loja. Drugu lopticu podiže i ponese je u zubima kao igračku. Još mu je bila u ustima, kad su one mrvice koje je progutao počele djelovati.

Niki osjeti nešto čudno u nogama, vratu i mišićima. Zateturao je i ispustio drugu lopticu loja. Trag u snijegu počeo je vijugati. Uskori su mu noge sasim otkazale. Ležeći u snijegu, Nikijevo tijelo se trzalo neko vrijeme, a onda se umirilo.

Tek pri zalazu sunca, djelovanje otrova je malo popustilo i Niki je ustao. Još je bio bolan ali je ipak imao sreću. Da je progutao sav otrov samo u jednoj loptici, sad bi bio mrtav.

Slab, i kao u groznici, odvukao se do svoje nove jazbine pod oborenim stablom. Tu je bilo toplo, suho i mračno. Niki se sklupčao, upravio nos prema jedinom otvoru, pokrio lice repom i zaspao.

Do kasno sutradan ležao je tako, osjećajući kako mu se, malo po malo, vraća snaga. Otrov mu je iščezao iz tijela i sad je bio strahovito gladan. Baš je htio izaći kad mu do nosa dopre jak miris Le Beaua. On se šćućuri, režeći, u tami jazbine.

Traper je išao po Nikijevom tragu od mjesta gdje je bacio otrovne loptice i nadao se da će naići na ukrućenog psa u snijegu. Međutim, dok je stigao do oborenog stabla, znao je po Nikijevom tragu da se žrtva već oporavlja.

— Vatre, Makoki, — zaurlao je. — Istjerat ćemo ga vatrom. Donesi mi neku suhu borovu granu da mi posluži kao baklja.

Kad se baklja razgorjela, Le Beau naredi Makokiju da je drži uz suhe grane stabla koje su zatvarale ulaz u jazbinu. Traper je stajao sa puškom u ruci, spreman da opali kad izađe.

Suhe grančice stabla žestoko su zapucketale. Plamen je lizao uz veće grane i ljut miris počeo je

ispunjavati snijegom zasvođenu jazbinu iza njih. Medvjed Neewa bi izletio van kroz jedini izlaz i — ubili bi ga. Ali Niki je pamtio Le Beauovu praskavu pušku koja ga zamalo nije raznijela dok je bio psić. Počeo je bjesomučno kopati zid svoje jazbine.

Iza uzdignutih grana stabla, Niki se pojavio iz dubokog snijega. Pojurio je golemim skokovima da nađe bolje skrovište. U tom času Le Beau ga je opazio i ispalio metak na njega, ali je opet promašio.

Le Beau je urlao i skakao od bijesa. Kletve su mu bile pune otrova. Čak je krivio Makokija da je uzrok tom neuspjehu. Najzad se malo smirio, toliko da razmotri nove planove kako da uništi Nikija. Le Beau je znao postavljati zamke, zamke koje bi i najpromućurniji pas teško mogao otkriti.

Niki više nije krao mamce, ali je opuštao opruge na stupicama, toliko da pokaže svoj prezir. A po tome je Le Beau znao da je pas još uvijek na njegovom teritoriju. Tako je žestoka bila njegova mržnja prema »sotonskom psu« koji ga izigrava, da se ustvari radovao što je pas još u blizini.

— Uhvatit ću ga, makar mi to bilo posljednje u životu, — izjavio je Makokiju. Indijanac je samo klimnuo glavom; ali je u srcu gajio nadu da veliki pas neće biti uhvaćen.

Jedne noći pune mjesečine, Niki se vraćao gladan u svoju novu jazbinu pod obronkom. Već danima je lov bio slab. Snježna kora nije bila dovoljno jaka da ga održi, mada je za zečeve bila idealna.

Dok se kretao između smreka, Niki je ugledao nešto što ga sledi. Na trideset stopa od njega, čučao je zec na oborenom stablu i gledao ga krupnim, preplašenim očima. Čak i kad je Niki koraknuo bliže, zec nije skočio niti se pomjerio. Samo je pomak-

nuo nos.

Instinkt je upozorio Nikija da tu nešto nije u redu, ali, bio je gladan. Oprezno je kročio bliže, njuškajući zrak ne bi li otkrio kakav negovještaj opasnosti. Međutim, ništa nije primijetio. Svjež snijeg nije pokazivao nikakve tragove.

Na desetak stopa od zeca, Niki je skočio na plijen — i uletio u čeljusti stupice.

Urlajući od bola, udarao je okolo, nastojeći se osloboditi. Zadnja mu noga udari oprugu druge stupice, što užasno poveća njegov bol. Niki se bacakao tamo-amo u paničnom strahu. I zec se također upinjao da se oslobodi užeta koje mu je sputavalo stražnje noge i držalo ga privezanog za stablo. Jednom je vrisnuo prodorno, kao ljudsko biće.

Ovi krici doprili su do ušiju usamljenog vuka koji je bio krenuo u lov. Hramao je zbog stare povrede na zadnjoj nozi, ali bio je to div svoje vrste. Okrenuo se prema zvuku Nikijevog pomamnog urlanja. Izmedju vuka-mužjaka i psa-mužjaka uvijek postoji neprijateljstvo — osim ako su zajedno odrasli. Hromi vuk, osjećajući bol i strah u Nikijevom nemoćnom bijesu, nasluti da se uhvaćeni pas može lako uništiti. No, ipak je bio obazriv. Prvo je obišao cio prostor da bi se uvjerio da nema i drugih neprijatelja.

Niki je osjetio miris vuka, i odmah se prestao boriti. Njegovo bijesno urlanje pretvorilo se u režanje. Vjerovao je da će ga vuk tako uhvaćenog napasti, pa se odlučio na obranu.

ŠKOLA MRŽNJE

Hromi grubijan se približio. Kad je vidio koliki je Niki, vuk bi se radije zadovoljio zecom i ostavio psa na miru. Ali Le Beau je tako postavio napravu da je jedini prilaz živom mamcu bio preko stupice. Vuk mora prvo ubiti Nikija ili otići gladan.

Dvije velike zvijeri sasvim su odgovarale jedna drugoj po težini i snazi; ali kako su mu dvije noge bile čvrsto uhvaćene, Niki je bio u strašno nezavidnom položaju. Računajući na to, vuk skoči. Zubi koji su mu se usmjerili na Nikijev potiljak promaše cilj i školjocnu u prazno, a Niki ga istog trenutka ščepa za prednju nogu. Kost kvrcne. Izbačen iz ravnoteže, golemi vuk otkrije nezašti-

ćeno grlo, i prije no što se mogao povratiti, Niki navali na njega. Za nekoliko trenutaka s vukom je bilo svršeno. Pošto ga je posljednji put divljački protresao, Niki ispusti sivkastu lešinu. U toj kratkoj bici zaboravio je vlastitu bol u zarobljenim nogama. A sad se bol vratila, jača no ranije.

Ali Niki se više i ne bi mogao boriti. Kao i ona uhvaćena lisica koju je vidio, i on je sad otupio, niti se čemu nadao, niti je osjećao strah. Tiho se sklupčao i čekao.

Međutim, Jacques Le Beau (Žak Le Bo), veoma nestrpljiv da vidi da li je stupica sa živim mamcem uhvatila žrtvu, već prije zore krenuo je sa Makokijem da obiđe zamke. Kad je stigao i ugledao uhvaćenog psa, zaurlao je od zadovoljstva. Onda mu je Makoki pokazao mrtvog vuka. Le Beau pridje bliže.

— *Nom d'un nom!* — uzvikne. — Ovaj đavolski pas je zaklao velikog vuka nakon što se već bio uhvatio u stupicu. Kakav će tek to biti borac za velike opklade u utvrđenom logoru kad se sastanu svi traperi na dočeku Nove godine. Ovaj pas će mi biti zlatni rudnik. Uzet ćemo ga živog, Makoki. Dobit ću više krzna kladeći se na njega, no što

bih uhvatio u lovu za tri godine.

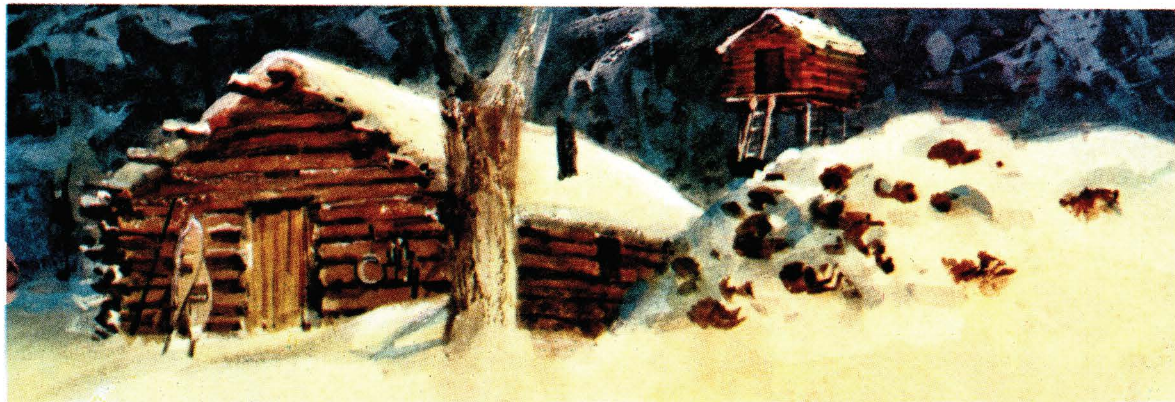
Glasno uživajući u imetku koji se nadao da će steći, Le Beau odsječe štap, tri palca debeo i tri stope dug. Prstima oproba štap pa se približi psu koji je režao.

Kad se štap zanjihao, Niki se izvio da ga dočeka. Rame mu primi prvi udarac, slobodna prednja šapa drugi. Le Beau je pazio kako udara, jer mu je cilj bio da ga samo malo ošamuti, a ne da ga osakati ili ubije. Najzad, iskoristi trenutak kad Niki nije bio dovoljno oprezan. Nikiju iskoče sve zvijezde pred očima i on se bez svijesti sruši u snijeg.

Kad je Niki došao k sebi, ležao je ispred Le Beauove brvnare, vezan za sve četiri noge za kratki stup. Usta su mu bila čvrsto zatvorena komadom žice. Oko vrata mu je bila ogrlica od neštavljene kože. Među očima je osjećao tup bol od koga mu je zvonila lubanja. Kad je malo okrenuo glavu, vidio je kako Le Beau i Makoki nešto barataju sa nekim kočićima. Gradili su drveni kavez koji je već bio upola gotov. Niki se nije pokrenuo kad su ga dva čovjeka podigla i ubacila u kavez, zajedno sa stupom. Pošto je zatvorio vrata, Le Beau proturi ruku i skine mu žičanu brnjicu. Oštrim nožem presjekli su uže kojim su mu bile vezane noge. Onda se Le Beau odmakao i nasmijao.

— Nahrani ga, Makoki, — naredi krupni čovjek. — Možda isprva neće htjeti jesti, ali glad će ga natjerati. Noge će mu se uskoro oporaviti od stupice. Tada ću početi da ga obučavam za borbu. Moram ga dovesti dotle da misli samo kako će ubijati.

Poslije dva tjedna, Niki se bio šćućurio na podu kaveza, sa glavom na šapama, motreći kad će Le Beau izaći na vrata brvnare. Strancu bi ovaj pomni pogled psa možda ličio na odanost, ali

Makoki, koji je pred brvnarom cijepao drva, dobro je znao kakvu duboku mržnju taj pogled krije.

I sam Makoki je pomalo mrzio Le Beaua. Osvjedočio se da je Le Beau grubijan i varalica, ali otvoreni rat sa Le Beauom značio bi da izgubi svoj dio krzna iz zimskog lova. U izvjesnom smislu i Makoki je bio zatočenik svirepog Francuza.

Kad je Le Beau kročio iz brvnare, u ruci je držao dugačak bič. Pucao je njim kao iz pištolja.

— E, bien, đavolji psu! — proderao se. — Jesi li spreman da se malo poigramo? Ti već znaš mrziti, ali to moraš još više pokazati. Kroz četiri dana borit ćeš se u logoru.

Niki se polako podigao na noge. Nije skidao pogled sa Le Beauovog lica. U grudima mu je tutnjalo.

Fiju-u- -u!

Bič proleti kroz šipke kaveza, ali Niki izbjegne taj udarac, no slijedeći mu zasiječe slabine i izazva urlik bijesa. Le Beau je mahnito udarao bičem, još, još, još, smijući se i tako raspaljivao Nikija da je ovaj nasumce udarao o čvrste šipke kaveza.

Svakog dana u toku dva tjedna ponavljala se ova Le Beauova »igra«. Ponekad bi čak u svom bjesomučnom naletanju pas zario zube u drvene šipke. Jedna od njih, već oslabljena glodanjem, popustila je i nakrivila se od njegove težine. Niki je promolio glavu kroz otvor. A zamalo da i ramena nije provukao.

Za trenutak Le Beau je bio uzet od straha. Čak ni sa bičem u ruci, ne bi mogao biti takmac ovom golemom psu ako se on oslobodi kaveza. Shvatio je da još ima vremena za brzu akciju, prije no što Niki navali i proširi otvor da može izaći.

I Le Beau spretno udari. Dugačak stručak biča omota se oko Nikijevog vrata, i snažno se zateže. Još jedna petlja — još jedan trzaj — zastadoše i dah i krv. Staklastih očiju, Niki mlitavo pokuša da se domogne neprijatelja — i padne onesviješten.

— Makoki, — krikne Le Beau, — donesi žicu i konopac. Brzo — ili ću te odrati. Ako ga suviše dugo držim ovako, krepat će.

Indijanac poslušno pohita.

— Bolje bi bilo, — progunđa na svom jeziku, — da sad ugine.

Dok je Makoki vezivao Nikiju noge i stavljao mu žičanu brnjicu, Le Beau je i dalje držao struke biča tek toliko da se pas ne uguši, pa zatim posla Indijanca po još jedan jak stup za kavez.

— ...I nemoj mu davati hrane, — dodao je traper. — Ako malo izgladni, bit je još žešći.

Kasnije, u toku istog dana, kada je Le Beau otišao od kuće i ostavio Makokija da završava

poslove, vrata su se opet otvorila. Na njima se pojavio Indijanac sa prepunom zdjelom izrezanog mesa. Brzo se obazre pa dotapka do Nikijevog kaveza.

— Jedi, brate moj, — promrmlja tiho dok je spuštao hranu između dvije šipke. — Ne mogu mnogo učiniti za tebe, ali možda me razumiješ. Kad bih te oslobodio, Krupni čovjek bi i mene išibao.

Niki je proždirao meso i lagano vrtio repom. Odjednom je polegao po zemlji. Iz grla mu se začulo potmulo režanje. Makoki se okrene, pogađajući uzrok tome.

— *Tonnerre!* — zagrmi Le Beau i pojavi se iza brvnare. — Hraniš ga i protiv moje naredbe. Želiš da napraviš mekušca od mog borca, a? Vučeš za nos Jacquesa Le Beaua? Za ovo ćeš osjetiti bič na svojoj koži.

Korakne prema Makokiju, cereći se zadovoljno.

— Igraj! — prodere se.

Međutim, kad je trebalo raspaliti bičem, Le Beauova okrutnost odjednom usahne. Bile su mu potrebne Makokijeve usluge, zato samo utjera Makokija u brvnaru, psujući divljački.

— Sutra ćeš, — reče mu, — početi praviti sanjke za kavez mog borca, — sanjke koje ćeš *ti vući* do logora.

U BORILIŠTU

Graja glasova dizala se sa široke čistine oko utvrđenja. Dvije stotine ljudi, bijelaca, Indijanaca i mješanaca sa zaprežnim psima i opremom za logorovanje, već su bili stigli. I još ih je priticalo iz divljine — Indijanci iz plemena Cree i Beaver (Biver), Francuzi, većinom putnici i traperi. Došli su da proslave *Ooske Pipoon, le jour de l'an* ili — Novu godinu. Mnogi su doveli porodicu. A utvrđeni logor, trgovačka postaja u Hudsonovom (Hadsonovom) Zaljevu — bila im je svima domaćin.

Deset velikih jelena već su se pekli na ražnju. Promet krznima može da pričeka do poslije gozbe, ali razmjena novosti bila je već glasna i puna živosti. U tvrđavi vješti gudači su uvježbavali stare i nove melodije za ples koji će trajati cijele noći.

Samo u grupama ljudi koji su stajali oko kaveza sa psima borcima, nije se osjećao praznički duh. Ti ljudi su se već mjesecima radovali tom grubom sportu i klađenju. A sad su stajali i buljili u svježu vijest na plakatu. Vijest je bila na francuskom i engleskom i glasila je: »Borba pasa je zabranjena«, a potpis »André Dupas, nadzornik«.

Ka ovoj grupi koračao je Jacques Le Beau, a za njim je Makoki vukao sanjke sa Nikijevim kavezom.

— Hej! Šta je to tamo? — upita krupni traper. — Zašto borba nije još počela?

Natmureni ljudi se okrenu i pogledaju ga.

— Neće biti borbe, — odgovori neki visoki mješanac. — Novi nadzornik postaje ih je ukinuo. Pročitaj oglas, Le Beau, ako *znaš* čitati!

Le Beau je buljio u njega, a onda prekune.

— *Non d'un chien!* Novi nadzornik — pa on je lud! A ti, Grouse Durante (Gruze Dirante), prava si strina ako dozvoljavaš da ti on naređuje šta da radiš sa svojim psom. *Moj* pas je moje vlasništvo i dat ću da se bori sa tvojim psom, ako hoćeš riskirati — i to odmah. Ako se novi nadzornik umiješa, morat će se boriti sa mnom, Jacquesom Le Beauom.

Neraspoloženje iščezne sa lica ovih vlasnika pasa. Cereći se i uzbuđeno žagoreći, sjatili su se oko Le Beaua i životinje u njegovom kavezu. Odjednom se Durante nasmije.

— *Bien,* složi se on, — moj Taao protiv tvog borca! Kladim se u deset dabrovih kožica da će ga Taao ubiti.

— Dvadeset dabrova da će moj lovački pas pobijediti, — uzvrati Le Beau.

Makoki, sav natmuren, povuče krupnog trapera za rukav.

— Vi se nemojte kladiti sa mojim dijelom krzna, — upozori ga on.

Le Beau uhvati Indijanca svojom golemom šakom za revere kaputa.

— *Tvoj* dio krzna? — razdera se, a drugom rukom podigne mali zavežljaj tvrdih, osušenih kožica. — Pa, evo ih. Uzmi. Raskidam dioništvo.

Bijesno zavitla zavežljaj Makokiju u lice. Indijanac se zatetura unazad, povede se i padne u snijeg, uz prostački smijeh gomile.

Spremne ruke premjestiše kaveze sa Nikijem i Taaom u otvor od tri stope sa obje strane borilišta čiji su zidovi bili od snijega. Oko borilišta svjetina se nadnijela sve po troje i četvoro u želji da promatra borbu. Klađenje je već bilo u toku, kad su pustili pse iz kaveza.

Predosjećajući da će opet biti žrtva neke grubosti, Niki je vrlo oprezno ušao u arenu. Jedva da je i pogledao onog drugog psa, a graja svjetine kao da ga je ošamutila. Le Beau je u sebi bjesnio, misleći da je Niki izgubio svoj borbeni duh.

Taao, Duranteov pas, bio je već dvije godine pobjednik. Kretao se, upola puzeći, i tako kružio arenom. Bio je niži, zdepastiji od Nikija, a iste težine. Sasvim neočekivano, on skoči na Nikija.

Za časak se činilo da mu Taao zadaje smrtni udarac, ali se u trenu slika promijenila. Oslobodivši se, Niki pređe u protivnapad, tako žestoko i tako inteligentno kako se još nije vidjelo u historiji. Gomila je vrištala. Oklade su se mijenjale u zaglušnoj graji.

Krik ranjenog psa presiječe galamu. Glasovi zamuknuše. U borilištu, visoka, krvlju umrljana zvijer, čije su oči sijevale, stajala je nad tijelom Taaoa koje se još jedva micalo. Grohotan smijeh Le Beaua prekine tišinu.

— E pa, Durante, ako hoćeš da ti pas još poživi, nosi ga odavde.

— Naredi onda svom strašnom psu da se ukloni, — odvrati Durante.

Le Beau lupne po zidu borilišta. Niki se okrene i skoči prema ruci koja mu je tako mnogo napakostila. Durante uskoči na tlo borilišta i brzim pokretom podigne svog ranjenog borca preko zida. Snažne ruke promatrača podigle su Durantea u posljednjem trenutku, jer su Nikijevi zubi već škljocali na domak njegovih peta.

Le Beau nabaca na kavez gomilu kožica koje je dobio i isceri se na okupljeni svijet.

— Tko je slijedeći? — upita on.

— Neće biti slijedećeg, — odgovori jedan strog glas.

Svjetina zine od iznenađenja dok je André Dupas, nov nadzornik, laktovima krčio put ka borilištu.

— Zabranio sam da se održavaju borbe pasa u ovoj trgovačkoj postaji. Pročitali ste obavijest, — reče mirno. — A tko je vlasnik ovog psa?

Le Beau korakne naprijed, uz izazivačko i prijeteće držanje svojih širokih ramena.

— Ja — Jacques Le Beau — to je moj pas. Pa šta?

— Uklonite ga, — reče Dupas. — Povrijeđen je. Izvedite ga i pobrinite se za njega.

Le Beau se ispravi i stane prsa u prsa sa ovim mlađim čovjekom. Zlurad izraz mu se pojavi na bradatom licu.

— Sjetio sam se nečeg boljeg, *M'sieu,* — reče glasno. — Pustit ću da se moj pas pobrine za *vas.*

SPONE ODANOSTI

La Beau jako nagazi Andréa, isturi laktove i snažno zamahne. André se spotakne o okvir borilišta koji mu je bio do koljena. Padajući unazad, lupio je ramenima na dno borilišta.

Niki divlje zareža. Pored svoje tople krvi i mrlja od Taaove krvi na snijegu, on ugleda konture još

jednog neprijatelja. Povuče se i polako počne obilaziti oko čovjeka na tlu.

Dupas se podigne na ruke što je izazvalo psa da ponovo zareži.

— Stani, mali, — reče on mirno. — Nemam naјeru da se tučem s tobom! Odlazi, sad...

Dok je govorio, polako se uspravljao i okretao prema Nikiju. Promuklo režanje psa pretvorilo se u tihi lavež.

— Tako treba, momče, — nastavi André umirujućim glasom, — samo tako! Znaš, podsjećaš me na psića kojeg sam nekada imao... Zvao sam ga Niki. Mnogo ličiš na Nikija...

Na riječ »Niki« pas se prestane kostriješiti. Lagano je vrtio repom, pa grleno zacvili kad onjuši Andréove prste.

— *Niki* — ti *si* Niki! — uzvikne André, kleknuvši na jedno koljeno. Pruži ruku da počeše psa po ušima — staro, prisno milovanje.

— Ha, ha! Pogledaj sada svog borca, Le Beau, — derao se Durante. — Pretvorio se u psa koji sjedi u krilu. — Gomila se nasmija, a onda zlurado zaurla. Le Beau tiho opsuje pa uzme konopac.

Omča padne oko Nikijevog vrata i zategne se. Le Beau se pomuči da ga povuče prema kavezu. Dupas ustane.

— Ovo je moj pas, Le Beau, — reče. — Kupio sam ga još kad je bio štene i izgubio ga kad mi se čamac prevrnuo. Poznajem ga, a i on mene poznaje. Hajde sad da to sredimo.

Le Beau priveza konopac za kavez pa, izbjegavajući psa, skoči u arenu.

— Oui! — vikne promuklim glasom. — Sad ću ja tebe srediti!

Noga mu fijukne zrakom za udarac na francuski način. Okrzne malo Andréovu vilicu, ali silinom dovoljnom da ga obori. André se sklupča da izbjegne drugi udarac. Ovlaš se podigne na prste, odbije nekoliko uzastopnih udaraca, pa on udari. Le Beau izgubi dah. André navali sa još nekoliko udaraca prije no što Le Beau povrati dah. Kao vješt boksač, počeo je da iscrpljuje Francuza. Svjetina je urlala, a Niki bjesnio, nalijećući na konopac. Le Beau se zatetura i padne.

Ma da još nije bio izbačen iz borbe, traper je znao da je potučen. Strah i životinjsko lukavstvo zamijenili su bijes. Pretvarao se kako se muči da se podigne na koljena, a onda se opet stropoštao.

André Dupas se okrene od njega.

— Niki, — pozvao je svog psa, — sada ćemo otići odavde.

Kao kakva namotana opruga, Le Beau se digne sa zemlje. Spretnim udarcem nogom zahvati Andréov potiljak. André se prostre licem nadolje, a već slijedećeg trenutka Le Beau je bio na njemu. Traperov otvoreni kaput je skrivao nož koji on sad izvadi ispod košulje.

Samo je Makoki, sjedeći na Nikijevom kavezu, spazio taj nož. Istog trenutka bljesne oštrica njegovog noža i presiječe uže koje je sputavalo psa. Niki skoči.

Le Beau je imao tek toliko vremena da spazi obrise psa u naletu — da digne ruke u visinu grudi — prije no što pas navali na njega. Doveden u škripac, Le Beau se valjao i grčio, s koljenom pod bradom. Onda se Nikijevi zubi okomiše na teški ovratnik kaputa, tresući i kidajući ga.

Za tili čas je borilište bilo prepuno ljudi. Odvojili su razjarenog psa od Le Beaua. Netko je ubacio u Nikijeve čeljusti mekanu vratnu maramu. Jake ruke ga podignu i ubace u kavez pa s treskom spuste vrata.

Oni najbliži Le Beuu zurili su u izobličene crte čovjeka.

— Mrtav je, progunđali su. — Ubio ga je taj njegov đavolji pas. Donesite pušku.

— Pušku! — prodere se Grouse Durante. — Iz mojih saonica!

Netko mu dobaci pušku. On ode do kaveza, ali je André Dupas bio brži iako je teturao, još uvijek ošamućen Francuzovim nedopuštenim udarcem.

— Nemojte! — jekne. — Pas je moj — ne možete ga ubiti.

Durante zamahne na njega kundakom svoje puške. André je ščepa, pa se uhvati u koštac. Opet svjetina zaurla od zadovoljstva. Izašli su iz borilišta da gledaju kako se ljudi tuku.

Galama se iznenada stišala. Makoki se bacio izmedju Andréa i Durantea.

— Stanite! — uzvikne. — Pas nije ubio Le Beaua. Pogledajte!

Brzo se približi mrtvom traperu i razmakne kaput. Iz Le Beauovih grudi virio je njegov vlastiti nož.

Dok su sve oči bile uprte u njega, Indijanac dodirne nož, a drugom rukom pokaže na Andréa.

— Vidio sam, — reče na jeziku plemena Cree, — kako je Krupni Čovjek držao ovaj nož u ruci prije nego što je pas bio pušten, i htio da ubije — njega!

Duranteov pogled se susretne sa nadzornikovim i on natmureno ode iz borilišta. Gomila se počne razilaziti. Makoki nabaci svoj mali zavežljaj kožica na Le Beauovu gomilu krzna koja je, igrom sudbine, sad postala njegovo vlasništvo. Podigne vrata na Nikijevom kavezu, pa se okrene Andréu smiješeći se.

— Fini pas, — reče. — Dobar čovjek!

NIKI SE OPREDJELJUJE

Podignuta repa a opuštena jezika, Niki je zadovoljno trupkao obilježenom stazom. Za njim je, pjevušeći neku živahnu melodiju, išao André Dupas sa čunom na ramenima. I čovjek i pas bili su dobro raspoloženi, jer je opet bilo proljeće.

Kad je Dupas spustio čamac, prolomio se glasan, veseo lavež sa litice iznad rijeke. Dupas je podigao pogled i zagledao se sav začuđen. Na litici je stajao Niki pored crnog, pospanog medvjeda.

Pas opet zalaje i lizne jezikom medvjedovo uho.

— Neewa!

U oduševljenju André je uzviknuo ime suviše glasno, — i to je pokvarilo sliku. »Vu-u-u-f« zamumlja medvjed i ode liticom.

Niki je pojurio da ga vrati, lajući uznemireno, ali uzalud. Neewa nije osjećao ljubav prema Andréu čiji su ga glas i miris podsjećali samo na remen. On opet zamumlja i probije se pored Nikija.

Niki ga je počeo pratiti. Onda se zaustavio i osvrnuo se na gospodara. Okrene se ka čestaru u koji je Neewa zamakao i zacvili.

André Dupas odmahne glavom.

— Morat ćeš se sam odlučiti, Niki, — reče. — Nekako si se stvarno sprijateljio sa tim žustrim medom. Mora da si s njim proveo dosta vremena. A sad ćeš morati da se opredijeliš, za mene ili za njega — zauvijek.

Izvan vidokruga čovjeka na obali, Neewa zastane da pogleda gdje je pas. »Pućkao« je nestrpljivo. Niki je cvilio, ali je stajao kao ukopan. Poslije jednog časka, medvjed odgega odatle.

Niki se mlitavo spusti na tlo i bolno zaječa. Ovo je posljednje zbogom!

— Niki?

Niki se lagano okrene prema mjestu odakle je dolazio Andréov glas. Počne mahati repom, najprije polako, a onda sve brže. Zalaja dubokim glasom pa se sjuri sa litice.

Brzaci su se pjenušili pored njihovog čuna dok je rijeka svojih hučanjem nabrajala opasnosti što prijete ovoj dvojici nomada sa sjevera — velikom psu i mladom stasitom nadzorniku. Ali Nikijev pogled je s povjerenjem počivao na bijeloj vodi pred njima, a Andréov glas dizao se visoko u veseloj pjesmi o traperima. Pred njima u daljini čekale su ih logorske vatre, duge šumske staze, izazov novih tragova. Sve pustolovine doživjet će zajednički.

